

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**426. plenārsesija 2006. gada 19. un 20. aprīlī**

2006/C 185/01

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai. Nanozinātnes un nanotehnoloģijas: Rīcības plāns Eiropai 2005.—2009. gadam” 1

2006/C 185/02

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematiem — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, kas izpildāma ar Kopīgā pētniecības centra tiešām darbībām atbilstīgi Eiropas Kopienas pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumu septītajai pamatprogrammai (2007—2013)”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Sadarbība”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Idejas”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas 7. pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Cilvēki”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Iespējas”, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu (2007. līdz 2013.) pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, kas izpildāma ar Kopīgā pētniecības centra tiešām darbībām, ar kurām īsteno Eiropas Atomenerģijas kopienas (Euratom) Septīto pamatprogrammu (2007—2011) kodolpētniecības un mācību pasākumiem”, — “Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, ar ko īsteno Eiropas Atomenerģijas kopienas (Euratom) Septīto pamatprogrammu (2007—2011) par kodolpētniecības un mācību pasākumiem” KOM(2005) 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445 galīgā red. 10

LV

Cena:
22 EUR

(Turpinājums nākamajā lapā)

2006/C 185/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas drošības jomā" KOM(2005) 429 galīgā red. — 2005/0191 (COD)	17
2006/C 185/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (jūras vides stratēģijas direktīva)" KOM(2005) 505 galīgā red. — 2005/0211 (COD)	20
2006/C 185/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Rūpniecības pārmaiņu vadība pārrobežu reģionos pēc Eiropas Savienības paplašināšanās"	24
2006/C 185/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko aizsardzību" KOM(2005) 375 galīgā red. — 2005/0156 (COD)	31
2006/C 185/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par piekritību, piemērojamo likumu, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās" KOM(2005) 649 galīgā red. — 2005/0259 (CNS)	35
2006/C 185/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildu pensijas tiesību pārvedamības uzlabošanu" KOM(2005) 507 galīgā red. — 2005/0214 (COD)	37
2006/C 185/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008)" KOM(2005) 467 galīgā red. — 2005/0203 (COD)	42
2006/C 185/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Invalīdu stāvoklis paplašinātajā Eiropas Savienībā: Eiropas rīcības plāns 2006.—2007. gadam" KOM(2005) 604 galīgā red.	46
2006/C 185/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007.—2013. gadam" KOM(2005) 299 galīgā red. — SEC(2005) 904	52
2006/C 185/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par "Starptautisko līgumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu ietekme uz rūpniecības pārmaiņu procesiem Eiropā"	62
2006/C 185/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Patērētāju politikas tiesiskais pamats"	71
2006/C 185/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas paziņojums "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES apstrādes rūpniecības stiprināšanai — ceļā uz integrētāku pieeju rūpniecības politikai" KOM(2005) 474 galīgā red.	80
2006/C 185/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Strādāsim kopā, strādāsim labāk: jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā"" KOM(2005) 706 galīgā red.	87

2006/C 185/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai attiecībā uz naudas pārvedumiem pievienoto informāciju par maksātāju" KOM(2005) 343 galīgā red. — 2005/0138 (COD)	92
2006/C 185/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Kā samazināt aviācijas ietekmi uz klimata pārmaiņām" KOM(2005) 459 galīgā red.	97
2006/C 185/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta institucionālā struktūra"	101
2006/C 185/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza 2002. gada 15. jūlija Regulu (EK) Nr. 1592/2002 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un Eiropas Aviācijas drošības aģentūras izveidi" KOM(2005) 579 galīgā red. — 2005/0228 (COD)	106

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

426. PLENĀRSESĪJA 2006. GADA 19. UN 20. APRĪLĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai. Nanozinātnes un nanotehnoloģijas: Rīcības plāns Eiropai 2005.—2009. gadam”

(2006/C 185/01)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 7. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 28. martā. Ziņotājs — PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 117 balsīm par un 4 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Komiteja uzskatīja par nepieciešamu vienā no iepriekšējiem atzinumiem ⁽¹⁾ par nanozinātnēm un nanotehnoloģijām (N&N) iekļaut biežāk lietoto jēdzienu īsu paskaidrojumu, jo atzinumā bija apspriests temats, kas daļēji ir jauns un kurā tiek izmantoti mazzināmi vai reti lietoti termini. Tāpēc ir lietderīgi minēto terminu paskaidrojumu iekļaut arī šajā atzinumā.

1.1.1 Sakarā ar to, ka 2006. gadā papildus sestajai ietvarprogrammai tiek īstenotas arī daudzas citas 2000. gadā uzsāktas ES programmas, parindēs ir jānorāda svarīgākās ar N&N saistītās programmas. Ir jo īpaši jāpiemin tās programmas, kas ir īpaši nozīmīgas jaunajām dalībvalstīm, jo tām vēl nav bijis iespēju piedalīties šāda veida programmās kopš to sākuma, kā arī piedalīties pirms 2004. gada notikušās diskusijās.

1.2 Terminoloģija ⁽²⁾

1.2.1 “Nano–” kāda veseluma miljardā daļa. Sakarā ar to, ka šajā gadījumā ir runa par mēriem, ar “nano–” tiek apzīmēta metra miljardā daļa.

1.2.2 “Mikro–”: kāda veseluma miljonā daļa. Šajā gadījumā tā ir metra miljonā daļa.

1.2.3 “Nanozinātnes”: nanozinātnes pēta matērijas pamatstruktūru un īpašības atomu un molekulu līmenī un ir jauna tradicionālo zinātnes nozaru (ķīmija, fizika, elektroniskā bioloģija utt.) metode. Tās ir zinātnes, kas dažādās disciplīnās pēta atomu iespējas. ⁽³⁾

1.2.4 “Nanotehnoloģijas”: tās ir tehnoloģijas, kas ļauj manipulēt ar atomiem un molekulām tā, lai rastos jaunas virsmas un objekti. Pateicoties cita veida sastāvam un jaunajam atomu izvietojumam, tādējādi tiek panākts, ka rodas sevišķas, ikdienas dzīvē izmantojamas īpašības ⁽⁴⁾. Respektīvi, tās ir tehnoloģijas, kas izmanto metra miljardās daļiņas.

1.2.5 Šeit iederētos iepriekš izklāstītās definīcijas papildināšana ar vēl vienu, kas ir precīzāka no zinātniskā viedokļa. Nanotehnoloģija ir materiālu, mehānismu un sistēmu radīšanas multidisciplināra metode, kontrolējot matēriju nanometriskā līmenī. Sakarā ar to, ka pieeja ir multidisciplināra, ir vajadzīga plaša zināšanu bāze tādās nozarēs kā elektronika, fizika un ķīmija, lai iegūtu kvalifikāciju nanotehnoloģijās.

⁽¹⁾ OV C 157, 28.06.2005

⁽²⁾ Sk. turpat.

⁽³⁾ Intervija ar komisāru BUSQUIN kgu (kopsavilkums IP/04/820, 2004. gada 29. jūnijs).

⁽⁴⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

1.2.6 **“Nanomehānika”**: izmēri lielā mērā nosaka objekta īpašības jau tad, ja mērvienība viens nanometrs tiek nomainīta pret vairākiem dučiem nanometru (tas attiecas uz objektiem, kas sastāv no dažiem desmitiem līdz dažiem tūkstošiem atomu). Šādā izmēru diapazonā kādam no 100 dzelzs atomiem sastāvošam objektam piemīt pilnīgi citas fizikāli ķīmiskās īpašības, nekā citam objektam, kas sastāv no 200 tādiem pašiem atomiem, — arī tad, ja abi minētie objekti ir veidoti no vienādiem atomiem. Līdzīgā kārtā no nanodaļiņām sastāvošam cietam ķermenim piemīt pilnīgi citas mehāniskās un elektromagnētiskās īpašības nekā tradicionāli veidotiem cietiem ķermeņiem ar tādu pašu ķīmisko sastāvu. Šīs īpašības ir atkarīgas no to atsevišķo vienību īpašībām, no kurām sastāv attiecīgais cietais ķermenis.

1.2.7 **“Mikroelektronika”** — elektronikas nozare, kas nodarbojas ar tādu integrālo shēmu izstrādāšanu, kas darbojas “pusvadītāja vienīgajā diapazonā” un kuru izmēri ir ļoti mazi. Pašlaik ar mikroelektronikas tehnoloģiju palīdzību ir iespējams konstruēt atsevišķus komponentus, kuru izmēri ir mazāki par 0,1 mikrometru vai 100 nanometriem ⁽⁵⁾.

1.2.8 **“Nanoelektronika”** — zinātne, kas nodarbojas ar tādu elektrisko shēmu izpēti un izgatavošanu, kas ar tehnoloģiju un dažādu materiālu palīdzību tiek veidotas no citiem materiāliem nevis silīcija un kam raksturīgi pavisam citi darbības principi nekā pašreiz ražotām shēmām ⁽⁶⁾.

1.2.9 Nanoelektronika kļūst par nanotehnoloģiju galveno jomu. Tā pretendē uz apmēram tādu pašu lomu, kāda patlaban visās zinātnes nozarēs un rūpniecības procesos ir elektrotehnikai ⁽⁷⁾.

1.2.10 **“Biomimētika”** ⁽⁸⁾ — zinātne, kas pēta likumus, kam atbilstoši veidojas dabā sastopamā molekulu struktūra. Pārzinot minētos likumus, būtu iespējams izgatavot mākslīgus nanomotorus, kas darbotos atbilstoši tādiem pašiem principiem, kādi valda dabā ⁽⁹⁾.

1.3 Secinājumi un ieteikumi.

1.3.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iesniegtos priekšlikumus rīcības plāna N&N jomā īstenošanai līdz 2009. gadam un jo īpaši attiecībā uz šādiem jautājumiem:

- nepieciešamība nodrošināt ilgtspējīgu, konkurētspējīgu, stabilu un ilgstošu attīstību;
- visā pasaulē ievērojami palielinās ieguldījumu apjoms pētniecībā un attīstībā, tostarp N&N pielietojuma jomā;
- nepieciešamība izpētīt ar N&N metodi saistīto risku un iespējas un strukturēta, plaši izplatīta un akceptēta politisko

⁽⁵⁾ Milānas Politehnikuma Mikroelektronikas un nanoelektronikas centrs, prof. Alessandro Spinelli kgs.

⁽⁶⁾ Sk. turpat.

⁽⁷⁾ Pašlaik nanoelektronikas nozarē ir ieguldīti 6 miljardi EUR, un ieguldījumu sadalījums ir šāds: viena trešdaļa nanoelektronikai un mikroelektronikai, viena trešdaļa — diagnostikai un viena trešdaļa — materiāliem (avots: Eiropas Komisija, Pētniecības ĢD).

⁽⁸⁾ No grieķu vārda *mimesis* — dabas atdarināšana.

⁽⁹⁾ Piemēram, spermatozoīdu patstāvīgā kustība.

un iestāžu lēmumu pieņēmēju, sociālo partneru, kā arī plaša sabiedrības loka un plašsaziņas līdzekļu redzējuma steidzama nepieciešamība; ņemot vērā N&N nodarīgumu iedzīvotāju veselības aizsardzības, drošības un dzīves kvalitātes jomā, šāda analīze un redzējums būtu N&N veiksmes pamatā;

- pieprasījums pēc ļoti modernām iekārtām un efektīvas infrastruktūras, integrētiem Eiropas mēroga tīkliem un kopējām datu bankām;

- vajadzība izglītēt kvalificētus darbiniekus, tādējādi nodrošinot darbaspēku tādās nozarēs kā zinātne, tehnika un rūpniecība, kā arī vajadzība izglītēt rūpniecības jomā strādājošus vadītājus, lai viņi pārzinātu N&N;

- ierosinājums izveidot tādu Eiropas līmeņa veicināšanas un koordinācijas centru (*focal point*), kas darbotos kā pastāvīgs un proaktīvs vidutājs pirmām kārtām starp rūpniecību un zinātne gan ES, gan starptautiskā mērogā un kura darbā palīdzētu sekretariāts.

1.3.1.1 Koordinācijas centra darbiniekiem ir jābūt dziļām un pierādītām zināšanām zinātnes un vadības jomā, kā arī spilgti izteiktai spējai uztvert tendences vidē, kur attīstās N&N.

1.3.1.2 Arī uz N&N nozari attiecas tas, ka “Eiropas Kopienas atbalstītajiem pētniecības un izstrādes pasākumiem ir nozīmīga Eiropas pievienotā vērtība. To potenciāls ir daudzkārt lielāks nekā atsevišķo dalībvalstu iespējas, un tie jau ļāvuši Eiropā izdarīt pasaules mēroga atklājumus” ⁽¹⁰⁾. Tāpēc ir svarīgi, lai pastāvētu koordinācijas centrs, kas šajā jomā nodrošina vadību, un ir skaidri jānosaka atbildības jomas.

1.3.2 ņemot vērā N&N revolucionāro attīstību, Komiteja uzskata, ka laikā, kad pasaules tirgū parādās arvien jauni un agresīvi konkurenti, Eiropas iespēja uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas jomā ieņemt līderpozīcijas ir atkarīga no koordinācijas spējas, kā arī spējas Eiropā sasniegt kritisko masu, lai nanotehnoloģijām rastos stabils pamats.

1.3.3 Komiteja uzskata, ka izšķirīga nozīme ir tam, lai Eiropas Savienībai izdotos izstrādāt tādu **rīcības plānu N&N jomā**, ar kura palīdzību tiktu rosināta kopēja **pārvaldība** un rastos iespēja integrēt atšķirīgus līmeņus (ES, dalībvalstis un reģionus), ievērojot subsidiaritātes principu. Minētajā rīcības plānā ir jāpievērš īpaša uzmanība šādiem jautājumiem:

- tāds jūtams un pārredzams dialogs ar pilsonisko sabiedrību, kas pamatojas uz riska objektīvu novērtējumu un ar N&N saistīto iespēju apzināšanos;

⁽¹⁰⁾ OV C 65, 17.03.2006.

- nemitīga modrība, lai saglabātu ētiskus un ekoloģiskus pamatprincipus, kā arī aizsargātu darba ņēmēju un patērētāju veselību un drošību;
- Kopienas mēroga centrs kā vienīgā iestāde, kas precīzi koordinē dažādus pasākumus un rīcības jomas;
- vienoti starptautiski principi, kam atbilstoši tiek sekmētas iniciatīvas tādu kopīgu deklarāciju un rīcības kodeksu jomā, kuru mērķis ir N&N izmantošana, apzinoties ar to saistīto atbildību, kā arī sadarbība fundamentālo pētījumu jomā;
- N&N jomā pastāvošās “plaisas” (atstumtība no tādu zināšanu attīstīšanas, kas saistītas ar N&N) mazināšana kopīgi ar mazāk attīstītām valstīm;
- tiesiskā drošība attiecībā uz tādiem centieniem pētniecības, pielietojuma un inovācijas jomā, kas saistīti ar N&N tirgu;
- paredzēto pasākumu plāns un grafiks gan Kopienas, gan dalībvalstu līmenī, minētajā plānā un grafikā paredzot izpildes pārbaudes procedūru un skaidri nosakot atbildības jomas.

1.3.4 Komiteja iesaka papildus Kopienas rīcības plānam izstrādāt **dalībvalstu rīcības plānus**, ar kuru palīdzību būtu nepārtraukti jānodrošina koordinācija, kā arī nemitīga konverģences un sinerģijas salīdzinošā novērtēšana šādās jomās: infrastruktūra, apmācība un izglītība; riska novērtēšana, apmācība par darba drošību, ar normām un patentiem saistītā standartizācija, kā arī visbeidzot — dialogs ar pilsonisko sabiedrību, jo īpaši — ar patērētājiem.

1.3.5 Komiteja uzskata, ka **Eiropas rūpniecībai** ir jāiegulda vairāk pūliņu ar N&N saistītā pētniecībā un pielietojuma jomā un ka šis darbs ir jāpateidzina, lai sasniegtu vismaz tādu ieguldījumu apjomu, kādus sasnieguši progresīvākie konkurenti. To iespējams panākt ar šādu pasākumu palīdzību: Eiropas tehnoloģiju platformu koncepcija; N&N rūpnieciska pielietojuma aizsardzība un stimulēšana; mērķtiecīgas apmācības veicināšana mazajos un vidējos uzņēmumos; Eiropas mēroga tīklu izveide ar N&N saistītas inovācijas un pielietojuma jomā; darba ņēmēju un tehnisko speciālistu starpdisciplīnu izglītošana; nanotehnoloģijas speciālistu apmācība uzņēmumā, kā arī prototipu izgatavošanai un sertifikācijai paredzētu laboratoriju iekārtošana; kopējas tehnisko normu sistēmas izveide nolūkā aizsargāt intelektuālo rūpniecisko īpašumu.

1.3.6 Komiteja uzskata, ka papildus reizi divos gados sniedzamajam ziņojumam par Kopienas rīcības plāna izpildes kontroli un uzraudzību un atbilstību pārējam Kopienas politikām ir reizi gadā jāsniedz arī progresa ziņojums par

apstiprinātā grafika izpildi, un minētajam ziņojumam jāpievieno dalībvalstu ziņojumi par valsts rīcības plāna izpildi.

1.3.7 Šāds ziņojums būtu jāiesniedz ne vien EP un Padomei, bet arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai.

2. Pamatojums

2.1 Nanozinātnes un nanotehnoloģijas (N&N) ir strauji augoša zinātnes joma ar ārkārtīgi daudzsoļošām iespējām fundamentālo pētījumu pārvēršanai sekmīgās inovācijās. Minētā nozare ir ārkārtīgi nozīmīga gan lai palielinātu Eiropas rūpniecības konkurētspēju kopumā, gan lai radītu jaunus produktus un pakalpojumus, ar kuru palīdzību iespējams uzlabot sabiedrības labklājību un pilsoņu dzīves kvalitāti.

2.2 Analītiski principā ir pārliecināti par to, ka uz N&N balstīti materiāli, produkti un pakalpojumi laika posmā līdz 2015. gadam spēj radīt pasaules tirgu ⁽¹⁾ ar apgrozījumu simtiem miljardu *euro* katru gadu ar nosacījumu, ka izcilību zinātnē iespējams pārvērst komerciāli stabilos produktos, procesos un pakalpojumos, ja — kā uzsvērusi pati Komisija — iespējams gādāt par to, lai neatkārtotos “ar citām tehnoloģijām jau piedzīvotais Eiropas paradokss” ⁽²⁾.

2.3 Komiteja uzskata, ka šajā sakarā ir vajadzīgi šādi pasākumi:

- aktīvāk jāveic pētniecība un attīstība un jāuzlabo koordinācija, kā arī jāpiesaista pētniecībai un attīstībai lielākas investīcijas;
- jārada atbilstīga augsta līmeņa infrastruktūra;
- visa zinātniskā un ar pielietojumu saistītā aprites cikla laikā rūpīgi jānovērtē risks;
- pilnībā jāievēro ētikas principi;
- jāveicina inovācijām labvēlīga vide un proaktīvas metodes saimnieciskās struktūras visās daļās un jo īpaši — attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem;
- jāizglīto kvalificēti darbinieki;
- jāpielāgo tiesību akti un patenttiesības;
- jāveicina publisku un privātu organizāciju partnerība.

⁽¹⁾ Sk. “Nanotehnoloģijas un nanozinātnes, uz zinātnes atziņām balstīti daudzfunkcionāli materiāli un jauni ražošanas procesi un ierīces”, iesniegts *Euronanoforum* 2005. gada septembrī Edinburgā.

⁽²⁾ KOM(2005) 243 galīgā redakcija un KOM(2005) 24 galīgā redakcija.

2.4 Komiteja jau ir sniegusi atzinumu⁽¹³⁾ par minēto tematu, cita starpā iekļaujot tajā šādus ieteikumus:

- kopēju ES un dalībvalstu līmeņa pasākumu īstenošana pētniecības un tehnoloģiju attīstības (PTA) jomā, kā arī zinātniskās un tehnoloģiskās izglītības jomā, nodrošinot ciešu mijiedarbību starp rūpniecību un zinātni un pievēršot īpašu uzmanību rūpnieciskiem un starpnozaru pielietojuma veidiem; politiku, struktūru un ieinteresēto personu tīklu aktīvāka koordinēšana; ētikas principu ievērošana, dabas un veselības aizsardzība, kā arī gādāšana par drošību un atbilstīga tehniskā standartizācija;
- ciešas saiknes izveide starp N&N un sabiedrību, lai nodrošinātu to, ka pētniecības rezultāti pozitīvi ietekmē ekonomikas konkurētspēju, sabiedrības veselību, vidi, drošību un dzīves kvalitāti;
- atbilstošu līdzekļu piešķiršana saskaņā ar finanšu plānu 2007.—2013. gadam un jo īpaši saskaņā ar Septīto ietvarprogrammu pētniecības un attīstības jomā un saistībā ar Eiropas tehnoloģiju platformu izveidi;
- tāda ambicioza Kopienas rīcības plāna pieņemšana, kurā iekļauta konkrēta ceļa karte un grafiks un ko papildina dalībvalstu rīcības plāni. Tādējādi būtu jāieģūst nepieciešamā visu iesaistīto personu piekrišana kopīgam redzējumam;
- Eiropas augsta līmeņa infrastruktūras izveide pētniecības un tehnoloģijas nodošanas jomā, minētajai infrastruktūrai jābūt orientētai uz tirgū pieprasītām inovācijām;
- uz intelektuālo īpašumu attiecināto noteikumu optimizēšana un Eiropas līmeņa *Nano-IPR* palīdzības dienesta izveide, lai apmierinātu pētnieku, uzņēmumu un pētniecības centru un pirmām kārtām pilsoniskās sabiedrības vajadzības;
- starptautiskas sadarbības izveide ētikas un ar risku saistītu jautājumu, drošības un normu, patentu un mēriekārtu jomā;
- pasākumi, lai izstrādātu ar N&N saistītus rūpnieciskos procesus un paaugstinātu informētības līmeni par N&N izmantošanu, šajā nolūkā izveidojot Eiropas informācijas

apstrādes centru (*clearing-house*), kas nodarbojas ar produktu tirgvedību, tehnoloģijas nodošanu un paraugprakses izplatīšanu;

- pastāvīga un solidi pamatota populārzinātniska dialoga uzturēšana ar plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību, lai pārliecinātu iedzīvotājus par to, ka iespējama veselības vai vides apdraudējums tiek kontrolēts un lai nepieļautu maldīgu priekšstatu rašanos par nanotehnoloģiju attīstību.

2.5 N&N jaunajās dalībvalstīs.

2.5.1 Pēdējos piecos gados Eiropas Komisija ir izmantojusi Kopienas līdzekļus aptuveni 30 izcilības centru atbalstam saistībā ar dažādām Kopienas Pētniecības ietvarprogrammas tematiskajām prioritātēm; daudzi no minētajiem centriem⁽¹⁴⁾, kas darbojas N&N attīstības jomā, ir piesaistīti universitātēm, pētniecības centriem un uzņēmumiem jaunajās dalībvalstīs.

2.5.2 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai Eiropas Kopīgais pētniecības centrs turpinātu atbalstīt izcilības centrus un to izveidi — jo īpaši N&N nozarē jaunajās dalībvalstīs un kandidātvalstīs, iekļaujot minēto aspektu šādu centru darba programmās un to skaidri definējot.

2.5.3 Komiteja uzskata, ka Komisijai tomēr jāatbalsta arī Eiropas N&N inovācijas, lietojumu tīklu izaugsme un N&N prototipu skaidra definēšana, jo īpaši saistībā ar nelieliem uzņēmumiem, kas veido Eiropas rūpniecības tīkla lielāko daļu.

2.5.4 Jo īpaši ir jānodrošina speciāli pakalpojumi, lai palīdzētu uzņēmējiem izprast ar N&N lietojumiem saistītās iespējas un šādu lietojumu nepieciešamību, kā arī nolūkā palielināt veiksmīgu iniciatīvu, piemēram, *Gate2Growth*⁽¹⁵⁾ un *Minanet*⁽¹⁶⁾, skaitu. Tāpēc ir jāatrod jaunas riska finansēšanas iespējas un jāveido papildu aizsardzības sistēmas, kas papildina pašreizējās sistēmas.

2.5.5 Komiteja uzskata, ka ir arī jāattīsta tālāk ar tehnoloģijām un informācijas sabiedrību saistītā Kopienas iniciatīva *PHANTOMS*, proti, izcilības tīkls nanotehnoloģiju jomā, kas izveidots atbilstoši Kopienas programmai *IST/FET*, un uzskata, ka minētā tīkla darbībai jāklūst pamanāmāki.

⁽¹⁴⁾ Vadošie izcilības centri ir DESMOL Molekulārās izpētes centrs, Augstspiediena pētījumu centrs un Polijas Zinātņu Akadēmijas Fizikas institūta CELDIS centrs, Ungārijas Zinātņu Akadēmijas KFKI-CMRC pētniecības centrs un Čietvielu fizikas un optikas pētniecības institūts, kā arī Latvijas Universitātes Čietvielu fizikas izcilības centrs CAMART (*Centre for Advanced Material Research and Technology*).

⁽¹⁵⁾ Kopienas iniciatīvā *Gate2Growth* ir paredzēta pakalpojumu pakete un tīkli, lai ar Eiropas ieguldījumu un starpnieku tematisko tīklu, piemēram, *I-TecNet* palīdzību jauniem inovatīviem uzņēmumiem paātrinātu un palētinātu investīciju pieejamību.

⁽¹⁶⁾ *Minanet* ir internetā pieejama datu bāze par Eiropas pētniecības projektiem mikrosistēmu un nanotehnoloģiju jomā. Minētajā datu bāzē ir iekļautas ziņas par N&N projektiem, ko īsteno Čehijas Republikā, Polijā, Slovākijā, Ungārijā, Bulgārijā, Lietuvā, Latvijā, Kiprā un Rumānijā.

⁽¹³⁾ (OV C 157, 28.06.2005).

2.5.6 Komisija arī uzskata, ka ir intensīvāk jāveicina pētniecība un inovācija jaunajās dalībvalstīs un kandidātvalstīs un ka ir jāattīsta un jāatvieglo sinerģija ar iniciatīvām EUREKA un COST, kurās ietilpst tādas darbības N&N jomā, kuras daudzās no šām valstīm jau ir paveiktas.

2.6 Situācija starptautiskā mērogā.

2.6.1 Ir aprēķināts⁽¹⁷⁾, ka līdz 2005. gada janvārim **visā pasaulē** valdību, uzņēmumu un finanšu nozares **kopējie izdevumi** N&N nozarē ik gadu ir sasnieguši aptuveni 7 miljardus EUR (vairāk nekā puse šo līdzekļu nāk no valsts kases), un šīs summas ģeogrāfiskais sadalījums ir šāds: Ziemeļamerika 35 %, Āzija 35 %, Eiropa 28 % un pārējie reģioni — 2 %.

2.6.1.1 Izdevumi uz vienu iedzīvotāju: kaut arī valsts ieguldījumu apjoma atšķirības dažādu valstu starpā deviņdesmito gadu vidū vēl bija ļoti mazas (apm. 1 EUR ASV un Japānā, 0,50 EUR ES), 2005. gadā ASV uz vienu iedzīvotāju tērēja jau 5 EUR, Japānā 6,50 EUR, bet ES — 3,50 EUR. Tiek prognozēts, ka 2011. gadā minēto izdevumu apjoms būs vairāk nekā 9 EUR uz vienu iedzīvotāju ASV un Japānā un 6,50 EUR uz vienu iedzīvotāju ES⁽¹⁸⁾.

2.6.2 **Rūpniecības nozarē** ik gadu visā pasaulē tiek tērēti aptuveni 3 miljardi EUR, no tiem 46 % tērē ASV strādājoši uzņēmumi, 36 % tērē uzņēmumi Āzijā, 17 % tērē Eiropas uzņēmumi un mazāk nekā 1 % — uzņēmumi pārējās pasaules daļās. Aptuveni 1 500 uzņēmumu ir paziņojuši, ka plāno aktīvi nodarboties ar pētniecību un attīstību N&N jomā, 80 % no tiem ir jaundibināti uzņēmumi, no kuriem vairāk nekā puse darbojas ASV. Masu saziņas līdzekļu sagatavoto ziņojumu un rakstu par nanotehnoloģijām skaits ir palielinājies no 7 000 līdz 12 000⁽¹⁹⁾.

2.6.3 Kopš 2000. gada beigām pagājušo piecu gadu laikā **ASV** valdība nanotehnoloģiju nozarē ir ieguldījusi vairāk nekā četrus miljardus dolāru. Prezidenta Buša valdība tikai attiecībā uz 2006. gadu vien ir pieprasījusi, lai vienpadsmit federācijas līmenī strādājošām pētniecības aģentūrām, kas nodarbojas ar N&N pētniecību, piešķirtu vairāk nekā miljardu dolāru. Kā norādīts 2005. gadā publikotajā ziņojumā "Nanotehnoloģijas iniciatīvas novērtējums pēc pieciem gadiem", ir vispārzināms, ka ASV pasaules mērogā ieņem līderpozīcijas N&N pētniecības un attīstības jomā, un ik gadu ASV tiek veikti valsts un privāti ieguldījumi triju miljardu dolāru apmērā, kas ir viena trešā daļa šāda veida izdevumu visā pasaulē.

2.6.3.1 ASV ieņem līderpozīcijas arī uzņēmumu dibināšanas, publikāciju un patentu jomā. Federācijas līmenī tiek uzskatīts, ka izdevumi, kas saistīti ar jaunu zināšanu gūšanu un jaunas

infrastruktūras izveidi, ir atbilstoši un apjomīgi, kas savukārt dara iespējamu ievērojamu ekonomikas rentabilitāti ilgstošā laika periodā.

2.6.4 **Japānā** 2003. gadā tika iztērēti apmēram 630 miljoni EUR, no šīs summas 73 % piešķīra Izglītības ministrija, bet 21 % — Ekonomikas, tirdzniecības un rūpniecības ministrija. Pētniecība galvenokārt ir orientēta uz nanomateriāliem. Uzņēmuma Mitsui vadība ir nolēmusi turpmāko četru gadu laikā nanotehnoloģiju jomā kā riska kapitālu ieguldīt vairāk nekā 700 miljonus EUR, bet ar Izšķirīgu tehnoloģiju fonda palīdzību ar N&N saistītā pētniecībā tiks ieguldīti aptuveni 30 miljoni EUR⁽²⁰⁾.

2.6.5 Turpinot apspriest stāvokli Āzijā, **Taivānā** līdz 2008. gadam ir paredzējusi ik gadu ieguldīt vairāk nekā 600 miljonus EUR, un N&N nozarē strādā apmēram 800 uzņēmumu. Tiek sagaidīts, ka 2006. gadā tiks saražoti produkti gandrīz 7,5 miljardu EUR vērtībā un ka līdz 2012. gadam uzņēmumu skaits pieaugs līdz 1500, saražoto produktu kopējai vērtībai palielinoties līdz 25 miljardiem EUR, — galvenokārt dažādās nanoelektronikas nozarēs.

2.6.5.1 Tomēr šāda pieauguma priekšnoteikums ir tas, ka ir jāatrisina intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma jomā pastāvošās problēmas.

2.6.6 **Dienvidkoreja** ir viena no pirmajām valstīm, kuras uzņēmumi ir sekmīgi veikuši N&N produktu tirgvedību⁽²¹⁾. Ir aprēķināts, ka ar nanotehnoloģijām saistītais iekšējā tirgus potenciāls ir vairāk nekā 2 miljardi EUR. Dienvidkoreja ir apstiprinājusi N&N programmu, kuras budžets ir 168 miljoni EUR ("Next Generation Core Development Program"), un minētajā programmā cita starpā prioritāte ir piešķirta nanomateriāliem, nanokompozītmateriāliem un bionanotehnoloģijām.

2.6.7 **Austrālijā** pēdējos gados ir izveidoti vairāk nekā 30 uzņēmumu, kas strādā N&N nozarē, un to skaits gadā pieaug par vairāk nekā 50 %. Ikgadējo valsts un privāto ieguldījumu apjoms ar N&N saistītā pētniecībā ir aptuveni 60 miljoni EUR, un ieguldījumus veic galvenokārt jauno materiālu, bionanotehnoloģijas jomā, kā arī saistībā ar pielietojumiem medicīnā un ārstniecībā.

2.6.8 Saskaņā ar nesen Pekinā publicētu tādu pētījumu par nanotehnoloģiju attīstību Ķīnā laika posmā no 2005. līdz 2010. gadam, kurā iekļautas arī prognozes laika posmam līdz 2015. gadam⁽²²⁾, **Ķīna** ir viena no pasaules līderiem N&N jomā strādājošu jaunu uzņēmumu dibināšanas, kā arī ar minēto jomu

⁽¹⁷⁾ Lux Research and Technology Review on Nanotechnology 2005.

⁽¹⁸⁾ Sk. <http://cordis.europa.eu.int/nanotechnology/>, Eiropas Komisija, Pētniecības ĢD, referāts G 4 (8.12.2005).

⁽¹⁹⁾ Lux Research and Technology on Nanotechnology 2005.

⁽²⁰⁾ Apmēram 60 Japānas uzņēmumu privātie ieguldījumi N&N jomā, proti, nanotehnoloģiju pētniecībā un attīstībā ik gadu sasniedz apmēram 170 miljonus EUR, un kopš 2003. gadā ieguldījumu apjoms ik gadu pieaug par 20 %.

⁽²¹⁾ Uzņēmums Samsung jau 2002. gadā sāka pārdot zibatmiņas mikroshēmas, kam bija 90 nanometrisku komponentu.

⁽²²⁾ Beijing Report 2005 on Nanotech Development to 2010-2015.

saistītu publikāciju un patentu skaita ziņā, un pētījumā ir aprēķināts, ka Ķīnas iekšējā tirgus potenciāls attiecībā uz N&N produktiem un sistēmām jau tagad pārsniedz 4,5 miljardus EUR, un līdz 2010. gadam tas pieaugs līdz vairāk nekā 27 miljardiem EUR, bet 2015. gadā tā apjoms palielināsies līdz vairāk nekā 120 miljardiem EUR ⁽²³⁾.

2.6.9 EESK uzskata, ka aprakstītā starptautiskā situācija liecina par to, cik svarīga ir proaktīva vide, kas veicina pētniecību un inovāciju ES dalībvalstīs, lai spētu sekmīgi piedalīties nozarē notiekošajā pētniecībā un attīstībā.

3. Piezīmes

3.1 Komiteja ir vienmēr uzsvērusi, ka ir strauji jāpalielina investīciju apjoms pētniecībā un attīstībā gan absolūtajos, gan relatīvajos skaitļos, lai sasniegtu Barselonā izvirzīto mērķi, proti, 3 %. Ņemot vērā starptautiska mēroga tendences, Komiteja uzskata, ka N&N nozarei ir jāpiešķir prioritāte.

3.1.1 Komiteja uzskata, ka šādu pasākumu īstenošana būtu daudz veiksmīgāka, ja valstu un reģionu N&N pētniecības programmām nodrošinātu **labi attīstītu Eiropas līmeņa koordināciju**, izmantojot, piemēram, arī ERA-NET un ERA-NET PLUS sistēmas. ⁽²⁴⁾ Turklāt būtu jāveic attiecīgi pasākumi universitāšu, pētniecības centru un uzņēmumu informēšanai un atbalstam, izmantojot COST ⁽²⁵⁾, ESF ⁽²⁶⁾ un EUREKA ⁽²⁷⁾ instrumentus, kā arī jāpiešķir Eiropas Investīciju bankas (EIB) aizdevumi.

3.1.2 Komiteja uzskata, ka šai **Eiropas līmeņa koordinācijai un sadarbībai** būtu jāattiecas arī uz valstu pasākumiem dažādas zinātnes nozares saistošas infrastruktūras, kā arī centru N&N jomā strādājošu kompetences un izcilības attīstīšanai; īstenojot šādu koordināciju un sadarbību būtu iespējams izveidot šo organizāciju integrētu Eiropas mēroga tīklu, tādējādi veicinot arī sinerģiju un izvairīties no funkciju pārklāšanās.

3.2 Kopienas līmenis.

3.2.1 EESK ir pārliecināta, ka, ņemot vērā Kopienas rīcības plāna praktiskās īstenošanas iespējas un, lai plānam piešķirtu ticamību, tajā ir jāietver laika un izpildes termiņu grafiks, veicinot progresu un gūto panākumu labāku pārbaudi šādās jomās:

— gan Kopienas, gan dalībvalstu un reģionu līmenī palielināt investīcijas ar N&N saistītā pētniecībā, inovācijās un izglītībā,

⁽²³⁾ Saskaņā ar šo pētījumu Ķīnas daļa pasaules tirgū 2010. gadā būs vairāk nekā 6 %, bet 2015. gadā — 16 %. Ņemot vērā ievērojamo gatavo preču daudzuma pieaugums lielā mērā ir atkarīgs no nanobiotehnoloģiju pielietojuma konverģences un no trīs lielajos valsts pētniecības centros, kā arī vairāk nekā 20 N&N nozarē strādājošos institūtos veiktiem pētījumiem, kas orientēti uz pielietojumu praksē.

⁽²⁴⁾ Eiropas pētniecības telpa: valstu un reģionu veiktās pētniecības saskaņotība un koordinācija. ERA-NET programmas budžets ir 148 miljoni EUR, un minētajā programmā ir paredzēts līdz 2005. gada beigām katru pusgadu izsludināt konkursus projektiem, kuros ir jāpiedalās juridiskām personām no vismaz trim dalībvalstīm. Pamatoties uz iepriekšējo programmu, tika publicēta ERA-NET Plus programma nākamajiem gadiem.

⁽²⁵⁾ COST — Eiropas sadarbība zinātniskās un tehniskās izpētes jomā.

⁽²⁶⁾ ESF — Eiropas Zinātnes fonds.

⁽²⁷⁾ EUREKA — Eiropas rūpnieciskās pētniecības programma.

Eiropas Komisijai nepārtraukti un aktīvi veicot Eiropas mēroga koordināciju, kā arī pastiprināti iesaistot rūpniecības nozari;

— 7. pētniecības un attīstības ietvarprogrammas gaitā izveidot Eiropas līmeņa **koordinācijas iestādi** kopēju jautājumu risināšanai; šī iestāde būtu pastāvīgs un proaktīvs vidutājs gan Kopienā, gan starptautiskā līmenī un tajā būtu jāizveido Eiropas “Nano-Janus” centrs ⁽²⁸⁾, tam piešķirot atbilstošus līdzekļus;

— vairākās jomās kvalificētu darbinieku izglītošana, tādējādi nodrošinot darbaspēku tādās nozarēs kā zinātne, tehnika un rūpniecība, kā arī atbalsts tādiem rūpniecības jomā strādājošiem vadītājiem, kam ir interese par N&N izmantošanu;

— atklāts un pārredzams dialogs ar pilsonisko sabiedrību, lai nodrošinātu nanozinātņu un nanotehnoloģiju atzīšanu un to sekmīgu pielietojšanu, ņemot vērā ne vien to ieguldījumu Eiropas konkurētspējas uzlabošanā, bet arī iedzīvotāju veselības, drošības un dzīves kvalitātes veicināšanā;

— toksikoloģiska un ekotoksikoloģiska riska novērtēšanas procedūru izstrāde, kā arī atbilstošu, šo procedūru veikšanai nepieciešamu apmācības programmu izstrāde jau projektu un to pielietojuma plānošanas stadijā;

— no publiskiem līdzekļiem finansējumu pētniecības projektu apzināšana, izmantojot arī ietvarprogrammai paredzētās ētikas principu ievērošanas pārraudzības sistēmas, kā arī sistemātiska ar N&N saistītu ētikas jautājumu apzināšana;

— piemērota līdzsvara uzturēšana starp sociālās attīstības, zinātnes izplatības, veselības un vides aizsardzības jomās nepieciešamajiem pasākumiem no vienas puses un prasībām attiecībā uz intelektuālo un rūpniecisko īpašumu no otras puses.

3.2.2 Komiteja uzstājīgi aicina Kopienas līmenī ievērojami palielināt N&N jomā veiktā pētniecībā, inovācijā un izglītošanā ieguldītu līdzekļu apjomu un vienlaicīgi šādu palielināšanu precīzi saskaņot ar atbilstīgu pasākumu īstenošanu valsts un reģionālā līmenī.

3.2.2.1 Šajā sakarā EESK norāda, ka — atšķirībā no citām pētniecības jomām — N&N jomā ieguldīto Kopienas līdzekļu apjoms atbilst dalībvalstu izdevumiem (vispār no pētniecībai tērēto Eiropas līdzekļu kopapjoma ES ieguldījums ir 4–5 %, turpretim dalībvalstu ieguldījums veido 87 %).

⁽²⁸⁾ Skatīt ASV 2003. gadā saskaņā ar likumu par nanotehnoloģiju veicināšanu izveidoto “National Nanotechnology Coordination Office”.

3.2.3 Komiteja uzskata, ka aptuveni 10,9 % līdzekļu, kas saskaņā ar 7. ietvarprogrammu 2007.–2013. gadam iedalīti īpašajai programmai “Sadarbība”, būtu jāparedz N&N un nanoelektronikas tematiskajām prioritātēm.

3.2.3.1 Programmā “Resursi” saistībā ar pētniecību un inovāciju N&N jomā pienācīga vieta jāpiešķir MVU, jo īpaši attiecībā uz “nanotehnoloģijas rajoniem”, infrastruktūru izcilībai un sagatavošanas pasākumiem.

3.2.3.2 Īpašajā programmā “Cilvēki” būtu pienācīgi jāveicina N&N pētnieku izglītošana un mobilitāte. Tas jādara arī attiecībā uz Kopīgā pētniecības centra darbību drošības un standartizācijas, kā arī nākotnes tehnoloģiju pētniecības jomās.

3.2.4 Savukārt konkurētspējas un inovācijas ietvarprogrammā (sākot no 2007. gada un izmantojot tai piešķirtos līdzekļus) būtu jāspēj finansēt tādas uzņēmējdarbības kultūras attīstīšanu, kas saistīta ar N&N jomā veiktas pētniecības pārņemšanu.

3.2.5 Komiteja stingri atbalsta Eiropas tehnoloģiju platformu izveidi, pamatojoties uz pašreizējām platformām nanoelektronikas un nanomedicīnas jomā. Šādas platformas ir ļoti piemērots līdzeklis visu publiskā un privātā sektora pārstāvju mobilizēšanai dažādajās nozarēs (zinātnē, izglītības sistēmā, tehnoloģijā, rūpniecībā, finanšu nozarē) nolūkā īstenot Kopienas, valsts/reģionālus vai kopīgus projektus un iniciatīvas, balstoties uz kopīgu, uz nākotni vērstu redzējumu un perspektīvo plānošanu (*foresight*).

3.2.6 Komiteja uzskata, ka izšķirīga nozīme ir ieguldījumiem maksimāli modernā augstākajā izglītībā un tālākizglītībā. Kopienas jaunajās programmās laika posmam pēc 2006. gada īpaši jāparedz tāda rīcība, ar kuras palīdzību starpdisciplīnu mērogā tiek nodrošināts atbalsts N&N attīstībai.

3.2.7 Komisijai būtu jāatvieglo N&N izmantošana rūpniecībā, atbilstoši Septītajā ietvarprogrammā iekļautajai N&N darba programmai līdz 2007. gadam veicot šādas darbības:

- ir jāizveido *Nano-IPR* palīdzības dienests, kā ierosināts EESK iepriekšējā atzinumā par N&N;
- ir jāizveido Eiropas Informācijas apstrādes centrs (*clearing-house*) savstarpējai informācijas apmaiņai par paraugpraksi un patentu un jaunu lietojumu uzraudzībai pasaules tirgū;
- ir jāizveido digitālā bibliotēka, kā ierosināts paziņojumā, kas ir šī atzinuma temats;

— CEN–STAR⁽²⁹⁾ ir jāizsludina konkursi pirmsnormatīvās un normatīvās tehniskās izpētes projektiem;

— jāveic eksperimentāli pasākumi, lai demonstrētu N&N lietojumu rūpniecībā.

3.2.8 Komisijai jau tagad būtu aktīvāk jāpārbauda ar ētiku saistīti jautājumi, lai nodrošinātu tādu ar ētiku saistītu problēmu identificēšanu, kas var rasties saistībā ar N&N, jo īpaši tādās jomās kā medicīna, lauksaimniecība un pārtikas, kā arī kosmētikas rūpniecība.

3.3 Dalībvalstu līmenis.

3.3.1 Komiteja norāda, ka papildus ES rīcības plānam ir vajadzīgi **dalībvalstu rīcības plāni**, kas būtu jāiesniedz Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai 2006. gada pirmajā pusgadā. Mērķis ir konverģences un sinerģijas nodrošināšana tādās jomās kā infrastruktūra, izglītība un apmācība, uz normām un patentiem attiecināti standarti, kā arī riska novērtējums un visbeidzot — dialogs ar pilsonisko sabiedrību, patērētājiem un plašsaziņas līdzekļiem.

3.3.2 Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm N&N jomai būtu jāpiešķir lielāka tādu pieejamo publisko un privāto līdzekļu daļa, kas paredzēta ieguldījumiem, kā arī Eiropas Parlamentam un Padomei būtu regulāri jāiesniedz progresa ziņojumi par ieguldījumiem un valstu rīcības plānu īstenošanu.

3.3.3 Minētos ziņojumos būtu jāiekļauj Kopienas divu gadu ziņojumā, un tajos ir jāpievērš īpaša uzmanība šādiem jautājumiem:

— tāda regulējoša un juridiska pamata izveidošana, kas veicinātu jauno rūpniecisko N&N izmantošanas ciklu, jaunas uzņēmumu koncepcijas, jaunus kvalifikācijas standartus un prasības attiecībā uz uzņēmēju, daba ņēmēju un tehniķu izglītošanu, citus standartus, produktu sertifikāciju un, visbeidzot — ētikas ievērošanu un pārredzamību šajā jomā, īpaši saistībā ar medicīnisko un zinātnisko izglītību, pieejamību un līdztiesību;

— N&N inovatīvas izmantošanas veicināšana reģionālajā un vietējā līmenī, izveidojot tādu laboratoriju tīklu, kurā izgatavo paraugus, veic sertifikāciju un novērtē risku; minētajam laboratoriju tīklam ir jābūt pieejamam visiem uzņēmumiem, iestādēm, augstskolām un zinātniskās izpētes centriem. Tādēļ ir jāveic finansiāla rakstura pasākumi saistībā ar uzņēmumu dibināšanu, kā arī riska kapitāla jomā — īpaši reģionos, kas saņem līdzekļus no Kohēzijas fonda. Turklāt būtu jāierīko centri, kur iespējams iegūt informāciju par N&N iespējām un ar tām saistīto risku;

⁽²⁹⁾ CEN: Eiropas Standartizācijas komiteja. STAR: Standartizācija un pētniecība.

— iniciatīvu uzsākšana nolūkā novērst “atstumtību N&N jomā” — galvenokārt no struktūrfondiem un Kohēzijas fonda finansētajos reģionos, kā arī salās un nomaļos reģionos. Turklāt ir jāparedz tādi pasākumi, kuru mērķis ir nepieļaut mazāk attīstītu trešo valstu atstumtību N&N attīstības jomā.

3.3.4 EESK uzskata, ka dalībvalstīm ir jāveic mērķtiecīgi pasākumi, lai saglabātu atbilstošu līdzsvaru starp šādām divām vajadzībām — nepieciešamību sadarboties un vajadzību pēc ātra zinātniska un praktiska pielietojuma veselības un vides aizsardzības jomā no vienas puses un prasībām attiecībā uz izgudrojumu, kā arī intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma aizsardzību no otras puses.

3.3.5 Komisija uzskata, ka arī šajā sakarā uzskatāmi izpaužas trūkumi, kuru iemesls ir tas, ka nav visai ES kopīga patenta un vienotu uz patentēšanu attiecinātu tiesību aktu. Tas attiecas, piemēram, uz jautājumu, kurā dalībvalstī ir patentējami izgudrojumi bionanotehnoloģijas jomā, un informācija par jauniem izgudrojumiem un patentiem ieinteresētajām personām nav viegli pieejama.

3.4 Starptautiskais līmenis.

3.4.1 Komiteja pilnībā atbalsta to, ka rīcības plānā ir ierosināts orientēties uz sadarbības un strukturēta dialoga izveidošanu starptautiskā līmenī. Tā iesaka pievienot šādus ieteikumus:

— regulāri rīkot starptautiskus forumus, ko atbalstītu ES, lai veicinātu dialogu, informācijas apmaiņu un saziņu nolūkā atbalstīt zinātnisko, rūpniecisko un akadēmisko sabiedrību;

— attīstīt eiropiskas vadības iemaņas, lai — uzņemoties atbildību par N&N attīstīšanu un izmantošanu — veicinātu iniciatīvas attiecībā uz kopīgām deklarācijām un rīcības kodeksiem;

— līdz 2008. gadam izveidot ES elektronisku arhīvu, kurā apkopotas dažādās pasaules valstīs iznākušas zinātniskas un tehniskas publikācijas;

— attiecībā uz Eiropas sadarbības politiku attīstības jomā, tās pamatnostādņēs iekļaut resursu palielināšanas pasākumus partneriem jaunattīstības valstīs, lai izglītotu zinātnisko personālu, kā arī vietējā līmenī sekmētu izpratni par N&N. Minēto pasākumu nolūks ir nepieļaut “atstumtību N&N jomā”, t.i., atstumtību ar N&N saistītu zināšanu padziļināšanas jomā;

— veicināt lietotājam labvēlīgu sinerģiju ar tādām Eiropas iniciatīvām kā, piemēram, EUREKA un starptautiskām iniciatīvām, piemēram, Human Frontiers.

3.5 Pasākumi uzņēmumos, darba tirgū un pilsoniskajā sabiedrībā.

3.5.1 Komisija uzskata, ka ar N&N saistītas pētniecības pasākumi un to izplatīšana tehnoloģijas nodošanas nolūkos var būt ļoti noderīgi uzņēmumiem (īpaši MVU), galvenokārt pārņemot un papildinot energotaupības un vides aizsardzības tehnoloģijas, nanotehnoloģijas informātikas jomā, kā arī jaunu materiālu izmantošanu procesos, produktos, pakalpojumos un konverģējošās tehnoloģijas (Nano-Bio-Info).

3.5.2 Komiteja uzskata, ka Eiropas rūpniecībai ir jāiegulda vairāk pūliņu ar N&N saistītā pētniecībā un ir jāpateidzina šo tehnoloģiju praktisks pielietojums, ka arī jāsasniedz vismaz tāds ieguldījumu apjoms, kas būtu pielīdzināms progresīvāko konkurentu veikto ieguldījumu apjomam. Šie centieni būtu jāveicina, izveidojot piemērotu regulējošu un tiesisku pamatu gan Kopienas, gan arī valstu/reģionālajā līmenī.

3.5.3 EESK ir pārliecināta, ka attiecībā uz N&N pētniecību, attīstību un izmantošanu šāda plaša uzņēmumu iesaistīšana ir ļoti nozīmīga, ja Eiropas un valstu/reģionālajā līmenī tiek paredzēti atbalsta pasākumi valsts un reģionālā līmenī un galvenokārt attiecībā uz šādu mērķu sasniegšanu:

— tādas pārredzamas, vienkāršas un nepārprotamas informācijas nodrošināšana, izzinot pētniecības rezultātus (Nano-technology Scouting), ko var pastāvīgi un droši izmantot darba ņēmēji, tehniskie speciālisti, patērētāji un ko var pielietot vides un veselības jomā. Attiecībā uz minētajiem rezultātiem ir jāsaņem apliecinājums, ka sabiedrība un tirgus tos pilnībā pieņem;

— tādu izglītojošu pasākumu koncepcija, ar kuru palīdzību risina ar uzņēmējdarbību saistītās problēmas, īpaši mazo uzņēmumu jomā, un kuru mērķis ir apzināta un ar atbildības sajūtu veikta N&N pielāgošana un izmantošana saskaņā ar jauno ražošanas procesu prasībām attiecībā uz N&N pielietojumu ⁽³⁰⁾;

— tehniskā un zinātniskā personāla starpdisciplīnu izglītības un mācību pasākumi attiecībā uz jauniem uzņēmumu principiem un organizācijas formām, izmantojot jaunus ražošanas procesus un attiecīgus pakalpojumus N&N jomā, un attiecībā uz nepieciešamajiem drošības pasākumiem toksikoloģiskā un ekotoksikoloģiskā riska novēršanai;

⁽³⁰⁾ EESK atzinīgi vērtē Pētniecības ĢD izdotās un izplatītās papīra vai kompaktdiska formātā pieejamās publikācijas, kā arī tajās iekļautos ieinteresētajiem nepieredzējušiem lietotājiem paredzētos pedagoģiskos materiālus.

- nepārprotami radītas iespējas un ierobežojumi pirmām kārtām attiecībā uz intelektuālo un rūpniecisko īpašumu, lai nodrošinātu līdzsvaru starp sadarbību un konkurenci, ražošanas noslēpumu un progresa izplatību N&N jomā, publikācijām un brīvu informācijas apmaiņu par jaunajām zināšanām Eiropas un starptautiskajā zinātnes kopienā, kā arī intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību;
- uzņēmumiem, īpaši MVU vai uzņēmumiem, kas atrodas uz salām vai nomaļos reģionos, atvieglota piekļuve PKC⁽³¹⁾ institūtiem, prototipu izgatavošanas laboratorijām, kā arī sertificēšanas, mērīšanas un pārbaudes iestādēm. Tāpat nozīmīga ir piekļuve valstu un Eiropas tehnisko standartu iestādēm, kas ir jāpaplašina, lai izstrādātu starptautiski atzītus un pieņemtus standartus;
- EIB un EIF, konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas⁽³²⁾, kā arī Kopienas struktūrfondu jomā ir jāatvieglo piekļuve, lai uzņēmumi, īpaši MVU, varētu izmantot finansiālu atbalstu, uzņēmuma dibināšanas kapitālu un riska kapitālu, kā arī jāatvieglo pasākumi pievienotās vērtības ("spin-off") veicināšanai augstskolās. Tādējādi N&N jomā tiek veicināta jaunu uzņēmumu rašanās un jaunu darbavietu izveide, kā arī iepirkuma, ražošanas un realizācijas, un pakalpojumu tīklu veidošanās N&N jomā;
- kontaktu izveide starp universitātēm, pētniecības centriem un uzņēmumiem, īpaši MVU, izmantojot kopīgi vadītos kompetenču centrus attiecībā uz dažādām izmantošanas jomām, iesaistot nonatehnoloģiju ekspertus uzņēmumos, kā arī veicot izglītojošus pasākumus jauno, Marijas Kirī programmā paredzēto darbību ietvaros.

3.5.4 Komiteja uzsver, ka galvenokārt N&N jomā darba ņēmēji, kā arī tehniskie speciālisti un zinātniskie vadītāji ir Eiropas uzņēmumu, kas uzņēmušies sociālo atbildību, stiprā puse.

3.5.4.1 Komiteja uzsver, ka šajā sakarā liela nozīme ir pasākumiem, ar kuru palīdzību nodrošinātu drošus ražošanas nosacījumus un procesus, kā arī lietderīgus, darbiniekiem paredzētus izglītojošus pasākumus galvenokārt diagnostikas un medicīniskās rehabilitācijas jomās. Šajā sakarā īpaši jāņem vērā profilakses un risku ietekmes novērtējuma aspekti, arī izmantojot Eiropas līmenī pārbaudītus tehniskos rīcības plānus.

3.5.4.2 Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondam būtu rūpīgi jānovērtē N&N pielietojumam rūpniecībā nepieciešamās jaunās darba organizēšanas ietekme, kā arī prasības attiecībā uz izglītību, drošību un veselības aizsardzību un jāveic attiecīgi pētījumi.

3.5.5 Līdz 2007. gadam jāizveido strukturēts Eiropas N&N dialogs ar visām ieinteresētajām personām, radot struktūrvienību vai konsultatīvu forumu, kas ir sabiedrībai pietiekami pamanāms un pārredzams, lai varētu darboties kā plašsaziņas līdzekļu un pilsoniskās sabiedrības kvalificēts un atzīts starpnieks.

3.5.6 Līdz 2007. gadam jākonsolidē iedzīvotāju izpratnes veidošanas sekmīgās eksperimentālās iniciatīvas, kuras jau pašā sākumā jāpublicē Eiropas tīmekļa vietnē un jāiesniedz ES citām institūcijām, pirmām kārtām EP un Padomei. Turklāt jārada starptautiska rezonanse, sākot ar 2008. gadu "Eiropas N&N nedēļas" laikā pasniedzot starpnozaru ikgadējo balvu N&N jomā.

3.5.7 Līdz 2007. gadam Komisijai jāierosina konsolidētas procedūras attiecībā uz N&N lietošanas un/vai izmantošanas risku noteikšanu un līdz 2008. gada pirmajai pusei jāierosina Eiropas pamatnostādnes minētajā jomā.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ KPC = Kopīgais pētniecības centrs

⁽³²⁾ Sal. ar atzinumu CESE INT/270, ziņotājs — Welschke kgs, līdzziņotāja — Fusco kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematiem

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, kas izpildāma ar Kopīgā pētniecības centra tiešām darbībām atbilstīgi Eiropas Kopienas pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumu septītajai pamatprogrammai (2007—2013)”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Sadarbība“, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Idejas“, ar ko īsteno Eiropas Kopienas 7. pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Cilvēki“, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu” Iespējas“, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu (2007. līdz 2013.) pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, kas izpildāma ar Kopīgā pētniecības centra tiešām darbībām, ar kurām īsteno Eiropas Atomenerģijas kopienas (Euratom) Septīto pamatprogrammu (2007—2011) kodolpētniecības un mācību pasākumiem”,

“Priekšlikums Padomes lēmumam par īpašo programmu, ar ko īsteno Eiropas Atomenerģijas kopienas (Euratom) Septīto pamatprogrammu (2007—2011) par kodolpētniecības un mācību pasākumiem”

KOM(2005) 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445 galīgā red.

(2006/C 185/02)

Padome saskaņā ar EK Līguma 166. pantu 2005. gada 14. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minētiem tematiem

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 28. martā. Ziņotājs — WOLF kgs, līdzziņotājs — PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 132 balsīm par un 2 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Minētie Komisijas priekšlikumi attiecas uz pētniecības tēmām, kas iekļautas Komisijas izstrādātajā 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammā (2007.—2013.) un 7. Euratom pamatprogrammā (2007.—2011.), par kurām Komiteja jau izstrādājusi atzinumu. Tātad šis Komitejas atzinums papildina jau izstrādāto atzinumu par abām pamatprogrammām.

1.2 Tajā Komiteja aicināja piešķirt visu nepieciešamo finansējumu Komisijas ierosinātajām, steidzami nepieciešamajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, kā arī nemanipulēt ar tām un nepieļaut to svītrošanu sarunās par nākamo ES kopbudžetu.

1.3 Lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķi un Eiropas kļūtu par spēcīgāko ekonomisko telpu pasaulē, būtiski jāpalie-

lina investīcijas pētniecībā un izstrādē. Minētajā jomā Eiropa konkurē ne tikai ar tādām valstīm kā ASV, Japāna un Koreja, bet arī ar Ķīnu, Indiju un Brazīliju. Pavisam nesen ASV un Japāna paziņojušas, ka investīcijām pētniecībā un izstrādē ir prioritāra nozīme, lai paaugstinātu valsts konkurētspēju pasaules mērogā, un piešķirušas atbilstošu finansējumu minētā mērķa sasniegšanai. Padomes Barselonā pieņemtais, bet vēl nesasniegtais, Lisabonas stratēģijas atbalstam paredzētais mērķis, proti, 3 % no ES iekšzemes kopprodukta investēt izpētē un attīstībā, tātad ir paredzētajā termiņā nerasniedzams mērķis (*moving target*), ņemot vērā aizvien tālejošāko globālo attīstību. Ja mērķi izdodas sasniegt ar nokavēšanos, tas nozīmē, ka kāds to jau ir sasniedzis ātrāk.

1.4 Ņemot vērā faktu, ka Padome jau pieņēmusi ES kopbudžetu, kā arī ievērojot tā ietekmi uz pētniecības budžetu, Komiteja norāda, ka joprojām aktuāls ir tās jau iepriekš paustais ieteikums šajā sakarā, proti, pētniecībai un izstrādei piešķirt daudz lielāku finansējumu nekā iepriekš — tieši 8 % — un finansējuma palielināšanu, ko Padomes lēmumā paredzēts īstenot tikai septiņu gadu laikā, uzsākt ātrāk.

1.5 Būtiskākie Komisijas priekšlikumi iekļauti īpašajā programmā “Sadarbība”. Komiteja atbalsta tajā paredzēto finansējuma piešķiršanu tādām svarīgām pētniecības tēmām kā enerģētika, veselība, informācijas tehnoloģijas, nanotehnoloģijas, vide, transports un pētījumiem sociālajās, ekonomikas un humanitārajās zinātnēs, kā arī jaunajām tēmām — kosmos un drošība. Komitejas nostāja minētajā jautājumā detalizētāk izklāstīta dokumenta 4. iedaļā, un atsevišķos gadījumos Komiteja ierosina veikt nelielus uzlabojumus.

1.6 Komiteja iesaka kopumā atteikties no stingras līdzekļu piesaistes dažādām programmām un īstenot pēc iespējas elastīgāku politiku. Tādā veidā izdosies panākt, ka programmu īstenošanas gaitā Komisija ātri un bez papildu politiskiem pasākumiem varēs noteikt jaunas prioritātes, ja tāda nepieciešamība būs radusies, kā arī atbildēt uz jautājumiem, kas radušies no jauna, un, ņemot vērā daudzu apakšprogrammu transversālo raksturu, veikt nepieciešamo pārstrukturēšanu.

1.7 Komiteja atkārtoti pauž atbalstu īpašajai programmai “Idejas”. EESK uzskata, ka līdztekus atbilstošam finansējumam minētās programmas lielākās problēmas būs atbalstāmo projektu atlases process un programmas vadība. Komiteja atzini vērtē faktu, ka šī sarežģītā uzdevuma izpilde tiks uzticēta neatkarīgajai Eiropas Pētniecības padomei — EPP (*European Research Council*, ERC).

1.8 Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi, ka veiksmīga un konkurētspējīga pētniecība ES nebūs iespējama, ja netiks nodrošināts augstvērtīgs tehniskais aprikojums, finansiālais atbalsts un atbilstoši pamata nosacījumi, kā arī pietiekams skaits augsti kvalificētu, radošu zinātnieku. Īpašajā programmā “Cilvēki” Komisija iekļāvusi tos pasākumus, kuriem jāveicina minētā mērķa sasniegšana. Komiteja uzsver, ka tā atbalsta minēto pasākumu īstenošanu. EESK arī norāda uz tās iepriekš izteiktajām piezīmēm par Komisijas publicēto Eiropas pētnieku hartu.

1.9 Īpašā programma “Iespējas” ir viens no labākajiem paraugiem, kas raksturo Kopienas sniegto atbalstu. Tas īpaši sakāms par pētniecības infrastruktūru, piemēram, lielām iekārtām, zinātniskiem instrumentiem, datoriem, utt., kuru izmaksas un izmantošana pārsniedz vienas dalībvalsts iespējas. Minētajā programmā iekļautā apakšprogramma

“Pētniecība MVU vajadzībām” atbilst Komitejas iepriekš paustajam ieteikumam, ka MVU ciešāk jāiesaista jauninājumu radīšanas un ieviešanas procesā.

1.10 Nobeigumā Komiteja norāda uz tās iepriekš pausto ieteikumu būtiski samazināt pieteikumu iesniedzēju administratīvo slodzi un vienkāršot procedūras, kā arī nodrošināt pēc iespējas lielāku atbalsta instrumentu un atbalsta piešķiršanas procedūru nepārtrauktību.

2. Ievads

2.1 **Komisijas iesniegtie** priekšlikumi, kas apkopoti septiņos atsevišķos dokumentos, papildina Komisijas priekšlikumu ⁽¹⁾ par 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammu (2007.—2013.) un 7. *Euratom* pamatprogrammu (2007.—2011.), un tie sniedz **detalizētu informāciju par pētniecības saturu vai tēmām, kurām paredzēts piešķirt atbalstu.**

2.1.1 Šis Komitejas atzinums **īsā un koncentrētā veidā papildina jau izstrādāto atzinumu** ⁽²⁾ par 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammu (2007.—2013.) un 7. *Euratom* pamatprogrammu (2007.—2011.), kā arī tajā izteiktās piezīmes un ieteikumus.

2.1.2 Tāpēc šajā atzinumā nav runa par **strukturām un instrumentiem, bet gan par pētniecības saturu.** Tā, piemēram, šajā atzinumā vairs netiek aplūkots svarīgais jautājums par jauninājumu trijstūra — fundamentālie pētījumi, pielietojamās zinātnes un izstrāde — optimizāciju, netiek aplūkots arī ieteikums, ka jānodrošina pietiekama nepārtrauktība personāla jautājumos, lai Komisijas ierēdņi, kuriem uzticēta programmas vadība, arī turpmāk būtu pētniecības jomā pieredzējuši eksperti, kuri orientējas attiecīgajā zinātnes nozarē. Minētie jautājumi detalizēti aplūkoti jau iepriekš pieņemtos atzinumos ⁽³⁾.

2.1.3 Taču jau pašā sākumā jāaplūko svarīgs jautājums, kas skar **budžeta līdzekļu piesaisti** vai sadalījumu atsevišķiem programmas elementiem. Šajā sakarā Komiteja jau ieteica rīkoties **pēc iespējas elastīgāk**, lai programmu īstenošanas gaitā Komisija ātri un bez papildu politiskiem pasākumiem varētu noteikt jaunas prioritātes, ja tāda nepieciešamība radīsies, kā arī atbildēt uz jautājumiem, kas radušies no jauna, un, ņemot vērā daudzu apakšprogrammu transversālo raksturu, veikt nepieciešamo pārstrukturēšanu.

2.2 Komisija ierosinājusi palielināt abu pamatprogrammu budžetu līdz 72,7 miljardiem EUR ⁽⁴⁾. Tas tomēr būtu mazāk kā 8 % no ierosinātā ES kopbudžeta 2007.—2013. gadam, proti, no 1025 miljardiem EUR. Iepriekš minētajā atzinumā par 7. PTA (pētniecības un tehnoloģiju attīstības) pamatprogrammu Komiteja ieteica piešķirt visu nepieciešamo finansējumu Komisijas ierosinātajām, steidzami nepieciešamajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, kā arī nemanipulēt ar tām un nepieļaut to svītrošanu sarunās par nākamo ES kopbudžetu.

⁽¹⁾ KOM(2005) 119 galīgā red./2 — 2005/0043 (COD) — 2005/0044 (CNS).

⁽²⁾ OV C 65, 17.3.2006.

⁽³⁾ OV C 157, 28.6.2005. “Vadlīnijas pētniecības veicināšanai Eiropas Savienībā”, kā arī OV C 65, 17.3.2006.

⁽⁴⁾ Pamatojoties uz 2005. gada cenām un neņemot vērā inflācijas radītājus; tiek minēti dažādi skaitļi, atkarībā no tā, kā aprēķināts inflācijas indekss.

2.2.1 Taču Eiropadomes sanāksmē 2005. gada 19. decembrī tika panākta vienošanās, ka ES kopbudžeta apjoms būs tikai 862,4 ⁽⁵⁾ miljardi EUR. Tāpēc arī ES pētniecības budžets varētu būt daudz mazāks ⁽⁶⁾ nekā tas, ko ierosināja Komisija, taču *“Eiropadome ⁽⁷⁾ uzskata, ka ES finansējums zinātniskai izpētei būtu jāpalielina tā, ka līdz 2013. gadam pieejamie resursi reāli būtu par aptuveni 75 % lielāki nekā 2006. gadā”*. Ņemot vērā minētos skaitļus, Komisija izstrādās jaunu priekšlikumu. Tātad politiskā lēmuma pieņemšanas process par abām pamatprogrammām vēl nav beidzies.

2.2.2 Lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķi un Eiropa kļūtu par spēcīgāko ekonomisko telpu pasaulē, būtiski jāpalielina investīcijas pētniecībā un izstrādē. Šajā jomā Eiropa konkurē ne tikai ar tādām valstīm kā ASV, Japāna un Koreja, bet arī ar Ķīnu, Indiju un Brazīliju. Pavisam nesen ASV un Japāna paziņojušas, ka investīcijām pētniecībā un izstrādē ir prioritāra nozīme, lai paaugstinātu valsts konkurētspēju pasaules mērogā, un piešķirušas atbilstošu finansējumu minētā mērķa sasniegšanai. Padomes Barselonā pieņemtais, bet vēl nesasniegtais, Lisabonas stratēģijas atbalstam paredzētais mērķis, proti, 3 % no ES iekšzemes kopprodukta investēt izpētē un attīstībā, tātad ir paredzētajā termiņā nesasniedzams mērķis (moving target), ņemot vērā aizvien tālejošāko globālo attīstību. Ja mērķi izdodas sasniegt ar nokavēšanos, tas nozīmē, ka kāds to jau ir sasniedzis ātrāk.

2.3 Ņemot vērā situāciju, kas pašreiz izveidojusies, Komiteja vēlētos vēlreiz norādīt uz iepriekš minētajā atzinumā izteiktajiem ieteikumiem, proti, ka, pirmkārt, efektīva un izcila pētniecība un izstrāde, kurām tiek piešķirts atbilstošs finansējums, ir jauninājumu, konkurētspējas un labklājības, līdz ar to arī kultūras attīstības un sociālās nodrošināšanas pamatu pamats un svarīgākais priekšnosacījums, ka, otrkārt, Komisijas priekšlikums... **ir nozīmīgs, ilgtermiņā vēl palielināms ieguldījums, lai nepieļautu Eiropas — kas ir modernās zinātnes un tehnikas šūpulis — pozīciju vājināšanos, bet gan tās saglabātu un stiprinātu** un ka, treškārt, **bez minētajiem ieguldījumiem Lisabonas mērķi nav sasniedzami** pat ilgākā laika periodā.

2.4 Komiteja vēlreiz norāda, ka sadarbība pētniecības un izstrādes jomā ir efektīvs **Eiropas integrācijas un kohēzijas katalizators**. To ir īpaši svarīgi apzināties pašreiz, kad iedzīvotāji nav atbalstījuši izstrādāto Eiropas Savienības Konstitucionālo līgumu. Atbilstoša līmeņa pētniecībai un izstrādei ir izšķiroša nozīme ne tikai Lisabonas mērķu īstenošanā, bet arī, meklējot atbildes un risinot problēmas tādās jomās kā, piemēram, veselība, energoapgāde, vides aizsardzība u.c.

2.5 Komiteja uzsver, ka joprojām aktuāls ir tās ieteikums, proti, no apstiprinātā **ES kopbudžeta** pētniecībai un izstrādei jāpiešķir daudz lielāks finansējums nekā iepriekš —

proti, 8 % — un finansējuma palielināšana, ko Padomes lēmumā paredzēts īstenot tikai septiņu gadu laikā, jāuzsāk ātrāk.

2.6 Komiteja pieņēmusi zināšanai Komisijas priekšlikumu ⁽⁸⁾ nodibināt Eiropas Tehnoloģiju institūtu (ETI). Neuzsākot minētā priekšlikuma satura analīzi, tomēr jāpiebilst, ka institūta dibināšanu nekādā gadījumā nedrīkst finansēt no budžeta, kas paredzēts šajā atzinumā aplūkotajām “Īpašajām programmām pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā”.

2.7 Vienlaikus Komiteja norāda uz tās iepriekš pausto ieteikumu **būtiski samazināt** pieteikumu iesniedzēju administratīvo **slodzi** un **vienkāršot procedūras**, kā arī nodrošināt pēc iespējas lielāku atbalsta instrumentu un atbalsta piešķiršanas procedūru nepārtrauktību. Minēto jautājumu Komiteja aplūkos sīkāk, izstrādājot atzinumu par Komisijas ierosinātajiem “Līdzdalības noteikumiem” ⁽⁹⁾.

3. Komisijas priekšlikumu saturs ⁽¹⁰⁾

3.1 Komisijas priekšlikumi aptver un precizē visus pētniecības un izstrādes pasākumus (t.i., pētniecības tēmas, saturu, metodes un līdzekļus), kurus paredzēts īstenot saskaņā ar 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammu un 7. Euratom pamatprogrammu. Priekšlikumos arī noteikts, kādi būs Kopīgā pētniecības centra uzdevumi. Paredzēti arī pasākumi, kuriem jāveicina nepieciešamā cilvēkpotenciāla attīstīšana un nostiprināšana. Komisija kopumā izstrādājusi septiņus dokumentus, kuros iekļauta arī detalizēta informācija par katru no apakšprogrammām.

3.2 Minēto apakšprogrammu struktūra (norādīta tām piešķirtā finansējuma procentuālā daļa no pamatprogrammas kopējā budžeta):

A — Pētniecības un attīstības pamatprogramma (kopējais budžets 72 miljardi 726 miljoni EUR) 2007—2013

Sadarbība	61,1 %
Idejas	16,3 %
Cilvēki	9,8 %
Iespējas	10,3 %
Ar kodolpētniecību nesaistītās Kopīgā pētniecības centra darbības	2,5 %

B — Euratom pamatprogramma (kopējais budžets 3 miljardi 92 miljoni EUR) 2007—2011

Kodolsintēzes enerģijas pētniecība	69,8 %
Kodoldalīšanās un aizsardzība pret radiāciju	12,8 %
Kopīgā pētniecības centra darbības kodolenerģijas jomā	17,4 %

3.3 Detalizēts Komisijas priekšlikumu izklāsts atrodams atzinuma par 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammu 3. iedaļā (CESE 1484/2005).

⁽⁵⁾ 2005. gada cenās.

⁽⁶⁾ Pašreiz pieejamā informācija liecina, ka tas varētu būt aptuveni 49,5 miljardi EUR (piemēram, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ), 2006. gads, 11. numurs, 14. lappuse).

⁽⁷⁾ Eiropas Savienības Padome 1591505, CADREFIN 268, 10. punkts, 2005. gada 19. decembrī.

⁽⁸⁾ Paziņojums presei, IP/06/201, 2006. gada 22. februārī.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 705 galīgā red.

⁽¹⁰⁾ Skatīt arī 3. nodaļu, OV C 65, 17.3.2006.

4. Komitejas piezīmes

4.1 Tā kā turpmākās Komitejas piezīmes ir cieši saistītas ar iepriekš minētā atzinuma par 7. PTA pamatprogrammu 4.–6. nodaļu, tās būs grūti saprotamas, neiepazīstoties ar minēto nodaļu saturu.

4.1.1 Komiteja atbalsta to, ka Komisija iecerējusi ņemt vērā daudzu programmas elementu transversālo raksturu, ka arī veicināt daudzdisciplināritāti, īstenojot starptematisku pieeju.

4.1.2 Šajā sakarā Komiteja apsprieda arī jautājumu, vai par transversālām tēmām veikto pētījumu atsevišķie elementi — piemēram, IKT (informācijas un komunikāciju tehnoloģijas) izmantošana medicīnā — būtu jāiekļauj sadaļā “IKT” vai speciālajā apakšprogrammā “Veselība”. Tā, piemēram, Komiteja iesaka daļu IKT jomā paredzēto pētījumu vairāk piesaistīt speciālajām apakšprogrammām, piemēram, veselība, enerģija, transports vai pat arī sociālās zinātnes, tādējādi lielāku uzmanību veltot konkrētiem pētījumiem minētajās jomās.

4.1.3 Taču uz minēto jautājumu nav iespējams atbildēt viennozīmīgi, tāpēc lēmums būtu jāpieņem katrā gadījumā atsevišķi atkarībā no tā, kādu metožu lietošana radīs vislielāko sinerģiju, no vienas puses, un atkarībā no tā, kā nodrošināt vislabāko saistību ar konkrētajiem uzdevumiem, kas jārisina attiecīgajā jomā, no otras puses. Komiteja vēlreiz norāda, ka jāveic pasākumi, “lai nodrošinātu vispārēju koordināciju un nepieciešamo sasaisti.”

4.1.4 Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka Komisija vēlas rīkoties elastīgi, ja radīsies jaunas vajadzības, jaunas atziņas un priekšlikumi, kā arī neparedzētas politikas vajadzības. Komisijas veicinātā un koordinētā pirmskonkurences pētniecība un izstrāde ļaus uzlabot ES konkurētspēju.

4.2 Sadarbība — programmas būtiskākie elementi.

4.2.1 **Veselība.** Komiteja uzsver, ka minētajā apakšprogrammā bija jāiekļauj plašs pētījumu loks — sākot ar tādu tēmu kā gatavošanās epidēmijām un pandēmijām, kā arī to profilaksi, un beidzot ar demogrāfisko pārmaiņu radītajām problēmām, to ilgstošo ietekmi un visām sociālajām un ar veselību saistītajām blakusparādībām, tajā skaitā sabiedrības novecošanas izpēti un pētījumi, kuriem jāveicina invalīdu dzīves kvalitātes uzlabošana (turklāt pēdējie ietver arī īpašus, piemēram, sociālus un tehniskus aspektus, kas nav saistīti ar veselību). Šajā sakarā Komiteja atbalsta Komisijas apņemšanos atbalstīt pētījumus tādā jomā kā reti sastopamu slimību profilaksi un ārstēšana. Programmā jāiekļauj visas nozīmīgās zinātnes un tehnikas jomas — biotehnoloģija, genomika, cilmes šūnu pētījumi un citi daudzdisciplināri pētījumi, tajā skaitā atbilstošu kvalitātes un sociālo standartu izstrāde. Tas attiecas ne tikai uz bioloģiskiem un medicīniskiem pētījumiem universitātēs, klīnikās un valsts finansētās pētniecības iestādēs, bet arī uz Eiropas medicīnas un farmācijas sektora konkurētspējas nostiprināšanu. Tāpēc Komiteja iesaka atbalstīt ierosināto programmas ietvaru. Pētniecībai un izstrādei veselības jomā ir

ārkārtīgi svarīga nozīme ne tika Eiropas, bet arī visas pasaules mērogā.

4.2.2 **Pārtika, lauksaimniecība un biotehnoloģija** (biotehnoloģijai ir arī svarīga nozīme, veicot pētījumus veselības jomā (4.2.1. punkts)). Komiteja pozitīvi vērtē minētās programmas centienus Eiropā izveidot un saglabāt uz zināšanām balstītu bioekonomiku. Izvirzīts mērķis — ar zinātņu par dzīvību un biotehnoloģiju palīdzību jānodrošina videi nekaitīgu un konkurētspējīgu produktu un procesu izstrāde lauksaimniecībā, zivsaimniecībā, akvakultūrā, kā arī pārtikas, veselības, mežsaimniecības un citās radniecīgās nozarēs. Tā ir ļoti svarīga joma, ņemot vērā ļoti lielo konkurenci lauksaimniecības sektorā ar tādām valstīm kā, piemēram, Brazīlija. Jauna izstrādes joma varētu būt tādu augu selekcija, kas akumulē piesārņojošās vielas un tādējādi veicina piesārņotas augsnes attīrīšanu, vai tādu augu selekcija, kuri neabsorbē piesārņojošās vielas no piesārņotas augsnes un kurus tāpēc var droši lietot.

4.2.3 **Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT).** IKT nozares produkti un pakalpojumi ir radījuši revolucionāru apvērsumu zinātnē, tehnikā, pārvaldē, kā arī bagātinājuši un izmainījuši cilvēku ikdienas dzīvi. Ne tikai piešķirtā finansējuma daļas, bet arī izvirzīto uzdevumu daudzpusības ziņā “IKT” tēma ir lielākais programmas “Sadarbība” elements, kas ietekmē vai var ietekmēt visas pārējās jomas. Minētās apakšprogrammas mērķis ir veicināt inovatīvu, uz IKT balstītu produktu un pakalpojumu pieejamību zinātnē, tehnikā, pārvaldē un loģistikā. IKT programmā paredzētie pētījumi sniedz no inovatīvas datortehnikas (kaut arī, nenoliedzama, piemēram, ir mikroshēmu izstrādes pārklāšanās ar nanotehnoloģiju programmu), dator sistēmu un datortīklu izstrādes līdz pat jaunu programmēšanas instrumentu izstrādei, taču uzmanība jāpievērš tam, lai IKT pakalpojumi būtu pieejami visām iedzīvotāju grupām. Komiteja norāda arī uz piezīmēm, ko tā šajā sakarā izteikusi 4.1.2. punktā. Vai lielākās finansējuma daļas piešķiršana IKT programmai attaisnosies, ir atkarīgs no tā, cik lielā mērā IKT programma nākotnē veicinās pārējo programmu īstenošanu.

4.2.4 **Nanozinātnes, nanotehnoloģijas, materiāli un jaunas ražošanas tehnoloģijas.** Šī arī ir jauna un ārkārtīgi inovatīva joma ⁽¹⁾, kuras pirmsākumi meklējami fundamentālo un pielietojamo zinātņu mijiedarbībā, veicot daudzus un dažādus fizikālos un ķīmiskos pētījumus un atklājumus, kā arī izstrādājot tehnoloģiju. Tā paver lielas iespējas jaunu vai uzlabotu produktu un metožu izstrādāšanai daudzās tehnikas jomās. Taču vienlaikus tā ir tik daudzpusīga un sazarota zinātnes disciplīna (veiktie pētījumi saistīti gan ar atomfiziku un plazmas tehnoloģiju, gan ar nanomehāniku un pat ar tekstilmateriālu apdari), ka tā patiešām ir labi jāpārzina, lai izprastu un izmantotu tās kopējās iezīmes un savstarpējo saistību. Tā kā procesi nanozinātnēs ir mikroskopiski un iedzīvotājiem tos ir grūti iztēloties, jau no paša sākuma ir jāveido konstruktīvs dialogs ar patērētājiem par minēto tēmu, lai paredzētu un novērst iespējamo risku, kā arī kļiedētu nepamatotas aizdomas. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas visaptverošo pieeju, tajā skaitā arī pūliņus zināšanu popularizēšanā.

⁽¹⁾ OV C 157, 28.06.2005.

4.2.5 Enerģētika. Komiteja vairākkārt norādījusi, ka tā ir ļoti svarīga tēma, un pieņēmusi vairākus īpaši šai tēmai veltītus atzinumus, uzsverot arī, ka minētajā jomā jāveic plaša pētniecība⁽¹²⁾. Vidējā termiņā un ilgtermiņā būs jārisina ļoti nopietnas problēmas energoapgādes jomā⁽¹³⁾. Tās saistītas ne tikai ar "tradicionālo" enerģijas avotu — naftas un dabas gāzes — krājumu samazināšanos un sadārdzināšanos un Eiropas lielo atkarību no minēto enerģijas avotu piegādēm, bet arī ar enerģijas izmantošanas (lielākoties globālo) ietekmi uz vidi, it īpaši uz klimatu. Tikai izstrādājot uzlabotas vai jaunas un vienlaikus iespējami lētākas tehnoloģijas, iespējams atrisināt energoapgādes problēmas. Tāpēc izšķiroša nozīme ir pētījumiem enerģētikas jomā. Tiem jāaptver plašs tēmu loks⁽¹⁴⁾, sākot ar videi nekaitīgu enerģijas avotu efektīvāku izmantošanu (un arī uzglabāšanu!) un beidzot ar tādu tehnoloģiju izstrādāšanu, kas ļauj taupīt un efektīvāk izmantot enerģiju, tajā skaitā siltumnīcefekta gāzu daļējas vai pilnīgas uztveršanas un uzkrāšanas metodes. Elektroenerģijas ražošanā īpaši svarīga ir arī pāreja uz efektīvu spēkstaciju izmantošanu. Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumi minēto mērķu īstenošanai ir korekti un līdzsvaroti, taču EESK ar bažām secina, ka paredzētais finansējums ir nepietiekams, lai veiktu tik ārkārtīgi svarīgu uzdevumu. Komiteja iesaka palielināt finansējumu minētajā jomā.

4.2.6 Vide (tostarp klimata pārmaiņas). Vides aizsardzībai ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu gan šodienas, gan nākotnes paaudžu dzīves kvalitāti un dzīves pamatnosacījumus. Īpaši ambiciozs un varbūt pat vissvarīgākais uzdevums ir izprast un atrisināt — cilvēka vai dabas radītās — problēmas vides aizsardzības jomā. Minētais uzdevums cieši saistīts ar dažādām pētniecības un politikas jomām — ne tikai ar ekonomikas, enerģētikas, veselības un lauksaimniecības politiku, bet arī ar pārraudzību un (ņemot vērā šī uzdevuma globālo raksturu) starptautiskajiem nolīgumiem. Vides pētniecība vairāk vērsta uz to, lai izprastu vai iemācītos izprast dažādās problēmas un to cēloņus, savukārt citas pētniecības jomas — it īpaši pētniecība enerģētikas jomā — cenšas rast minēto problēmu risinājumus. Tas jāņem vērā, paredzot lielāku elastību finansējuma piešķiršanā.

4.2.7 Transports (tostarp aeronautika). Eiropas transporta sistēmas ir būtisks Eiropas ekonomiskās un sociālās labklājības, kā arī Eiropas kohēzijas elements. Apakšprogrammai "Transports" jāveicina integrētu videi draudzīgu, "viedu" un drošu Eiropas transporta sistēmu un transporta līdzekļu izstrādāšanu. Tāpēc tajā izvirzīti konkrēti mērķi izstrādei dažādu transporta līdzekļu un dažādu transporta sistēmu tehnoloģiju un loģistikas jomā. Tādu transporta līdzekļu (lidmašīnu, automobiļu, utt.), kas ļauj taupīt enerģiju un samazināt emisiju daudzumu, izstrāde/tālākā izstrāde ir zinātniski tehnisks uzdevums, kurš saistīts ar apakšprogrammām "Enerģētika" un "Vide" un kura veikšanā varētu iesaistīt arī MVU (mazos un vidējos uzņēmumus). Minētajā procesā būtiska nozīme ir attiecīgajām tehnoloģiskajām platformām (ACARE aeronautikai un gaisa transportam, ERRAC dzelzceļa transportam, ERTRAC autoceļu transportam, WATERBORNE ūdens transportam, ūdeņradim un kurināmā elementiem). Arī minētās apakšprogrammas mērķis ir svarīgs, un Komiteja atbalsta tā īstenošanu, ņemot

vērā darbotiespējīga transporta tīkla nozīmi (arī jaunajās dalībvalstīs) un arvien lielāko transporta intensitāti (šajā ziņā svarīgs un neatliekams uzdevums ir sastrēgumu novēršana), kā arī šāda tīkla nozīmi Eiropas konkurētspējas uzlabošanā un tā ietekmi uz apkārtējo vidi.

4.2.8 Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes.

4.2.8.1 Komiteja uzskata, ka minētajai apakšprogrammai jāveicina vispārējas izpratnes veidošana ne tikai par sarežģītajām un savstarpēji saistītajām problēmām, kas Eiropā jārisina sociāli ekonomiskajā, tiesību un kultūras jomā, bet arī par tās vēsturiskajām saknēm un kopīgajām vērtībām, kā arī par Eiropas robežām un tās kaimiņiem. Veidojot Kopienas garīgo pamatu un identitāti, būtu ļoti svarīgi (šis uzdevums skar arī dalībvalstu un iedzīvotāju savstarpējās attiecības) panākt kopīgu, visās dalībvalstīs vienotu Eiropas vēstures notikumu izklāstu un vērtējumu, kuram jābūt vēstures mācību satura pamatā vai kuram jāpapildina jau esošais mācību saturs.

4.2.8.2 Minētā apakšprogramma saistīta arī ar tādām jomām kā ekonomikas, finanšu un nodokļu politika, izaugsme, nodarbinātība un konkurētspēja, sociālā kohēzija un ilgtspējīga attīstība, dzīves kvalitāte, izglītība, kultūras un tiesību politika, kā arī visas cilvēces savstarpējā atkarība. Apakšprogrammai jāsekmē arī tādu īpašu mūsdienu sabiedrības problēmu risināšana kā demogrāfiskā attīstība (fakti, sekas, pasākumi), migrācija, sociālā atstumtība, kultūras sašķeltība, kā arī zināšanu sabiedrības veidošana. Turklāt, lai uzlabotu minētās apakšprogrammas saskaņotību un lai tā būtu vērsta uz konkrētu mērķu sasniegšanu, Komiteja iesaka iekļaut apakšprogrammā "Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes" to īpašajā programmā "Iespējas" iekļautās programmas "Zinātne un sabiedrība" daļu, kuras mērķis ir zinātnes un sabiedrības attiecību pētīšana un kura nekalpo sabiedrības informēšanai par zinātnei, kā arī neveicina zinātnes un sabiedrības savstarpējās izpratnes uzlabošanu (skatīt arī 4.5.3. punktu). Komiteja uzskata, ka apakšprogramma "Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes" kopumā ir ļoti svarīga, jo tai ir arī izšķiroša nozīme politisko konsultāciju procesā; tajā jāiekļauj iepriekšminētās tēmas un nepieciešamības gadījumā tai jāparedz arī nedaudz lielāks finansējums.

4.2.9 Drošība un kosmosa pētniecība.

Komiteja atbalsta gan pētījumus drošības jomā, gan kosmosa pētniecību, jo tās ir nozīmīgas tēmas.

4.2.9.1 Teroristu uzbrukumī pēdējo gadu laikā ir likuši rietumvalstu iedzīvotājiem saprast, cik svarīgs ir atbilstošais **drošības** jautājums, kura risināšanai jāveic ne tikai plaši pasākumi tiesību, sociālajā un kultūras, bet arī zinātnes un tehnoloģiju jomā. Taču drošības jautājums un pētniecība drošības jomā ir saistīta ne tikai ar kopēju ārpolitiku un drošības politiku, bet arī ar tādām jomām kā transports, veselība (piemēram, ES Veselības drošības programma), civilā aizsardzība (tostarp dabas un rūpnieciskās katastrofas), enerģētika un vide.

⁽¹²⁾ OV C 241, 07.10.2002.; OV C 28, 03.02.2006.; OV C 65, 17.3.2006.

⁽¹³⁾ Skatīt iepriekšējo zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁴⁾ EURATOM programmai veltīts 4.6. punkts.

4.2.9.2 Iedzīvotāji vēl pilnībā neapzinās to, cik nozīmīgi ir milzīgie sasniegumi **kosmosa izpētes** un kosmosa tehnoloģiju jomā. Tiem ir ne tikai ģeostratēģiska nozīme, bet tie arī palīdz izprast pasauli; galu galā zināšanas, piemēram, par planētu kustību, kuras tika iegūtas, veicot astronomiskos novērojumus, lielā mērā ietekmēja dabas zinātņu attīstību mūsdienās. Turklāt kosmosa pētījumi un kosmosa tehnoloģijas ir inovatīvu tehnoloģiju izstrādes virzītājspēks. Komiteja uzskata, ka jāpanāk paredzētās programmas un pastāvošo Eiropas organizāciju, piemēram, Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) un Eiropas Dienvidu observatorijas (ESO) līdzsvarota sadarbība kosmosa pētniecības jomā.

4.3 **Idejas.** Komisija paredzējusi atbalstīt pētījumus vēl maz izpētītā jomā. Jau vairākos atzinumos Komiteja atzinīgi vērtējusi šo Komisijas soli⁽¹⁵⁾. Atbalsta piešķiršana izciliem pētniecības projektiem, kuriem nav konkurentu Eiropas mērogā, atsakoties no līdz šim pieņemtās prasības, ka tiem jābūt pārrobežu sadarbības projektiem, ļaus sasniegt izcilus rezultātus, par kuriem sabiedrība būs informēta un kuri veicinās izcilu Eiropas un pasaules mēroga zinātnieku piesaistīšanu. Tādējādi tiks radīti īpaši labvēlīgi apstākļi jauninājumu izstrādei un ieviešanai. Šajā sakarā Komiteja vēlreiz uzsver, ka, cenšoties sasniegt izcilus rezultātus, ļoti svarīga ir spēja samierināties ar iespējamām neveiksmēm. Lielākās grūtības minētās programmas īstenošanā — līdztekus pietiekama finansējuma nodrošināšanai — radīs programmas atlases procedūra un tās vadība. Tāpēc Komiteja uzskata, ka šis sarežģītais uzdevums jāuztic EPP (Eiropas Pētniecības padomei — *European Research Council*, ERC) — neatkarīgai padomei, kurā kā privātpersonas darbosies īpaši izcili un atzīti zinātnieki.

4.4 **Cilvēki.** Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi⁽¹⁶⁾, ka veiksmīga un konkurētspējīga pētniecība ES nebūs iespējama, ja netiks nodrošināts augstvērtīgs tehniskais aprīkojums, finansējums, atbalsts un atbilstoši pamata nosacījumi, kā arī pietiekams skaits augsti kvalificētu, radošu zinātnieku. Tāpēc bērnos un jauniešos jārada interese par zinātni un tehniku, lai pietiekams skaits jauniešu, kuriem ir nepieciešamās dotības, uzsāktu un pabeigtu sarežģītās un grūtās studijas minētajā jomā.

4.4.1 Atzinumā par 7. PTA (pētniecības un tehnoloģiju attīstības) pamatprogrammu⁽¹⁷⁾ Komiteja jau norādīja, cik svarīga nozīme izglītības un pētniecības procesā ir universitātēm un ka situācija Eiropas universitātēs ir neapmierinoša. Jārada arī atbilstoši nosacījumi (profesionālie un personiskie)⁽¹⁸⁾ doktora disertācijas izstrādāšanai, kurai ir liela nozīme ikviena pētnieka karjerā. Pēc tam, kad viņi ir ieguvuši izcilu izglītību, viņiem jārada iespējas uzkrāt starptautisku pieredzi, kā arī nepieciešamie apstākļi pētījumu veikšanai, kas neierobežo viņu brīvību, un, plānojot viņu karjeru, viņiem jāpiedāvā pasaules mērogā konkurētspējīgs atalgojums.

(Par minētajai apakšprogrammai nozīmīgo “Eiropas pētnieku hartu” Komiteja jau paudusi savu viedokli, kas bija pa daļai atzinīgs un pa daļai kritisks⁽¹⁹⁾.)

4.4.2 Ņemot vērā pētnieku starptautiskās mobilitātes nozīmi zinātnē un pētniecībā, īpaši starp valstīm, kurās ir ievērojami sasniegumi minētajā jomā, ļoti svarīgi ir panākt, lai nenotiktu vienpusēja speciālistu aizplūšana (*brain-drain*); tas nozīmē arī, ka jāpiedāvā tāds atalgojums, kas ļautu, piemēram, uzaicināt uz Eiropu arī labākos amerikāņu speciālistus, kas šobrīd praktiski nav iespējams. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas atkārtoti pausto apņemšanos radīt nepieciešamos instrumentus un pamata nosacījumus, kā arī panākt, lai dalībvalstis izmantotu īpašās programmas “Cilvēki” instrumentus, daļu no kuriem jau var izmantot. Turklāt īpaši svarīgi ir radīt labvēlīgus apstākļus, kā arī novērst šķēršļus mobilitātei Eiropas pētniecības telpā. Komisijas neatlaidīgie pūliņi minētā mērķa īstenošanā ir vērtējami atzinīgi.

4.5 **Iespējas.** Minētā programma ir viens no labākajiem paraugiem, kas raksturo Kopienas sniegto atbalstu.

4.5.1 Tas īpaši sakāms par mērķi izstrādāt/uzstādīt, kopīgi izmantot un optimizēt pētniecības infrastruktūru, piemēram, lielas iekārtas, zinātniskus instrumentus, datorus, utt., kuru izmaksas un izmantošana pārsniedz vienas dalībvalsts iespējas. Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka tās ieteikums ticis ņemts vērā un ka attiecīgu projektu ierosināšanā priekšroka tiks dota augšupējai (*bottom-up*) metodei.

4.5.2 Taču īpaši jaunajām dalībvalstīm un MVU nozīmīgi ir arī citi īpašajā programmā “Iespējas” paredzētie uzdevumi, piemēram, “Pētniecība MVU vajadzībām” un “Pētniecība MVU apvienību vajadzībām”, kā arī “Zināšanu reģioni” un “Zinātniska potenciāla apgušana un attīstība ES konverģences reģionos un attālākajos reģionos”.

4.5.3 Apakšprogrammai “Zinātne un sabiedrība” jāsekmē zinātnes un tehnoloģiju izstrādes — un ar to saistītās pētniecības politikas — harmoniska integrācija Eiropas sociālajā struktūrā. Runa ir par spēju radīt, izmantot un izplatīt jaunas zināšanas, kā arī par spēju izstrādāt un ieviest jauninājumus. Tātad minētās apakšprogrammas mērķis, no vienas puses, ir Eiropas iedzīvotājiem radīt priekšstatu par zinātni, zinātniekiem un viņu darba rezultātiem. Minētos mērķus Komiteja vērtē atzinīgi; tā arī uzskata, ka viens no svarīgākajiem uzdevumiem kultūras jomā ir zināšanu izplatīšana, kas veicina jauninājumu izstrādi un ieviešanu. No otras puses, jāpēta, kāpēc daļa iedzīvotāju skeptiski vērtē zinātni (atsevišķas tās jomas), tās metodes un tās potenciālo ietekmi. Komiteja uzskata, ka minētie pētījumi, kuriem ir galvenokārt socioloģisks raksturs, jāiekļauj īpašās programmas “Sadarbība” apakšprogrammā “Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes”, lai tos varētu veikt, izmantojot minētās apakšprogrammas piedāvātās plašākās iespējas sadarbībai Eiropas līmenī.

⁽¹⁵⁾ OV C 110, 30.04.2004.

⁽¹⁶⁾ OV C 110, 30.04.2004. — “Pētnieki Eiropas Pētniecības telpā — profesija ar plašām karjeras veidošanas iespējām”.

⁽¹⁷⁾ OV C 65, 17.3.2006., 4.12.2. punkts.

⁽¹⁸⁾ Skatīt 11. atsaucē minētā atzinuma 5.6. punktu.

⁽¹⁹⁾ 4.13.2. punkts, OV C 65, 17.3.2006., un 5.1.5. punkts, OV C 110, 30.4.2004.

4.6 Euratom programma.

Komiteja norāda, ka atzinumā par 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammu un Euratom pamatprogrammu, kā arī piezīmēs par īpašo apakšprogrammu "Enerģētika" tā jau paudusi detalizētu viedokli minētajā jautājumā.

4.6.1 **Kodolsintēzes pētniecības** jomā ⁽²⁰⁾ svarīgākie uzdevumi ir, pirmkārt, sagatavot un uzsākt Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora ITER celtniecību, otrkārt, veikt visus nepieciešamos sagatavošanās pasākumus tā izmantošanai — tajā skaitā izglītēt un apmācīt zinātnisko personālu, izmantot un piesaistīt programmā iesaistīto dalībvalstu laboratoriju pētniecisko potenciālu, kā arī organizēt starptautisko darba dalīšanu, treškārt, veicināt tehnoloģiju izstrādi (īpaši materiāli un degvielas cikla iekārtas) kodolsintēzes reaktora demonstrācijas modeļa DEMO vajadzībām, ceturtkārt, izpētīt un uzlabot dažādas (magnētiskās) hermetizācijas shēmas. ITER un tālākajai attīstībai ir jābūt cieši saistītai ar dalībvalstu pētniecības struktūrām, kurām šī attīstība arī jāatbalsta. Komiteja atbalsta visus Komisijas priekšlikumus, kuriem jāveicina minēto uzdevumu veikšana un starptautisko saistību izpilde.

4.6.2 **Kodoldalīšanās** ⁽²¹⁾ jomā svarīgākie uzdevumi: pirmkārt, jāveic izpēte pastāvošo atomelektrostaciju drošības jomā un jāpaaugstina tās līmenis (tas ir galvenokārt rūpniecisko ražotāju un operatoru uzdevums) un, otrkārt, jāizstrādā jauni reaktori, kuriem ir vēl labāki drošības, kodoldegvielas izmantošanas un kodolatkritumu apsaimniekošanas rādītāji. Minēto reaktoru izstrāde ir saistīta arī ar pētījumiem izlietotās kodoldegvielas pārstrādes jomā (transmutācija, otrreizējā pārstrāde). Treškārt, jāpanāk politisks atbalsts un jāatrisina kodolatkritumu uzglabāšanas jautājums, ceturtkārt, jāatbalsta pūliņi kodolieroču neizplatīšanas jomā, piektkārt, jāizpēta (mazu) starojuma devu ⁽²²⁾ bioloģiskā ietekme un jāizstrādā atbilstoša mērīšanas tehnoloģija (īpaši individuālā dozimetrija). Visu iepriekš minēto uzdevumu veikšana nebūs iespējama, ja netiks sagatavoti jauni, atbilstoši apmācīti speciālisti. Komiteja pauž bažas par jauno speciālistu trūkumu dažās dalībvalstīs un par to speciālistu skaita samazināšanos, kuriem ir speciālās zināšanas minētajā jomā, un tā uzskata, ka šim ļoti svarīgajam jautājumam jāvelta lielāka uzmanība, ņemot vērā faktu, ka kodolenerģija vēl ilgstoši tiks izmantota visā pasaulē.

4.7 Kopīgais pētniecības centrs (KPC).

4.7.1 KPC pamatoti iesaistīts 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammas (2007.—2013.) un 7. Euratom pamatpro-

grammas (2007.—2011.) pasākumu īstenošanā. Īpaši tādēļ, ka KPC ir tieši pakļauts Komisijai (ar ko izskaidrojams tā ieguldījums politisko konsultāciju procesā un spēja rīkoties elastīgi), jāpanāk, ka attiecībā uz ārvalstu speciālistu piedalīšanos zinātniskā darba izvērtēšanā (*peer-review*), kā arī attiecībā uz konkurenci, pieņemšanu darbā/personāla politiku un uzraudzību tam ir jāievēro tādi paši augsti un pārskatāmi standarti kā visām dalībvalstu pētniecības iestādēm. Komiteja uzskata, ka šāda integrācija ir svarīga arī attiecībā uz iepriekš minētajām sociālajām, ekonomikas un humanitārajām zinātnēm.

4.7.2 Viens no KPC uzdevumiem 7. Pētniecības un attīstības pamatprogrammas (2007.—2013.) ietvaros ir visai Kopienai svarīgā "Ilgtspējīgas attīstības" tēma (piemēram, pārtika, energoapgāde, transports, ķīmiskās vielas, dekontaminācija). Ar to saistīta ir zinātniski tehnoloģisku uzziņu datu izstrāde dažādām vides un pārtikas kontroles jomām. Minētajiem datiem ir liela nozīme, izstrādājot Kopienas tiesību aktus. Kopienas uzdevumus ir arī starptautiski atzītu standartu izstrādāšana un ieviešana, kā arī vienotas Eiropas mērījumu sistēmas izveidošanas veicināšana. Būtu jāveic arī attiecīgo valstu metroloģijas (mērniecības) un standartizācijas iestāžu darba dalīšanas koordinēšana, tajā pašā laikā piedaloties minēto iestāžu programmās. Vienotais tirgus un Eiropas integrācija kopumā liek apsvērt "Eiropas standartu biroja" izveidošanu, minētajā procesā iesaistot attiecīgo valstu laboratorijas un tādas iestādes kā CEN (Eiropas Standartizācijas komiteja) un CELENEC (Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja), kā arī attiecīgo nozaru uzņēmumus un KPC.

4.7.3 Atzinīgi vērtējams ir fakts, ka KPC saskaņā ar 7. Euratom pamatprogrammu (2007.—2011.) atbalsta politikas izstrādi kodolenerģijas jomā, kā arī īsteno un pārbauda jau izstrādātās stratēģijas un meklē risinājumus problēmām, kas radušās no jauna. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka KPC "kodolenerģijas" programmas prioritātes ir radioaktīvo atkritumu apsaimniekošana, drošība un pārraudzība (minētie pasākumi tiek saistīti un koordinēti ar attiecīgajiem pasākumiem dalībvalstīs); tieši tās ir problēmas, par kurām sabiedrība ir norūpējusies un kurām jārod drošs risinājums. Komiteja uzskata, ka ļoti svarīgi ir turpināt pilnveidot procedūras, kas ļautu vēl efektīvāk kontrolēt kodolieroču materiālu vai kodolieroču tehnoloģiju neizplatīšanu.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ OV C 302, 07.12.2004.

⁽²¹⁾ OV C 133, 06.06.2003.; OV C 110, 30.04.2004.

⁽²²⁾ Skatīt, piemēram, ES Komisijas RTDinfo 47. numuru, kas publicēts 2006. gada janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas drošības jomā”

KOM(2005) 429 galīgā red. — 2005/0191 (COD)

(2006/C 185/03)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2005. gada 16. novembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. martā. Ziņotājs — McDonogh kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 134 balsīm par un 2 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Pamatojoties uz riska novērtējumu, dalībvalstīm ir jāļauj piemērot stingrākus pasākumus nekā tie, ko paredzēts noteikt, ar nosacījumu, ka dalībvalstis finansē minētos pasākumus no attiecīgās valsts budžeta.

1.2 Katrai dalībvalstij ir jāizraugās viena iestāde, kas atbild par drošības standartu ieviešanas saskaņošanu un uzraudzību.

1.3 Katrai dalībvalstij jāizstrādā savas valsts civilās aviācijas drošības programma.

1.4 Lai uzraudzītu, kā dalībvalstis piemēro jaunos tiesību aktus, kā arī, lai noteiktu aviācijas drošības vājās vietas, Komisijai jāveic pārbaudes, tostarp pārbaudes bez iepriekšēja brīdinājuma.

1.5 Lai no trešās valsts atlidojušie tranzīta pasažieri, kas turpina ceļu, pārsēžoties citā gaisa kuģī, un tranzīta bagāža, kuru paredzēts pārkraut citā gaisa kuģī, būtu atbrīvoti no pārmeklēšanas saskaņā ar tā saucamo “vienas pieturas drošības” principu, kā arī, lai atļautu pasažieriem, kas ielido ar šādu reisu, atrasties kopā ar pārmeklētiem izlidojošiem pasažieriem, ir jāveicina Kopienas un trešo valstu nolīgumi, kuros atzīts, ka drošības standarti, ko piemēro trešā valstī, ir līdzvērtīgi Kopienas standartiem.

1.6 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu un pilnībā atbalsta priekšlikuma pamatprincipus.

1.7 EESK atzinīgi vērtē arī lidostu kopīgu drošības noteikumu ieviešanu, tādēļ ka attiecīgās procedūras Eiropas valstīs ir ļoti atšķirīgas, un ir svarīgi minētos noteikumus standartizēt.

1.8 Saskaņā ar pielikuma 1. daļas 1.2. punktu un 11. daļu un ņemot vērā darba ņēmēju pārvietošanās brīvību Kopienā un trešo valstu darba ņēmēju pieejamību, Komisija var piedāvāt palīdzību valsts iestādēm, lidostām, aviosabiedrībām, utt., lai izvērtētu potenciālo darba ņēmēju personas datus nolūkā izpildīt prasības par iepriekšējās darbības pārbaudi.

1.9 Jāizdara grozījumi attiecībā uz regulas priekšlikuma 1. panta pirmajā daļā minēto mērķi, lai precizētu, ka attiecīgie drošības līdzekļi izstrādāti, lai nodrošinātu civilās aviācijas aizsardzību pret nelikumīgu iejaukšanos, kas varētu apdraudēt civilās aviācijas drošību. Attiecīgie pasākumi nav attiecināmi uz citām nelikumīgām darbībām, kā, piemēram, zādzību un kontrabandu.

1.10 Eiropas Komisijai jāizstrādā un jāīsteno visaptveroša politika aviācijas drošības pasākumu finansēšanas jomā, kas ir daļa no dalībvalstu drošības politikas pasākumiem pilsoņu aizsardzībai pret terorisma draudiem.

1.11 Minētajā regulā jāiekļauj mehānisms, lai novērtētu katra nākamā priekšlikuma par drošības pasākumiem ietekmi uz nozari. Šāds mehānisms nodrošinās, ka attiecīgā pasākuma izmaksas un ietekme nav nesamērīgi liela salīdzinājumā ar minētā pasākuma efektivitāti.

2. Ievads

2.1 Eiropas Komisijas likumdošanas iniciatīvas mērķis ir precizēt Eiropas Savienības tiesisko regulējumu (kas noteikts ar spēkā esošo Regulu Nr. 2320/2002), nodrošināt pamatu Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas noteikto starptautisko prasību kopīgai interpretācijai, novērst konfidencialas informācijas publiskošanu un vēl vairāk uzsvērt vajadzību izstrādāt civilās aviācijas drošības prasības, īstenojot minēto regulu, t.i., izmantojot Lēmumu Nr. 1999/468/EK par komitoloģijas procedūru, ar ko paredz lēmumu pieņemšanas procesu likumdošanas jomā un kurā iesaistīti ES dalībvalstu un Eiropas Komisijas pārstāvji.

2.2 Šā priekšlikuma mērķis ir aizstāt spēkā esošo regulu, lai izvirzītu priekšlikumus labākiem tiesību aktiem, kas pamatojas uz četriem principiem: vienkāršošanu, saskaņošanu, precizēšanu un drošības līmeņu paaugstināšanu.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Šī priekšlikuma mērķis ir precizēt, vienkāršot un turpmāk saskaņot juridiskās prasības, lai sekmētu vispārējo drošību civilajā aviācijā.

3.2 Laika gaitā uzkrātā pieredze liecina, ka regula ir pārāk detalizēta un tā ir jāvienkāršo.

3.3 Atzīstot subsidiaritātes principu, Komisija tomēr uzskata, ka ir vēlama pašreizējo drošības pasākumu un procedūru augstāka saskaņošanas pakāpe.

3.4 Iepriekš minētā rezultātā ir izveidotas 25 valstu sistēmas, un līdz ar to pastāv potenciāla konkurences izkropļošana, kā arī nozares pārstāvju nespēja izmantot vienotā tirgus brīvības.

3.5 Augstāka saskaņošanas pakāpe ir arī būtisks "vienas pieturas drošības" principa elements; saskaņā ar minēto principu tranzīta pasažieri, bagāža un kravas, kā arī pasažieri, bagāža un kravas, kas turpina ceļu ar citu gaisa kuģi, nav atkārtoti jāpārbauda, jo tiek uzskatīts, ka lidostā, no kuras pasažieri izlidoja, drošības pamatprasības ir izpildītas. Turklāt tas ir elements, kas dod labumu uzņēmējiem, kuri darbojas tirgū ar spēcīgu konkurenci, kā arī pasažieriem.

3.6 Komisija uzskata, ka spēja strauji reaģēt/darboties, ņemot vērā jaunus riskus, kas pastāvīgi rodas laika gaitā, ir ļoti nozīmīga vispārējā drošības līmeņa uzlabošanai.

3.7 Atbilstoši Komisijas uzskatam nav vēlams publicēt drošības pasākumus un procedūras. Šo jautājumu var risināt, ietverot darbības sīku aprakstu īstenošanas tiesību aktos. Komiteja gribētu uzsvērt to, cik svarīgi šajos jaunajos, kopīgajos noteikumos ņemt vērā īpašās prasības, kas ir cilvēkiem ar kustību traucējumiem, atbilstoši ieteikumiem, kuri minēti nesenajā Komitejas atzinumā par minēto jautājumu. Drošības pārbaudes un citi ar drošību saistītie pasākumi, lai gan likumīgi un nepieciešami, var radīt turpmākus šķēršļus un ierobežot cilvēku ar kustību traucējumiem tiesības, kas būtu pretrunā nesenajiem Komisijas centieniem nodrošināt invalīdiem un personām ar kustību traucējumiem gaisa transportā vienādas iespējas ar pārējiem pasažieriem.

3.8 Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 2320/2002 ir izklāstīti kopīgi noteikumi civilās aviācijas drošības jomā. Šā priekšlikuma mērķis ir aizstāt minēto tiesību aktu.

3.9 Tādējādi Regulu (EK) Nr. 2320/2002 aizstās vienkāršota, skaidrāka regula, kurā ir noteikti vispārēji principi.

3.10 Vienīgā papildu atbildības joma attiecas uz noteikumiem par pasākumiem lidojuma laikā. Tā aptver dažādus jautājumus, piemēram, iekļuve pilota kabīnē, nedisciplinēti pasažieri un atbildīgie par lidojuma drošību ("sky marshals"). Komiteja iesaka izmantot drošības darbiniekus vienīgi ārkārtas situācijās.

3.11 Prasība par drošības programmu esamību atspoguļo pašreizējo paraugpraksi aviācijas nozarē un nerada īpašu apgrūtinājumu nozarei vai pārvaldes iestādēm. Attiecībā uz Kopienas pārvadātājiem minētās programmas būtu jāapstiprina attiecīgā pārvadātāja valsts iestādēm, un šādas programmas jāatzīst pārējām dalībvalstīm un reglamentējošām iestādēm.

3.12 Priekšlikuma 13. pantā noteikts, ka ikvienai dalībvalstij ir jāveic atbilstības uzraudzības pasākumi, izmantojot valsts kvalitātes kontroles programmu.

3.13 Priekšlikuma 14. pantā noteiktas Komisijas tiesības cita starpā pārbaudīt arī Kopienas lidostas.

3.14 Priekšlikuma 17. pants aizstāj pašreizējo 10. pantu attiecībā uz drošību lidojumos no trešām valstīm. Tajā paredzēti nolīgumi starp Kopienas un trešām valstīm, saskaņā ar kuriem pasažierus, kas Kopienas lidostā pārsēžas citā gaisa kuģī, kā arī bagāžu un kravas, ko Kopienas lidostā pārkrauj citā gaisa kuģī, atkārtoti nepārmeklē un/vai nepiemēro papildu drošības pārbaudes.

3.15 Minētais mērķis jāsasniedz, nosakot kopīgus noteikumus un standartus attiecībā uz aviācijas drošību, kā arī uzraudzības mehānismu atbilstību.

3.16 Regulas (EK) Nr. 2320/2002 saturs ir jāpārskata, ņemot vērā gūto pieredzi, un pati regula ir jāaizstāj ar jaunu tiesību aktu, lai vienkāršotu, saskaņotu un skaidrāk formulētu spēkā esošos noteikumus un paaugstinātu drošības līmeņus.

3.17 Ņemot vērā to, ka drošības pasākumu un procedūru pieņemšanā vajadzīga lielāka elastība, lai izpildītu jauno riska novērtējumu prasības un nodrošinātu jaunu tehnoloģiju ieviešanu, jaunajā tiesību aktā ir jānosaka pamatprincipi par to, kas jā dara, lai aizsargātu civilo aviāciju pret nelikumīgu iejaukšanos.

3.18 Jaunajā tiesību aktā jāparedz drošības pasākumi, kas Kopienas gaisa pārvadātājiem jāievēro gaisa kuģī vai lidojuma laikā.

4. Īpašas piezīmes

Īstenojot tiesību aktus, jāņem vērā šādi apsvērumi.

4.1 Svarīgi ir noteikt kopīgus standartus attiecībā uz aizliegtajiem priekšmetiem, lai neradītu neskaidrības un strīdus par pārmeklēšanu drošības nolūkos.

4.2 Formulējums "pastāvīgas izlases veida pārbaudes" ir izmantots ierosinātās regulas pielikumā, bet tas nav definēts. Pastāvīgu izlases veida pārbaudzi definīcijas iekļaušanai ir būtiska nozīme, lai visā Eiropā nodrošinātu minētā principa vienādu interpretāciju, piemērojot to drošības pārbaudēs.

4.3 Stingrāki pasākumi jāievieš vienīgi tad, ja dalībvalsts iestāde ir izvērtējusi risku, un reaģē uz īpašiem teroristu draudiem. Stingrāku pasākumu ieviešana ir pretrunā aviācijas drošības pasākumu saskaņošanas mērķiem Eiropas Savienībā un "vienas pieturas" drošības telpas izveides mērķim. Visi papildierobežojumi vai preventīvi drošības pasākumi, ko turpmāk pieprasīs dalībvalsts, jārealizē, pilnībā apspriežot tos ar lidostas operatoru, un attiecīgajai dalībvalstij ir pienākums maksāt par papildu drošības pasākumiem, kas ir daļa no valsts drošības pasākumiem tās pilsoņu aizsardzībai pret terora aktiem.

4.4 Dažas aviokompānijas neļauj izmantot tērauda galda piederumus, piem., dakšīņas un nažus, bet citas to atļauj, tādēļ jāveicina attiecīgo jautājumu standartizācija.

4.5 Šķēres, nagu vīlītes utt., ir aizliegti priekšmeti, bet stikla pudeles gaisa kuģī atļauts ienest. Tās var izmantot kā nāvējošus ieročus, īpaši tad, ja pudeles tiek saplēstas. Tādēļ ir ieteikts, ka visām beznodokļu veikalos iegādātajām pudelēm, kas tiek pārvadātas gaisa kuģī, jābūt no plastmasas. Pretējā gadījumā tās tiek uzglabātas atsevišķā lidmašīnas nodaļā kopā ar pārējo bagāžu. Par iepriekš minēto būs jāvienojas starptautiskā līmenī līdz attiecīgo noteikumu ieviešanai.

4.6 Svarīgi ir nodrošināt, lai glābšanas rīki kā, piemēram, ugunsdzēsamais aparāts un ugunsdzēsības cirvis atrodas apkalpes nodaļā un pasažieriem nav tieši pieejami.

4.7 Aviosabiedrībām, ja iespējams, jāizmanto armēti bagāžas konteineri, lai aizsargātos pret tādu bumbas sprādzieni kā aviosabiedrības *El Al* lidmašīnā.

4.8 Lai ievērotu drošības intereses, valsts iestādēm stingri jāuzrauga dzērienu daudzums, ko atļauts pasniegt pasažieriem, un gadījumi, kad dzērienu lietošanas dēļ tiek pārkāpti drošības noteikumi.

4.9 Ieeju pilotu kabīnē aizsargā armētas durvis, bet lidmašīnas nolaupītājs varētu tajā iekļūt caur plāno tualetes telpas sienu, kas bieži vien atrodas blakus pilotu kabīnei. Sienu nepieciešams nostiprināt.

4.10 Priekšlikuma 11. pantā jāiekļauj norāde par aviosabiedrības un pasažieru apkalpošanas aģentu, kurš bieži vien atbild par drošību.

4.11 Attiecībā uz pielikuma 11. daļu jāatzīmē, ka visi drošības instruktori būtu jāapmāca akreditētos mācību centros, piemēram, Eiropas Aviācijas drošības apmācību institūtā (EASTI), lai varētu standartizēt Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas apmācību moduļus par drošību. Valsts iestādēm kopā ar kvalificētiem EASTI instruktoriem jāizveido valsts apmācību programmas.

4.12 Attiecībā uz pielikuma 4. daļas 4.3. punktu (pieaugot no valsts izsūtīto personu skaitam utt.) būtu jāizvirza prasība valsts iestādei noteikt minimālo paziņošanas termiņu, lai pārva-dātāji/lidosta/lidojuma apkalpes varētu sagatavoties tādu pasažieru pārvadāšanai, kuri potenciāli var radīt problēmas, ja šāds pārvadājums notiek plānotā komercclidojumā.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (Jūras vides stratēģijas direktīva)”

KOM(2005) 505 galīgā red. — 2005/0211 (COD)

(2006/C 185/04)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. pantu 2005. gada 29. novembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 21. martā. (Ziņotāja: SÁNCHEZ MIGUEL kdze).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 137 balsīm par un 3 — atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta direktīvas priekšlikumu, kas iekļaujas jūras vides aizsardzības un saglabāšanas tematiskajā stratēģijā; tas ļautu integrēt un saskaņot atsevišķus esošos tiesiskos līdzekļus, īpaši attiecībā uz darbības metodoloģiju minētajā jomā, kas ir līdzīga Ūdens pamatdirektīvā noteiktajai.

1.2 Atsaucoties uz augstāk minēto un vēloties pieiet kritiski, mēs uzskatām, ka direktīvas priekšlikums ir nepieciešams, bet nav pietiekams: mūsu jūru un okeānu stāvoklis ir tik ļoti pasliktinājies, ka jau esošo pasākumu īstenošanai un uzraudzībai nepieciešami izteiktāki piespiedu pasākumi. Turklāt priekšlikums tikai daļēji aptver jūras vides stāvokli, un EESK uzskata, ka pamatdirektīva būtu efektīvāka, jo tajā vēlāk varētu iekļaut un attīstīt aspektus, kas šeit nav skatīti plašāk un pamatīgāk.

1.3 Neradot jaunus juridiskus vai vadības līdzekļus, bet to vietā izmantojot jau esošos, dalībvalstis var izvairīties no papildzīmāksmām un vispirms jau no lielākas birokrātijas, kā arī iekļaut sistēmas, kas paredzētas konsultācijām ar sabiedrību un ieinteresētajām pusēm, kas ir pamatfaktori sabiedrības iesaistīšanai apkārtējās vides jautājumu risināšanā.

1.4 EESK vēlas izvirzīt vairākus ieteikumus, ko uzskata par nepieciešamiem direktīvas priekšlikuma uzlabošanai, lai Komisija varētu ņemt vērā tās pilsoniskās sabiedrības daļas, kurai rūp minētais jautājums, viedokli.

1.4.1 Pirmkārt, nepieciešams precizēt un pastiprināt Komisijas veikto uzraudzību un koordināciju attiecībā uz reģionālajām pašvaldībām, kam jānovērtē un jānosaka mērķi un pasākumi, kas piemērojami to kompetencē esošajai jūras videi. Tas sniegtu iespēju saskaņot un līdzsvarot pasākumus visās piekrastes zonās, īpaši ņemot vērā, ka jūras un okeāni sniedzas pāri robežām. Centralizēta sadarbība dotu iespēju iesaistīt arī valstis,

kas nav ES dalībvalstis, bet kurās iespējams īstenot Kopienas rīcību, jo īpaši tās, ar kurām mūs saista starptautiski līgumi.

1.4.2 Tā kā labs jūras ūdens stāvoklis lielā mērā atkarīgs no kvantitatīviem faktoriem, EESK uzskata, ka attiecīgajās definīcijās — īpaši “ laba vides stāvokļa ” definīcijā, kuras pamatā ir vispārīgi kvalitatīvi rādītāji — nepieciešams iekļaut arī kvantitatīvo aprakstu, līdzīgi kā tas attiecībā uz kontinentālajiem ūdeņiem ir darīts Ūdens pamatdirektīvā. Vides mērķiem jābūt vismaz tiem, kas noteikti Paziņojumā un kuri norādīti zemāk esošajā 5.5. punktā, jo direktīvā piedāvātais izklāsts ir tik vispārīgs, ka tas var negatīvi ietekmēt to efektīgumu.

1.4.3 Īpašu zonu (kuras par tādām uzskata, jo tās nespēj īstenot vides mērķus) noteikšanas neskaidrais formulējums varētu izraisīt ļaunprātīgu tā izmantošanu, tādēļ EESK iesaka skaidri un rūpīgi definēt īpaša statusa pamatojumu, kā arī Komisijas apstiprinājuma saņemšanas kārtību.

1.5 Visbeidzot ir jārisina divi ļoti nozīmīgi jautājumi, lai izvirzītos mērķus varētu efektīvi īstenot. Pirmais attiecas uz to, ka nekavējoties jāīsteno visi agrāk noteiktie pasākumi, kas ietekmē jūras vidi, piemēram, tie, kas saistīti ar paketi ERIKA I, II un III, īpaši attiecībā uz uzturētajām ostām, visas Eiropas jūras transporta kontroles tīklu, kuģu reģistrācijas revīzijas sistēmas izveidi dalībvalstīs, atkritumu izpēti un uzskaiti (kā, piemēram, bumbas, konteineri ar radioaktīviem produktiem) utt.

1.5.1 Otrais jautājums ir saistīts ar jūras vides izpēti. Izmantojot pētījumos iegūtās paplašinātās un uzlabotās zināšanas, būs iespējams izvirzīt konkrētus mērķus un izstrādāt tādu pasākumu programmas, kas nepieciešami, lai atjaunotu labu vides stāvokli. Tādēļ aktīvāk jāpiedalās Eiropas pētniecības pamatprogrammās.

2. Pamatojums

2.1 Komisija 2002. gadā iesniedza paziņojumu⁽¹⁾, kas ir pamatā skatāmajai direktīvai, ar kuru nosaka jūras vides aizsardzības un saglabāšanas stratēģiju, ievērojot apkārtējās vides apsvērumus, nolūkā veicināt jūru ilgtspējīgu izmantošanu un saglabāt jūras ekosistēmas. Sestajā Kopienas vides rīcības programmā jau ir minēta nepieciešamība izstrādāt pasākumus jūras vides aizsardzībai un saglabāšanai un uzsvērts, ka mērķis nodrošināt Eiropas jūru un okeānu ilgtspējīgu izmantošanu nav sasniedzams, dalībvalstīm īstenojot katrai savu politiku. Ir skaidri redzams, ka nepieciešama ātra rīcība, jo daudzi no Sestajā programmā minētajiem apdraudējumiem jau ir kļuvuši par realitāti, un tie ir daudz nopietnāki nekā jebkad prognozēts⁽²⁾.

2.2 Iepriekšminētajā paziņojumā ierosinātās stratēģijas pamatā ir Eiropas jūras vides stāvoklis, kas ievērojami pasliktinās un kuru negatīvi ietekmē klimata pārmaiņas, piesārņojums ar bīstamām vielām, rūpnieciskā zveja, eutrofikācija un papildu apdraudējums saistībā ar eksogēnu sugu ieviešanos. Ņemot vērā arī citus, institucionāla rakstura šķēršļus, piemēram, dalībvalstu ekskluzīvās pilnvaras savos teritoriālajos ūdeņos, starptautiskās konvencijas, kas attiecas arī uz valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, kā arī dažādus pasaules mēroga nolīgumus⁽³⁾, ir skaidri redzams, ka minēto stratēģiju ir nepieciešams īstenot, neraugoties uz visiem konstatētajiem šķēršļiem.

2.3 Vienlaicīgi ar skatāmās direktīvas priekšlikumu nesen tika publicēts vēl viens paziņojums⁽⁴⁾, par kuru nav notikusi konsultācija ar EESK un kurā ir paziņots par to, ka drīzumā tiks izstrādāta Zaļā grāmata par jūras vidi. Mēs uzskatām, ka Komisijai būtu jāņem vērā mūsu atzinumi un tajos izteiktās piezīmes. Lai tas notiktu, vislabāk būtu uzsākt jaunu konsultāciju, kuru sniedzot, mēs varētu izmantot savas zināšanas un atzinumus, ko esam publicējuši par politikām, kas saistītas ar jūras vidi (zvejniecība, transports, eļļas utt.). EESK, būdama pilsoniskās sabiedrības pārstāve, vēlas paust savu viedokli.

3. Priekšlikumu kopsavilkums

3.1 Direktīvas priekšlikumā ir iekļauts instruments jūras vides saglabāšanas un aizsardzības stratēģijas īstenošanai.

⁽¹⁾ KOM(2002) 539 galīgā red. — Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Virzība uz stratēģiju jūras vides aizsardzībai un saglabāšanai.

⁽²⁾ Plašākam ieskatam skat. EESK atzinumu OV C 133, 6.6.2003. par Komisijas Paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam: virzība uz stratēģiju, lai aizsargātu un saglabātu jūras vidi. Ziņotāja: *Maria Candelas Sánchez Miguel* kdze.

⁽³⁾ Johannesburgas 2002. gada 26. augusta – 4. septembra sammita secinājumu I-IV nodaļa ietver nolīgumus attiecībā uz okeāniem un jūrām, zivsaimniecību, jūras piesārņojumu un izpēti. Skat. EESK atzinumu OV C 133, 6.6.2003.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 505 galīgā red., 14.10.2005.

Tajā ir ņemtas vērā arī starptautiskās konvencijas, īpaši tās, kuras ir parakstījuši Komisija un dalībvalstis ANO⁽⁵⁾ aizgādībā, kā arī reģionālie nolīgumi⁽⁶⁾, uz kuru mērķu īstenošanu jābūt vērstai šai direktīvai.

3.2 Direktīvas priekšlikumā ir piecas nodaļas. Pirmajā nodaļā ir atrunāts direktīvas priekšmets (1. pants), darbības joma (2. pants), jūras vides reģioni un apakšreģioni (3. pants), jūras vides stratēģijas (4. pants), noteikumi attiecībā uz koordināciju un dalībvalstu sadarbību (5. pants) un kompetentās iestādes (6. pants).

3.3 Pirmajā nodaļā īpaša uzmanība jāpievērš 4. pantam, kas attiecas uz jūras vides stratēģiju, kas dalībvalstīm jāizstrādā attiecībā uz katru jūras vides reģionu un kurā jāiekļauj vismaz:

— attiecīgo ūdeņu faktiskā vides stāvokļa un cilvēka darbības ietekmes uz vidi sākotnējais novērtējums;

— attiecīgo ūdeņu laba vides stāvokļa definīcija;

— mērķu noteikšana vides jomā;

— mērķu monitoringa programmas izveide un īstenošana.

Minētais jāpapildina ar pasākumu programmu, kas īstenojama līdz 2016. gadam, lai panāktu labu vides stāvokli jūrās un okeānos.

3.4 Jūras vides stratēģijas ir izklāstītas otrajā un trešajā nodaļā: II nodaļā ir izklāstīti šādu stratēģiju izstrādes noteikumi, savukārt III nodaļā attiecas uz pasākumu programmām.

3.4.1 **Jūras vides stratēģiju sagatavošanas** pasākumu pamatā ir prasība dalībvalstīm veikt savu jūras ūdeņu sākotnējo novērtējumu (7. pants), ietverot tajā dažādus aspektus, piemēram, ūdeņu izmantošanas ekonomisko un sociālo analīzi, kā arī jūras vides degradācijas radīto izmaksu analīzi. Priekšlikumā ir definēts labs vides stāvoklis (8. pants un II pielikums) un mērķi vides jomā (9. pants un III pielikums) un, visbeidzot, monitoringa programmu izveide (10. pants un II un IV pielikums), kā arī noteikta apstiprinājuma metode (11. pants).

⁽⁵⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencija (UNCLOS), kas pieņemta ar Padomes 1998. gada 23. marta lēmumu 98/392/EK.

⁽⁶⁾ Konvencija par jūras vides aizsardzību Baltijas jūrā, Lēmums 94/157/EK; Konvencija par jūras vides aizsardzību Ziemeļaustrumu Atlantijā, Lēmums 98/249/EK; Konvencija par Vidusjūras aizsardzību pret piesārņojumu, Lēmums 77/585/EEK, ar grozījumiem 1995. gadā.

3.4.2 Trešajā nodaļā ir atrunātas **pasākumu programmas**, kas dalībvalstīm jāīsteno katrā attiecīgajā jūras vides reģionā (12. pants un V pielikums), lai panāktu labu vides stāvokli; atbilstoši sākotnējam novērtējumam par minētajām programmām jāinformē arī Komisija (14. pants), lai tā vēlāk varētu attiecīgās programmas apstiprināt (15. pants). Attiecībā uz īpašiem apgabaliem ir paredzēti *ad hoc* pasākumi (13. pants).

3.5 Priekšlikuma IV nodaļā ir izklāstīti noteikumi stratēģiju atjaunināšanai attiecībā uz katru jūras vides reģionu (16. pants) un prasība ik pēc trim gadiem iesniegt starpposma ziņojumus (17. pants). Jāatzīmē 18. pants, kurā ir izklāstīti noteikumi attiecībā uz sabiedrisko apspriešanu un sabiedrības informēšanu saskaņā ar Direktīvu 2003/35/EK. Ir arī norāde uz Komisijas prasību iesniegt novērtējuma ziņojumus par direktīvas, kuras saturs jāpārskata pēc 15 gadiem kopš tās spēkā stāšanās, īstenošanu (19. pants).

3.6 Visbeidzot, V nodaļā ir iekļautas tehniska rakstura normas, īpaši atsaucies uz pielikumiem (21. pants) un komiteju, kas palīdzēs Komisijai tās uzdevuma veikšanā (22. pants).

4. Piezīmes par priekšlikumu

4.1 Priekšlikums direktīvai būtu aplūkojams kopsakarībā ar Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam "Virzība uz stratēģiju, lai aizsargātu un saglabātu jūras vidi" (plašākam ieskatam skatīt EESK atzinumu par to: CESE 578/2003). Minētā paziņojuma galvenie punkti ir šādi:

- dalībvalstu atsevišķās politikas nesniedz vēlamus rezultātus jūras vides uzlabošanā; faktiski Kopienas ūdeņu stāvoklis pasliktinās;
- dalībvalstis nenodrošina jūras ūdeņu stāvokļa efektīvu kontroli;
- uzkrātā zinātniskā pieredze jūras vides jomā nav pietiekama, un ir nepieciešams lielāks ieguldījums izpētē;
- saistībā ar jūras vides aizsardzībai un atveseļošanai nepieciešamo stratēģiju ir skaidri definēti kritēriji un mērķi, uz ko ir vērsti 23 iespējamie pasākumi.

4.2 EESK atzinumā tika skatīti šādi jautājumi:

- a) paziņojums ir solis ceļā uz jūras vides aizsardzības un atveseļošanas pasākumu uzsākšanu;
- b) ir tomēr nepieciešama skaidra un efektīva rīcības metodoloģija līdzīgi tai, kāda noteikta Ūdens pamatdirektīvā;

c) šādā uz ekosistēmām balstītā metodoloģijā jāietver noteikumi par "ūdeņu labu stāvokli", jūras vides zonu izveidošana, jānosaka kritēriji un koordinācijas mehānismi attiecīgajām institūcijām u.c.

4.3 Šajā sakarā direktīvas priekšlikumā ir iestrādāta virkne apsvērumu no EESK atzinuma, interpretējot tos no sava skatupunkta, kā arī noteikta rīcības metodoloģija, kas ir līdzīga Ūdens pamatdirektīvā paredzētajai metodoloģijai. Ir tomēr skaidri redzamas atšķirības attiecībā uz Komisijas un dalībvalstu funkciju un dažādu metodoloģijas aspektu organizāciju. Šādu atšķirību iemesli un to lietderība nav pietiekami izskaidroti, un ir dažas krasas pretrunas. Piemēram,

- a) paziņojumā ir uzsvērtā valstu atsevišķo rīcībpolitiku neefektivitāte un Kopienas sistēmas nepieciešamība, tomēr šāds rīcības modelis ir saglabāts direktīvas priekšlikumā;
- b) paziņojumā ir iekļauta izsmeljoša kritēriju, mērķu un pasākumu definīcija, tomēr tie tikai daļēji atbilst direktīvas projektā ietvertajiem.

4.4 EESK uzskata, ka priekšlikums direktīvai

- a) ir nepieciešams, tomēr nav pietiekams ES interešu zonā esošās jūras vides, kas sniedzas ārpus tās jurisdikcijā esošajiem jūru ūdeņiem, rehabilitācijai un aizsardzībai;
- b) ir labs sākumpunkts ar nozīmīgiem aspektiem, kuri varētu kalpot kā pamats turpmākajai darbībai;
- c) nav pilnīgs; turpmākajā gaitā būtu jāizstrādā un priekšlikumā jāiekļauj jauni elementi, lai tas kļūtu par pamatdirektīvu ar atbilstošu darbības jomu un dziļumu.

4.5 Direktīvas piemērošana gandrīz pilnībā ir dalībvalstu ziņā; Komisija nosaka pamatnostādnes iniciatīvām, saņem aktuālo informāciju no dalībvalstīm un apstiprina vai noraida vides stāvokļa, vides aizsardzības mērķu un rādītāju definīcijas, monitoringa plānu un pasākumu programmu attiecībā uz īpašiem apgabaliem, izdarot vajadzīgos grozījumus (*mutatis mutandis*).

4.6 Direktīvā nav noteikti ne jauni juridiski ne arī administratīvi līdzekļi, bet gan ir paredzēts izmantot spēkā esošos Kopienas instrumentus un Eiropas Savienības parakstītos starptautiskos nolīgumus.

4.7 Direktīvā ir precizēts veids, kādā ar dalībvalstu starpniecību tiks nodrošināta sabiedrības un ieinteresēto pušu līdzdalība.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Pieredze, kas gūta, īstenojot ambiciozākus Eiropas mēroga pasākumus dalībvalstīs Ūdens pamatdirektīva, Starptautiskā augu aizsardzības konvencija), rāda, ka Komisijai aktīvi jā piedalās ne tikai monitoringā, bet arī uzsākto iniciatīvu koordinēšanā un centralizēšanā, lai atbalstītu dalībvalstis, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes principu. Šajā nolūkā Komisijai būtu jā organizē un jā vada katra jūras apakšreģiona un reģiona kompetento iestāžu forums, kur piedalītos ieinteresētās puses no zinātnes iestādēm ar atzītu kompetenci attiecīgajā jomā, kā arī par zivsaimniecības un radionuklīdu politiku atbildīgās institūcijas.

5.2 Tāpat direktīvas priekšlikumā papildus prasībām, kas jānosaka attiecībā uz informāciju un apstiprinājumu ierosinātajam sākotnējam novērtējumam, labu vides stāvokli, vides mērķiem, monitoringa programmu un pasākumu (tostarp *ad hoc* pasākumu īpašiem apgabaliem) programmu būtu jānosaka rīcības procedūra un termiņi jebkādu iespējamu iebildumu izskatīšanai. Minētajā procedūrā jāiesaista ieinteresētās puses un plaša sabiedrība, kā arī jāparedz pietiekami stimuli.

5.3 Sākotnējais novērtējums ir aprakstīts II pielikumā. Būtu lietderīgi problēmu un ietekmes tabulā (saskaņā ar kritērijiem, kas sniegti Paziņojumā pirms šī priekšlikuma direktīvai) definēt antropogēnos cēloņus un to saistību ar problēmām un ietekmi, kā arī jūras vides aizsardzības kritērijiem un mērķiem, lai sasaitētu tos ar stratēģijas pasākumiem un politikām.

5.4 "Labu vides stāvokļa" un "jūras vides stāvokļa" definīciju pamatā ir "vispārēji kvalitatīvi raksturlielumi, sīki izstrādāti kritēriji un standarti". Būtu jāiekļauj arī kvantitatīvie raksturlielumi, jo tie ir nepieciešami noteiktu mainīgo lielumu noteikšanai gan attiecībā uz sākotnējo novērtējumu, gan attiecībā uz labu vides stāvokli. Kvantitatīvie atskaites punkti ir vajadzīgi arī noteiktu mainīgo lielumu noteikšanai monitoringa programmās (piemēram, fitoplanktona blīvums).

5.5 Vides aizsardzības mērķi 9. pantā un III pielikumā ir definēti, izmantojot pārāk vispārīgus kritērijus. Lietderīgi būtu noteikt minimālos kritērijus un mērķus; būtu jāiekļauj vismaz tie, kas ir norādīti 2002. gada paziņojumā:

- bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un biotopu izzušana;
- bīstamās vielas;
- eutrofikācija;

— radionuklīdi;

— pastāvīgs naftas piesārņojums;

— atlikumi un atkritumi;

— jūras transports;

— veselība un vide;

— klimata pārmaiņas.

5.6 Pasākumu programmā (12. pants, IV pielikums) būtu jāiekļauj vismaz tie pasākumi, kas ir obligāti saskaņā ar ES tiesību aktiem, īpaši piekrastes ūdeņiem paredzētie pasākumi, kuru rīcības programmā mēģināts novērst kaitējumu, ko izraisa iepriekšējā punktā uzskaitītie piesārņojuma avoti. Jāiekļauj arī starptautiskajos nolīgumos un konvencijās paredzētie obligātie pasākumi, kā arī "ad hoc" pasākumi, kas paredzēti jūras vides pasliktināšanās mazināšanai "īpašos apgabalos". Tādējādi tiktu apvienoti visi pasākumi un iniciatīvas, kas izkaisīti dažādos tiesību aktos un noteikumos, un tiktu atvieglota to īstenošana.

5.6.1 Ir svarīgi tomēr nodrošināt, lai minētās pasākumu programmas neaprobežotos ar šādu minimumu: kā jau norādīts, tas nav bijis pietiekams, lai novērstu vides stāvokļa pasliktināšanos, un nebūs arī pietiekams, lai panāktu vēlamo labo jūras vides stāvokli. Tādēļ būtu ļoti svarīgi piekrastes valstīs regulāri aģitēt par pārbaudītiem ekoloģisko tehnoloģiju pasākumiem (dabai nekaitīgas tualetes, mazgājamie līdzekļi bez fosfātiem, ierobežojumi un buferzonas piekrastes apgabalos u.t.t.).

5.7 Direktīvas priekšlikumā dalībvalstīm ir ļauts izraudzīties īpašus apgabalus, kuros vides aizsardzības mērķus nevar sasniegt šādu iemeslu dēļ:

- citas valsts (ES dalībvalsts vai trešās valsts) darbība vai bezdarbība;
- dabas apstākļi vai nepārvarama vara;
- fiziskas modifikācijas vai izmaiņas sakarā ar "pasākumiem, kas veikti sevišķi svarīgu vispārējās nozīmes interešu dēļ";

5.7.1 Šāds formulējums ir tik neskaidrs, ka tas var radīt nepareizu piemērošanu. Tādēļ

1. attiecīgie iemesli būtu skaidri un rūpīgi jādefinē:

- uzskaitot tādas citu valstu darbības vai bezdarbību, kas var iespaidot vides aizsardzības mērķu sasniegšanu;
- precizējot parādības, kas būtu uzskatāmas par dabas apstākļiem, un nepārvaramas varas kritērijus;

— precizējot kritērijus “sabiedrības interešu” jēdziena definēšanai;

2. jānosaka kārtība, kādā Komisija apstiprinās šādus izņēmumus, iesaistot ieinteresētās puses un sabiedrību.

5.8 Kas attiecas uz koordinācijas un sadarbības jautājumiem, ir jādomā par trešām valstīm, kas atrodas pie jūrām un okeāniem, pie tam ne tikai par tām valstīm, kuras ir pievienojušās starptautiskiem nolīgumiem. Lai sasniegtu efektīvāku vides aizsardzību, attiecīgajās valstīs būtu jāveicina laba sadarbība.

5.9 Visbeidzot, direktīvas priekšlikumā ir paredzēts ieinteresēto pušu un sabiedrības līdzdalību virzīt, izmantojot esošās valstu sistēmas. Tās tiek apšaubītas vairākās valstīs: reizēm pārredzamības trūkuma dēļ, reizēm tādēļ, ka kavējas atbildes uz pieprasījumiem, un arī tāpēc, ka ir neskaidrības par “ieinteresēto pušu” organizācijām. Tādēļ Komisijai būtu jāizstrādā īpaša, efektīva procedūra ieinteresēto pušu un sabiedrības sūdzību pieņemšanai un izskatīšanai, garantējot sabiedrības tiesības saņemt informāciju, konsultācijas, ka arī līdzdarboties. Tādēļ saskaņā ar iepriekšminēto *mutatis mutandis* kritērijs apstiprinājuma sistēmā ir svītrojams.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Rūpniecības pārmaiņu vadība pārrobežu reģionos pēc Eiropas Savienības paplašināšanās”

(2006/C 185/05)

Gaidāmā Austrijas prezidentūra ES Padomē saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 20. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Rūpniecības pārmaiņu vadība pārrobežu reģionos pēc Eiropas Savienības paplašināšanās”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2006. gada 22. martā. Ziņotājs — **Marian KRZAKLEWSKI kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēdē), ar 69 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. daļa — EESK secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

Austrijas valdība iesniedza formālu pieprasījumu, lai Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) sagatavo izpētes atzinumu par tematu “Rūpniecības pārmaiņas paplašinātajā ES — pārrobežu reģionu perspektīvas un ietekme uz tiem”.

Komiteja uzskata, ka jaunās prezidentūras laikā detalizēti un precīzi jādefinē, ko nozīmē “REGIONS” pārrobežu un rūpniecības jomas kontekstā. Īpaša uzmanība jāpievērš reģioniem, kas robežojas ar valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, un jāņem vērā, vai to kaimiņvalsts ir vai nav ES kandidātvalsts.

Jāatrod atbildes uz šādiem jautājumiem: kur un kādas ir atšķirības starp sekām, ko šajos reģionos izraisīja 90-tajos gados

notikušās izmaiņas, un sekām, kas radušās saistībā ar jauno dalībvalstu pievienošanos ES, kā arī kādi rezultāti tika sasniegti, izmantojot Kopienas instrumentus, pirms un pēc pievienošanās, un kas, īstenojot ES politikas, minētajos reģionos tika izdarīts pārāk vēlu salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem?

Komiteja konstatē, ka ļoti svarīgs, pat izšķirošs faktors, kas ietekmē rūpniecības politikas vadību un attīstību paplašinātās Eiropas pārrobežu reģionos, agrāk bija un pašlaik ir ieinteresēto personu iespēja izmantot ES struktūrfondu līdzekļus šajās teritorijās. Minētajos reģionos noteikti jāpalielina piešķiramo līdzekļu īpatsvars. Jaunas iespējas šajā jomā paver Eiropas Parlamenta un Padomes regula par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSG) izveidi. Komiteja īpaši uzsver, ka EPSG dibinātāju

grupas sastāvā jāiekļauj ekonomikas un sociālās jomas pārstāvji un citas ieinteresētās, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, īpaši izglītības iestādes. Šādu juridisko personu rašanās varētu palīdzēt, lai veicinātu pārrobežu sadarbības izveidi, piešķirtu šiem reģioniem lielāku autonomiju un radītu lielāku vēlmi saskaņot to tiesību aktus.

Komiteja uzskata, ka darba tirgu attīstība minētajos reģionos ir rūpniecības pārmaiņas ietekmējošs faktors, kuru nedrīkst pārāk zemu novērtēt. Pašlaik darbinieki, kas pārvietojas no vienas valsts uz otru valsti ES, vēl joprojām saskaras ar pagaidu formāliem šķēršļiem. Komiteja aicina dalībvalstis nopietni apsvērt iespēju saīsināt noteiktos pārejas periodus. Lai pieņemtu šādu lēmumu, ir atbilstoši jāiesaista sociālie partneri, kā arī jāapspriežas ar viņiem visos attiecīgajos līmeņos. Attiecībā uz instrumentiem, kas ietekmē rūpniecības politiku, Komiteja uzsver, ka liela nozīme ir plānotajai kopējas konsolidētas uzņēmumu nodokļu bāzes (*Common Corporate Consolidated Tax Base* — CCCTB) ieviešanai.

Komiteja savā atzinumā vairākkārt ir uzsvērusi, ka attiecībā uz rūpniecības politikas vadību šajā atzinumā aplūkoto reģionos liela nozīme ir sociālajam dialogam un pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai. Tas pats attiecas gan uz dinamisku rūpniecības politiku īstenošanu, gan arī uz tādu problēmu pārvarēšanu, kas saistītas ar dažādu tautību, etnisko un kultūras grupu savstarpējām attiecībām.

2. daļa — Atzinuma pamatojums

1. Ievads

1.1 Neilgi pirms Austrijas valdība pārņēma Eiropas Savienības prezidentūru, tā iesniedza formālu pieprasījumu, lai Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) sagatavo izpēti atzinumu par tematu "Rūpniecības pārmaiņas paplašinātajā ES — pārrobežu reģionu perspektīvas un ietekme uz tiem". Saskaņā ar definīciju izpēti atzinums tiek izstrādāts pirms ES lēmējīstāžu priekšlikuma vai politiskā lēmuma pieņemšanas.

1.2 Pāreja uz tirgus ekonomiku un iekļaušanās iekšējā tirgū, kā arī ES konkurences noteikumu pārņemšana radīja jaunu dinamismu daudzos Viduseiropas un Austrumeiropas reģionos. Jaunajām dalībvalstīm pievienojoties ES, pārrobežu reģioni satuvinājās, daudzos gadījumos atjaunojot tirdzniecības un uzņēmējdarbības vecās saites. Tomēr jaunais dinamisms radīja arī jaunas problēmas galvenokārt saistībā ar darba tirgus politiku un atklāja infrastruktūras trūkumus pārrobežu reģionos, starp kuriem notiek sadarbība.

1.3 Lai tuvāk izpētītu pašreizējās izmaiņas, kas ietekmē rūpniecības pārmaiņas paplašinātās ES pārrobežu reģionos, un iegūtu materiālus atzinuma izstrādei, CCMI kopā ar Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centru (EMCC) 2005. gada 17.—

18. oktobrī Bratislavā — pārrobežu reģiona CENTROPE teritorijā — rīkoja seminārus, kuros piedalījās CCMI locekļi, sociālo partneru pārstāvji no Austrijas, Slovākijas un Ungārijas, kā arī eksperti.

2. Vispārīgas piezīmes — pārskats par situāciju pārrobežu reģionos paplašinātajā ES

2.1 Pārrobežu reģionos, kas pašreiz Eiropā aizņem apmēram 40 % no Eiropas kopējās platības, dzīvo aptuveni 33 % ES iedzīvotāju ⁽¹⁾.

2.2 Kopš EOTK līguma parakstīšanas ir pastāvīgi mainījušās ES robežas. Vidēja termiņa perspektīvā tās arī turpmāk mainīsies. Ņemot vērā procesus, kas rodas šo pārmaiņu rezultātā, ES regulāri jāatjauno sava politika attiecībā uz pierobežas apgabaliem.

2.2.1 Kandidātvalstu pierobežu apgabali, kuri robežojas ar ES, veido sadarbību ar kaimiņos esošajiem ES nomaļākajiem reģioniem jau pirms to iestāšanās ES — likumdošanas un sociālekonomiskās sistēmas pielāgošanas posmā.

2.2.2 Īpašs robežas veids bija "dzels aizkars". Pašlaik liela daļa minētās robežas atrodas 25 valstu ES teritorijā. Pēc Berlīnes mūra krišanas 1989. gadā — 9 gadus pēc "Solidarność" 1980. gada revolūcijas — praktiski nebija infrastruktūras tādos apgabalos, kas atradās netālu no robežas starp Eiropu un agrākajām Padomju Savienības valstīm, īpaši tā sauktajās "neviensam nepiederošajās" zonās. Neskatoties uz ievērojamu progresu, kas tika sasniegts, novēršot politisko lēmumu radītās sekas, vēl joprojām ir daudz kas darāms, lai atrisinātu šo problēmu.

2.2.3 Vēl viens īpašs ES robežas veids ir robeža ar Vidusjūru. Kaut gan ES dalībvalstu un Vidusjūras reģiona valstu sadarbības politika pastāv jau vairākus gadus, ņemot vērā starptautiskās situācijas attīstību, pēdējā laikā tā nav bijusi viena no galvenajām Eiropas prioritātēm.

2.3 Pirms jaunās dalībvalstis pievienojās ES, to pierobežu teritorijās tika izveidota virkne pārrobežu apvienību (piemēram, eiroreģioni), kas ir uz kaimiņos esošo pierobežu reģionu nolīgumiem balstīts pārrobežu sadarbības veids. Eiroreģionu darbību nebija nepieciešams regulēt starptautiskajos līgumos, jo tā pamatojās uz pašvaldību iestāžu un citu ieinteresēto pušu brīvi pieņemtu lēmumu. Eiroreģionu sadarbības mērķi bija kopīga problēmu risināšana neatkarīgi no politiskajām robežām, kā arī ekonomiskās sadarbības veidošana komunikāciju un vides aizsardzības pasākumu jomā.

2.4 ES pārrobežu sadarbības praktiskā īstenošana, kas sākās 90-tajos gados un turpinās līdz šim laikam, notika galvenokārt hronoloģiski secīgu INTERREG programmu ietvaros, un arī EESK ir izskatījusi dažus minētās sadarbības aspektus, izstrādājot tādus atzinumus par pārrobežu reģionu sadarbību, kas galvenokārt pamatojās uz Vidusjūras un Baltijas jūras reģionos gūto pieredzi ⁽²⁾ ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ A. Zölner kga uzstāšanās Polijas Republikas Senāta Ārlietu komisijas 216. sanāksmē Varšavā 2004. gada 26. oktobrī.

⁽²⁾ OV C 133, 31.5.1995.

⁽³⁾ OV C 39, 12.2.1996.

⁽⁴⁾ OV C 39, 12.2.1996.

2.4.1 Pamatojoties uz minētajiem dokumentiem, EESK ir konstatējis, ka Kopienas veicinātās pārrobežu sadarbības veidus var iedalīt šādās kategorijās:

- a) teritorija: reģions, liela pilsēta, vietējie apakšreģionu rajoni,
- b) izvietojums: blakusteritorijas vai teritorijas, kas neatrodas blakus (pārrobežu vai starpvalstu sadarbība),
- c) ģeogrāfiskās teritorijas: sadarbība ES mērogā, kā arī ES reģionu un to kaimiņvalstu reģionu sadarbība, kas nav Kopienas dalībvalstis,
- d) sadarbības līmeņi, piemēram,
 - kopīgas pieredzes gūšana, zinātnības (*know-how*) apmaiņas tīkla izveide,
 - zemes izmantošanas plānošana,
 - kopīgi projekti, lai ieguldītu infrastruktūrā un citās jomās.

2.4.2 Komiteja savos atzinumos par *INTERREG* konstatē, ka dažādu sadarbības veidu apvienošana 90–tajos gados tika veikta galvenokārt selektīvi, piemēram, sadarbība notika tikai dažos no minētajiem līmeņiem un aprobežojās tikai ar atsevišķām izvietojuma un ģeogrāfiskās teritorijas kategorijām.

2.4.3 Attiecībā uz pārrobežu reģioniem, kur robežojas Francija, Beļģija, Vācija un Luksemburga un kuros notika intensīvs pārstrukturēšanas process, svarīgs ES ieguvums bija tādu pārstrukturēšanas metožu izmantošana, kas novērsa iedzīvotāju skaita mazināšanos minētajos reģionos un neradīja to teritorijās specifiskas izpostītas ainavas, kurās redzamas pamestas ražotnes. Minētā pārstrukturēšanas procesa gaitu būtiski ietekmēja saskaņā ar EOTK līguma noteikumiem piešķirtie resursi un līdzekļi.

2.5 Pašlaik Eiropā darbojas aptuveni 180 pārrobežu apvienības. Lielākā daļa apvienību ir instruments, lai mazinātu pastāvošo robežu dēļ radušās negatīvās sekas. Jauno dalībvalstu teritorijā pastāv 32 eiroreģioni. Acīmredzama tādā ir ES jauno dalībvalstu lielā aktivitāte, ja runa ir par pārrobežu sadarbības atbalstīšanu.

2.6 Lielākajā daļā no 32 pārrobežu teritorijām, kas atrodas jaunajās ES dalībvalstīs un robežojas ar vecajām ES dalībvalstīm, vēl līdz šim nav izvirzīta neviena kopīga iniciatīva, kas tieši skartu rūpniecības politiku, kaut arī minētā politika netieši attiecas uz daudziem Kopienas uzņēmumiem.

2.7 Jaunas iniciatīvas rūpniecības politikas jomā parasti radās tajos pārrobežu reģionos, kas atradās aglomerāciju tuvumā (piemēram, teritorijā starp trim pilsētām: Vīni, Budapeštu, Bratislavu) vai teritorijās, kurās atradās rūpniecības centri vai tādu lielu pilsētu grupa, kurai nepiemīt aglomerācijas

pazīmes (Katovices, Ostravas reģioni uz Čehijas un Polijas robežas).

2.7.1 Interessants un jauns rūpniecības pārmaiņu piemērs ir Friuli-Venēcija Džūlija (*Friuli-Venezia Giulia*) reģions, kur robežojas Itālija un Slovēnija un kurā pirms ES paplašināšanās, kā arī pēc tam no jauna parādījās aktivitātes ražošanas jomās, īpaši mēbeļu jomā.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Galvenās pārrobežu reģionu pazīmes paplašinātajā ES.

3.1.1 Pazīmes, kas raksturo pārrobežu reģionu ar attīstošos rūpniecības politiku, šajā atzinumā ir atspoguļotas galvenokārt, pamatojoties uz *CENTROPE* reģionā veiktajiem novērojumiem ⁽⁵⁾.

3.1.1.1 Minētais reģions ietver teritorijas no trim jaunajām un vienas vecās dalībvalstis (Austrijā tās ir Vīnes, Burgenlandes un Lejasaustrijas federālās zemes, Čehijas Republikā — Dienvidmorāvijas apriņķis, Slovākijas Republikā — Bratislavas un *Trnava* apriņķi, kā arī *Győr-Moson-Sopron* un *Vas* apgabals Ungārijā). Viss reģions aptver nomaļus apgabalus ar tiem raksturīgajām problēmām un kaimiņos esošus ekonomiski dinamiskus, centrālus pilsētu apgabalus.

3.1.1.2 Minētajā reģionā 90–tajos gados notika intensīva pārstrukturēšana, un tās rezultātā tika piesaistīti arī ieguldījumi atsevišķām šī reģiona daļām. Tas radīja arī izmaiņas darba tirgū, kad daudzi, pārsvarā gados vecāki darba ņēmēji, pārtrauca darbu, bet vēlāk — ne vienmēr tajā pašā vietā — paralēli investīcijām radās pieprasījums pēc darba spēka.

3.1.1.3 ES paplašināšana Austrijas, Čehijas Republikas, Slovākijas un Ungārijas pierobežas teritorijās satuvināja dažādus reģionālos darba tirgus, kuru integrācija ir izaicinājums. Uzņēmumu pārcelšana un darba spēka pārvietošanās uz pilsētām, kā arī nepilnīga (satiksmes) infrastruktūra, tāpat arī izteikta algu līmeņa atšķirība Austrijā un jaunajās ES dalībvalstīs, kā arī paredzamais kvalificētu darbinieku trūkums joprojām nelabvēlīgi ietekmē darba tirgus struktūru.

3.1.1.4 Pašlaik vērojamas pārrobežu ražošanas tīklu attīstības pazīmes. Šo procesu veicināja transporta infrastruktūras attīstība, kurai bija nepieciešami būtiski ieguldījumi. Savukārt tas veicināja, ka tika novērsti pastāvošie trūkumi un atjaunotas agrākās saiknes, kas bija pārtrauktas.

3.1.2 Ļoti svarīgus impulsus rūpnieciskajām pārmaiņām minētajos reģionos radīja un rada ārvalstu, kā arī valsts ieguldījumi, tostarp ieguldījumi mazajos un vidējos uzņēmumos. Tajās valstīs, kurās pirms iestāšanās ES bija izveidotas tā sauktās "speciālās ekonomiskās zonas" vai "rūpnieciskās zonas", ieguldījumu lielāko daļu piesaistīja minētās zonas, kuras reti kad bija izveidotas pārrobežu reģionos (sk. EESK atzinumu *CCMI/025*). Tādēļ ir neliels to pierobežu apgabalu skaits, kuros attīstās jaunā rūpniecības politika.

⁽⁵⁾ CCMI un EMCC kopīgi rīkotais seminārs Bratislavā 2005. gada 17.—18. oktobrī, *Roberto Pedersini* kga, *Klĭra Fóti* kdzes u.c. uzstāšanās.

3.1.2.1 Galvenais izaugsmes dzinējspēks bija ieguldījumi pastāvošajos (*brown-field investment*) un jaundibinātajos uzņēmumos (*green-field investment*), kā arī uzņēmumu pārcelšana. Šīs investīcijas veicināja, piemēram, jaunu tirgu atklāšana, atšķirības uzņēmumu aplikšanā ar nodokļiem, ievērojamas atšķirības algu līmenī un valsts atbalsts. Minētie faktori veicināja pārstrukturēšanas procesu un sniedza ieguldījumu ekonomikas izaugsmei.

3.1.2.2 Ar iepriekš minēto faktoru palīdzību varēja piesaistīt augsti un vidēji kvalificētus darbiniekus, kā arī samazināt darbaspēka un citas izmaksas. Būtiski palielinājās pieprasījums pēc mehāniķiem, montieriem, mehāniskās apstrādes tehniķiem, metinātājiem, inženieriem-mehāniķiem un informātikas speciālistiem — īstenībā šī tendence kļuva aizvien izteiktāka ražošanas sektoros visā ES.

3.1.2.3 Minēto darbību rezultātā paaugstinājās vadības prasmes, tika izveidota cilvēkresursu politika un nodrošināta darba devēju un darba ņēmēju attiecību funkcionēšana. Radās arī iespēja iegūt finanšu resursus ieguldījumiem un iesaistīties piegādātāju un patērētāju tirgos.

3.1.2.4 Ieguldītāji bija ne tikai lielie ES uzņēmumi, bet arī mazie un vidējie uzņēmumi, kā arī uzņēmumi no trešām valstīm. Minētie uzņēmumi apvienoja ieguldījumus (*clustered investment*), izmantoja multiplikatora efektu, veidoja sadarbību ar vietējiem uzņēmumiem un sakarus ar iekšzemes uzņēmumiem, kā arī ārzemju filiālēm.

3.1.3 Rūpniecības pārmaiņu strukturālo pazīmju analīze aplūkotojos pārrobežu reģionos liecina, ka tajos galvenokārt ir izmantota "soli pa solim" metode.

3.1.3.1 Vispirms tiek paaugstināta ražošanas produkcija, kas balstās uz intensīvu darbu un samērā zemām darbinieku prasmēm, bet pēc tam tiek meklēti labāk apmācīti darbinieki un pakalpojumi. Ja pirmais solis izdevās, notika pāreja uz posmu, kad, lai mazinātu darbaspēka izmaksas, dažas darbības tika uzticētas citiem, tomēr tā paša reģiona uzņēmumiem.

3.1.3.2 Attiecībā uz strukturālajām problēmām, kas saistītas ar rūpnieciskajām pārmaiņām, būtiska nozīme bija struktūru apvienošanas procesam, kurš, lai iegūtu konkurences priekšrocības vai nu tīklā, vai arī reģiona teritorijā, notika divos virzienos: uz augšu (ārvalstu uzņēmumi reģionā un ārpus reģiona robežas) un uz leju (tuvākajā apkārtnē).

3.1.3.3 Tika izmantotas arī metodes, kas bija saistītas ar lielāku risku (pamatojoties uz "sniega bumbas" efektu) un, kā izrādās, veidoja labāku saikni. Paplašināto uzņēmumu "anklāvus", kas radušies minētā procesa rezultātā, varēja vieglāk "pārdēstīt" nākamajā jaunajā uzņēmumā.

3.1.3.4 Aizvien biežāk ir novērots, ka pārrobežu reģionos, kā arī jaunajās ES dalībvalstīs dinamiski ieguldītāji veido jaunus meitasuzņēmumus vai filiāles, tādējādi veicinot pāreju uz reģiona attīstības otro posmu. Var manīt, ka rūpniecības politiku šādos reģionos veicina uzņēmumu tīkli, kas bieži vien uzskatāmi par starptautiska mēroga tīkliem un kas darbojas pārrobežu jomā, piemēram, veicot cilvēkresursu interaktīvu vadību pārrobežu reģionos.

3.2 Izaugsmes un integrācijas faktori, kas saistīti ar rūpniecības pārmaiņām pārrobežu reģionos.

3.2.1 Rūpniecības politikas izaicinājumi ir tiešu stimulu un rosinājumu izmantošana, kā arī asimetrijas ieviešana starp uzņēmumiem. Vairāk problēmu, izmantojot šo asimetriju, ir tiem uzņēmumiem, kas tīklos iekļauj mazos un vidējos uzņēmumus.

3.2.1.1 R. Pedersini savas uzstāšanās laikā (sk. 5. zemsivītras piezīmi) izklāsta, ka tuvākajā nākotnē var tikt saīsināts uzņēmumu darbības laiks līdz vidējam termiņam. Minētais process, protams, radīs negatīvas sociālās sekas, un, to īstenojot, jāizmanto mehānismi, kas radušies sociālā un ekonomiskā dialoga rezultātā.

3.2.2 Ļoti būtisks izaicinājums attiecībā uz visas ES attīstību, kā arī rūpniecības politikas nākotni kopumā, īpaši pārrobežu reģionos, ir atšķirības uzņēmumiem piemērojamos nodokļos, īpaši saistībā ar uzņēmumu peļņas nodokli⁽⁶⁾.

3.2.2.1 Ļoti svarīgi ir noskaidrot, vai uzņēmumu peļņas nodokļa likmes jāsaskaņo un kā jānosaka nodokļa bāze — vai nu saskaņā ar uzņēmuma galveno atrašanās vietu (*Home State Taxation* — *HST*), vai arī saskaņā ar kopēju konsolidētu uzņēmumu peļņas nodokļu bāzi (*Common Corporate Consolidated Tax Base* — *CCCTB*)?

3.2.2.2 Ja tiks piemērota *HST* sistēma, tad ES pārrobežu reģionos nebūs iespējams izmantot vairākus tiesiskos regulējumus, nosakot peļņas nodokli. Tomēr arī risku skaits šajā sakarā ir lielāks⁽⁷⁾.

3.2.2.3 Iespēja izmantot *CCCTB* veicinās to, ka visi uzņēmumi, kas darbojas pārrobežu reģionos, pielietos vienus principus attiecībā uz peļņas aplikšanu ar nodokli⁽⁸⁾ neatkarīgi no tā, kurā valstī ir uzņēmumu galvenā atrašanās vieta. Turklāt, lai ieviestu *CCCTB*, nav nepieciešams mainīt pašreizējos valstu noteikumus, tikai jāvienojas par jaunu, vispārēju ES mēroga papildnoteikumu ieviešanu attiecībā uz uzņēmumiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs.

⁽⁶⁾ KOM(2005) 532

⁽⁷⁾ Rafał Lipniewicz: "Jeden system dla wszystkich przedsiębiorców" ("Viena sistēma visiem uzņēmumiem"), *Rzeczpospolita*, Nr. 174, 27.07.2004

⁽⁸⁾ Sk. turpat.

3.2.2.4 Būtisks CCCTB trūkums ir risks, ka divi vienas valsts uzņēmumi, kam ir līdzīgs potenciāls un līdzīga iekšzemes tirgus daļa, noteiks savu ar nodokli apliekamo peļņu, pamatojoties uz atšķirīgiem principiem.

3.2.3 Viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē rūpniecības politikas attīstību minētajos reģionos, ir gan pašreizējā situācija, gan arī transporta infrastruktūras attīstības temps reģionos un to "piekļūšanas koridoros". Tādēļ ir nepieciešami ne tikai intensīvi ieguldījumi reģiona transporta tīkla būvniecībā un modernizācijā, bet arī jārada un, izmantojot inovāciju un zinātniskos pētījumus, mūsdienīgi jāvada kopīgas iniciatīvas transporta jomā.

4. Kopsavilkums un ieteikumi

4.1 Konceptija attiecībā uz pārrobežu reģioniem, kuru raksturīga pazīme ir tā, ka to teritorijās tiek īstenota jaunā rūpniecības politika, ir ļoti sarežģīta gan kopumā, gan arī attiecībā uz konkrētiem gadījumiem un situāciju. Tādēļ Komiteja uzskata, ka jaunās prezidentūras laikā detalizēti un precīzi jādefinē, ko nozīmē "REĢIONS" pārrobežu un rūpniecības jomas kontekstā. Minētajā definīcijā īpaša uzmanība jāpievērš reģioniem, kas robežojas ar valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, un jāņem vērā, vai to kaimiņvalsts ir vai nav ES kandidātvalsts.

4.1.1 Īpaši attiecībā uz tādiem reģioniem, kas atrodas gan jauno dalībvalstu teritorijā, gan arī robežojas ar vecajām ES dalībvalstīm, jāatrod atbildes uz šādiem jautājumiem: kur un kādas ir atšķirības starp sekām, ko šajos reģionos izraisīja 90-tajos gados notikušās izmaiņas, un sekām, kas radušās saistībā ar pievienošanos ES, kā arī kādi rezultāti tika sasniegti, izmantojot Kopienas instrumentus, pirms un pēc pievienošanās?

4.1.2 Jaunās prezidentūras darba laikā, sadarbojoties ar EESK, jāatbild arī uz šādiem jautājumiem:

- Vai netieši un tieši Kopienas instrumenti pārrobežu reģionos ir izmantoti pārāk vēlu, ņemot vērā šo reģionu un tādējādi arī visas ES vajadzības?
- Kādā veidā var vislabāk izmantot darba devēju un arodbiedrību saskaņu, kas ir novērota un, šķiet, raksturīga daudzām uzņēmējdarbības iniciatīvām pārrobežu reģionos?
- Ko var darīt, lai kompensētu iespējamās riskus, kas var rasties tuvākajā nākotnē, divreiz pārvietojot uzņēmumus — vispirms no pārrobežu reģioniem uz Austrumeiropu un visbeidzot uz Āziju?

— Vai, ņemot vērā to, ka jānovērš sekas, kas daudzos pārrobežu reģionos radušās pārāk vēlu uzsāktu darbību dēļ (arī vēsturisko iemeslu dēļ, kā arī tādēļ, ka ES politikas neatbilda šo reģionu vajadzībām), nevajadzētu tieši minētajos reģionos pirmām kārtām ieviest atsevišķus, ES līmenī paredzētos instrumentus, uzskatot tos par eksperimentālām iniciatīvām un par veidu, kā praktiski pārbaudīt minētās politikas?

4.2 Ņemot vērā, ka paplašinātās ES pārrobežu reģionos izmantotās metodes raksturīgās pazīmes ir:

- centieni mazināt darbaspēka izmaksas,
- uzņēmumu dinamiskas pārcelšanas prakse,
- centieni saīsināt uzņēmumu darbības laiku līdz tā sauktajai "vidēja termiņa perspektīvai",
- nodarbinātības struktūras dinamiskas izmaiņas, kas radušās, izmantojot "soli pa solim" metodi,

EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir nodrošināt sociālo kohēziju un izvairīties no konkurences, kuras rezultātā pazeminās darba tiesību un sociālie standarti. Tādēļ ir nepieciešams, lai minētie procesi notiktu, pamanoties uz mūsdienīgām un ES izveidotām darba devēju un darba ņēmēju attiecībām, īpaši sociālo dialogu vai ieinteresēto pušu pārstāvju dialogu.

4.2.1 Ņemot vērā pārrobežu reģioniem raksturīgās darba tirgus problēmas, kas ir vēsturisko apstākļu ietekmētās neizdarības, pārstrukturēšanas procesu, kā arī šajos reģionos īstenotās specifiskās rūpniecības politikas rezultātā radušos dinamisko pārmaiņu sekas, lai motivētu radīt jaunas darba vietas un paaugstināt kvalifikāciju, EESK ierosina šādos gadījumos periodiski izmantot jau agrāk ES bieži pielietotos nodarbinātības veicināšanas mehānismus, kuri balstās uz to uzņēmumu subsidēšanu, kas rada pastāvīgas darba vietas.

4.2.2 Ja tiks izmantota minētā pieeja, formāli jānodrošina, ka netiks pieļauta valsts līdzekļu nelietderīga izmantošana, un jāgarantē, ka šādā veidā radītās darba vietas neapšaubāmi ir jaunas un ilgstošas. Šo garantiju mehānismu tehniskie aspekti tika apspriesti, pārskatot ES direktīvas par publisko iepirkumu.

4.2.3 Valsts atbalstu vai struktūrfondu līdzekļus nevar saņemt īpaši tādi uzņēmumi, kas pēc agrāk piešķirta atbalsta ir pārcēlušies darbavietas vai, pārvietojot uzņēmumu, ir atlaiduši darbiniekus uzņēmuma sākotnējā atrašanās vietā, pārkāpjot valsts un starptautiskās tiesību normas.

4.3 Komiteja konstatē, ka ļoti svarīgs, pat izšķirošs faktors, kas ietekmē rūpniecības politikas vadību un attīstību paplašinātās ES pārrobežu reģionos, agrāk bija un pašlaik ir ieinteresēto personu iespēja šajos reģionos izmantot ES struktūrfondu līdzekļus. Neapšaubāmi jāpaaugstina no struktūrfondiem piešķiramo līdzekļu summa minētajos reģionos, lai mazinātu intensīvo pārejas procesu ietekmi, kā arī pielāgotos šajās teritorijās īstenoto politiku dinamiskajai attīstībai.

4.3.1 Šajā sakarā, minot savu atzinumu⁽⁹⁾, kas attiecas uz Eiropas Parlamenta un Padomes regulu par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSG) izveidi, Komiteja īpaši stingri uzsver, ka ir nepieciešams paplašināt tos regulas noteikumus, kas attiecas uz EPSG mērķi un sastāvu, šādā redakcijā: "kā arī ekonomikas un sociālās jomas dalībnieki un citi ieinteresētie pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ...".

4.3.1.1 Juridiskajām personām, kas radās pateicoties EPSG, kā arī citiem struktūrfondiem, jābūt atbildīgām par tādu dažādu finanšu avotu koordinēšanu, kuri nodrošina, ka tiek sagatavots un īstenots fonda projekts rūpniecības politikas veicināšanai reģionā, un minētajiem finanšu līdzekļiem jābūt pieejamiem dažādiem ieinteresēto pušu pārstāvjiem reģionālajā līmenī. Šādu juridisko personu rašanās varētu palīdzēt, lai veicinātu pārrobežu sadarbības izveidi, piešķirtu šiem reģioniem lielāku autonomiju un radītu lielāku vēlmi saskaņot to tiesību aktus.

4.3.2 Izstrādājot un vēlāk īstenojot no struktūrfondiem finansētos projektus, jāizmanto iespēja apvienot publisko finansējumu ar privātajiem ieguldītāju līdzekļiem, neuzskatot, ka publiskie līdzekļi ir neatļauts atbalsts. Šī kritērija ieviešana

nesniegtu labumu ekonomikas dalībniekiem, bet gan reģionam attiecībā uz darba vietām, infrastruktūras attīstību, kā arī ekonomikas produktivitāti.

4.4 Komiteja uzskata, ka darba tirgu attīstība attiecīgajos reģionos ir nozīmīgs rūpniecības pārmaiņas ietekmējošs faktors, kuru nedrīkst pārāk zemu novērtēt. Pašlaik vēl joprojām pastāv pagaidu ierobežojumi attiecībā uz darba ņēmēju pārrobežu mobilitāti ES. Komiteja aicina dalībvalstis nopietni apsvērt iespēju ātrāk atcelt pārejas periodus. Šajā procesā nepieciešama sociālo partneru iesaistīšana un apspriedes visos atbilstošajos līmeņos.

4.4.1 Aicinot radīt labvēlīgus nosacījumus lielākai darbaspēka mobilitātei pārrobežu reģionos, nedrīkst aizmirst par iespējamajām saspīlētajām attiecībām tautības vai etniskās izcelsmes dēļ. Pateicoties tādu reģionu īpatnībām un pieredzei, kuros jau kopš ilgiem laikiem pastāv dažādu kultūru un tautību mijiedarbība, būtu jārodas iespējai efektīvāk nekā citos gadījumos novērst un risināt šīs sarežģītās problēmas. Lai pārvarētu problēmas, kas saistītas ar dažādu tautību, etnisko un kultūras grupu savstarpējām attiecībām, ļoti liela nozīme ir sociālajam dialogam un pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai⁽¹⁰⁾.

4.5 Gatavojot pasākumus, kas ir saistīti ar dinamiskām strukturālajām pārmaiņām pārrobežu reģionos, jāņem vērā ekspertu viedoklis un vērtējums, kā arī zinātniskie pētījumi, kas ir veikti attiecīgo ES prezidentūru vadībā, jo var izrādīties, ka spontānas iniciatīvas ir neefektīvas vai arī pat situāciju destabilizējošas.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ OV C 234, 22.9.2005.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda ziņojums par tematu "Regional Social Capital in Europe" (Reģionu sociālais kapitāls Eiropā), 2005. gads.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Par zemāk minētajiem grozījumiem balsoja vismaz viena ceturtdaļa klātesošo locekļu, tomēr tie tika noraidīti debašu laikā:

3.2.2.1. punkts

“Ļoti svarīgi ir noskaidrot, vai uzņēmumu peļņas nodokļa likmes jāsaskaņo un kā jānosaka nodokļa bāze. —~~vai nu saskaņā ar uzņēmuma galveno atrašanās vietu (Home State Taxation — HST), vai arī saskaņā ar kopēju konsolidētu uzņēmumu peļņas nodokļu bāzi (Common Corporate Consolidated Tax Base — CCCTB)?~~”

3.2.2.2. punkts

Dzēst.

3.2.2.3. punkts

Dzēst.

3.2.2.4. punkts

Dzēst.

Pamatojums

Izklāstam par iespējamajiem nodokļu politikas risinājumiem šajā tekstā nav nozīmes. Tas nav arī šī atzinuma mērķis.

Balsojuma rezultāti:

Par: 20

Pret: 50

Atturējās: 3

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko aizsardzību”

KOM(2005) 375 galīgā red. — 2005/0156 (COD)

(2006/C 185/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 15. novembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 22. februārī. Ziņotāja bija **Sciberras** kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 131 balsi par un 3 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 1999. gadā stājās spēkā Amsterdamas Līgums. Viens no šā Līguma mērķiem ir saglabāt un attīstīt “... Savienību kā telpu, kurā valda brīvība, drošība un tiesiskums, kur personu brīva pārvietošanās ir nodrošināta saistībā ar piemērotiem pasākumiem, kas attiecas uz ārējo robežu kontroli, patvēruma meklētājiem, imigrāciju un noziedzības novēršanu un apkarošanu.”⁽¹⁾

1.2 Tas nozīmēja revolucionāru pagrieziena punktu, kurā migrācijas politika pārgāja no Eiropas Savienības trešā pīlāra, kura pamatā ir starpvaldību sadarbība, uz pirmo pīlāru, kur politikas ierosinātāja ir Eiropas Komisija. 2004. gada 1. maijs iezīmēja arī jauna posmu sākumu migrācijas politikas jomā 25 dalībvalstīs, turpinoties pakāpeniskajai pārejai no valstu politikas uz kolektīvu politiku.

1.3 2005. gada 17. decembrī Apvienotās Karalistes prezidentūrai izdevās panākt vienošanos par finanšu perspektīvu 2007.—2013. gadam — Eiropas Savienības finanšu satvaru turpmākajam laikposmam⁽²⁾.

1.4 Sadaļā “Pilsonība, brīvība, drošība un tiesiskums” ES iedzīvotāju drošībai 25 ES dalībvalstīs ir paredzēti līdzekļi izdevumiem dažādu iniciatīvu īstenošanai tādās jomās kā robežu aizsardzība. Paredzams, ka šajā sadaļā paredzēti izdevumi nākamajos astoņos gados tiks ievērojami palielināti. Tomēr ir arī iniciatīvas sociālās politikas jomā, kas izpaužas tādās sociālajos projektos kā Eiropas Bēgļu fonds un integrācijas fonds un ir vērstas uz to, lai uzlabotu pakalpojumu sniegšanu dalībvalstīs dzīvojošajiem imigrantiem.

⁽¹⁾ 1.-B pants.

⁽²⁾ EESK 19.1.2006 atzinums par pamattiesībām un tiesiskumu, ziņotāja: King kdze (OV C 69, 21.3.2006).
EESK 14.2.2006 atzinums par migrācijas plūsmu pārvaldību, ziņotāja: Le Nouail- Marlière kdze (OV C 88, 11.4.2006).
EESK 14.12.2005 atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam, ar kuru izveido īpašu programmu “Terorisma novēršana, gatavība teroristu uzbrukumiem un to seku pārvarēšana” laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam, ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 65, 17.3.2006).

1.5 Arī Saloniku 2003. gada Eiropadome vērsās ar aicinājumu izpētīt “tiesiskos līdzekļus trešo valstu pilsoņu migrācijai uz Eiropas Savienību, ņemot vērā to uzņemšanas iespējas dalībvalstīs⁽³⁾”.

1.6 Šajā ziņā un īpaši atsevišķo dalībvalstu uzņemšanas iespēju izvērtējumā jāņem vērā ne vien konkrētās valsts iedzīvotāju skaits, teritorijas platība un ekonomikas apjoms, bet arī jau esošais migrantu sastāvs un esošās migrācijas plūsmas. To savukārt nevar pareizi izvērtēt bez statistikas metadatu (datu vākšanas) noteikumu saskaņošanas visās dalībvalstīs, lai nodrošinātu ES mēroga statistikas iekšējo atbilstību.

1.7 Statistikas saskaņotības trūkums daļēji ir rezultāts migrācijas definīciju atšķirībām, kas savukārt var būt saistītas ar atšķirībām normatīvajos aktos attiecībā uz migrāciju. Arī datu vākšana nav pietiekoši efektīva, un tai piemīt trūkumi, kas kavē pakāpeniskas harmonizācijas iedibināšanu un pilnveidošanu.

1.8 Turklāt ir izplatīti un vēl vairāk pieaug nelegālā imigrācija un nedeklarēts darbs, ko daļēji veicina legālās migrācijas ierobežojumi. Šāda neuzskaitīta migrācija ir joma, kur statistiskie mērījumi visdrīzāk var izrādīties neprecīzi. Īpaši šajā gadījumā statistikas aprēķinu apjoms un metodes dažādu valstu statistikas iestādēm var atšķirties, kas padara metadatu saskaņošanu starp dalībvalstīm vēl jo būtiskāku. Piemēram, ASV jautājums par neuzskaitītajiem nelegālajiem imigrantiem parādījās saistībā ar to, vai tautas skaitīšanas rezultātus vajadzētu koriģēt, izmantojot ar izlases metodēm iegūtus datus par neregistrētiem iedzīvotājiem. Bez izlases metodēm ir arī citas metodes, ko var izmantot statistikas datu vākšanā. Piemēram, Francijā datu vākšanā ir iesaistītas vietējās pašvaldības.

⁽³⁾ Prezidentūras secinājumu 30. punkts.

1.9 Konstitucionālā līguma projektā ir atzītas “dalībvalstu tiesības noteikt uzņemšanas apjomu trešo valstu pilsoņiem, kuri to teritorijā ierodas no trešām valstīm, lai meklētu darbu, neatkarīgi no tā, vai viņi ir algoti vai pašnodarbināti”⁽⁴⁾. EESK ir izteikusi viedokli, ka šī konstitucionālā prasība nav par šķērslī Eiropas Savienībai sasniegt augstu līmeni normatīvo aktu saskaņošanā attiecībā uz migrantu uzņemšanu. EESK ir uzsvērusi aktīvas ES politikas ekonomiskās migrācijas jomā un saskaņotas likumdošanas nepieciešamību.⁽⁵⁾

1.10 Imigrācijas tiesiskā regulējuma turpmāko attīstību daļēji nosaka demogrāfiskās realitātes un Lisabonas stratēģijas īstenošana. EESK ir norādījusi, ka “demogrāfiskās tendences un Lisabonas stratēģija nozīmē, ka Eiropai būs jāveido aktīva politika attiecībā uz ekonomisko migrantu uzņemšanu. Kaut gan katrai valstij ir savas vajadzības un īpatnības, ekonomiskās migrācijas kanālu atvēršana ir visām dalībvalstīm kopīga iezīme”⁽⁶⁾. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm ir vajadzīga tāda likumdošana, kas dod iespēju darbaspēka migrācijai pa legāliem un pārredzamiem kanāliem. Komiteja atzīst, ka, kaut gan šeit tiek uzsvērts migrācijas ekonomiskais aspekts, tā pati par sevi ir reducējoša pieeja, un atzīst, ka dalībvalstīm ir jāveido aktīva politika arī attiecībā uz neekonomisko migrantu ieceļošanu.

1.11 Lielas migrācijas plūsmas ir saistītas arī ar uzņemšanas grūtībām attiecīgajās valstīs, ko rada lielāks spiediens uz sabiedriskajiem pakalpojumiem, kā arī iespējamās sekas attiecībā uz darba tirgu. Šīs sekas var būt dažādas atkarībā no uzņemošās valsts spējas absorbēt imigrantus. Sabiedrības informēšanai par migrācijas plūsmu ietekmi ir nepieciešama precīza statistikas informācija, kas ir konsekventa visās dalībvalstīs. Precīzas statistikas informācijas esamība var arī mazināt ksenofobiskas tendences, kuras daļēji ietekmē sabiedrības viedokli, piemēram, tādas uzskatus kā “imigranti atņem vietējiem darbu” un “viņi mūs okupē”.

1.12 Uzticama statistikas informācija var sekmēt kopīgu tiesisko regulējumu, kam jāveicina migrantu tiesību aizsardzība. Komiteja aicina Komisiju pievērst uzmanību pareizai statistikas informācijas datu vākšanai un interpretēšanai, lai novērstu datu nepareizu interpretēšanu.

1.13 Tā kā viesstrādnieki veido tik nozīmīgo darbaspēka daļu, īstenojot mērķi panākt darba tirgus mobilitāti visā ES, jāņem vērā dažādi apstākļi saistībā ar ierobežojumiem viesstrādnieku, kuru izcelsme ir ārpus ES, kustībai un pārvietošanās iespējām dalībvalstīs. Bez tam šādas intra-ES plūsmas mazinātu

pielāgošanās grūtības, ar kurām nāks saskarties migrantus uzņemošajām valstīm ar mazāku absorbcijas kapacitāti.

1.14 Komiteja vadās no nostādnes, ka, lai garantētu cilvēktiesību ievērošanu un aizsargātu ikviena indivīda cieņu, jebkurai personas datu vākšanai/apstrādei statistikas vajadzībām un/vai jebkurai citai šādi vāktu personas datu oficiālai izmantošanai jābūt stingri aizsargātai pret jebkādam ļaunprātībām vai citiem tiesību aizskārumiem saistībā ar šo procedūru.

2. Statistikas datu nozīme tiesiskajā satvarā

2.1 Statistikas informācija, kas atspoguļo ES valstu politisko, sociālo un ekonomisko stāvokli, kā arī nacionālo attieksmi pret migrācijas jautājumiem, var ietekmēt un veicināt migrācijas politikas veidošanu, analīzi un pārskatīšanu šajās valstīs.

2.2 Precīziem statistikas datiem ir liela nozīme ES dalībvalstu migrantu sastāva atspoguļošanā, tostarp iekļaujot skaitu un citus demogrāfiskos rādītājus. Komiteja rosina Komisiju akcentēt precīzu statistikas datu nepieciešamību šajā jomā, lai dalībvalstis varētu apzināt šī jautājuma nozīmību un veltīt tam vairāk resursu.

3. Dati par migrāciju

3.1 Ir jāņem vērā migrācijas scenārija iezīmes. Pirmkārt, migrācijā dominējušais ir austrumu-rietumu virziens, kas ir saistīts ar labāku dzīves apstākļu meklējumiem. Otrkārt, ir vairāk imigrantu uz jaunajām ES dalībvalstīm no valstīm ārpus Eiropas Savienības, kurus acīmredzot pievelk potenciālās priekšrocības, kas izriet no šo valstu dalības ES un iespējas izmantot šīs valstis kā trampīnu uz rietumiem. Statistikas informācija par migrācijas tendencēm ir svarīga dalībvalstīm, lai analizētu līdzšinējās un pašreizējās migrācijas plūsmas, kā arī prognozētu nākotnes iespējas un analizētu to ietekmi uz demogrāfiskajiem, sociālajiem un ekonomiskajiem aspektiem, kas savukārt ietekmēs politiku šajās jomās.

4. Statistikas datu priekšrocības

4.1 Vairums ES dalībvalstu ir izveidojušas izvērstu statistiku par patvēruma meklētāju izcelsmes valstīm. Tomēr joprojām ir ļoti nepieciešama padziļināta statistika, kas balstītos uz dalībvalstu starpā saskaņotiem starptautiskās salīdzināšanas kritērijiem nākotnē.

⁽⁴⁾ III-267-5. pants.

⁽⁵⁾ EESK 9.6.2005 atzinums par Zaļo grāmatu par ES pieeju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai, ziņotājs: *Pariza Castaños* kgs (OV C 286, 17.11.2005).

⁽⁶⁾ Skat. 5. zemsvītras piezīmi, 1.5. punkts.

4.2 Ierosinātā regula attiecībā uz kopēju pamatu statistikas vākšanai un sastādīšanai ir īpaši nepieciešama tām valstīm, kuras pat neuztur centralizētu datu bāzi par migrāciju un patvēruma meklētājiem un kurās dažādās iestādes uztur katra savu datu bāzi.

4.3 Viena no statistikas svarīgākajām funkcijām ir ietekmēt politikas veidošanu un pārskatīšanu. Piemēram, gadījumā, kad statistika parādīja, ka nelegālo imigrantu vidū ir bērni, nepilngadīgie bez pavadības, grūtnieces un invalīdi, tika izstrādāta valstu politika attiecībā uz "mazāk aizsargāto grupu" atbrīvošanu no apcietinājuma un attiecībā uz "nepilngadīgajiem bez pavadības". Tādējādi detalizētāks statistikas datu sadalījums, kurš parāda ne tikai ieceļotāju skaitu, bet arī vairāk demogrāfiska un sociālekonomiska rakstura informācijas, tostarp attiecībā uz saziņā lietojamo valodu, veido ietekmi uz politiku. Tāpat tas var ietekmēt imigrantu integrāciju darba tirgū.

4.4 Precīzāka un vispusīgāka statistika ļauj sniegt kvalitatīvākas prognozes un tādējādi nodrošina pamatu, uz kā balstīt, piemēram, nākotnes resursu plānošanu. Statistika ir arī uzticams instruments, lai pamatotu resursu sadali. Piemēram, ja ikgadējā statistika rāda, ka valstī ieceļo pastāvīgs skaits nepilngadīgo imigrantu bez pavadības, ir jāieplāno/papildus jāpiešķir resursi, lai nodrošinātu šai grupai īpašas izmitināšanas iespējas un atbalsta pakalpojumus.

4.5 Laba statistiskā uzskaitē palīdz nodrošināt to, ka sniegtie pakalpojumi atbilst pakalpojumu saņēmēju vajadzībām un, ka resursu sadale starp dalībvalstīm ir pamatota un proporcionāla.

4.6 Arī visu ES-25 piemērojamo imigrācijas likumu salīdzināšana izpēte noteikti palīdzētu Eiropas Komisijai uzlabot imigrācijas politikas koordināciju ES līmenī. Kaut gan imigrācija attiecas uz tieslietu un iekšlietu pīlāru, Eiropas iedzīvotāji, īpaši no valstīm, kuras šī tendence skar visvairāk, arvien vairāk iestājas par to, lai šis jautājums tiktu risināts ES līmenī. Šāda izpēte būtu vērsta uz statistikas harmonizācijas veicināšanu, lai ES politiku imigrācijas jomā padarītu saskaņotāku.

4.7 Kvalitatīvas statistikas informācija un apsekojumi par nelegālās imigrācijas raksturu palīdzētu ES dalībvalstīm analizēt nelegālās imigrācijas cēloņus. Šādi dati varētu ietvert šo imigrantu sociālekonomisko raksturojumu, ziņas par to profesionālo kvalifikāciju un emigrēšanas motīviem. Šie apsekojumi sekmētu pilnīgākus informācijas standartus attiecībā uz imigrantiem un resursu labāku organizēšanu, piemēram, tiem paredzētu izglītības un apmācības programmu jomā. Statistikas vākšana attiecībā uz to imigrantu skaitu, kuri ir tikuši informēti

par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, par iesniegto pieteikumu skaitu, dažādu veidu statusu piešķiršanas un atteikumu skaitu (4. pants), ir nepieciešama politikas veidošanai imigrantu aizsardzības jomā. Ņemot vērā jaunās iespējas kadru, kvalifikācijas un iekārtu ziņā, dalībvalstu valsts pārvaldes iestādēm vajadzētu kontrolēt šo datu ieguvu un apstrādi. To pienākums būtu nodrošināt pieprasīto fizisko personu datu konfidencialitāti un sagatavot ikgadējo ziņojumu savas valsts Parlamentam. Šādas informācijas un statistikas datu iegūšanai un apstrādei ir nepieciešama dalībvalstu kopīga rīcība, iesaistot attiecīgus speciālistus, kuri komunicētu ar imigrantiem, lai uzzinātu visus sekmīgam apsekojumam nepieciešamos datus. Šāda datu vākšana arī palīdzētu dalībvalstīm attiecīgo politiku īstenošanā. Iepriekš minētās programmas ir vērstas uz imigrantu integrēšanu dalībvalstu sabiedrībā, un ir pieejams finansējums datu vākšanai par imigrantu sociālo stāvokli, kā arī citiem kritērijiem. Šādi statistikas instrumenti arī palīdzētu tādām institūcijām kā Eiropas cilvēktiesību novērošanas centrs.

4.8 Ir nepieciešama arī statistika par aizturēšanas centriem un atklātā tipa centriem, kuros izmitina nelegālos imigrantus, lai Eiropas Komisija varētu ierosināt kopīgu politiku šajā jautājumā.

4.9 Dalībvalstīm būtu arī jāsadarbības, apstrādājot datus par imigrantu nodarbinātību (legālo un nelegālo). Šie dati parādītu ES-25 tendences, no kurām izrietētu attiecīgā politika šo viesstrādnieku dzīves apstākļu uzlabošanai. Dalībvalstīm līdz ar to būtu jānodrošina pieprasīto fizisko personu datu konfidencialitāte, un kompetentajām iestādēm būtu jāsaņem ikgadējais ziņojums savas valsts Parlamentam.

4.10 Statistika var būt noderīga arī informēšanas kampaņu un integrācijas kampaņu īstenošanā. Statistikas dati, īpaši attiecībā uz imigrantu sociālo stāvokli un izglītības līmeni, palīdzētu ES iedzīvotājiem integrēt šos imigrantus. Tādēļ Komiteja vērs Komisijas uzmanību uz sociālo un izglītības datu nozīmību.

4.11 Arī statistika par uzņemto valsts izdevumiem saistībā ar imigrantu kontroli, aizturēšanu, atgriešanu un integrāciju ir ļoti svarīga, lai ES-25 varētu veidot kopīgu solidāru finansējumu un politiku imigrācijas jomā. Statistika var palīdzēt labāk izvērtēt nepieciešamo finansējumu.

4.12 Komiteja aicina Komisiju ieviest jaunus kritērijus ieceļošanai, iekļaujot gaisu, sauszemes un jūras transportu, lai nodrošinātu vispusīgāku statistiku attiecībā uz nelegālās ieceļošanas un uzturēšanās programmu (5. pants) un datu avotu un standartu uzlabošanu (9. pants).

5. Nepieciešamība nodrošināt starptautisku aizsardzību imigrantiem

5.1 Pēdējo gadu laikā Eiropa ir pieredzējusi lielu nelegālo imigrantu pieplūdumu no Āfrikas Sahāras reģiona un citām Āfrikas valstīm. Neregulārie imigranti un patvēruma meklētāji bieži vien ir personas, kas bēg no savas izcelsmes valsts, lai paglābtos no vajāšanas ticības, rases vai politisko uzskatu dēļ, kā arī no pilsoņu kara, bada, nabadzības, dabas katastrofām un ekonomisku motīvu dēļ. Daudziem ir nācies pieredzēt savu ģimenes locekļu nonāvēšanu, spīdzināšanu, ciešanas no vardarbības un/vai atšķirtību no tiem. Viņu pieredze saistībā ar pārcelšanos nereti ir radījusi dažāda rakstura traumas, viņi ir maz aizsargāti un viņiem ir nepieciešama aizsardzība. Kvalitatīva statistikas informācija par emigrācijas iemesliem var atklāt migrācijas cēloņus un palīdzēt tālāk attīstīt un izvērtēt politiku patvēruma un nelegālās ieceļošanas jomā.

5.2 Valstīm, kuras uzņem nelegālos imigrantus, un visiem, kuriem jāstrādā ar šiem imigrantiem, ir jāievēro starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, kā arī attiecīgo valstu normatīvie akti attiecībā uz patvērumu un bēgļiem, lai spētu tiem nodrošināt vajadzīgo aizsardzību. Uzņemošo valstu drošības spēkiem (armijai un policijai) sākotnēji ir pienākums nodrošināt glābšanas operācijas un ES minimālos uzņemšanas standartus. Attiecībā uz pēdējo, vajadzības gadījumā tiek nodrošināta medicīniskā aprūpe, kā arī iespēju robežās tiek noskaidrota nelegālā imigranta izcelsmes valsts un citi demogrāfiskie dati. Imigrantam ir arī pamattiesība saņemt informāciju par to, kā pieprasīt patvērumu. Statistikas vākšana attiecībā uz to

imigrantu skaitu, kuri ir tikuši informēti par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, par iesniegto pieteikumu skaitu, dažādu veidu statusu piešķiršanas un atteikumu skaitu (4. pants) ir nepieciešama politikas veidošanai imigrantu aizsardzības jomā.

5.3 Uzņemošajām valstīm ir jāievēro starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, kuras tās ir uzņēmušās, parakstot starptautiskās un reģionālas konvencijas/deklarācijas/nolīgumus. Viena no Eiropas Savienības *Acquis* pamatprasībām ir tā, lai dalībvalstis būtu pievienojušās 1951. gada Bēgļu konvencijai, 1967. gada Protokolam un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai. Pamatdokuments, uz kā ir balstītas šīs konvencijas, ir 1948. gada Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, kurā ir ietvertas tiesības pieprasīt patvērumu. Neatņemama starptautisko cilvēktiesību sastāvdaļa ir Bēgļu konvencija. Tām seko citas konvencijas, tostarp 1984. gada Konvencija pret spīdzināšanu un Konvencija par bērna tiesībām⁽⁷⁾. Dalībvalstīm ir arī jāievēro ES direktīvas, īpaši 2003/9/EK par obligātajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai⁽⁸⁾, 2004/83/EK par obligātajiem standartiem attiecībā uz kvalifikāciju un statusu⁽⁹⁾ un 2005/85/EK par obligātajiem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, kurās piešķir vai atņem bēgļa statusu⁽¹⁰⁾.

5.4 Tādēļ ir svarīgi, lai uzņemošās valstis ievērotu šīs konvencijas, pirmām kārtām nodrošinot nepieciešamo aizsardzību patvēruma meklētājiem, kamēr nav izskatīti viņu pieteikumi par patvēruma piešķiršanu un piešķirts humanitārs, bēgļa vai citāds statuss.

5.5 Salīdzinoša izpēte par to, kā dalībvalstis piemēro definīcijas attiecībā uz imigrāciju saskaņā ar 2. pantu un 4. panta piemērošanu saistībā ar iepriekš minēto (abi panti no iepriekš minētā avota) ievērojami veicina imigrantu starptautiskās aizsardzības nodrošināšanu.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ Mackey, Allan (Vecākais imigrācijas tiesnesis, Apvienotā Karaliste). Referāts "Politika migrācijas jomā un nepieciešamība nodrošināt aizsardzību patvēruma meklētājiem un bēgļiem" TAIEX seminārā Maltā 2005. gada 15.—16. decembrī.

⁽⁸⁾ EESK 7.11.2001 atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai dalībvalstīs. Ziņotāji: Mengozzi kgs un Pariza kgs (OV C 48, 21.2.2002).

⁽⁹⁾ EESK 13.5.2002 atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus, lai kvalificētu trešo valstu pilsoņus un bezvalstniekus bēgļa statusā vai kā personas, kurām ir citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Ziņotāja: Le Nouail Marlière kdze (OV C 221, 17.9.2002).

⁽¹⁰⁾ EESK 6.4.2001 atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus dalībvalstu procedūrām, kurās piešķir vai atņem bēgļa statusu. Ziņotājs: Melicias kgs (OV C 193, 10.7.2001)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai par piekritību, piemērojamo likumu, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās”

KOM(2005) 649 galīgā red. — 2005/0259 (CNS)

(2006/C 185/07)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 13. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 20. martā. Ziņotājs: RETUREAU kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 133 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Komitejas atzinuma kopsavilkums

1.1 Regulas projekts ir par jautājumu loku, uz kuriem attiecas EK līguma 65. pants, un projekta juridiskais pamatojums ir dots minētā līguma 61. panta c punktā. Ņemot vērā uzturēšanas prasījumu un to pārrobežu piedziņas īpatnības, regula pilnībā atbilst proporcionalitātes un subsidiaritātes principiem gan no tiesībsargājošo iestāžu un valstu tiesību sistēmu viedokļa, gan no prāvnieku viedokļa.

1.2 Jautājums ir vienlaikus par ģimenes tiesībām un par uztura prasījuma piedziņu, un sociālā aspektā ir jāņem vērā arī pauperizācijas risks.

1.3 Projekts atbilst arī juridiskās skaidrības un drošības prasībām tiesvedībā iesaistītajām pusēm, trešajām personām un attiecīgajām administrācijām. Tas aizsargā arī personu datus pret jebkuru izmantošanu, kas nav saistīta ar strīda atrisināšanu un debitora saistību izpildi.

1.4 Komiteja atbalsta Komisijas tiesību akta projektu, ņemot vērā dažas īpašas piezīmes, un atzinīgi vērtē centienus izstrādāt labākus tiesību aktus, jo īpaši veicot iepriekšēju konsultēšanos un iepriekšēju ietekmes novērtējumu pirms kvalitatīvas juridiskās izstrādes. Komiteja arī atbalsta normatīvā akta formas izvēli par labu regulai, kā arī izvēlēto juridisko pamatu, kas nodrošina labāku saskaņotību jomās, kurām ir Eiropas dimensija, kaut arī starp valstu tiesību aktiem ir un būs atšķirības.

1.5 Tikai nedaudz valstu ir ratificējušas Hāgas konvenciju par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem, bet lielākā daļa (17 no 25) ir ratificējušas Konvenciju par uzturēšanas lēmumu izpildi. Tā kā tomēr pastāv atrunas un iespēja *a priori* pretstatīt iekšējos sabiedriskās kārtības noteikumus ārvalstī pieņemtam nolēmumam, šāda nolēmuma piemērošana var izrādīties neiespējama, kaut arī tas nāktu no citas dalībvalsts puses. Šāds stāvoklis rada šķēršļus tiesas lēmumu brīvai aprītei Kopienas telpā, kurus vajadzētu likvidēt.

1.6 Komiteja aicina Padomi apstiprināt ierosināto regulu, kas visu Eiropas iedzīvotāju interesēs ievieš tiesisko drošību un piedāvās praktiskus pasākumus uztura kreditoriem (uzturtiešgajiem) pārrobežu piedziņai.

1.7 Komiteja visbeidzot aicina Apvienotās Karalistes un Īrijas Republikas valdības izskatīt iespējas piemērot šo regulu un Dānijas valdību atvieglot lēmumu izpildi uztura piedziņas jomā atbilstoši Hāgas konvencijai par uzturēšanas saistībām, ko šī valsts ir ratificējusi, ka arī izskatīt iespēju veidot *ad hoc* sadarbību ar citām dalībvalstīm šī mērķa sasniegšanai attiecīgas prasības gadījumā.

2. Eiropas Komisijas priekšlikums

2.1 Priekšlikuma izcelsme un starptautiskā dimensija:

2.1.1 Programma par savstarpējās atzīšanas principa piemērošanu civillietās, ko pieņēma 2000. gada 30. novembrī, aicina atcelt oficiālās atzīšanas procedūru (*exequatur*) attiecībā uz uztura kreditoriem, uz kuriem jāattiecinā regula “Brisele I”⁽¹⁾ par spriedumu savstarpēju atzīšanu civillietās un komercietās. Šī programma paredz arī nepieciešamību ieviest atsevišķus kopējus procesuālos noteikumus procedūru saskaņošanas ietvaros, mēģināt pēc iespējas efektīvāk valstī izpildīt citā dalībvalstī pieņemtus nolēmumus, citastarp konstatējot, kādi īpaumi pieder debitoram.

2.1.2 Savstarpējai atzīšanai jābalstās arī uz dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbību un likumu konfliktu normu saskaņošanu.

2.1.3 Hāgas starptautisko privāttiesību konference gatavo esošo konvenciju modernizāciju, un Komisija uzskata, ka Kopienas un starptautiskie pasākumi viens otru papildina. Hāgas iniciatīva ļaus vēlāk attīstīt sadarbību ar trešajām valstīm un varētu dot rezultātus, kurus vēlāk pārņemtu Eiropas Savienība.

⁽¹⁾ Regula (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās.

2.2 Regulas priekšlikuma mērķi:

2.2.1 Priekšlikums ierosina novērst visus šķēršļus, kas neļauj piedzīt uzturēšanas prasījumu kādā valstī uztura kreditoram, kurš dzīvo citā ES dalībvalstī.

2.2.2 Kreditoram ir jābūt iespējai bez maksas saņemt Eiropas tiesiskajā telpā derīgu izpildes rīkojumu, kas viņam ļautu regulāri piedzīt attiecīgās summas.

2.2.3 Tā kā nepastāv vienoti noteikumi, ir nepieciešams viens visaptverošs un efektīvs instruments, kas darbotos visās ar sadarbību civillietās saistītās jomās. Jēdzieni "uzturs" un "uztura kreditors" dažādās valstīs atšķiras, un iespējamā pretestība nolēmuma izpildei izriet no pretrunām ar 1973. gada Hāgas konvenciju (26. pantu), kurai šobrīd ir prioritāte pār Kopienas tiesībām. Šo izņēmumu, ko paredz regulas "Brisele I" 71. pants, ir ierosināts likvidēt, ieviešot *ad hoc* instrumentu uzturēšanas prasījuma piedziņai.

2.3 Ierosinātās regulas saturs:

2.3.1 Likumu konfliktu normu saskaņošana. Ja piemērojamās tiesības izriet no saskaņotām normām, tas atvieglo apriti nolēmumam, kas pieņemts, piemērojot tiesības, kurām ir pietiekami cieša un nenoliedzama saikne ar kreditora un debitora ģimenes situāciju.

2.3.2 Nolēmuma atzīšana un tā tieša izpildāmība visā Eiropas Savienības teritorijā.

2.3.3 Konkrēti debitora dzīvesvietas valsts uzsākti izpildes pasākumi, kas aptver piekļuvi informācijai par debitora mantisko stāvokli un juridisku instrumentu ieviešanu, kuri ļautu ieturēt maksājumus tieši no algas vai bankas konta.

2.3.4 Uzturēšanas prasījuma prioritātes stiprināšana; sadarbības stiprināšana civillietās — šajā nolūkā regulai ir pievienoti standartizēti tiesību aktu paraugi.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Komiteja atzīst nepieciešamību pēc atsevišķas regulas par uzturēšanas prasījumu pārrobežu piedziņu un atzīmē priekšlikuma samērīgo raksturu. Regulai kā īpašiem noteikumiem (*lex specialis*) ir prioritāte pār vispārējiem noteikumiem

par sadarbību civillietās. Regula atjauno Kopienas tiesību prioritāti jomā, kas līdz šim pēc valstu gribas bijusi noslēgta, bet tā negroza dalībvalstu tiesību aktus.

3.2 Paredzētie pasākumi debitora mantiskā stāvokļa noteikšanai un naudas piedzīšanai garantē tiesību uz privāto dzīvi ievērošanu un datu konfidencialo raksturu. Savukārt debitoram ir jāinformē kreditors un izcelsmes tiesa par darba devēja vai bankas konta maiņu.

3.3 Regula atvieglo darbu uztura kreditoram, bet neizslēdz debitora tiesības apstrīdēt uzturēšanas prasījumu un prasīt attiecīgās summas pārskatīšanu izcelsmes tiesā. Pārskatīšanas prasība atliek izpildes pasākumus.

3.4 Izpildes procedūra neatkarīgi no nolēmuma izcelsmes valsts ir izpildes valstī noteiktā procedūra.

3.5 Zaļās grāmatas⁽²⁾ iepriekšēja publicēšana, konsultāciju un ekspertu sanāksmju organizēšana, kā arī situācijas izpēte katrā no dalībvalstīm ļāva sagatavot saskaņotu, skaidru, no praktiskā viedokļa pārdomātu priekšlikumu, lai likvidētu šķēršļus, kas kavē uztura prasījumu pārrobežu piedziņu.

4. Īpašas piezīmes

4.1 3. pants

EESK uzskata, ka galvenais elements, kas nosaka tiesu piekrišanu, ir uztura kreditora pastāvīgā dzīvesvieta, un tādēļ a) un b) apakšpunkti ir jāmaina vietām.

4.2 15. pants

Komiteja uzskata, ka uztura kreditoram vienmēr jābūt iespējai izmantot likuma piešķirtās tiesības. Tādēļ nav pieļaujama atsaucē uz likumu, kas šīs tiesības liegtu, izņemot neatliekamu gadījumu, kad tas jādara sabiedriskās kārtības labad, kā to paredz šī regula.

4.5 35. pants

Komiteja uzskata, ka rīkojums bankas konta iesaldēšanai nedrīkst attiekties uz visu kontu, bet tikai uz summu, kas nepieciešama uzturēšanas saistību nomaksāšanai, citādi konta turētājs var palikt bez iztikas līdzekļiem uz nenoteiktu laiku, kamēr lietā tiek pieņemts tiesas nolēmums. Komiteja uzskata, ka šāds pasākums, ņemot vērā sasniedzamo mērķi, neapšaubāmi ir pārspīlēts.

Brisele, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁾ KOM(2004) 254 galīgā red.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildu pensijas tiesību pārvedamības uzlabošanu”

KOM(2005) 507 galīgā red. — 2005/0214 (COD)

(2006/C 185/08)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 15. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 20. martā. Ziņotāja — ENGELEN-KEFER kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 103 balsīm par, 19 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Komitejas secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosinātos mērķus un atbalsta tos, lai arī pasākumi minēto mērķu sasniegšanai tiek vērtēti dažādi.

1.2 Īpaši lielas šaubas ir par to, vai izņēmuma nosacījumi patiešām sekmēs direktīvas mērķu sasniegšanu. Tas, pirmkārt, attiecas uz izņēmuma nosacījumiem tiesību pārvedamības jomā un, otrkārt, uz garajiem pārejas periodiem, kas paredzēti, lai samazinātu prasības tādā jomā kā pensiju tiesību iegūšana.

1.3 Tomēr izvirzītais mērķis — atvieglot mobilitāti un nodrošināt efektīvus papildu ienākumus vecumdienās — ir sasniedzams tikai tādā gadījumā, ja tiek saskaņotas arī dalībvalstu atšķirīgās nodokļu sistēmas.

1.4 Tādēļ turpmākajā darbā ar direktīvas priekšlikumu būtu jāņem vērā šādi aspekti:

— Lai novērstu šķēršļus darba ņēmēju mobilitātei, ir jāizveido savstarpēji saskaņota papildu pensijas tiesību iegūšanas, saglabāšanas un pārvedamības sistēma. Taču jāņem vērā arī minētā procesa ietekme uz dalībvalstu atšķirīgajām papildu pensijas sistēmām, kā arī fakts, ka saskaņošana varētu palielināt izmaksas papildu pensijas sistēmās.

— Darba devēju finansiālā līdzdalība papildu pensijas uzkrāšanā ir nepieciešama un vēlama. Tāpēc, lai izvairītos no negatīvām sekām, ir jāparedz pārejas noteikumi, kas darba devējiem ļautu pensiju shēmas pielāgot pakāpeniski.

— Lai īstenotu direktīvas galvenos mērķus, ir jānosaka pēc iespējas īsāki īstenošanas termiņi, ņemot vērā valstu faktiskās vajadzības.

— Būtu jāapsver arī iespējas atteikties no vispārējiem un laika ziņā neierobežotiem izņēmumiem attiecībā uz noteiktiem īstenošanas veidiem.

— Lai likvidētu papildu pensijas sistēmu radītos šķēršļus mobilitātei, jāveic arī papildu pasākumi saistībā ar minēto sistēmu aplūkšanu ar nodokļiem.

2. Ievads

ES Komisija 2005. gada 20. oktobrī iesniedza priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildu pensijas tiesību pārvedamības uzlabošanu. Minēto priekšlikumu Komisija pamato ar nepieciešamību likvidēt papildu pensijas sistēmu radītos šķēršļus mobilitātei, ņemot vērā faktu, ka minēto sistēmu nozīme vecuma apdrošināšanā arvien palielinās. Ir paredzēts novērst gan šķēršļus, kas kavē darba vietas maiņu ne tikai ES robežās, bet arī pašās dalībvalstīs.

2.1 Turpinājumā Komisija nosauc šķēršļus, kas ir jānovērš:

— nosacījumi, lai iegūtu tiesības uz pensiju,

— neaktivizētu tiesību saglabāšanas nosacījumi,

— tiesību pārvedamības nosacījumi .

Komisija arī uzskata, ka mobilitāti var paaugstināt, ja darba ņēmējus (labāk) informē par to, kā darba devēja maiņa ietekmē tiesības uz papildu pensiju.

2.2 Komisija uzskata, ka minētais priekšlikums ir loģisks turpinājums ilggadējai informācijas un pieredzes apmaiņai Eiropas līmenī. Sarunas, kurās bija jāpanāk sociālo partneru vienošanās, netika uzsāktas tādēļ, ka pusēm bija atšķirīgi uzskati par Kopienas rīcības mērķiem un līdzekļiem.

2.3 Pamatojoties uz EK Līguma 42. un 94. pantu, Komisija ar minēto priekšlikumu vēlas noteikt kopīgus principus, kuri jāievēro visās dalībvalstīs, izstrādājot atbilstošos tiesību aktus. Tādējādi izdosies panākt, ka uzņēmumu izveidi citās dalībvalstīs nekavēs kvalificētu darbinieku trūkums, kas rodas tāpēc, ka papildu pensijas sistēmu nosacījumi kavē strādājošo pāreju uz citiem uzņēmumiem.

2.4 Direktīvas kā tiesiskā instrumenta izvēli Komisija pamato ar to, ka tikai tādējādi iespējams nodrošināt līdzsvaru starp tiesībām, kuras jāpiešķir darba ņēmējiem, lai nodrošinātu viņu brīvu pārvietošanos, un faktu, ka minētās direktīvas īstenošanas procesā valstu likumdevējiem jāļauj rīkoties elastīgi, lai viņi varētu ņemt vērā papildu pensijas sistēmu īpatnības attiecīgajā valstī.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Minētajā direktīvā izskaidroti tās piemērošanas jomā lietotie jēdzieni, kas ir saskaņoti ar Direktīvā 98/49/EK noteiktajām definīcijām

3.2 Priekšlikumā nostiprināts princips, ka darba attiecību pārtraukšanas gadījumā netiek zaudētas iemaksas, ko papildu pensijas sistēmā veicis darba ņēmējs vai viņa vārdā — darba devējs. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad minēto iemaksu veikšana vēl negarantē tiesības uz pensiju izmaksu nākotnē. Tātad ir jāparedz noteikumi, lai veiktās iemaksas ir iespējams izmaksāt vai arī pārskaitīt.

3.3 Lai panāktu, ka tieši gados jauni darba ņēmēji darba devēja maiņas gadījumā nezaudētu savas tiesības uz pensiju, Komisija uzskata, ka minimālais vecums, kurā darbinieks iegūst tiesības uz papildu pensijas piešķiršanu, dalībvalstīs nedrīkst pārsniegt 21 gadu.

Turklāt gaidīšanas periods, tātad laiks, kam jāpaiet no brīža, kad ir nodibinātas darba attiecības, līdz brīdim, kad darba ņēmējs var kļūt par papildu pensijas sistēmas dalībnieku, nedrīkst būt garāks par vienu gadu.

Savukārt tā dēvētais kvalificēšanās periods, tātad termiņš, kam jāpaiet no pirmās iemaksas veikšanas līdz brīdim, kamēr iemaksas dod tiesības uz pensiju, nedrīkst būt garāks par diviem gadiem.

3.4 Komisija uzskata, ka jāveic taisnīga neaktivizētu tiesību uz pensiju pielīdzināšana, turklāt līdzekļu un veida izvēle ir dalībvalstu kompetencē. Ja papildu pensijas sistēmā iemaksātā summa ir neliela, jāparedz, ka darba devēja maiņas gadījumā papildu pensijas sistēma minēto summu var ne tikai pārskaitīt citam darba devējam, bet arī izmaksāt, ja tā nepārsniedz zināmu (dalībvalstu noteiktu) robežvērtību.

3.5 Lai veicinātu mobilitāti un nepieļautu, ka darba devēja maiņas gadījumā darba ņēmēji nonāk neizdevīgā situācijā, ir paredzēts atvieglot iegūto tiesību uz pensiju pārvešanu no viena darba devēja papildu pensijas sistēmas uz cita darba devēja papildu pensijas sistēmu. Minētā tiesību pārvešana nedrīkst būt saistīta arī ar finansiāliem zaudējumiem, kurus rada, piemēram, atšķirīga aprēķināšanas kārtība vai pārmērīgi augstas izmaksas.

3.6 Darba ņēmējam ir paredzētas tiesības izvēlēties, vai viņš vēlas pārvest savas tiesības uz pensiju, vai arī saglabāt tās iepriekšējā pensijas sistēmā.

3.7 Priekšlikumā arī paredzēts, ka darba ņēmējiem pēc viņu pieprasījuma un piemērotā termiņā jāizskaidro, kā darba vietas maiņa ietekmēs viņu tiesības uz pensiju, kas viņiem pienākas no papildu pensijas sistēmām.

3.8 Īstenošana.

Dalībvalstīm direktīva jātransponē vēlākais līdz 2008. gada 1. jūlijam.

Pēc 2008. gada 1. jūlija dalībvalstis var pagarināt termiņu (līdz 60 mēnešiem), kas tām atvēlēts, lai saīsinātu kvalifikācijas periodu līdz diviem gadiem. Termiņa pagarināšana ir konkrēti jāpamato.

3.9 Turklāt dažādas darba devēju finansētās pensiju nodrošināšanas formas (*Unterstützungskassen*), uzņēmumi, kas uzkrāj no saviem līdzekļiem garantētas pensijas, kā arī paaudžu solidaritātes sistēmas uz neierobežotu laiku var tikt atbrīvotas no pensiju pārvešanas noteikumu ieviešanas. Par precīziem iemesliem ir jāinformē Komisija. Attiecīgajai dalībvalstij ir jāpaziņo, kādi pasākumi ir veikti vai ir iepļānoti, lai nodrošinātu pensiju tiesību pārvedamību. Vēlākais 2018. gadā ir paredzēts pārbaudīt, vai ir nepieciešami papildu pasākumi, lai uzlabotu pārvedamību arī minētajās sistēmās.

4. Vispārējs novērtējums

4.1 Tā kā sociālo partneru uzskati par Eiropas mēroga tiesiskā regulējuma apjomu un saturu ir pārlieku atšķirīgi, netika izmantotas EK Līguma 139. pantā paredzētās iespējas panākt sociālo partneru vienošanos.

4.2 Tomēr ETUC (Eiropas Arodbiedrību konfederācija), UNICE (Starptautiskā darba devēju organizācija) un CEEP (Uzņēmumu ar valsts un pašvaldību kapitāldaļām Eiropas centrs) pamatlīguma par darba līgumiem uz noteiktu laiku preambulā ir atzinuši, ka "uzņēmumu sociālajās sistēmās ir nepieciešami jauninājumi, lai tās pielāgotu mūsdienu apstākļiem un īpaši tādēļ, lai nodrošinātu pensiju tiesību pārvedamību."

4.3 Tas liecina par pušu kopīgo izpratni, ka jāvelta lielas pūles, lai tuvinātu tiesību aktus, kas regulē papildu pensiju tiesību iegūšanu un saglabāšanu. Lai arī darba līgumi uz noteiktu laiku un darba ņēmēju pārvietošanās brīvība ir divas dažādas lietas, līguma puses atzīst, ka nodarbinātības nosacījumi mainās, un tāpēc nepieciešama uzņēmumu sociālo sistēmu saskaņošana.

4.4 Tas arī ir saprotams, jo lielākajā daļā dalībvalstu sociālajiem partneriem ir svarīga loma papildu pensiju sistēmu izveidošanā. Tā kā sociālo partneru pasākumi aprobežojas (ir spiesti aprobežoties) tikai ar valsts līmeni, Komisijas nodoms par direktīvas izstrādi ir vērtējams atzinīgi.

4.4.1 Par papildu pensijas sistēmu uzbūvi jāņem vērā un tā jāprecizē dalībvalstu līmenī, tostarp ar tādu kolektīvu līgumu palīdzību, kas noslēgti starp darba devējiem un darbiniekiem. Tādēļ Eiropas Savienības līmenī izstrādājot tiesību uz pensiju iegūšanas nosacījumus, galvenā uzmanība būtu jāpievērš principiem un jāsniedz norādes par pasākumiem, kas jāveic valsts līmenī; tādējādi darba devējiem un darbiniekiem tiktu atstāta pietiekami liela rīcības brīvība sarunām par darba koplīguma noslēgšanu.

4.4.2 Direktīvas 4. pants būtu jāaizstāj ar šādu tekstu: Ja tiek izvirzīti tiesību uz pensiju iegūšanas nosacījumi, piemēram, minimālais vecums, gaidīšanas periodi un/vai tiesību iegūšanas periodi, šādiem nosacījumiem jābūt godīgiem un to pamatojumam jābūt objektīvam un tas nedrīkst būt diskriminējošs.

4.5 Darba devēja maiņa var nelabvēlīgi ietekmēt papildu pensijas tiesību iegūšanu un apjomu.

Tas, savukārt, ietekmē darba ņēmēju lēmumu par vai arī pret darba devēja maiņu, lai arī minētā lēmuma pieņemšana ir atkarīga no veselības virknes citu faktoru.

4.6 Galvenokārt demogrāfiskās attīstības dēļ nākotnē maksājumi no likumā paredzētās obligātās pensiju apdrošināšanas līdzekļiem vien nebūs pietiekami, lai nodrošinātu dzīves kvalitāti arī tajās dalībvalstīs, kurās likumā paredzētā obligātā pensiju apdrošināšana ir svarīgākais ienākumu avots vecumdienās. Tādēļ papildu pensijas sistēmas iegūst aizvien lielāku nozīmi, neraugoties uz to, ka demogrāfiskā attīstība var nelabvēlīgi ietekmēt arī tās.

4.7 Ņemot vērā Eiropas iekšējā tirgus galveno mērķi, proti, personu pārvietošanās brīvības nodrošināšanu, kā arī nepieciešamību uzlabot pamatnosacījumus papildu pensijas sistēmu jomā, pozitīvi ir vērtējama Komisijas iecere novērst papildu pensijas sistēmu radītos šķēršļus mobilitātei.

4.8 Turklāt EK Līguma 40. pantā Padomei noteikts šāds pienākums: "Padome pieņem direktīvas vai regulas, kas nosaka, kādi pasākumi jāveic, lai radītu darba ņēmēju pārvietošanās brīvību..." Līdz ar to Līguma 40. pants vēl vairāk pastiprina 42. pantā ietvertu priekšlikuma tiesisko pamatu.

4.9 Mobilitātes šķēršļu novēršanai ir arī būtiska nozīme, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas galveno mērķi — izveidot zināšanu sabiedrību, tādējādi stiprinot Eiropas ekonomikas telpu. Zināšanu sabiedrība ir sabiedriskās attīstības priekšnosacījums, un vienlaicīgi tā ir arī galvenais ražīguma virzītājspēks.

Tās pamatā ir inovācijas un iedzīvotāju ideju bagātība. Lai izveidotu tādu sabiedrību, ir jānotiek nepārtrauktai zināšanu un pieredzes apmaiņai. Būtiska nozīme šajā ziņā var būt darba ņēmēju mobilitātei. Turklāt sociālās kohēzijas nodrošināšana ir arī Lisabonas stratēģijas daļa. Arī tādēļ Komisijas direktīvas projektā noteiktais mērķis ir atbalstāms.

4.10 Turklāt jāatzīmē, ka jau 1971. gada 14. jūnija Padomes Regulā Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, (cita starpā) tika aplūkots jautājums, kā nepieļaut nelabvēlīgu ietekmi (arī) uz pensiju nodrošinājumu. Tas bija viens no pirmajiem sociālās politikas instrumentiem, kura mērķis bija pārvietošanās brīvības šķēršļu un tās nelabvēlīgo sekas novēršana. Šajā ziņā Komisijas priekšlikums ir konsekvents minētās politikas turpinājums, it sevišķi tāpēc, ka papildu pensijas sistēmu tiesiskajā regulējumā pastāv nepilnības, kas ir jānovērš, jo minētajām sistēmām ir arvien lielāka nozīme, lai nodrošinātu dzīves kvalitāti vecumdienās.

4.11 Ņemot vērā, ka 2006. gadu Komisija ir izsludinājusi par "*Darba spēka mobilitātes gadu*", pašreiz iecerētie mobilitātes šķēršļu novēršanas pasākumi ir vērtējami atzinīgi.

4.12 Dalībvalstīs pastāv atšķirīgas papildu pensijas sistēmas, tādēļ ir likumsakarīgi, ka to pakāpeniska saskaņošana, lai atvieglotu pāreju no vienas papildu pensijas sistēmas uz citu, var notikt tikai Eiropas līmenī.

4.13 Tas ir noteikti sakāms par Eiropas līmeni. Tajā pašā laikā, lai nodrošinātu viendabīgu dzīves un darba apstākļu, nebūtu lietderīgi, no vienas puses, censties tuvināt tiesību aktus, kas regulē darba ņēmēju mobilitāti ES robežās, bet, no otras puses, atstāt bez ievērības darba ņēmēju mobilitāti vienas dalībvalsts robežās. Tāpēc pozitīvi vērtējama Komisijas iecere novērst ne tikai pārrobežu, bet arī iekšzemes šķēršļus darba ņēmēju mobilitātei.

4.14 Tomēr viena nozīmīga piemērošanas joma direktīvas projektā nav apskatīta, proti, jautājums par nodokļu režīmu, kas tiek piemēroti papildu pensijas sistēmām, saskaņošanu. Atšķirīgu nodokļu režīmu piemērošana dalībvalstīs būtiski kavē mobilitāti, jo strādājošiem jāmaksā divi nodokļi (tie tiek piemēroti gan iemaksām, gan izmaksām). Nodokļu politika nav apskatīta tādēļ, ka tās iekļaušanas gadījumā būtu nepieciešams vienprātīgs apstiprinājums Padomē, kas ir saistīts ar risku, ka direktīvu varētu bloķēt. Tādēļ Komisija ir centusies risināt nodokļu politikas jautājumus savā 2001. gada 19. aprīļa paziņojumā un šobrīd ir uzsākusi pārkāpumu procedūras pret vairākām dalībvalstīm. Komiteja uzskata, ka bez šiem Komisijas pasākumiem nebūs iespējams sasniegt papildu pensijas tiesību pārveidamības uzlabošanu.

5. Atsevišķi nosacījumi

5.1 Vairāki apstākļi liecina par to, ka ilgi gaidīšanas periodi, gari kvalificēšanās periodi (minimālais laika periods, kuru sasniedzot saglabājas tiesības uz pensiju, mainot darba devēju) un augsts minimālais tiesību izmantošanas sākuma vecums tiešām varētu nelabvēlīgi ietekmēt lēmumu par darba vietas maiņu.

Tādēļ jāatzīst, ka Komisijas ierosinājums saīsināt gaidīšanas un kvalificēšanās periodu, kā arī samazināt tiesību izmantošanas sākuma vecumu, ir solis pareizajā virzienā. Šajā ziņā varētu uzskatīt, ka iecerētie pasākumi ir pirmais solis, lai pilnībā likvidētu šķēršļus, kas kavē minēto tiesību izmantošanu.

5.2 Tomēr uzmanība būtu jāpievērš arī tam, kāda būs ierosināto nosacījumu ietekme jo īpaši uz darba devēju brīvprātīgi finansētām papildu pensijas sistēmām. Ir jāņem vērā arī bažas, ka minētie pasākumi var radīt lielākas finansiālās izmaksas. Tas varētu apdraudēt gatavību saglabāt šādas sistēmas arī nākotnē.

5.3 Darba devēju brīvprātīgas iemaksas papildu pensijas sistēmās ir arī svarīgs personāla politikas jautājums. Ievērojot tādu apstākli kā "konkurence, lai piesaistītu labākos darbiniekus" un mainīgos demogrāfiskos nosacījumus, kā arī arvien lielāko pieprasījumu pēc kvalificēta darba spēka, arī darba devēji varētu būt ieinteresēti nevilcināties un piešķirt tiesības uz papildu pensiju jau pēc īsa nodarbinātības laika. Papildu pensijas nodrošinājums ir tikai viens no daudziem personāla politikas instrumentiem, bet tas ir instruments, kura svarīgākā iezīme ir sociālās labklājības nodrošināšana. Savukārt darba ņēmēja lojalitāti atalgo ar ilgāku pensijas uzkrājuma periodu un darba tiesisko attiecību nepārtraukšanu, un tādēļ darbinieki paliek ilgāk uzņēmumā.

5.4 Dalībvalstīs (tikai un vienīgi) darba devēju finansēto papildu pensijas sistēmu un tādu sistēmu, ko darba ņēmēji finansē arī ar savām iemaksām, attiecība ir atšķirīga. Minētās atšķirības ir jāņem vērā, tāpēc būtu pieļaujams, ka dalībvalstīm tiek dotas iespējas izvēlēties dažādus risinājumus atkarībā no sistēmu finansējuma veida.

5.5 Šajā sakarā ir skaidri jānorāda, ka Komisija ir apņēmusies novērst konkurences šķēršļus uzņēmumiem, kas nolēmuši dibināt filiāles citās ES valstīs. Gari termiņi un augsts iestāšanās vecums piesaista darbiniekus vienam darba devējam un kavē mobilitāti.

5.6 Komisija ir ņēmusi vērā nepieciešamību veikt pakāpenisku saskaņošanu, paredzot iespēju pagarināt laiku, kurā jāievieš normas, kas attiecas uz pensiju tiesību iegūšanas termiņiem.

5.7 Kas attiecas uz neaktivizētu pensijas tiesību saglabāšanu, nevar noliegt, ka saskaņošana varētu palielināt finansiālās izmaksas papildu pensijas sistēmās.

No otras puses, tas galvenokārt ir atkarīgs no tā, kāda veida iemaksas darba devējs veic papildu pensijas sistēmā. Ja tās ir noteiktas iemaksas papildu pensijas sistēmā, tad neaktivizētu tiesību saskaņošanai nav lielas jēgas, jo uzkrātā kapitāla vērtība ir atkarīga no tendencēm kapitāla tirgū un gūtās peļņas. Tam gan, iespējams, varētu būt nelabvēlīga ietekme uz noteiktu iemaksu papildu pensijas sistēmām, jo iemaksas vairs netiek veiktas.

5.8 Taču, ņemot vērā, ka papildu pensijas sistēmu uzdevums ir papildināt likumā paredzētās pensijas sistēmas, šķiet, ka saskaņošana ir nepieciešama. Līdzšinējais priekšlikuma formulējums neparedz, ka dalībvalstu pienākums ir veikt atbilstošus pasākumus, arī apsvērumu 7. punktā minētie piemēri ir vērtējami tikai kā ierosinājumi. Neskaids ir arī tas, vai viedoklis, ka lojalitāte uzņēmumam var būt iemesls atšķirīgai saskaņošanai vai pienākumam veikt izmaksu (nevis tiesību uz pensiju) saskaņošanu, atbilst Komisijas priekšstatiem par "taisnīgu" saskaņošanu.

5.9 Atzinīgi vērtējama iespēja nepārnest, bet gan izmaksāt naudā tiesības uz pensiju, kas ir mazāka par robežvērtību, ko nosaka saskaņā ar situāciju attiecīgajā valstī.

5.10 Tomēr jāparedz, ka lēmumu par to, vai tiesības uz pensiju ir saglabājamās vai izmaksājamas naudā, var pieņemt vienīgi papildu pensijas sistēmas. Arī tiesības uz pensiju, kas pēc vispārējiem nosacījumiem ir novērtētas kā maza apjoma, katram atsevišķam darba ņēmējam vecumdienās var būt nozīmīgs pastāvīgu papildu ienākumu avots. Izmaksa naudā, kas notiktu pret darba ņēmēja gribu, iespējams, varētu viņu kavēt mainīt darba devēju.

5.11 EESK atbalsta Komisijas priekšlikuma mērķus, lai uzlabotu papildu pensijas tiesību pārvedamību. Īpaši atzinīgi EESK vērtē to, ka Komisija nav aprobežojusies tikai ar priekšlikumiem, kā uzlabot papildu pensijas tiesību pārvedamību, bet gan izvēlējusies visaptverošu pieeju un vēlas likvidēt papildu pensijas sistēmu radītos šķēršļus mobilitātei.

5.12 Kas attiecas uz pārvešanas tiesisko regulējumu, īpaši pozitīvi vērtējams Komisijas viedoklis, pensijas tiesību pārvešana nedrīkst radīt darba ņēmējiem finansiālus zaudējumus. Tas atbilst direktīvas mērķim, jo darba ņēmēji šaubu gadījumā tomēr izšķirsies par savu pensijas tiesību pārvešanu un līdz ar to arī par darba devēja maiņu tikai tādā gadījumā, ja viņi necietīs finansiālus zaudējumus.

5.13 Arī attiecībā uz pienākumu uzlabot informācijas sniegšanu jāsecina, ka konkrētie ierosinājumi varētu sekmēt direktīvas mērķu īstenošanu, taču minētajām saistībām ir jāatbilst (īpaši mazāko) uzņēmumu konkrētajām iespējām.

5.14 Tomēr kritiski vērtējams fakts, ka 6. panta 1. punkta saistībā ar 3. panta f) apakšpunktā noteikto definīciju varētu interpretēt tādā veidā, ka tiesības uz papildu pensijas tiesību pārvešanu ir vienīgi tiem darba ņēmējiem, kuri maina savu darba vietu tikai pēc pašu iniciatīvas. Darba ņēmēji, kas ir

atlaisti no darba, šādā gadījumā būtu nostādīti ievērojami sliktākā situācijā. Tādēļ 3. panta 1. punkta piemērošanas jomā būtu lietderīgi iekļaut jebkāda veida darba devēja maiņu, arī tāpēc, lai sasniegtu izvirzīto mērķi — novērst nabadzību vecumdienās.

5.15 Arī fakts, ka uz dažām papildu pensijas sistēmām pārvedamības noteikums var vispār neattiecināt, varētu būt pretrunā direktīvas pamatmērķim. Lai arī dalībvalstīm ir jāinformē Komisija par to, kādus pasākumus tās veic, lai noteikumus attiecinātu arī uz minētajām sistēmām, tas, iespējams, varētu būt nepietiekami, ievērojot jau ilgu laiku notiekošās diskusijas un steidzamo nepieciešamību izveidot stabilu pensijas sistēmas otro pilāru. No otras puses, Komisijas priekšlikumi tiks atbalstīti tikai tādā gadījumā, ja būs paredzēti dalībvalstu atšķirīgajām sistēmām atbilstoši pārejas periodi. Tāpēc būtu jāparedz konkrēti termiņi un nosacījumi.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Maire SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Zemāk minētais grozījums ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debašu laikā:

4.10. punkts

Pēc 4.10 punkta pievienot jaunu punktu:

“4.10.1 Priekšlikums direktīvu pamatot uz tādu principu, kam atbilstoši pensijas kapitālu darbavietas maiņas gadījumā nodod tālāk, ne vienmēr ir lietderīgs. Labāks risinājums būtu tāds, ka tiek nodrošināta iespēja apvienot nopelnītās tiesības uz pensiju — tāpat, kā tas paredzēts uz parasto pensiju attiecinātajā Direktīvā 1408/71.”

Pamatojums

Varētu būt lietderīgi piemērot vienādus principus attiecībā uz to, kā tiek apvienotas dažādas valsts pensiju sistēmas un papildu pensiju sistēmas.

Balsošanas rezultāti:

Par: 49

Pret: 54

Atturējās: 19

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008)”

KOM(2005) 467 galīgā red. — 2005/0203 (COD)

(2006/C 185/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 16. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 20. martā. Ziņotāja — CSER kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 79 balsīm par, 39 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Lēmuma projekta galvenais saturs

cilvēka cieņa, brīvība, vienlīdzība, nediskriminācija, solidaritāte, demokrātija un tiesiskums, kā arī cilvēktiesību, tajā skaitā mazākumtautību tiesību, ievērošana.

Eiropas Komisija ierosina pieņemt Parlamenta un Padomes lēmumu par to, lai 2008. gadu izsludinātu par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (KOM(2006) 467 galīgā red.).

1.2 Priekšlikuma īpašie mērķi.

Priekšlikums iekļaujas Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Komisijas izvirzītajā stratēģijā, saskaņā ar kuru, kopīgās stratēģijas galveno mērķu īstenošanai ieviešot “Eiropas gadu”, cilvēktiesību izpratne un pieņemšana kļūst par Kopienas līmeņa uzdevumu un kas, atbalstot valsts, reģionālā un vietējā līmeņa sadarbību, palīdz īstenot Eiropas pilsonību.

Priekšlikumā izvirzītais starpkultūru dialogs palīdz īstenot šādus īpašus mērķus:

— palielināt izpratni par Kopienas programmām un darbībām starpkultūru dialoga veicināšanai;

Starpkultūru dialogs uzskatāms par līdzekli, lai atvieglotu daudzu Eiropas Savienībai stratēģiski svarīgu prioritāšu īstenošanu. Papildu valsts, reģionālā un vietējā līmeņa sadarbībai tiek atbalstīts dažādu sociālo, ekonomikas un profesionālo grupu un indivīdu dialogs visā Savienībā, kā arī — atbilstoši Savienības kaimiņattiecību politikai — trešajās valstīs.

— akcentēt dažādu kultūru devumu mūsu mantojumā un mūsu dzīvesveidā; veicināt Eiropas pilsoņu, un visu Eiropas Savienībā dzīvojošo, īpaši jauniešu, izpratni par to, cik svarīgi ir meklēt līdzekļus, kas starpkultūru dialoga ceļā ļauj īstenot tādu aktīvu un pasaulei atvērtu Eiropas pilsoniskumu, kurš ietver cieņu pret kultūras daudzveidību un kura pamatā ir kopīgās Eiropas Savienības vērtības;

— veicināt jauninājumus un tādu iniciatīvu horizontālo un starpnozaru dimensiju, kuru mērķis ir starpkultūru dialoga, īpaši jauniešu vidū, atbalstīšana.

1.1 Priekšlikuma vispārīgie mērķi.

Priekšlikuma vispārīgie mērķi ir šādi:

— padarīt starpkultūru dialogu par tādu līdzekli, kas ļauj Eiropas pilsoņiem un Eiropas Savienības pastāvīgajiem vai pagaidu iedzīvotājiem iegūt zināšanas, izglītību un prasmes, kas viņiem ļauj pielāgoties atbilstoši, bet tajā pašā laikā sarežģītākai videi, kā arī pārvarēt grūtības, kas traucē izmantot plurālistiskas un dinamiskas sabiedrības sniegtās iespējas visā Eiropā un pasaulē;

— pievērst Eiropas pilsoņu, kā arī katra Eiropas iedzīvotāja uzmanību tam, cik svarīga ir tādas pasaulei atvērtas Eiropas pilsonības izveide, kas ietver cieņu pret kultūras atšķirībām un kuras pamatā ir kopīgās Eiropas Savienības vērtības —

2. Vispārējās piezīmes

2.1 EESK pauž gandarījumu, kā lēmuma projektā jēdziens “aktīvs Eiropas pilsoniskums” attiecas ne tikai uz Eiropas Kopienas Līguma 17. pantā definētajiem Eiropas Savienības pilsoņiem, bet uz visiem cilvēkiem, kas pastāvīgi vai uz laiku dzīvo Eiropas Savienībā.

2.2 EESK pauž gandarījumu, ka lēmuma priekšlikumā paredzēts starpkultūru dialoga ceļā stiprināt arī sadarbību ar trešajām valstīm

2.3 EESK pauž gandarījumu, ka starpkultūru dialogs tiek uzskatīts par sadarbības līdzekli, kas stiprina stabilitāti un demokrātiju ne tikai Savienībā, bet — partnerības ceļā — arī aiz tās robežām.

2.4 Tā kā dažādo Kopienas, valsts, reģionālā un vietējā līmeņa iestāžu darbībā un to sadarbībā kultūras dažādības dēļ trūkst vienotības un konsekvences, un to ietekme un sekmīgums ir dažādi, EESK pauž gandarījumu, ka līdz ar lēmuma priekšlikumu tiek uzsākta vai nostiprinās Eiropas Savienības iestāžu kopīgo stratēģiju īstenošanas pasākumu un programmu saskaņošana un koordinēšana. Ja patiešām izveidotos pastāvīgs Eiropas kultūru savstarpējais dialogs, kura gaitā tām būtu iespēja paust savu identitāti, iespējams, varētu uzlabot un dinamizēt dažādo Kopienas, valstu, reģionālo un vietējo iestāžu darbību, efektivitāti un rezultātus.

2.5 EESK ar gandarījumu atzīmē, ka, pateicoties izglītībai, inovācijai, vienlīdzīgām iespējām visiem, Kopienas sniegtajam starpkultūru dialoga atbalstam un tā koordinācijai valstu līmenī, katram cilvēkam ir iespēja Eiropas kultūras mantojumu ne tikai atpazīt, bet arī izmantot un baudīt.

2.6 EESK ar gandarījumu atzīmē, ka dalībvalstu sadarbība starpkultūru dialoga gada laikā atvieglos Kopienas mērķu īstenošanu. Tādēļ Komiteja atbalsta to, ka 2008. gads tiek pasludināts par Eiropas starpkultūru dialoga gadu.

2.7 EESK ierosina izmantot starpkultūru dialoga gadu, lai nodrošinātu to, ka acīmredzamiem ekonomiskiem, sociāliem, vides faktoru izraisītiem un politiskās dabas konfliktiem netiktu meklēti tikai etniski un uz kultūru balstīti skaidrojumi; drīzāk, iepazīstot un pieņemot kultūru daudzveidību un izmantojot starpkultūru dialogu kā līdzekli, mums jāizvairās no konfliktiem, nosakot tos izraisošus iemeslus.

2.8 Tādēļ un atbilstoši savam atzinumam un papildu atzinumam par kultūras sociālo dimensiju "EESK [...] uzstāj, lai Eiropas Savienība būtu telpa pārdomām un diskusijām par ikvienas dalībvalsts kultūras politiku — telpa, kas veicinātu jaunu uz kultūru pamatotu pieeju pārdomām par kultūru. Starpkultūru dialoga gada (2008) sagatavošanai vajadzētu dot iespēju Komisijai izstrādāt ļoti detalizētu ziņojumu par šāda dialoga patieso apjomu, pastāvošajiem vai jaunajiem šķēršļiem tā norisē, jaunām idejām, ko varētu formulēt, lai patiesi padziļinātu tā saturu. (¹) EESK ir gatava nest savu ieguldījumu šāda ziņojuma izstrādē, piemēram," kultūras sociālās dimensijas "sakarā".

(¹) EESC 2006. gada 15. marta atzinums par tematu "Kultūras sociālā dimensija". Ziņotājs: Le Scornet kgs (SOC/191)

3. Konkrētas piezīmes

3.1 EESK būdama Eiropas Parlamenta, Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Komisijas padomdevēja iestāde, pateicoties savam sastāvam, ir izveidojusi īpašu saikni starp Eiropas kultūrām. Tās locekļi ir patiesi Eiropas pilsoņi, jo, sagatavojot iestādes atzinumus, viņi respektē un līdzsvaroti ievēro dažādu sociālo partneru intereses un pārējo locekļu pārstāvētās kultūras vērtības un, panākot konsensu, pieņem atzinumus Eiropas pilsoņu labā (²).

3.2 EESK locekļi, aktīvi darbojoties, ne tikai Kopienas, bet arī valsts, reģionālā un vietējā līmenī pārstāv starpkultūru dialogu, to veicinot un to īstenojot pilsoniskajā sabiedrībā.

3.3 Tā kā priekšlikumā, definējot mērķus, ir atsauce uz Eiropas Kopienas līguma 151. pantu (dalībvalstu savstarpējās cieņas princips), EESK vērs Eiropas Parlamenta, Padomes un Eiropas Komisijas uzmanību uz to, ka Komisijas priekšlikumā nav viennozīmīgi norādīts uz cieņu pret trešo valstu kultūru un to kultūras daudzveidību. Lai gan nedrīkst pieļaut jebkādu Kopienas juridisku iejaukšanos, Eiropas Komisijai un citām iestādēm jāaicina dalībvalstis atbalstīt cieņu pret kultūras daudzveidību un veicināt dažādu kultūru miermīlīgu dialogu.

3.4 Diemžēl mūsdienām arvien raksturīgāki kļūst dažādu kultūru un reliģiju konflikti; tādas spriedzes esamība liek pārdomāt, vai Eiropas Savienībai tās līgumos ir jānostiprina savstarpēja cieņa starp dažādām kultūrām. Minētie konflikti un spriedze ir pamatojums tam, ka savstarpējai cieņai starp dažādām kultūrām jāklūst par stingru Eiropas Savienības mērķi. Turklāt, tā kā pašreiz novērojama "europeiskās identitātes krīze", kā arī kultūru konflikti, atbalsts Eiropas kultūras vērtībām uzskatāms par ticības Eiropas nākotnei un optimisma izpaušmi. Tādēļ Eiropas Savienībai kultūras un reliģijas jomā jāuzņemas attīstīt dialogu ar citām tautām, piemēram, veicinot kultūras tūrisma (³).

3.5 Starpkultūru dialoga pamatā galvenokārt jābūt cieņai pret Eiropas iedzīvotāju dažādajām kultūrām, paradumiem un tradīcijām veicināšanai.

(²) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājas Anne-Marie Sigmund darba programma 2004.—2006. gada pilnvaru laikam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājas Anne-Marie Sigmund darba programmas 2004.—2006. gada pilnvaru laikam ikgadējais pārskats.

(³) Konceptcija, kas jau pieņemta EESK 2006. gada 15. marta s pašiniciatīvas atzinumā "Tūrisms un kultūra: divi izaugsmes faktori" (ziņotājs: Patrizio PESCI).

3.6 Pieaugošā ES pilsoņu mobilitāte un augošais migrējošo strādājošo skaits, kam bieži seko viņu ģimenes locekļi vai radnieki, prasa mērķtiecīgu rīcību, lai veicinātu cieņu pret kultūrām un tradīcijām, kas atšķiras no Eiropai raksturīgajām. Šis uzdevums būtu jāveic Eiropas iestādēm un dalībvalstīm to koordinācijas funkciju ietvaros.

3.7 EESK ierosina, lai, pamatojoties uz iepriekš minētajiem UNESCO dokumentiem, tiktu nostiprināts Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centrs, to padarot par Kopienas līmeņa koordinējošu struktūru nolūkā atvieglot vairāku desmitu miljonu imigrējušo iedzīvotāju kultūralo iekļaušanos, labāk savstarpēji iepazīstot un cienot dažādas kultūras.

3.8 EESK pauž nožēlu, ka lēmuma priekšlikumā iekļauto mērķu īstenošanas līdzekļu starpā nav tāda Kopienas līmeņa medija izveide kā televīzija vai radio, kas raidītu jebkura Eiropas pilsoņa valodā. Tajā pašā laikā Komisijas pēc "Rīcības plāna komunikācijas uzlabošanai" un "D plāna — demokrātijai, dialogam, diskusijām" ir sagatavojusi Balto grāmatu par Eiropas Savienības komunikācijas politiku. Katra no minētajiem dokumentiem fokusā ir dialogs ar Eiropas iedzīvotājiem. Privātie elektroniskie un drukātie plašsaziņas līdzekļi nevar pilnībā nodrošināt Kopienas mērķu sasniegšanu.

3.9 EESK vairākos atzinumos ir paudusi bažas sakarā ar projektu finansēšanu, ļoti atbalstāmo "Eiropas gadu" izvirzīto mērķu sasniegšanu un to līdzsvarotu tālāko īstenošanu. ⁽⁴⁾

Eiropas gada izsludināšana pati par sevi liek novērtēt, kā panākt un noturēt līdzsvaru, kas ļauj pievērst un uzturēt sabiedrības uzmanību, tajā pašā laikā nodrošinot ilgtspējību; patiešām ir neiespējami pārraudzīt atsevišķu viena gada programmu uzsākšanu un tālāko attīstību — nepieciešamais finansējums turpmākajiem gadiem nav nodrošināts un ir atšķirības mērķu īstenošanā. Tādēļ rodas jautājums, kādā veidā lēmuma priekšlikums visiem iedzīvotājiem un iestādēm var nodrošināt kultūru savstarpēju iepazīšanu un pieņemšanu, ja tas pamatots uz mērķiem, kas nosprausti tikai vienam gadam.

3.10 Nevar būt šaubu par to, ka atsevišķas viena gada programmas nav pietiekošas, lai īstenotu Vienlīdzīgu iespēju visiem gada vai Starpkultūru dialoga gada mērķus, vai arī Eiropas Komisijas komunikācijas stratēģijā izvirzīto pilsonisko

aktivitāti un dalības demokrātiju; tādēļ ir nepieciešama saskaņota programma un saskaņota līdzekļu izmantošana, lai mērķus varētu īstenot ilgtermiņā vai pat pastāvīgi.

3.11 EESK izsaka šaubas par to, vai izvirzītos svarīgos mērķus var īstenot ierosinātā budžeta ietvaros. Ierosinātais budžets lielākoties virzīts uz Kopienas līmeņa darbības atbalstu, un tas liek apšaubīt, vai paredzētie 8 pasākumi ir proporcionāli attiecībā pret izvirzītajiem sasniedzamajiem mērķiem. Nedrošs ir arī atbalsts pilsoņu vietējām iniciatīvām.

3.12 Ņemot vērā starpkultūru dialoga lielo daudzveidību, EESP ierosina, lai Eiropas gada ietvaros izvirzīto mērķu īstenojuma novērtēšanai Komisija izstrādātu ne tikai kvantitātes, bet arī kvalitātes kritērijus. EESK kā pilsoniskās sabiedrības pārstāve apņemas piedalīties minētajā darbā.

3.13 EESK ierosina, lai, pamatojoties uz Starpkultūru dialoga gada (2008) pasākumiem un darbībām, tiktu sastādīta Eiropas Kultūras Enciklopēdija. To savukārt varētu izmantot, sastādot Eiropas Kultūru Rokasgrāmatu, kas varētu būt pamatdokuments Eiropas pilsonības attīstībā. Labākās prakses apkopojums un minētā rokasgrāmata būtu īpaši svarīgi darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu integrācijas veicināšanā.

4. Dažādu paradumu, tradīciju un kultūru atbalstīšana

4.1 EESK atbalsta UNESCO Vispārējo deklarāciju ("Pasaules kultūras bagātība ir tās daudzveidība dialogā" ⁽⁵⁾) un Konvencijā par kultūras daudzveidības izpausmes aizsardzību un veicināšanu definētos mērķus ⁽⁶⁾, kuru starpā EESK vēlas uzsvērt mērķi "... veicināt kultūru savstarpējo izpratni, lai attīstītu tādu kultūru mijiedarbību, kas savieno tautas..."

4.2 Eiropas starpkultūru dialoga gada mērķos ietilpst cilvēka jūtu kā vienas no Eiropas kultūras mantojuma lielākajām vērtībām atspoguļošana dažādās mākslas izpausmes formās. Dažādu kultūru iepazīšana un pieņemšana nevar notikt bez savstarpējas jūtu pasaules un vērtību iepazīšanas, atziņas un pieņemšanas. Tā kā jaunieši ir galvenā mērķa grupa, tad jo īpaši nevar atstāt bez vērības veselīgu emocionālo attīstību, un tādēļ jāatbalsta daudz kultūru apziņas attīstīšanas iniciatīvas.

⁽⁴⁾ 14.2.2006. EESK atzinums par *Eiropas invalīdu gada norisi, rezultātiem un vispārējo novērtējumu*; Ziņotāja: Anča kdze (OV C 88, 11.4.2006)

⁽⁵⁾ UNESCO tās Ģenerālās konferences 31. sesijā (Parīzē 2001. gada 2. novembrī) pieņemtā Vispārējā deklarācija par kultūras daudzveidību.

⁽⁶⁾ Pieņemta UNESCO Ģenerālajā konferencē 2005. gada oktobrī.

4.3 EESK atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru vajadzētu izveidot Starpkultūru dialoga dienu, kas notiktu vienlaicīgi ar UNESCO jau noteikto Kultūras attīstības dienu 21. maijā. Šajā dienā Kopienas iestādes varētu piešķirt simboliskas balvas tām mācību iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kam ir izcili panākumi starpkultūru dialoga uzsākšanas un īstenošanas sakarā. Minētā diena sniegtu iespēju arī organizēt svinīgus pasākumus.

4.4 Starpkultūru dialoga atbalstīšanā būtiska ir pilsonisko organizāciju, izglītības iestāžu un Eiropas pilsoņu iesaistīšana. Tādēļ EESK ļoti pozitīvi vērtētu kaut vai simboliskas balvas ieviešanu (kuras iegūšana nozīmētu arī to, ka attiecīgais Eiropas pilsonis, pilsoniskā organizācija vai iestāde iegūst iespēju izmantot Starpkultūru dialoga dienas logotipu); Minēto balvu varētu piešķirt tiem Eiropas iedzīvotājiem, pilsoniskajām organizācijām un izglītības iestādēm, kam ir vislielākie panākumi starpkultūru dialoga veicināšanā, izmantojot iniciatīvas, kuru mērķis ir panākt, lai jaunieši saprastu: ir svarīgi, lai sabiedrības locekļi savstarpēji cienītu tradīcijas un kultūras vērtības ne tikai vietējā, reģionālā un valsts līmenī, bet arī Eiropas līmenī.

4.5 EESK piekrīt Eiropas Komisijai un Eiropas Parlamentam, ka jauniešiem jābūt galvenajam starpkultūru dialoga veicināšanas iniciatīvas adresātam. EESK vērs Eiropas iestāžu uzmanību uz to, ka nedrīkst aizmirst arī vecākās paaudzes.

5. Saskaņošana ar citām programmām

5.1 Lēmuma priekšlikumā izvirzīto mērķu efektīvākai īstenošanai EESK vērs uzmanību uz to, ka Eiropas vienlīdzīgu

iespēju visiem gada (2007) un "D plānā — demokrātijai, dialogam, diskusijām" noteiktie mērķi un līdzekļi ir jāsaskaņo un jāapvieno.

5.2 Ņemot vērā dažādo dalībvalstu to uzsākto iniciatīvu daudzveidību, kuru mērķis ir starpkultūru dialoga veicināšana, EESK ierosina, lai Eiropas iestādes izveidotu koordinējošu struktūru, kuras uzdevums būtu minēto iniciatīvu saskaņošana, veicināšana un izplatīšana.

5.3 Dažas no veiksmīgākajām starpkultūru iniciatīvām ir Leonardo programma, kas veicina apmācības Eiropas dimensiju, atbalstot jaunu iniciatīvu attīstīšanu apmācības jomā un starptautiskā partnerībā īstenojamus projektus (⁽⁷⁾), kā arī Annas Lindas fonds (⁽⁸⁾) un *EuromedCafé* (⁽⁹⁾) Vidusjūras reģiona valstu sadarbības veicināšanai.

5.4 Lēmuma priekšlikumā izpaužas centieni veicināt harmoniju un saskaņot kultūras daudzveidību, ņemot vērā ekonomikā notiekošo globalizāciju; tādējādi tā mērķis ir sniegt pievienoto vērtību un jaunu impulsu atjauninātās Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanai.

5.5 EESK vēlētos piedalīties šāda veida sadarbībā ar NVO:

- starpkultūru dialoga nepārtrauktības nodrošināšana,
- sadarbība saistībā ar ANO Deklarācijas (par neiecietības un diskriminācijas ticības vai reliģiskās pārliecības dēļ nepieļaušanu) 25. gadadienas svinībām (2006. gada novembrī),
- 2008. gada novērtējums.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komiteja pašiniciatīvas atzinumā izvirzīs priekšlikumu.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

(⁷) Pašreiz tiek īstenotas tādas iniciatīvas, kurās piedalās valstis ārpus Eiropas, kā "Thswane University of Technology" (Dienvīdāfrika) stipendija, Dienvīdārijas ("West Virginia") (ASV), stipendija, GE4 studentu apmaiņa inženierzinātņu jomā (*Student Exchange in Engineering*) (ASV, Latīņamerika un Āzija) u.c.

(⁸) Annas Lindas fonds, kas ir izveidots ar mērķi veicināt Eiropas un Vidusjūras reģiona tautu savstarpējo iepazīšanu un cieņu, iekļaujas Barselonas procesa rīcības plānā.

(⁹) *Euromedcafé* ir interneta vietne, ko izveidojusi *Fondazione Laboratorio Mediterraneo* ar mērķi atjaunot un dinamizēt Eiropas un Vidusjūras reģiona tautu dialogu un savstarpējas apmaiņas sakarus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Invalidu stāvoklis paplašinātajā Eiropas Savienībā: Eiropas rīcības plāns 2006.—2007. gadam”

KOM(2005) 604 galīgā red.

(2006/C 185/10)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 28. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 20. martā. Ziņotāja — Greif kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 55 balsīm par un 1 — atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Komitejas secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta pasākumus, ko Eiropas Komisija ierosinājusi DAP 2006.—2007. gadam.

1.2 EESK uzskata, ka Direktīvas par vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātībā un profesijā izpildes uzraudzībai joprojām jābūt prioritārai laika posmā, uz ko attiecas DAP.

1.3 EESK aicina Komisiju pēc priekšizpētes saistībā ar tiesību aktu diskriminācijas novēršanas jomā izstrādi Eiropas līmenī ierosināt īpašu direktīvu invaliditātes jomā.

1.4 Konkrētu pasākumu acīmredzams trūkums Eiropas Nodarbinātības stratēģijā nopietni liecina par ES nepietiekamām saistībām. ENS bija viens no galvenajiem orientieriem, lai pārbaudītu ES un dalībvalstu saistības attiecībā uz DAP. Pārbaudi nav izturējis neviens no iepriekš minētajiem. Eiropas Nodarbinātības stratēģijas pārskatītajiem mērķiem būtu jāpastiprina invaliditātes jautājuma integrācija Nodarbinātības pamatnostādņēs un Nacionālajās reformu programmās.

1.5 ES jāuzņemas minēta integrācija tādās iniciatīvās kā

— struktūrfondi, nodrošinot, ka spēkā esošajā regulā, stratēģiskajās pamatnostādņēs un darbības programmās ir ievērots diskriminācijas novēršanas un pieejamības princips attiecībā uz invalīdiem,

— 7. pamatprogramma, nodrošinot pētniecības projektus tādās jomās kā visaptveroša atbilstība, IKT sistēmas, pāreja uz neatkarīgu dzīves veidu u.c.,

— transports, veicinot pieejamāku dzelzceļa transportu, starptautiskus tālsatiksmes autobusus un jūras transportu.

1.6 EESK izsaka nožēlu par ieinteresētības trūkumu pasākumos, ko veic ES dalībvalstis, lai iekļautu invaliditātes jautājumu valstu politikas izstrādē. DAP sekmes ir atkarīgas no valstu ieinteresētības pieņemt Rīcības plānā noteiktos principus.

1.7 EESK mudina arī Eiropas iestādes ņemt vērā un pieņemt DAP mērķus Eiropas līmenī. Iekšējās saziņas un izpratnes veidošanas pasākumu rezultātā invaliditātes jautājumam jākļūst pamanāmākam, veidojot Eiropas politiku.

1.8 Eiropas līmeņa organizācijām, piem., Eiropas Invalidu forumam un citām reprezentatīvajām NVO jāturpina darbs, izmantojot atbalstu saskaņā ar jauno Progress programmu.

1.9 Attiecībā uz **turpmāko programmu** EESK iesaka Komisijai veltīt uzmanību šādiem konkrētiem jautājumiem:

— **neatkarīga dzīves veida** koncepcijas un invalidu tiesību netikt nošķirti no speciālās iestādes vai atstumtiem no sabiedrības izšķirošā nozīme; informācijas pieejamība, mobilitāte, mājokļi, radītā vide un, galvenokārt, personīga palīdzība ir izšķiroši nosacījumi invalidu neatkarīgam dzīves veidam. Šajā sakarā viena no prioritātēm ir sociālās aizsardzības sistēmas modernizācija ⁽¹⁾.

— invalidu **aktīvas politiskās līdzdalības** sabiedrībā izšķirošā nozīme; invalīdiem jābūt vienlīdzīgām iespējām panākt tiesības uz aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanā, politikas izstrādē, uzraudzībā un novērtēšanā utt. Ar reprezentatīvo NVO un tiklu starpniecību. Attiecīgo NVO loma jāstiprina gan valsts, gan ES līmenī, tādējādi arī mazākām un vājākām NVO jāiegūst sava vieta lielāko apvienību vidū.

⁽¹⁾ Vairākas reprezentatīvas NVO apgalvo, ka personīgas palīdzības saņemšanai tādēļ jābūt par invalīdu tiesībām, ko var īstenot ar tieša finansējuma starpniecību. Tas ir nosacījums strukturālai novirzei cilvēka pamattiesību nodrošināšanā.

- turpmāk jāpievēršas **ar nodarbinātību nesaistītām** jomām, piem., izglītībai, kultūrai, brīvajam laikam/izklaidei utt.
- attiecīga uzmanība pievēršama **daudzskārtīgas diskriminācijas, kultūras atšķirību, nabadzības** utt. ietekmei. Pienācīga uzmanība minētajiem aspektiem varētu parādīt “jaunā gaismā” tās invalīdu kategorijas, kas šobrīd “nav pamānāmas”.
- pielāgotas darbavietas (ieskaitot palīgtehnoloģijas, sagatavošanu darbam) un tādu darbinieku iecelšana uzņēmumos, kas **atbild par līdztiesību**, varētu stimulēt iespēju vienlīdzību nodarbinātības jomā.
- saskaņā ar invaliditātes profilaksi pienācīga uzmanība pievēršama **drošībai darbā**.

2. Ievads

2.1 EESK ar lielu interesi izskatīja minēto paziņojumu ⁽²⁾.

2.2 Eiropas Rīcības plāna (DAP) ⁽³⁾, kas pieņemts 2003. gadā kā daudzgadu rīcības plāns laika posmam no 2004. gada līdz 2010. gadam, mērķis ir iekļaut invaliditātes jautājumu visās attiecīgajās ES politikās, kā arī izstrādāt konkrētus pasākumus, lai pastiprinātu invalīdu integrāciju Eiropas sabiedrībā.

2.2.1 DAP pirmā posma prioritāte bija darba tirgus pieejamība invalīdiem, ITC lietošana un invalīdu piekļuve sabiedriskajām ēkām.

2.2.2 Prioritārie pasākumi DAP otrajā posmā koncentrējās uz invalīdu aktīvu līdzdalību sabiedrībā, kvalitatīvu atbalsta, aprūpes un medicīnas pakalpojumu pieejamību, preču un pakalpojumu pieejamības veicināšanu un analītiskās jaudas palielināšanu.

2.3 DAP ir paredzēts divgadu ziņojums par invalīdu stāvokli nolūkā pārskatīt noteiktos mērķus, kā arī analizēt invalīdu stāvokli pārskata periodā.

2.4 EESK izsaka nožēlu par to, ka divgadu ziņojums galīgajā variantā ir pārveidots par īsu paziņojumu; paziņojuma pirmā daļa ir divgadu ziņojums, kas aptver 2004. un 2005. gada laika posmu, un otrā daļa ir rīcības plāns otrajam posmam, kas attiecas uz 2006. un 2007. gadu.

2.4.1 Paziņojuma pielikumos ietvertajai informācijai ir ļoti liela nozīme, lai veiktu novērtējumu. EESK tomēr izsaka nožēlu par to, ka sniegta informācija ir ierobežota, tādēļ analizē nav

ņemtas vērā visas iniciatīvas, ko īsteno ES. Dalībvalstīm vajadzēja sniegt vairāk informācijas anketā, ko Eiropas Komisija bija sagatavojusi ziņojuma izstrādes nolūkā.

2.4.2 EESK izsaka nožēlu arī par to, ka pielikumos ietvertā informācija vēl nav pārtulkota visās ES oficiālajās valodās, izņemot angļu valodu.

2.5 Invalīdu īpatsvars sabiedrībā ir 10 %, un minētais rādītājs palielinās līdz ar sabiedrības novecošanos. Tas nozīmē, ka paplašinātajā Eiropas savienībā ir vairāk nekā 50 miljoni invalīdu ⁽⁴⁾.

2.6 Invalīdi — vīrieši un sievietes, zēni un meitenes — veido daudzveidīgu, neviendabīgu grupu. Minētā daudzveidība ir jāņem vērā politikas izstrādes visos līmeņos.

2.7 EESK ir regulāri izteikusi stingru atbalstu invalīdu pilnīgai integrācijai un ir izteikusi prasību par īpašu direktīvu invaliditātes jomā ⁽⁵⁾.

2.8 EESK ir sniegusi dažus īpašus ieteikumus atzinumā par rīcības plānu 2004.—2006. ⁽⁶⁾ EESK atzīst, ka daži no minētajiem ieteikumiem ir ņemti vērā, bet, diemžēl, daudzi citi — ne, jo īpaši prasība par īpašu direktīvu invaliditātes jomā un prasība par invaliditātes iekļaušanu “Eiropas Nodarbinātības stratēģijā”.

2.9 EESK analizē šo rīcības plānu, ņemot vērā ANO Konvencijas par invalīdu tiesībām ⁽⁷⁾ pašreizējo izstrādi.

⁽⁴⁾ Eurostat publikācijā “Invalīdu nodarbinātība 2002. gadā” ir konstatēts: “No personām vecumā no 16 līdz 64 gadiem 44,6 miljoni — t.i., viens no katriem sešiem cilvēkiem — ir paziņojuši, ka viņiem ir ilgstoša veselības problēma vai invaliditāte (LSPHD)”.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par pasākuma “Eiropas Invalīdu gads 2003” īstenošanu, rezultātiem un vispārējo novērtējumu.” Ziņotāja: Anca kdze (OV C 88, 11.4.2006).

EESK 2004. gada 25. februāra atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Vienlīdzīgas iespējas invalīdiem: Eiropas rīcības plāns”. Ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 110, 30.04.2004.).

EESK 2003. gada 26. marta atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Virzībā uz ANO juridiski saistošu instrumentu invalīdu tiesību un cieņas veicināšanai un aizsardzībai”. Ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 133, 06.06.2003.).

EESK 2002. gada 17. jūlija pašiniciatīvas atzinums par invalīdu integrāciju sabiedrībā. Ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 241, 07.10.2002.).

EESK 2001. gada 17. oktobra atzinums par priekšlikumu Padomes lēmumam par Eiropas Invalīdu gadu — 2003. Ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 36, 08.02.2002.).

⁽⁶⁾ EESK 2004. gada 25. februāra atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Vienlīdzīgas iespējas invalīdiem: Eiropas rīcības plāns”. Ziņotājs: Cabra de Luna kgs (OV C 110, 30.04.2004.).

⁽⁷⁾ Starptautiskā konvencija par invalīdu tiesībām. ANO, Ņujorka, 2006., (darba dokuments).

⁽²⁾ KOM(2003) 650 galīgā red.

⁽³⁾ ES rīcības plāns invaliditātes jomā (DAP).

3. Pašreizējais stāvoklis

Pārskats

3.1 EESK atbalsta DAP otrajam posmam izraudzīto mērķu nozīmīgumu.

3.2 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai, risinot invaliditātes jautājumu savos dažādajos dokumentos, būtu jāizmanto sociālā pieeja minētajai problēmai, kas dotu Komisijai iespēju veicināt neitrālāka un iekļaujošāka izteiksmes veida izmantošanu invaliditātes plašākā jomā. Dažu Komisijas dokumentu tulkojumos no angļu valodas izteiksmes veids nav pilnīgā saskaņā ar sociālo pieeju invaliditātei.

3.3 EESK piekrīt Komisijai attiecībā uz to, ka nav atbilstošu statistikas datu par invalīdiem, jo šādi dati ir nepieciešami turpmākās politikas izstrādei minētajā jomā. Esošie pētījumi aptver tikai aktīvos/nodarbinātos invalīdus, bet neaptver lielāko daļu iedzīvotāju, kam noteikta invaliditāte (personas, kas dzīvo aprūpes iestādēs, bērnus).

3.4 EESK izsaka bažas par invalīdu un personu bez invaliditātes nodarbinātības līmeņa atšķirībām. Statistikas birojs (Eurostat) 2003. gadā ir apstiprinājis, ka Darbaspēka dalības pakāpe darba tirgū attiecībā uz invalīdiem patiesi ir daudz zemāka: 78 % personu vecumā no 16 līdz 64 gadiem ar smagu invaliditāti ir ārpus darbaspēka tirgus salīdzinājumā ar 27 % to iedzīvotāju, kam nav ilgstošu veselības problēmu vai invaliditātes (LSHPD). Pat starp tiem iedzīvotājiem, kas ir darbaspēka tirgū, personu ar smagu invaliditāti bezdarba līmenis ir gandrīz divas reizes augstāks nekā personām bez invaliditātes. Tikai 16 % iedzīvotāju, kas saskaras ar nodarbinātības ierobežojumiem, saņem palīdzību, lai varētu strādāt⁽⁸⁾.

3.5 Dažos aspektos EESK nevēlētos pilnībā piekrist dažiem Komisijas ziņojumā norādītajiem iemesliem, ar ko izskaidrots invalīdu divas reizes augstākais bezdarba līmenis salīdzinājumā ar pārējiem iedzīvotājiem. T.s. "pabalstu slazds" ir nepietiekams iemesls, saskaņā ar ko visa atbildība tiek uzvelta invalīdiem⁽⁹⁾.

3.5.1 Negatīvie statistikas dati ir saistīti ar daudz sarežģītākiem šķēršļiem, piem., darba devēju nevēlēšanās pieņemt darbā invalīdus, nepiemērotas darba vietas, nevienlīdzīga piekļuve darba tirgum, palīdzības trūkums patstāvīgas dzīves nodrošināšanai invalīdiem (personīga palīdzība vai palīgierīces), diskriminējoša attieksme transportlīdzekļos un izglītības jomā, preču un pakalpojumu pieejamība u.c. Lai arī 43,7 % aptaujāto invalīdu uzskata, ka, saņemot adekvātu palīdzību, viņi varētu strādāt, faktiski tikai 15,9 % no viņiem saņem šādu palīdzību⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Statistikas apkopojums, 3. temats: Invalīdu nodarbinātība Eiropā 2002, Eurostat, 26/2003.

⁽⁹⁾ Iespējami lielāks sociālais pabalsts nekā algas un risks zaudēt pabalstu, uzsākot strādāt.

⁽¹⁰⁾ Statistikas apkopojums, 3. temats: Invalīdu nodarbinātība Eiropā 2002, Eurostat, 26/2003.

3.5.2 EESK konsekventi uzskata, ka sociālā nodrošinājuma sistēmas, kā arī nodarbinātības programmu pārskatīšanā jāņem vērā to iemeslu sarežģītība, kādēļ invalīdiem nav pieejas darba tirgum un viņi nespēj tajā palikt⁽¹¹⁾.

3.6 Nodarbinātības veicināšana.

3.6.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija ir veikusi būtiskus pasākumus, lai uzraudzītu Nodarbinātības direktīvas⁽¹²⁾ transponēšanu un īstenošanu. Minēto aspektu uzraudzība ir jāveic sadarbībā ar sociālajiem partneriem un NVO pārstāvjiem. EESK ir pārliecināta, ka Nodarbinātības direktīvā, ar ko nodarbinātības jomā aizliedz diskrimināciju vairāku iemeslu dēļ, ieskaitot invaliditāti, ir paredzēts, ka diskriminācijas apkarošana ir ne tikai tiesības, bet arī juridisks pienākums un ka Komisijai ir izšķiroša nozīme direktīvas faktiskās īstenošanas uzraudzībā.

3.6.2 EESK nepiekrīt Eiropas Komisijas paziņojumam par invaliditātes jautājuma pamanāmību Eiropas Nodarbinātības stratēģijā (EES)⁽¹³⁾. Invaliditātes jautājuma integrācijai Nodarbinātības stratēģijā kopš minētās dimensijas atstāšanas novārtā Nacionālajās reformu programmās ir veltīta salīdzinoši neliela uzmanība.

3.6.3 Komiteja jau ir izteikusi atbalstu Komisijas regulai par EK Līguma 87. un 88. panta piemērošanu valsts atbalstam nodarbinātības jomā⁽¹⁴⁾, kā arī noteiktajiem izņēmumiem attiecībā uz valsts atbalstu, lai nodrošinātu invalīdu iekļaušanos progresīva darba tirgū.

3.6.4 EESK stingri mudina sociālos partnerus veikt turpmākus pasākumus saistībā ar invalīdu nodarbinātību. Sociālie partneri 2004. gadā ziņoja par iniciatīvām, ko uzsākuši minētajā jomā⁽¹⁵⁾.

3.6.5 EESK atbalsta arī Eiropas Sociālā fonda iniciatīvas invalīdu integrācijai darba tirgū. Iniciatīva EQUAL ir bijusi ļoti lietderīga invalīdu līdztiesības veicināšanai. Eiropas sociālo fondu jaunajā sistēmā jāņem vērā daži spēkā esošajos tiesību aktos piemirsti principi, piem., pieejamības princips un visaptveroša atbilstība projektos, ko finansē ar ESF starpniecību.

⁽¹¹⁾ 57 % invalīdu iegūst invaliditāti darba dzīves laikā.

⁽¹²⁾ DIR 2000/78, 2000. gada 27. novembris.

⁽¹³⁾ Padomes 2005. gada 12. jūlija Lēmums par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņiem. Invaliditātes jautājuma integrācija Eiropas Nodarbinātības stratēģijā, http://europa.eu.int/comm/dgs/employment_social/index_en.htm

⁽¹⁴⁾ Komisijas Regula (EK) Nr. 2204/2002.

⁽¹⁵⁾ CEEP, UNICE/UEAPME un EAK 2004. gada ziņojums par sociālo partneru darbību dalībvalstīs, lai īstenotu nodarbinātības pamatnostādnes.

3.6.6 EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Eiropas Komisija ir uzsākusi īstenot Kopienas rīcības programmu diskriminācijas apkarošanai ⁽¹⁶⁾.

3.6.7 EESK uzskata, ka pārējo iniciatīvu, piem., Vienlīdzības sammita un pasākuma "Vienlīdzīgu iespēju Eiropas gads 2007" turpinājumā jāseko nozīmīgiem politiskajiem lēmumiem vai darbības plāniem un tiesību aktiem.

3.6.8 EESK izsaka nožēlu par vispārējo tendenci, ka invalīdu organizācijas valsts mērogā nav iekļautas Nacionālo reformu programmu izstrādē. Pārskatītajā Lisabonas programmā tās mērķu labākai sasniegšanai bija jāpastiprina pilsoniskās sabiedrības līdzdalība.

3.6.9 EESK uzskata, ka dialogs ar pilsonisko sabiedrību — sociālajiem partneriem un attiecīgajām NVO — gan Eiropas, gan attiecīgās valsts līmenī ir svarīgs instruments, lai nodrošinātu nodarbinātības stratēģiju efektivitāti. Būtiski svarīga nozīme ir invalīdu NVO pārstāvju iesaistīšanai.

3.7 Invalīdu integrēšana sabiedrībā.

3.7.1 EESK nesen izteica savu atzinumu par Eiropas Invalīdu gadu un aicināja Eiropas Komisiju tās nākamajā divgadu ziņojumā par invalīdu stāvokli izvērtēt minētā Eiropas gada laikā pieņemto politisko saistību izpildi un jo īpaši Padomes rezolūciju par nodarbinātību, izglītību, e-pieejamību un kultūru izpildi, kā arī sniegt ieteikumus invaliditātes jautājumu iekļaušanai atklātās koordinācijas metodē saskaņā ar Lisabonas stratēģiju ⁽¹⁷⁾.

3.7.2 EESK atzinīgi vērtē paraugpraksi saistībā ar pasažieru aviopārvadājumu noteikumiem, kuros ir skaidri redzami integrācijas radītie ieguvumi.

3.7.3 Komiteja atzinīgi vērtē sasniegumus ⁽¹⁸⁾ IKT pieejamības jomā invalīdiem, kā arī turpmākās iniciatīvas ⁽¹⁹⁾. Zināmi panākumi būtu iespējami arī citās jomās, piem., telekomunikāciju jomā ar reglamentējošo noteikumu starpniecību un televīzijas apraides jomā.

3.7.4 EESK uzskata, ka Eiropas struktūrfondi ir ES instruments savu principu veicināšanai un ka tiesību aktos un fondu plānošanā jāiekļauj nediskriminācijas un pieejamības princips.

⁽¹⁶⁾ 2000/750/EK: Padomes 2000. gada 27. novembra lēmums, ar ko izveido Kopienas rīcības programmu diskriminācijas apkarošanai (2001.—2006.).

⁽¹⁷⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁸⁾ Paziņojums par e-pieejamību — KOM(2005) 425 galīgā red., 13.09.2005.

⁽¹⁹⁾ Pasākumi, lai saskaņotu pieejamības prasības IKT jomā; Pamatnostādnes interneta pieejamības jomā; Eiropas Programma par IKT pieejamību visiem iedzīvotājiem.

Invaliditātei jābūt transversālam jautājumam saistībā ar fondiem.

3.7.5 EESK izsaka bažas par invalīdu tiesību aizsardzību dažādos līmeņos ES. Indivīda aizsardzības apjoms un tiesības ir atkarīgas no attiecīgās personas dzīvesvietas.

3.7.6 Komiteja izsaka bažas arī par to, ka DAP pirmā posma pārskatā daži invalīdu diskriminācijas aspekti nav ņemti vērā vai arī tiem nav pievērsta pietiekama uzmanība: diskriminācijas ietekme uz invalīdiem bija jāanalizē no daudziem aspektiem, piemēram, dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģiskās pārliecības, vecuma vai seksuālās orientācijas aspekta ⁽²⁰⁾; invalīdu tiesības uz patstāvīgu dzīvi.

EESK uzskata, ka invaliditāte nav vienīgais noteicošais faktors un ka arī citi apstākļi var ietekmēt invalīdu ikdienas dzīves kvalitāti.

4. ES rīcības plāns invaliditātes jomā (DAP) 2006.—2007. gadam

4.1 Eiropas Komisija ir noteikusi jaunus mērķus minētā plāna otrajam posmam. EESK izsaka gandarījumu par to, ka mērķi joprojām attiecas uz invalīdu galveno problēmu risināšanu.

4.2 EESK nepiekrīt paziņojumam par to, ka "ka invaliditātes jautājumu integrācija ir bijusi sekmīga dažās jomās, jo īpaši nodarbinātības, IKT un izglītības jomā". Tas ir pretrunā dažiem apgalvojumiem Apvienotajos integrācijas pārskatos, kuros ir atzīts, ka salīdzinājumā ar saimnieciskās darbības rezultātu pamatojumu, kas labākajā gadījumā ir jaukts, stāvoklis nav vērā ņemami uzlabojies. Tie skaidri apliecina, ka Lisabonas pārskatā par īstenošanu ir konstatējamas atšķirības starp to, ko dalībvalstis ir apņēmušās saistībā ar kopējiem mērķiem, un minēto valstu īstenoto politiku ⁽²¹⁾.

4.3 EESK uzskata, ka ES augsta līmeņa grupai invaliditātes lietās ir ļoti liela nozīme DAP īstenošanā un tā ir jānostiprina; minētajai grupai jāizstrādā konkrēti mērķi un ieteikumi, kas jāapstiprina Eiropas Savienības Padomei.

4.3.1 EESK noteikti atbalsta Eiropas Invaliditātes foruma un citu specifisku Eiropas invalīdu organizāciju iesaistīšanu minētās augsta līmeņa grupas diskusijās, lai nodrošinātu invaliditātes kustības līdzdalību to politiku noteikšanā, kas skar Eiropas iedzīvotājus — invalīdus.

⁽²⁰⁾ EK Līguma 13. pants par diskriminācijas iemesliem.

⁽²¹⁾ Kopīgs ziņojums par sociālo aizsardzību un sociālo integrāciju 2006. gadā (KOM(2006) 62 galīgā red.)

4.4 EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Eiropas Komisija veic pasākumus, lai uzsāktu pārkāpumu tiesvedību pret tām dalībvalstīm, kas savas valsts tiesību aktos vēl nav transponējušas Direktīvu par vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātībā un profesijā (2000/78) vai arī nav to pienācīgi īstenojušas ⁽²³⁾.

4.5 Otrā posma prioritārās jomas.

4.5.1 DAP otrajā posmā galvenā uzmanība tiek pievērsta invalīdu aktīvai integrācijai un tiek veidota iedzīvotāju izpratne par invaliditāti ⁽²³⁾. Tas nozīmē, ka invalīdiem ir tāda pati personiskā izvēle un kontrole attiecībā uz viņu ikdienas dzīvi kā personām bez invaliditātes.

4.6 Aktivitātes veicināšana.

4.6.1 EESK iepriekšējā atzinumā atzīmēja, ka invalīdi nav minēti jaunajā, pārskatītajā Lisabonas stratēģijā ⁽²⁴⁾.

4.6.2 EESK brīdina, ka invalīdu nodarbinātības un aktivitātes līmeni nav iespējams paaugstināt, neuzlabojot darba apstākļus un nelikvidējot diskrimināciju tādās jomās kā izglītība, transports, IKT, preču un pakalpojumu pieejamība u.c.

4.6.3 EESK uzskata, ka Eiropas Nodarbinātības stratēģijas mērķu pārskatīšanā jāņem vērā invaliditātes integrācija. Pretējā gadījumā invalīdu aizsardzība joprojām būs ļoti zemā līmenī.

4.6.4 Eiropas struktūrfondi ievērojami veicinās integrāciju, ja tiks ievērots nediskriminācijas un pieejamības princips attiecībā uz invalīdiem. Struktūrfondu jaunajā plānošanas periodā ir jānovērš jaunizveidotu vides šķēršļu radīšana, kā arī jāveicina minēto fondu visaptverošā izmantošana.

4.6.5 Ar jauno Eiropas Komisijas regulu par grupveida atbrīvojumu attiecībā uz nodarbinātību un mācībām ir jāizveido taisnīga sistēma, lai veicinātu invalīdu līdzdalību darba tirgū. Ar jauno pārskatīšanas procedūru būtu jāatvieglo darba devēju iespējas atbalstīt savus darbiniekus — invalīdus.

4.6.6 Sociālās ekonomikas uzņēmumi ievērojami var veicināt invalīdu integrāciju darba tirgū.

4.7 Kvalitatīvu atbalsta un aprūpes pakalpojumu pieejamības veicināšana.

4.7.1 EESK piekrīt Eiropas Komisijai par minētā jautājuma nozīmīgumu.

⁽²³⁾ Austrija, Luksemburga, Somija un Vācija.

⁽²³⁾ Saskaņā ar ES pamattiesību hartas 26. pantu "Savienība atzīst un ievieš invalīdu tiesības izmantot pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu viņu neatkarību, sociālo un profesionālo integrāciju un dalību sabiedrības dzīvē".

⁽²⁴⁾ EESK 2006. gada 14. februāra atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par pasākuma "Eiropas Invalīdu gads 2003" īstenošanu, rezultātiem un vispārējo novērtējumu." Ziņotāja: Anca kdze (OV C 88, 11.04.2006).

4.7.2 EESK uzskata, ka visiem pasākumiem, ar ko atvieglo invalīdu dzīvi Eiropas sabiedrībā, jābalstās uz cilvēka pamattiesībām, piemēram:

— tiesības uz pārvietošanās brīvību un dzīvesvietas brīvu izvēli,

— tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un uz ģimenes dzīvi,

— nevienam patvaļīgi nevar atņemt brīvību,

— nevienam nevar piemērot spīdzināšanu vai necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodu,

— tiesības uz izglītību,

— tiesības uz veselības aprūpi, ieskaitot informācijas, veselības aprūpes un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību,

— nevienam nevar atņemt viņa/viņas īpašumu.

4.7.3 Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos atbalstīt to cilvēku neatkarību, kas ir izmitināti lielās pastāvīgās uzturēšanās iestādēs, kā arī novērst šādu personu institucionālizāciju un segregāciju.

4.7.3.1 EESK aicina Komisiju nodrošināt visu neatkarīgā dzīves veidā ieinteresēto pušu, piem., valsts līmeņa varas iestāžu, invalīdu organizāciju un ES aktīvu līdzdalību minētajā procesā.

4.7.3.2 Neatkarīgs dzīves veids nenozīmē tikai dzīvot sabiedrībā, bet gan būt arī sabiedrības līdzvērtīgai daļai. Neatkarīgs dzīves veids ir pilnīga līdzdalība visos sabiedrības dzīves aspektos.

4.7.3.3 EESK uzskata, ka ar ikvienu pasākumu aprūpes pakalpojumu pārskatīšanai jāveicina neatkarīgs dzīves veids invalīdiem. Īpašam mērķim par institucionalizēšanas novēršanu un uz kopienu balstītu alternatīvu attīstību jābūt jaunās stratēģijas ilgtermiņa aprūpes jomā sastāvdaļai, kā arī sociālās aizsardzības jaunās stratēģijas sastāvdaļai. Minētajās alternatīvās jāiekļauj tādas iniciatīvas kā personīgi palīgi, palīgierīces, atbalsta pakalpojumi, informācija, mājskolotāji, invalīdu iesaistīšana pašu aprūpē u.c.

4.7.4 EESK izvirza prasību uzlabot standartus attiecībā uz invalīdiem sniegto pakalpojumu kvalitāti. Minētie standarti jāizstrādā sadarbībā ar invalīdu organizācijām. Visiem atbalsta un aprūpes pakalpojumu modeļiem jābalstās uz kvalitāti, nepārtrauktību un pieejamību.

4.7.5 Piemērojot atklātās koordinācijas metodi veselības aprūpes jomā, jāņem vērā arī invalīdu vajadzības un viņu pamattiesības attiecībā uz pakalpojumu pieejamību.

4.8 *Preču un pakalpojumu pieejamības veicināšana.*

4.8.1 EESK atzinīgi vērtē noteikumus par pasažieru ar kustību traucējumiem pārvadājumiem gaisa transportā un iniciatīvas plašākā pārvadājumu mērogā (ar dzelzceļa satiksmi, tālsatiksmes autobusiem un jūras satiksmi) un tūrismā, kuras nodrošinās invalīdu brīvu pārvietošanos.

4.8.2 Lai novērstu nevienlīdzīgās digitālo pakalpojumu izmantošanas iespējas Eiropas sabiedrībā, būtiski svarīga ir jauno tehnoloģiju pieejamība. ES ir jānodrošina, ka projekti 7. pamatprogrammas ietvaros uzlabo pētījumus saistībā ar jaunajām tehnoloģijām, palīgierīcēm un visiem iedzīvotājiem paredzētām precēm un pakalpojumiem.

4.8.3 EESK uzskata, ka, šobrīd apspriežot direktīvu par iekšējā tirgus pakalpojumiem, jautājumā par preču un pakalpojumu pieejamību ES jāņem vērā patērētāju — invalīdu vajadzības.

4.8.4 EESK iesaka Eiropas Komisijai nākamajā paziņojumā par vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem ņemt vērā nepārtrauktības un pieejamības principu, kā arī Eiropas kvalitātes standartus.

4.9 *ES analītiskās jaudas palielināšana.*

4.9.1 Eiropas Savienībai jāspēj izvērtēt invalīdu stāvokli.

4.9.2 EESK uzskata, ka attiecībā uz invalīdiem ir vajadzīgi ticamāki un salīdzināmi dati. ES pašreizējā statistika ietver analīzi, kas balstās uz dzimumu un vecumu. Invalīdu stāvokļa analīzes nolūkā, kā arī turpmākās politikas izstrādei būtiski svarīgi ir nodrošināt ES līmeņa visaptverošu statistikas klasifikāciju.

4.9.3 Jānodrošina turpmāki akadēmiskie pētījumi, kuros īpaši uzmanība pievērsta pašu invalīdu izteiktajām vajadzībām, kā arī vairākkārtējas diskriminācijas labāka analīze.

“Vienlīdzīgu iespēju Eiropas gads 2007” ir unikāla iespēja Komisijai uzņemties atbildību par tiesiskās aizsardzības līdzsvarošanu/saskaņošanu invalīdu diskriminācijas novēršanas jomā visā ES un veikt pasākumus attiecīgu pārkāpumu gadījumā.

EESK gaida nākamo divgadu ziņojumu par DAP 2008. gadā.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums: Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā — Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007.—2013. gadam”

KOM(2005) 299 galīgā red. — SEC(2005) 904

(2006/C 185/11)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 5. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, savu atzinumu pieņēma 2006. gada 23. martā. Ziņotājs — VEVER kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēdē), ar 47 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja izsaka nožēlu par to, ka kohēzijas politikas stratēģiskās pamatnostādnes 2007.—2013. gadam tika iesniegtas gadu pēc priekšlikumiem par budžeta plānošanu un noteikumiem par struktūrfondu izmantošanu minētajā laika posmā nevis vienlaicīgi vai pirms tiem. Šajā gadījumā pamatnostādnes vairāk līdzinās papildu nosacījumiem nekā reālām vadlīnijām.

1.2 Šī nobīde ir vēl jo vairāk jānožēlo tādēļ, ka minētās pamatnostādnes ir steidzami nepieciešamas kohēzijas dažādo un komplekso problēmu risināšanai periodā no 2007. līdz 2013. gadam — ar paplašināšanu saistītie pasākumi, *euro* nostiprināšana, globalizācijas paātrināšanās rezultātā izveidojušās Lisabonas stratēģijas atpalcības novēršana. Nepietiekamas izaugsmes problēmu, dalībvalstu kraso atšķirību un pārāk ierobežotā Kopienas budžeta dēļ Eiropas Savienības priekšrocības ir vairāk potenciālas, nekā nodrošinātas (paplašinātā vienotā tirgus konsolidācija, nākotnes infrastruktūras, pielāgošanas reformas).

1.3 EESK uzskata, ka stratēģisko pamatnostādņu prioritāšu un struktūrfondu mērķu savstarpējā saikne ir neskaidra un ka būtu skaidri jānosaka minēto mērķu īstenošanas nosacījumi. Tādējādi galvenā prioritāte — veiksmīga investīciju piesaiste — rada nepieciešamību sekmēt pārliecību par ES attīstību. Otrā prioritāte — atbalstīt inovāciju un uzņēmējdarbību — saistās ar Kopienas līdzekļu ilgstošu neatbilstību (strupceļš Kopienas patentu jomā, nepilnības uzņēmumu Eiropas juridiskajā statusā, nepietiekams subsīdiu finansējums). Trešā prioritāte — darbavietu radīšana — saistās ar Lisabonas stratēģijas atpalcības novēršanu un vienotā tirgus ekonomiskās un sociālās darbības optimizāciju nākotnē globalizācijas spiediena ietekmē.

1.4 Tāpat kā Eiropas Parlaments, arī EESK izsaka bažas par 2005. gada decembra Eiropadomes sanāksmē plānotā Kopienas budžeta 2007.—2013. gadam nepietiekamību: tā griesti, kuri ilglaicīgi noteikti 1,045 % apmērā no nacionālā kopienākuma (jeb 0,36 % kohēzijas budžetam) ir zemāki nekā pirms paplašināšanas no 15 līdz 25 dalībvalstīm, kaut gan starptautiskā konkurence un atšķirības dalībvalstu starpā ir būtiski palielinājušās. No minētā izriet, ka galvenā problēma, kas jārisina ar kohēzijas politikas stratēģisko pamatnostādņu 2007.—2013. gadam starpniecību, ir šāda: kā iegūt labāku rezultātu ar mazākiem līdzekļiem? Šajā nolūkā EESK ierosina dažādot kohēzijas politikas līdzekļus, vairāk koncentrēt tās finansējumu un modernizēt pārvaldības formas.

1.5 EESK ierosina dažādot kohēzijas politikas līdzekļus, radoši pieejot Savienības finansējuma sadalei.

1.5.1. Struktūrfondu būtu jābalstās nevis uz subsīdijām, bet citiem finanšu instrumentiem, un tiešā sadarbībā ar EIB un EIF ir jāattīsta aizdevumi, atbalsts procentu nomaksai, aizdevumu garantijas, atbalsts investīciju un riska kapitālam.

1.5.2. Šādi pasākumi, kas ir daudz plašāka mēroga nekā tikai *Jeremie* programma, paaugstinātu fondu finansējuma efektivitāti, labāk papildinot publisko un privāto kapitālu un tādējādi papildinot nepietiekamo budžetu.

1.5.3. Tādēļ EESK iestājas par ES aizdevumu un garantiju apjoma ievērojamu palielināšanu, ciešāku sadarbību ar banku un finanšu nozari un atbilstošu izmaiņu ieviešanu jaunajos noteikumos par struktūrfondu. Trīs minētie nosacījumi prasa, lai Eiropas Komisija steidzami izvirzītu priekšlikumus šajā jomā.

1.6 EESK ierosina koncentrēt struktūrfondu izmantošanu atbilstoši Eiropas prioritārajām interesēm.

1.6.1. Turpinot un attīstot tiešo atbalstu visnabadzīgākajām valstīm un reģioniem, ir jānostiprina Eiropas infrastruktūras tīklu finansēšana un atbalsts pierobežas reģioniem, iesaistot publiskos un privātos partnerus.

1.6.2. Tādēļ EESK prasa nopietni pārskatīt Eiropas komunikāciju tīklu budžetu, ko, neraugoties uz Lisabonas stratēģijas mērķiem, 2005. gada decembra plānošana atstājusi novārtā.

1.6.3. Tas paredz arī plašāk izmantot Kopienas atbalstu, lai palīdzētu dalībvalstīm īstenot Kopienas pamatnostādnes, lēmumus un saistības kā direktīvu transponēšanas, tā arī Lisabonas stratēģijas jomā. Īpaši būtu jāpārskata izglītības atbalstam paredzētais budžets, kas 2005. gada decembrī arī tika samazināts.

1.7 Visbeidzot, nolūkā veicināt pārskatāmību un mijiedarbību, EESK ierosina modernizēt kohēzijas politikas pārvaldības formas.

1.7.1. Tas nozīmē Kopienas, tāpat kā valsts atbalsta atbilstību Eiropas konkurences politikai.

1.7.2. Tādēļ nepieciešama organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, īpaši sociālo partneru, plašāka iesaistīšana Eiropas kohēzijas politikas izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā.

1.7.3. Šajā nolūkā EESK pieprasa, lai sociāli profesionālo partneru iesaistīšana tiktu skaidri noteikta un iekļauta stratēģiskajās pamatnostādnēs. To īstenošanas noteikumi katrā dalībvalstī būtu jānorāda plānošanas un pārskatīšanas dokumentu pielikumā.

2. Ievads

2.1 Komisijas 2005. gada 5. jūlija paziņojums par kohēzijas politikas stratēģiskajām pamatnostādnēm 2007.—2013. gadam papildina virkni jau agrāk izteiktu priekšlikumu.

2.1.1 2004. gada 17. februārī iesniegtās Kopienas budžeta pamatnostādnes 2007.—2013. gadam tika aprēķinātas uz 1,14 % no nacionālā kopienākuma bāzes.

2.1.2 Regulu projekti, ar ko izmaina nosacījumus attiecībā uz struktūrfondu (ERAF, ESF, Kohēzijas fonds) 2007.—2013. gada periodam, tika iesniegti 2004. gada 14. jūlijā⁽¹⁾: Komisija ierosināja izvirzīt fondu trīs šādus mērķus:

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Fondi (Vispārīgie noteikumi)", "Kohēzijas fonds" un "Reģionālās attīstības fonds", OV C 255, 14.10.2005., 79., 88. un 91. lpp.

2.1.2.1 konverģences mērķi, kas aizstāj pašreizējo 1. mērķi un ir vērsti uz palīdzību mazāk attīstītiem ES reģioniem, kuru iekšzemes kopprodukts (IKP) nesasniedz 75 % no ES vidējā līmeņa; tam paredzēti 78,54 % no fondu resursiem;

2.1.2.2 reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības mērķi, kas aizstāj pašreizējo 2. mērķi un ir vērsti uz citiem ES reģioniem, atbalstot tos Lisabonas stratēģijas īstenošanā un nodarbinātības līmeņa celšanā; tam paredzēti 17,22 % no fondu resursiem;

2.1.2.3 Eiropas teritoriālās sadarbības mērķi, kas aizstāj *Interreg* programmu; tam paredzēti 3,94 % no fondu resursiem.

2.1.3 Komisija 2004. gada 14. jūlijā iesniedza projektu par pārrobežu sadarbības Eiropas grupas statusu, kas atvieglotu šādas iniciatīvas ES ietvaros⁽²⁾.

2.2 Komisija, 2005. gada 5. jūlijā iesniedzot kohēzijas politikas stratēģiskās pamatnostādnes 2007.—2013. gadam, izvirzīja trīs prioritātes, kas, pat ja tās daļēji sakrīt, tomēr atšķiras no iepriekš minētajiem struktūrfondu finansējuma mērķiem:

2.2.1 pirmā stratēģisko pamatnostādņu prioritāte ir investīciju piesaiste;

2.2.2 otrā attiecas uz inovāciju un uzņēmējdarbības veicināšanu;

2.2.3 trešā prioritāte ir atbalsts darbavietu radīšanai.

2.3 Minētās stratēģiskās pamatnostādnes ir jāīsteno valsts pamatstratēģiju ietvaros, kuras Komisija, dalībvalstis un reģioni izstrādās vēlāk.

2.4 Stratēģiskās pamatnostādnes bija pēdējais trūkstošais posms kohēzijas politikas 2007.—2013. gadam kopējās paketes apspriešanā. Loģiskāk būtu bijis, ja Komisija ievadītu debates par kohēzijas politiku, iepazīstinot ar savām stratēģiskajām pamatnostādnēm, kas noteiktu vispārējo politiku, nevis ar projektiem fondu izmantošanas noteikumiem, kuri patiesībā nosaka fondu izmantošanas kārtību. Bez labākas savstarpējas saiknes, kas nodrošina stratēģisko pamatnostādņu vadošo, nevis papildu lomu, pastāv risks mazināt Eiropas kohēzijas politikas pievienoto vērtību un veicināt attīstības stratēģiju nacionālīzēšanos, kura nelabvēlīgi ietekmē kohēziju, konkurētspēju un ES ekonomiskās un sociālās darbības efektivitāti.

⁽²⁾ EESK atzinums: OV C 255, 14.10.2005., 76. lpp.

2.5 Debates par budžeta pamatnostādņēm 2007.—2013. gadam un fondu reglamentēšana minētajam periodam sākas grūtos apstākļos, ko raksturoja jūtamas atšķirības 25 dalībvalstu nostājā attiecībā uz līdzekļu piešķiršanu un sadali. Pēc pirmās neveiksmes 2005. gada jūlijā Eiropadome 2005. gada 17. decembra sanāsmē vienojās par samazinātu budžetu: Padome nosaka 2007.—2013. gada budžeta griestus 1,045 % apmērā no nacionālā kopienākuma, no kuriem konverģencei paredzēti 82 % jeb 252 miljardi *euro*, konkurētspējai un nodarbinātībai — 15,5 % jeb 48,5 miljardi un 7,5 miljardi jeb mazāk kā 2,5 % — Eiropas teritoriālajai sadarbībai.

2.6 Eiropas Parlaments 2006. gada 18. janvārī noraidīja minēto nepietiekamā budžeta plānu. Padome un Parlaments atsāka diskusijas, kuru rezultātā 2006. gada 4. aprīlī tika rasts kompromiss, kas paredz papildināt pašreizējo budžetu par 4 miljardiem *euro* (no tiem 2 miljardi rezervē). Minētais kompromiss abām pusēm vēl jāratificē.

3. Piezīmes par kohēzijas politikas mērķiem 2007.—2013. gadam

3.1 Kohēzijas stratēģiskās pamatnostādnes nosaka būtiskus uzdevumus 2007.—2013. gada periodam.

3.1.1 Pirmkārt, jāturpina un jākonsolidē paplašināšana. Pēc paplašināšanas no 15 līdz 25 dalībvalstīm 2004. gadā Eiropas Savienībai 2007. gadā būs jāuzņem vēl divas dalībvalstis. Vēlāk, līdz 2013. gadam vai pēc tā varētu sekot vēl citas, jo pievienošanās kandidātvalstu saraksts nav noslēgts. Katrā gadījumā, pat ja paplašināšanas nostiprina vienotā tirgus nozīmi un tā izaugsmes iespējas, nodarbinātību, tirdzniecību un konkurētspēju, kā arī ražošanas un patēriņa apjomu globalizācijas apstākļos, arvien pieaugošās ekonomiskās un sociālās atšķirības rada nepieciešamību koordinēt Eiropas un valstu politikas kvalitatīvi jaunā pakāpē vienotā tirgus pārvaldībai un nostiprināšanai, kā arī ES teritorijas kopīgai plānošanai.

3.1.2 *Euro* zonas sekmīgai paplašināšanai jānotiek, nostiprinot *euro* vērtību, pievilcību un lielāku efektivitāti izaugsmes un nodarbinātības jomā. Pašreiz *euro* zonai ir pievienojušās 12 no 25 dalībvalstīm. Tās mērķis ir paplašināties līdz 2013. gadam, iekļaujot lielāko daļu dalībvalstu ar nosacījumu, ka tās atbilst visiem kritērijiem. Līdz ar ES paplašināšanu *euro* zonas paplašināšanai nepieciešama lielāka konverģence, pirmkārt, ekonomiskajā jomā, bet arī vairākās ar to saistītās jomās, sākot ar nodokļiem, proti, ar nodokli apliekamās summas saskaņošanu, līdz sociālajai politikai, vienlaikus nodrošinot konkurētspēju.

3.1.3 Minētajā periodā strukturālās izmaiņas turpinās pieaugt:

3.1.3.1 globalizācija un jaunu ekonomisko lielvalstu parādīšanās saasinās konkurenci un pastiprinās uzņēmumu pārvietošanu;

3.1.3.2 globālas informācijas sabiedrības radīto inovāciju rezultātā vēl vairāk pastiprināsies tehnoloģiskās izmaiņas;

3.1.3.3 Līdz ar pēckara “*baby boom*” paaudzes aiziešanu pensijā apstiprināsies Eiropas demogrāfiskā novecošana, kuras rezultātā izmainīsies dzīves un darba apstākļi, kā arī sociālo pabalstu līdzsvars dalībvalstīs;

3.1.3.4 paredzama arī migrācijas pastiprināšanās no mazāk attīstītajām trešām valstīm. Labāka migrācijas pārraudzība paredz, pirmkārt, uzlabot pielāgošanos ES integrācijas vajadzībām un iespējām un, otrkārt, ievērojami palielināt atbalsta efektivitāti emigrācijas valstu attīstībai, radot tajās vairāk darbvietu un veicinot to ekonomisko un sociālo izaugsmi. Arī dažādu līmeņu skolu un apmācības programmās vajadzētu labāk atspoguļot nepieciešamību pielāgoties imigrācijai.

3.1.3.5 Eiropas kohēzijas politikas būtisks nosacījums ir sociālās atstumtības un nabadzības apkarošana tiklab darba meklētāju, kā arī “nabadzīgu strādājošo” vidū. Ja šāda veida problēmas, kas savā būtībā ir plašākas par nodarbinātības problēmu, netiks atrisinātas, kohēzijas nodrošināšana būs apgrūtināta ne tikai no sociālā, bet arī no ekonomiskā viedokļa.

3.1.4 Eiropadomes kopš 2000. gada noteiktais Lisabonas stratēģijas izpildes termiņš 2010. gadā būs minētā lielo pārmaiņu perioda uzmanības centrā. Stratēģijas īstenošana tomēr kavējas. Savas konkurētspējas nodrošināšanai Eiropai pēc iespējas ātrāk ir jāatgūst iekavētais, taču tas nebūs viegli.

3.2 Risinot turpmāko gadu nozīmīgākās problēmas, Eiropas kohēzijas politika balstīsies uz vairākām svarīgām priekšrocībām, piemēram,

3.2.1 īpašo nozīmi, kāda ir Eiropas iekšējam tirgum, kas apvieno vairāk nekā pusmiljardu Eiropas iedzīvotāju un veido ekonomisko, tirdzniecības un cilvēkresursu potenciālu, kurš vēl netiek pilnībā izmantots ne ekonomiskā piedāvājuma un pieprasījuma, ne arī darba tirgus jomā;

3.2.2 Eiropas sociālo attiecību un Eiropas sociālā dialoga modeli, kurā uzsvars ir likts uz cilvēkresursu attīstību saistībā ar nodarbinātības, attīstības, veselības un dzīves kvalitātes problēmām globalizācijas apstākļos;

3.2.3 jauno dalībvalstu izaugsmes dinamiku, kas bieži vien ir divreiz lielāka par vidējo Kopienas rādītāju un varētu sekmēt būtisku attīstības atšķirību mazināšanu un straujāku ES ekonomikas un tirdzniecības attīstību;

3.2.4 jaunas plānošanas un investīciju iespējas, ko sniedz Eiropas kontinenta apvienošana un kuras ļauj pārskatīt Eiropas iekšējo saimniecisko sistēmu un īstenot inovatīvas infrastruktūru un teritorijas plānošanas shēmas;

3.2.5 Lisabonas stratēģijā paredzētās ekonomiskās un sociālās reformas, ja tās spēs attīstīties un sadarbībā ar sociālajiem partneriem radīt savstarpējas saiknes efektu, varētu būt būtisks atbalsts Eiropas Savienības kohēzijas politikas sekmīgā īstenošanā.

3.2.6 Eiropas kohēzijas politikas atbalstam kopumā vajadzētu sekmēt izaugsmes un nodarbinātības savstarpējo saikni, attīstot dažādo faktoru pozitīvu mijiedarbību (vienotā tirgus, investīciju, teritorijas plānošanas un reformu padziļināšanu un paplašināšanu dalībvalstīs).

3.3 Eiropas kohēzijas politikā jāņem vērā arī būtiskas problēmas, kas apgrūtinās tās īstenošanu.

3.3.1 Pirmkārt, jāmin pastāvīgās grūtības atjaunot strauju Eiropas ekonomisko dinamiku. Eiropas Savienība pamazām ne tikai nesāk atgūt iekavēto, tā vēl vairāk atpaliek no saviem konkurentiem. Tās izaugsme kopumā ir viduvēja, daudzās dalībvalstīs ir augsts bezdarba līmenis, kas skar gan gados jaunus, gan vecākus cilvēkus, lielākoties nepietiekami tiek radītas darbavietas un veikta pētniecība, paātrinās uzņēmumu pārvietošana. Vieta, kuru Eiropa pašreiz ieņem atbilstoši vispārējiem rādītājiem, neatspoguļo tās pirms pieciem gadiem deklarētās ambīcijas. Minētā stāvokļa būtiska uzlabošanās pagaidām nav paredzama.

3.3.2 Otra svarīgākā kohēzijas politikas problēma skar paplašināšanas rezultātā radušās krasās ekonomiska un sociāla rakstura atšķirības. To izlīdzināšana prasīs daudz laika. Kohēzijas politikai nepieciešama jauna pieeja un metodes salīdzinājumā ar tām, kas tika izmantotas iepriekšējos gados, kad attīstības līmeņa atšķirības starp dalībvalstīm bija mazākas.

3.3.3 Kohēzijas politikas vājš punkts ir ekonomisko politiku nepietiekama koordinācija, nodokļu politiku ieskaitot, kas pat *euro* zonas dalībvalstīs nav pietiekami koordinēta. Līdz ar dalībvalstu skaita palielināšanos minētais jautājums ir steidzami jārisina, neraugoties uz to, ka tas ir grūtāk izdarāms. Līdztekus šādai ciešākai ekonomiskajai koordinācijai vajadzētu labāk saskaņot arī sociālos jautājumus.

3.3.4 Līdz ar citiem darbības traucējumiem jāatzīmē arī nepietiekama pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iesaistīšana, jo šobrīd valsts un pašvaldību iestādēm ir primārā loma un ir

vērojama pārāk izteikta divpusēja Komisijas/dalībvalstu pārvaldība kohēzijas politikas īstenošanā ⁽³⁾.

3.3.5 Eiropas fondi, salīdzinot ar pieaugošajām vajadzībām, proporcionāli nav pārāk lieli. 2005. gada 17. decembra vienošanās, ar ko nosaka Eiropas budžeta griestus 1,045 % apmērā no nacionālā kopienākuma, samazina koēzijas politikas budžetu līdz 0,36 % no nacionālā kopienākuma. Tādējādi EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments, izsaka bažas par Eiropas budžeta līdzekļu samazināšanos pēc paplašināšanas no 15 līdz 25 dalībvalstīm. Saistībā ar ES kohēzijas problēmām minētais līmenis, kam nav nekā kopēja ar valstu budžetiem (ASV budžets ir vairāk kā 20 % no IKP), ir ļoti zems.

3.3.6 No iepriekš minētā izriet, ka galvenā problēma, kas jārisina ar kohēzijas politikas stratēģisko pamatnostādņu 2007.—2013. gadam starpniecību, ir šāda: kā iegūt labāku rezultātu ar mazākiem līdzekļiem? Īpaša uzmanība būs jāpievērš ierobežoto līdzekļu iespējami labākai izmantošanai, nodrošinot nevis pastāvīgu atbalstu, bet gan apstākļus patstāvīgai un ilgtspējīgai attīstībai. Tādēļ nepieciešams, pirmkārt, rast maksimālu konvergenci un savstarpēju papildināmību ar valstu budžetiem un, otrkārt, palielināt un atbalstīt tirgus ietekmi un tirgus konjunktūru, kas kopā ar publiskā finansējuma avotiem spēj mobilizēt resursus atbilstoši Eiropas kolektīvās attīstības vajadzībām.

3.3.7 Minēto problēmu risināšanai nepieciešams dažādot kohēzijas politikas līdzekļus, vairāk koncentrēt tās pasākumus un modernizēt pārvaldības formas. Šie apsvērumi ir sīkāk izklāstīti turpmākajos punktos.

4. Piezīmes par kohēzijas politikas prioritātēm 2007.—2013. gadam

4.1 Kohēzijas politikas pamatnostādnes 2007.—2013. gadam iekļaujas “izaugsmes un nodarbinātības” pamatprioritātē. Tās atsaucas uz partnerattiecībām, ko 2005. gada martā izvirzīja Eiropadome, un uz Komisijas 2005. gada jūnijā ierosinātajām integrētajām pamatnostādnēm minētajā jomā.

4.2 Attiecībā uz minēto vispārējo “izaugsmes un nodarbinātības” prioritāti Komisijas paziņojumā izvirzītas trīs īpašas prioritātes: veicināt investīciju piesaisti Eiropai, attīstīt inovāciju un uzņēmējdarbību, sekmēt nodarbinātību un apmācību. Minētās prioritātes papildina transversāla problēma saistībā ar ES labāku teritoriālo attīstību laukos un pilsētās, kā arī pārrobežu, valsts un reģionālajā līmenī.

⁽³⁾ EESK 15.09.2004. atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Mūsu kopējās nākotnes veidošana: paplašinātas Eiropas politikas izaicinājumi un budžeta līdzekļu laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam”, OV C 74 23.03.2005, 32.lpp.

4.3 Pirmajai prioritātei, kuras mērķis ir veiksmīga investīciju piesaiste, ir īpaša nozīme. Tā jo īpaši būtu īstenojama paplašinātās Eiropas mazāk attīstītajos reģionos, uz kuriem šādi pasākumi attiecināmi pirmām kārtām, sekojot līdzī pārejas perioda pasākumiem agrāk prioritārajos reģionos. Tā kā Eiropas finansējuma līdzekļi ir ierobežoti, investīciju kapitāla veicināšanai, it īpaši privātajā sektorā, ir jāklūst par obligātu prasību Eiropas ekonomiskās attīstības prioritāšu jomā.

4.3.1 Neraugoties uz sekmēm iekšējā tirgus un ekonomiskās un monetārās savienības izveidošanā, kā arī vairāku Lisabonas stratēģijasreformu īstenošanā, Eiropas Savienība tomēr vēl nav nodrošinājusi patstāvīgas un straujas izaugsmes mehānismu, kas veicinātu valstu ekonomiku sinerģiju un savstarpējo papildināšanos. Kohēzijas politikas sekmīga īstenošana nav iespējama, neatjaunojot visu iesaistīto grupu (uzņēmēju, strādājošo, investoru) ticību ES ekonomiskajai un sociālajai attīstībai, kā arī tās politiskajai un institucionālajai nākotnei.

4.3.2 Tādēļ turpmākajos gados būs jānovērš neskaidrības tādos būtiskos jautājumos kā vienotā tirgus izveide, ar *euro* saistītas konkurētspējīgas ekonomikas veicināšana, izaugsmes un nodarbinātības palielināšana, dzīves apstākļu uzlabošana, Lisabonas stratēģijas veiksmīga īstenošana, ES iestāžu efektīva pārvalde un paplašinātās Eiropas optimāla un ilgtspējīga plānošana ekonomiskās, sociālās un vides izaugsmes saskaņošanas nozīmē.

4.3.3 Komisijas paziņojumā īpaša uzmanība veltīta investīcijām infrastruktūrās, īpaši transporta jomā. Taču trūkst analīzes par iemesliem, kā dēļ minētajā jomā joprojām vērojama kavēšanās. Lai novērstu minēto kavēšanos, vajadzētu dot priekšroku Eiropas transporta, enerģētikas un telekomunikāciju infrastruktūru finansēšanai, no kā ir atkarīga ES kohēzija. 2005. gada 17. decembra vienošanās ietvaros paredzēto kraso finansējuma samazinājumu minētajām infrastruktūrām var tikai nožēlot — fakts, ka Eiropadome atteicās no šādas prioritātes, ir tieši pretrunā Lisabonas saistībām, kuru īstenošana ir viens no galvenajiem mērķiem 2007.—2013. gada periodā. Tādēļ EESK tāpat kā Eiropas Parlaments prasa pārskatīt Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanai piešķirto budžetu.

4.3.4 Komisijas paziņojumā uzsvērtas vēl divas prioritāras kohēzijas politikas investīciju jomas: pirmkārt, investīcijas vides sektorā un, otrkārt, Eiropas enerģētiskās neatkarības nostiprināšana.

4.3.4.1 Jāuzsver šo prioritāšu un iepriekš minētā Eiropas infrastruktūru tīklu atbalsta tiešas saiknes nodrošināšana.

4.3.4.2 Vajadzētu arī pārbaudīt, vai Eiropas finansējuma saņēmēji ievēro apkārtējās vides aizsardzības prasības.

4.4 Kohēzijas politikas otrā prioritāte ir sekmēt inovāciju un uzņēmējdarbību. Līdz ar to Komisija tieši pārņem Lisabonas stratēģijas prioritātes attiecībā uz zināšanu Eiropas veicināšanu.

4.4.1 Minētā prioritāte pirmām kārtām attiecas uz investīciju palielināšanu pētniecībai.

4.4.1.1 Jāatzīst, ka Eiropa kopumā atpaliek no tās lielajiem partneriem tehnoloģiju jomā. Pētījumu finansējums dalībvalstīs, kas bieži vien ir par 1/3 zemāks nekā Lisabonas stratēģijas noteiktie 3 % no IKP, pēdējos gados ne tikai nav pieaudzis, bet šim finansējumam ir noteikti griesti, vai tas ir pat samazinājies. Eiropas pētniecības un attīstības pamatprogrammas budžets salīdzinājumā ar dalībvalstu pētniecības budžetiem ir niecīgs un nepietiekami saskaņots ar valstu pētniecības programmām. Tāpat Kopienas institucionālie procesi pat visaugstākajā līmenī dažkārt vēl arvien tiek bloķēti, un tas nav labs signāls. Trīsdesmit gadus ilgstošie neveiksmīgie centieni ieviest Eiropas patentu spilgti atspoguļo ES problemātisko nespēju rast savām ambīcijām atbilstošus līdzekļus.

4.4.1.2 Tādēļ vajadzētu izstrādāt nopietnu Eiropas pētījumu politiku ar augstu ticamības pakāpi. Kopienas budžeta pārskatīšanas ietvaros būtiski jāpalielina Eiropas finansējums pētniecībai, nodrošinot tā reālu saskaņošanu ar valstu pētniecības programmām. Tas attiecas arī uz Kopienas patenta izveidošanas procesa atbloķēšanu, nav iespējams panākt vienprātīgu vienošanos, to sākumā varētu nepiemērot visām dalībvalstīm. Kas notiktu ar *euro*, Šengenu vai Eiropas sociālo politiku, ja to ieviešana būtu pakļauta vienprātīgam lēmumam?

4.4.2 Komisijas paziņojumā uzsvērtā arī nepieciešamība sekmēt uzņēmumu izveidošanu un attīstību, īpaši jauno tehnoloģiju jomā, un veicināt uzņēmumu sakarus Eiropas mērogā.

4.4.2.1 Jāizsaka nožēla par to, ka mazajiem uzņēmumiem vēl nav iespējams iegūt vienkāršotu Eiropas uzņēmuma juridisko statusu, kas atvieglotu to pārrobežu darbību.

4.4.2.2 Tāpat kā Komitejas pašiniciatīvas atzinumā par tematu "Eiropas tiesiskais statuss mazajiem un vidējiem uzņēmumiem" ⁽⁴⁾, EESK atkārtoti prasa, lai Komisija nekavējoties iesniedz un pieņem Eiropas juridisko statusu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

⁽⁴⁾ OV C 125, 27.05.2002., 100. lpp.

4.4.2.3 EESK izsaka nožēlu, ka 2005. gada rudenī Komisija atsauc priekšlikumus par arvien aktuālāko Eiropas statusu apdrošināšanas sabiedrībām un Eiropas mēroga apvienībām.

4.4.3 Komisijas ziņojumā uzsverta uzņēmumu finansēšanas jautājuma būtiskā nozīme un nepieciešamība atvieglot finansējuma saņemšanu novatoriskajiem uzņēmumiem.

4.4.3.1 Neskatoties uz to, ka atsevišķi pasākumi un tālejošu projektu līdzfinansējums ir lietderīgs attiecīgi izvēlētos paraugsektoros, tomēr jāatzīmē, ka pašreizējos apstākļos struktūrfondu spēja būtiski atvieglot finansējuma saņemšanu minētā sektora uzņēmumiem ir ierobežota vai pat ļoti nenozīmīga. EESK izsaka gandarījumu par Komisijas, Eiropas Investīciju bankas, Eiropas Investīciju fonda un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas kopīgi uzsāktajām iniciatīvām JASPERS un JEREMIE. JASPERS iniciatīvas mērķis ir palīdzēt valsts un reģionālajām iestādēm konverģences mērķu īstenošanā, gatavojot nozīmīgus infrastruktūru projektus. Programmas JEREMIE mērķis ir atvieglot finansējuma saņemšanu mazajiem uzņēmumiem. EESK vēlētos, lai minētās iniciatīvas reāli darbotos un atspoguļotos vietējā līmenī, kur šī jaunā darbības sfēra dotu maksimālu rezultātu ekonomiskās attīstības un uzņēmējdarbības, un līdz ar to arī nodarbinātības jomā.

4.4.3.2 Lai fondu finansējumam būtu lielāka ietekme uzņēmumu finansēšanā, būtu jāpaplašina to darbības jomas attiecībā uz bankas aizdevumu atvieglotu saņemšanu, riska kapitāla izmantošanu, mikrokredīta un garantiju piešķiršanu mazajiem uzņēmumiem. Tas nozīmētu pārskatīt finanšu līdzekļus un to sadali, kas pašreiz aprobežojas galvenokārt ar subsīdiju piešķiršanu. Līdztekus JEREMIE programmai, tikai daudz plašāka mērogā subsīdijas būtu jāpārvērš finanšu produktos: tādējādi viens *euro*, kas ieguldīts riska kapitāla aizdevuma garantijā, finansētu viena MVU investīcijas 5–10 *euro* apmērā, nodrošinot Eiropas fondu finansējuma efektivitāti. EESK ieteikumi šajā nozīmīgajā jautājumā sīkāk apskatīti šā atzinuma 5. nodaļā.

4.4.3.3 Jāpiebilst, ka Eiropas vienotā finanšu tirgus ātra un efektīva izveide ciešā saistībā ar veiksmīgu konkurences politiku un ekonomiskās un monetārās savienības nostiprināšanu jūtami uzlabotu visa lieluma uzņēmumu pieeju finansējumam. Nerauties uz to, ka viens no galvenajiem Komisijas uzdevumiem turpmākajos gados ir veiksmīga minētā procesa pabeigšana, Komisijas paziņojumā šis jautājums tomēr nav uzsvērts.

4.5 Komisijas paziņojumā minētā kohēzijas politikas trešā prioritāte ir radīt vairāk darbavietu un uzlabot to kvalitāti.

4.5.1 Galvenais priekšnoteikums, lai radītu vairāk darbavietu, ir veicināt ekonomisko izaugsmi un tādējādi sekmēt darbavietu radīšanu. Šā mērķa sasniegšanai nepieciešama gan no piedāvājuma, gan arī no pieprasījuma viedokļa dinamiskāka ekonomika, kuru papildina labvēlīgāki administratīvie, nodokļu un sociālie noteikumi darbavietu radīšanai, īpaši attiecībā uz mazo uzņēmumu, pašnodarbināto personu un amatnieku stāvokli, kā arī profesijām, kurās liela nozīme ir profesionālajai kvalifikācijai. Kā jau iepriekš minēts, lai gan struktūrfondi var lietderīgi atbalstīt konkrētus pasākumus un eksperimentālus projektus, veicinot paraugprakses izplatīšanu, to tiešā ietekme minētajās jomās tomēr būs ierobežota.

4.5.2 Saskaņā ar Komisijas viedokli ir jāattīsta pielāgošanās darba tirgum. Šajā jomā struktūrfondi būtu jānovirza uz vienotā tirgus darbības uzlabošanu. Tas nozīmē nostiprināt mobilitāti, ieskaitot pensiju režīmu pārvedamību, un novērst šķēršļus Eiropas darba tirgum, ievērojot likumus un koplīgumos noteiktos sociālos nosacījumus, īpaši pakalpojumu jomā⁽⁹⁾, kur tiek izveidotas vairāk kā 2/3 no jaunajām darbavietām.

4.5.3 Komisija īpašu uzsvāru liek uz obligātajiem nosacījumiem uzlabot profesionālo sagatavotību darbam. EESK tomēr izsaka bažas par 2005. gada decembrī pieņemtā Komisijas ierosinātā budžeta mūžizglītībai samazināšanu uz pusi. EESK prasa pārskatīt minēto budžetu, nodrošinot tā atbilstību Lisabonas stratēģijas saistībām. Šajā jomā parādīsies jaunas kompetences ar lielāku atbildības jomu un nepieciešamību pēc lielākas iniciatīvas. Saistībā ar iepriekš minēto turpmākajās programmās būs jāņem vērā reģionālās prioritātes. Svarīgi ir nodrošināt, lai Eiropas Sociālā fonda finansējumi pēc iespējas vairāk atbilstu reģionālajām interesēm, nevis tiktu izmantoti vienīgi valstu politiku līdzfinansējumam.

4.5.3.1 Kopumā EESK uzsver, ka jādara viss, lai sekmētu pasākumu savstarpējo papildināmību un efektivitāti un mobilizētu valsts un pašvaldību un privātā sektora partnerus ilgtspējīgām partnerattiecībām reģionālajās stratēģijās, kas saistās ar šādām prioritātēm: veicināt ikvienam pieeju inovācijām un mūžizglītībai, uzlabot cilvēkresursu pārvaldību un attīstību visos uzņēmumos, palielināt sieviešu līdzdalību, paaugstināt pirmspensijas nodarbinātības līmeni, labāk saskaņot ekonomiskās vajadzības ar profesionālās orientācijas un izglītības politikām, veicināt profesionālo izglītību un apmācību visos līmeņos, īpaši tajās profesijās, kurās trūkst darbaspēka, dot priekšroku apmācībai, kuras rezultātā ekonomiski integrējas arvien pieaugošā sabiedrības atstumtā daļa.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pakalpojumiem iekšējā tirgū", OV C 221 08.09.2005, 113. lpp.

4.5.3.2 Struktūrfondiem, ņemot par paraugu veiksmīgās ERASMUS un Leonardo programmas, prioritārā kārtā vajadzētu līdzfinansēt izglītības programmas Eiropas līmenī. Šīs programmas jāattīsta straujāk, lai tajās iesaistītu divas līdz trīs reizes vairāk Eiropas jauniešu.

4.5.4 Īpaša uzmanība jāpievērš iedzīvotāju novecošanai, kas nosaka dažādu iepriekš minēto ar darbavietu radīšanu un sociālās palīdzības sistēmu izveidošanu saistīto aspektu īpašu pielāgošanu (administratīvie, fiskālie un sociālie nosacījumi, bērnu aprūpe, tai skaitā bērnu pieskatīšanas mērenas izmaksas, darba tirgus, apmācība un cilvēkresursi).

4.6 Trīs minētās stratēģiskās pamatnostādnes papildina transversāls nosacījums, kas it kā veido ceturto prioritāti un attiecas uz kohēzijas politikas teritoriālo dimensiju.

4.6.1 Paziņojumā minēts pilsētu ieguldījums izaugsmei un nodarbinātībā (labāka urbanizācijas ekonomiskā, sociālā un vides regulēšana), uzverot arī nepieciešamību dažādot lauku rajonu ekonomiku (vispārējās nozīmes pakalpojumu saglabāšana, tīklu attīstība un attīstības centru veicināšana). Šo nosacījumu un stratēģisko pamatnostādņu triju prioritāšu mijiedarbībai vajadzētu būt labāk izskaidrotai.

4.6.2 Paziņojumā uzsvērta arī teritoriālās sadarbības nepieciešamība trijos līmeņos:

4.6.2.1 pārrobežu sadarbība, proti, apmaiņas sekmēšana un ekonomiskās un sociālās integrācijas veicināšana;

4.6.2.2 starpvalstu sadarbība, proti, stratēģiskas nozīmes darbību veicināšana starp valstīm (transports, pētniecība, sociālā integrācija);

4.6.2.3 reģionu sadarbība, proti, paraugprakses ekonomiskajā, sociālajā un vides jomā izplatīšanas veicināšana.

4.6.3 EESK tomēr izsaka nožēlu, ka atsauce uz Eiropas teritoriālās sadarbības nepieciešamību tiek minēta tikai kā stratēģisko pamatnostādņu prioritāšu papildu vai mazsvarīgs elements, nevis kā to integrēta sastāvdaļa.

4.7 Kopumā izvērtējot stratēģisko pamatnostādņu trīs prioritātes, kuras papildina teritoriālā dimensija, rodas vairāki būtiski jautājumi.

4.7.1 Pirmkārt, stratēģisko pamatnostādņu prioritātes nav pietiekami precīzas, lai veidotu reālu kohēzijas politikas pasākumu un pārvaldības "stratēģiju". Tās drīzāk ir atgādinājums par paraugpraksi, kas jāveicina ar dažādu pasākumu palīdzību.

4.7.2 Turklāt nav precīzi noteikta stratēģisko pamatnostādņu prioritāšu un fondu finansējuma triju mērķu savstarpējā saikne. Tas arī ir galvenais trūkums: stratēģiskajām pamatnostādnēm būtu jānosaka fondu finansējuma pamatprincipi, bet patiesībā tās tikai papildina minētos pasākumus. Tādējādi stratēģiskās pamatnostādnes vairāk līdzinās papildu un ieviešanas norādēm nekā vadlīnijām, kādām tām vajadzētu jābūt.

4.7.3 Lai stratēģiskās pamatnostādnes attaisnotu savu nosaukumu un sekmīgi īstenotu savu uzdevumu, to prioritārie mērķi ir jāprecizē šādās jomās:

4.7.3.1 Eiropas kohēzijas politikas pievienotā vērtība salīdzinājumā ar valstu un vietējām politikām;

4.7.3.2 Teritoriālā koncentrācija, veidojot attīstības centrus un tīklus, kas veicinātu visas teritorijas attīstību;

4.7.3.3 Eiropas finansējuma pamatprincipi kas nodrošina, ka stratēģiskās pamatnostādnes ir efektīvas un konsekventas un neaprobežojas ar vienkāršiem papildu nosacījumiem.

5. Piezīmes par kohēzijas politikas līdzekļiem 2007.—2013. gadam

5.1 Kohēzijas politikas atbalstīšanas nolūkā Komisija īpaši uzsver struktūrfondu (Reģionālā fonda un Sociālā fonda) un Kohēzijas fonda nozīmi. Komisija atzīmē, ka to finansējums saskaņā ar iepriekš minētajām stratēģiskajām pamatnostādnēm veicinās izaugsmi, labāk izmantos vienotā tirgus priekšrocības, veicinās dalībvalstu lielāku konvergenci, nostiprinās reģionālo konkurētspēju un sekmēs ES teritoriālo integrāciju ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā.

5.2 Jāsecina, ka Eiropas Savienība saskarsies ar pieaugošu pretrunu starp fondu budžeta samazināšanu un vajadzībām (atšķirības dalībvalstu attīstībā, iekavēta infrastruktūru veidošana, vienotā tirgus izveidošana un Lisabonas stratēģijas īstenošana, nepietiekama konkurētspēja). Kopienas budžeta prioritāšu iekšējā pārskatīšana ir nepieciešama, kopējās lauksaimniecības politikas pašreizējās reformas turpinājumu ieskaitot. Ņemot vērā to, ka Kopienas budžeta kopējā summa būs ļoti ierobežota, tas tikai nedaudz palielinās struktūrfondu līdzekļus. Tādēļ EESK uzskata šobrīd noteiktos Kopienas budžeta griestus 1,045 % apmērā no nacionālā kopienākuma, piešķirot kohēzijas politikai 0,36 % (308 miljardus euro no 862 miljardu budžeta, neskaitot 2006. gada 4. aprīlī piešķirto budžeta papildinājumu 4 miljardu euro apmērā, kas vēl jāratificē Parlamentā un Padomē), par nepietiekamiem ES kohēzijas mērķu īstenošanai 2007.—2013. gadā.

5.3 Minētā iemesla dēļ vislielākā uzmanība jāpievērš:

5.3.1 pirmkārt, fondu finansējuma nosacījumiem, kuriem jārada sviras efekts attiecībā uz investīcijām, kas savukārt nosaka lielāku inovāciju nepieciešamību šajā jomā;

5.3.2 otrkārt, lielāki fondu finansējuma koncentrēšanai, kas dos strukturētāku rezultātu starpvalstu un pārrobežu mērogā.

5.4 Saistībā ar fondu finansējuma nosacījumiem jāizsaka šādas piezīmes.

5.4.1 Pirmkārt, jāatgādina, ka struktūrfondi var tikai papildināt ES kohēzijas politiku. Tie nav vienīgais un galvenais kohēzijas politikas instruments. Kopīgu uzdevumu labā tiem galvenokārt jāveicina tirgū pieejamo finanšu līdzekļu mobilizēšana, kā arī valstu un reģionālo budžetu saskaņotāka izmantošana. Tātad galvenais ir nodrošināt sviras efektu. Šajā jomā ES strukturālajiem instrumentiem jāklūst par Eiropas teritoriālās attīstības galveno līdzekli, kas papildina Kopienas politikas un pašreizējās ekonomiskās un sociālās pārmaiņas.

5.4.2 Šajā nolūkā Eiropas fondu un Eiropas Investīciju bankas līdzekļu izmantošanai jāpamatojas uz elastīgāku un novatoriskāku finansēšanas sistēmas koncepciju. Komisija atzīst, ka finansējumam nevajadzētu aprobežoties ar subsīdiu piešķiršanu, bet tam jāatbalsta tādi instrumenti kā aizdevumi, aizdevumu garantijas, konversijas instrumenti, investīciju kapitāls un riska kapitāls. EESK ne tikai piekrīt šādam viedoklim, bet arī prasa izdarīt visus attiecīgos secinājumus un uzsākt ES finansējuma nosacījumu reālu reformu.

5.4.2.1 EESK pauž viedokli, ka struktūrfondiem alternatīvo finansējuma līdzekļu attīstība ciešā sadarbībā ar Eiropas Investīciju fondu un Eiropas Investīciju banku būtiski palielinās Kopienas finansējuma ietekmi un tos labāk saskaņos ar publiskā un privātā kapitāla investīcijām. Tie veicinātu investīciju (piemēram, MVU investīciju) finansējuma avotu sadali starp privāto un publisko sektoru. Tas īpaši attiecas uz investīcijām, ko tradicionālie finanšu partneri uzskata par riskantām un attiecībā uz kurām aizdevumu sniegšanas nosacījumi pēc Bāzeles II vienošanās nākotnē varētu kļūt vēl stingrāki. Tie būtu iedarbīgs līdzeklis stāvokļa pagaidu uzlabošanai saistībā ar ierobežoto Eiropas budžetu. Subsīdija viena *euro* apmērā bieži vien būtu tikusi labāk izmantota, ja tā būtu garantējusi aizdevumu piecu līdz desmit *euro* apmērā. Tas ļautu paplašināt saņēmēju skaitu un uzlikt viņiem lielāku atbildību nekā neatmaksājamo subsīdiu gadījumā.

5.4.2.2 Šie jaunie intervences līdzekļi būtu jāīsteno pēc iespējas tuvāk praktiskāk, nodrošinot maksimālu sviras efektu ekonomiskajā un sociālajā attīstībā. Veiksmīgāk koordinējot struktūrfondu un citu Eiropas attīstību aktīvi veicinošu finanšu iestāžu, piemēram, ERAB, finansējuma līdzekļus, varētu mobilizēt arī vēl citus resursus. Vienai no prioritātēm jābūt plašāk un aktīvāk veicināt publisko un privāto partnerību Eiropas līmenī pārskatāmas un atvērtas konkurences apstākļos, jo īpaši lielo infrastruktūras projektu finansēšanā, kas ir ārkārtīgi nozīmīgi gan vispārējai kohēzijai, gan Eiropas kolektīvajai konkurētspējai. Kā jau iepriekš minēts⁽⁶⁾, Eiropas tīkliem piešķirtais budžets ir nopietni jāpārskata, jo publiskā un privātā partnerība Eiropas infrastruktūru jomā nebūs rezultatīva bez pietiekama Kopienas publiskā finansējuma piesaistīšanas.

5.4.2.3 Tāda Kopienas fondu finansējuma nosacījumu reforma prasa palielināt Eiropas Savienības parādsaistību un aizdevumu apjomu. Līdzās ciešākai koordinācijai ar EIB un citām finanšu iestādēm reforma nozīmētu arī nepieciešamību uzsākt patiesu partnerību ar Eiropas banku un finanšu tīklu, izstrādājot stingrākus finansēšanas noteikumus kā dalībvalstīm, tā tiešajiem saņēmējiem. Lai nodrošinātu jauno finansējuma sadales sistēmu darbības spēju, attiecīgi būtu jāpapildina regulas par Eiropas fondiem 2007.—2013. gadam. Tādēļ EESK prasa Komisijai izstrādāt jaunus priekšlikumus trijās minētajās jomās.

5.4.3 Jāizsaka nožēla, ka pēdējos gados struktūrfondu pārvaldība ir bijusi pārāk nepārskatāma un pakļauta Kopienas un valstu administrāciju divpusējām attiecībām, bez efektīva kopīgas koordinācijas redzējuma, bez pietiekamas finansējuma lietderīgas izmantošanas kontroles un uzraudzības. ES Revīzijas palāta ir vairākkārt brīdinājusi par šādu situāciju, bet rezultātā veiktie atsevišķie pasākumi bija pārāk ierobežoti. Kopienas politiku izstrādes, pieņemšanas un īstenošanas pārskatāmības vispārējais princips vēl nav attiecināts uz fondu darbību un pārvaldību, kā tam vajadzētu būt. Kohēzijas politikas stratēģiskajām pamatnostādnēm jābūt par pamatu virzībai uz šo mērķi.

5.4.4 Kā piemēru inovācijām, kas nodrošinātu Eiropas atbalsta labāku pārvaldību, var minēt prasību sistemātiski pārbaudīt Kopienas atbalsta atbilstību konkurences noteikumiem. Dažu iepriekšējo, nepietiekami pārbaudīto finansējumu gadījumā ir nopietni pārkāpti un negatīvi ietekmēti taisnīgas konkurences principi, aizbildinoties ar reģionālo atšķirību mazināšanu, kaut gan šie abi mērķi neizslēdz viens otru. Eiropas atbalsts ir publisks un pielīdzināms valsts atbalstam, tādēļ tam jāpiemēro arī tāda pati kontrole. Šāds princips atbilst arī

⁽⁶⁾ Skatīt rindkopu 4.3.3.

mērķim par Eiropas, valstu un reģionālā atbalsta labāku mijiedarbību. Komisijas gada pārskatā par konkurenci vajadzētu iekļaut nodaļu par to, kā ES konkurences politikas ietvaros tiek kontrolēts Kopienas atbalsts. EESK jau agrāk iesniedza šādu priekšlikumu, bet bez rezultātiem.

5.5 Attiecībā uz finansējuma koncentrāciju Komisijai vajadzētu sekot, lai Eiropas fondu finansējums tiktu mērķtiecīgi virzīts atbilstoši ES teritoriālās attīstības dimensijai un lai tas sniegtos tālāk par atsevišķiem pasākumiem Kopienas finansējuma sistēmas ietvaros, kas šobrīd vēl netiek darīts.

5.5.1 Līdz šim, neskatoties uz plašā Eiropas 25 dalībvalstu iekšējā tirgus normatīvo un ekonomisko izveidošanu, struktūrfondu finansējums nav bijis vērsts uz starpvalstu dimensiju. Komisija galvenokārt piešķir struktūrfondus pēc valstu iesniegto prioritāšu principa, neņemot vērā jaunas sadarbības nepieciešamību, kas izriet no tirdzniecības fizisko, tehnisko un nodokļu barjeru atcelšanas apstākļos, kad ekonomiskās un sociālās atšķirības turpina pieaugt, nosakot nepieciešamību stiprināt starpvalstu sakarus un tīklus.

5.5.2 Minētais stāvoklis ir jāuzlabo, nosakot finansējuma skaidrākas prioritātes, lai nostiprinātu saikni starp dalībvalstīm valstu, reģionu un pārrobežu līmenī. Komisijas izteiktās piezīmes par šiem jautājumiem būtu jāpārvērtē, jāattīsta un jāiekļauj fondu finansējuma prioritātēs, nevis jāmin kā prioritāšu papild elementi.

6. Piezīmes par iekļaušanos valstu un reģionālajās politikās

6.1 Komisija īpaši uzsver, ka kohēzijas politikas integrācija valstu un reģionālajās politikās ir ļoti būtisks uzdevums. Jāatzīmē, ka virzībai uz priekšu jānotiek divās jomās.

6.2 Pirmkārt, jānodrošina, lai Kopienas atbalsts tik tiešām tiktu izlietots optimālāi ES pamatnostādņu, lēmumu un saistību īstenošanai dažādās dalībvalstīs. Īpaši jāpiemin:

6.2.1 Eiropas direktīvu pareiza un savlaicīga transponēšana;

6.2.2 administratīvās sadarbības pastiprināšana Eiropas mērogā, jo īpaši, lai nodrošinātu vienotā tirgus veiksmīgu darbību;

6.2.3 abu Stabilitātes un izaugsmes pakta daļu sekmīga izpilde, neierobežojot to tikai kā līdzekli aizsardzībai pret

pārmērīgu deficītu, bet gan izmantojot kā kopīgas ekonomiskās pārvaldības līdzekli.

6.3 Otrkārt, jāpārlicinās, ka Kopienas atbalsts nodrošina Eiropas un valstu politiku saskaņību ar mērķi veicināt Lisabonas stratēģijas īstenošanu. Īpaši jāpiemin:

6.3.1 atbalsts strukturālajām ekonomiskajām, sociālajām un administratīvajām reformām;

6.3.2 noteikumu vienkāršošana un Eiropas mēroga pieejas izstrāde sociāli profesionālajai pašregulācijai, kas būtu jāatbalsta⁽⁷⁾;

6.3.3 Eiropas finanšu telpas straujāka izveide, optimizējot *euro* priekšrocības;

6.3.4 nodokļu sistēmu saskaņošana, pamatojoties uz investīcijām un inovācijai labvēlīgu vidi, kas sekmētu konkurences pārraudzīšanu dalībvalstu atšķirīgajās sistēmās.

6.4 Lai saglabātu turpmāko programmu nepieciešamo elastīgumu satura izstrādē, pēc iespējas jāizvairās no ES noteiktā ietvara papildināšanas ar papildu valsts un reģionālajiem kritērijiem. Tāpat būtu jāizvairās no procedūrām, kas *a priori* kredītus piešķirtu uz septiņiem gadiem vai liegtu iespēju viegli pielāgot īstenotās programmas.

6.5 EESK vēlas, lai Kopienas atbalsts veicinātu Eiropas mēroga pieeju ražosanaī, kas dažādos līmeņos (Eiropas, valsts un reģionālā) koordinētu valsts un pašvaldību iestāžu un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju darbu⁽⁸⁾.

6.6 EESK izsaka gandarījumu par Eiropadomes 2005. gada decembra sanāksmē izteikto principiālo atbalstu Globalizācijas pielāgošanas fonda izveidei, "kā uzdevums ir sniegt lielāku atbalstu strādājošajiem, kuri zaudējuši darbu būtisku strukturālo pārmaiņu rezultātā, kas ietekmē tirdznieciskos sakarus pasaulē, un palīdzēt šīm personām iziet papildu apmācību un atrast darbu". Valstu un valdību vadītāji aicināja Padomi noteikt kritērijus finansējuma saņemšanai no minētā fonda. EESK uzskata, ka Eiropas sociālie profesiju vai nozaru partneri varētu iesaistīties minēto kritēriju izstrādāšanā.

7. Piezīmes par sociāli profesionālo partneru iesaistīšanu

7.1 Sociāli profesionālo partneru iesaistīšana kohēzijas politikā ir būtiska prasība. EESK 2003. gada atzinumā par partnerību struktūrfondu jomā⁽⁹⁾ prasīja šādu iesaistīšanu palielināt. Komisija atzīst minēto nepieciešamību, uzsverot, ka tā aktīvi piedalās šīs politikas labākā īstenošanā. Tomēr Komisija nav iesniegusi priekšlikumus minētās politikas īstenošanas pasākumu izstrādei un to iekļaušanai kohēzijas stratēģiskajās pamatnostādņēs.

⁽⁷⁾ Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētās nodaļas informatīvs ziņojums par tematu "Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū."

⁽⁸⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Mūsdienu rūpniecības politika" (OV C 110, 9.5.2006.)

⁽⁹⁾ OV C 10, 14.01.2004, 21. lpp.

7.2 Tādēļ EESK ierosina papildināt kohēzijas politikas stratēģiskās pamatnostādnes 2007.—2013. gadam, skaidri nosakot sociāli profesionālo partneru iesaistīšanas nosacījumus. Līdzīgi Kotonū nolīguma noteikumiem par Āfrikas, Karību jūras baseina un Klusā okeāna reģiona valstu nevalstiskajiem partneriem, kuri konsultē un iesaistās Eiropas finansējuma pārvaldībā, minētie noteikumi būtu pilnvērtīgi jāiekļauj stratēģiskajās pamatnostādnēs, padarot tos saistošus dalībvalstīm.

7.3 Minētajiem nosacījumiem jāatbilst šādiem mērķiem:

7.3.1 iesaistīt sociāli profesionālās aprindas un sociālos partnerus Eiropas pamatnostādņu (piemēram, vispārējas stratēģijas dokumenta) izstrādāšanā un to decentralizētā īstenošanā valsts līmenī (proti, dalībvalstu nacionālās stratēģiskās pamatprogrammas ietvaros), kā arī reģionālajā un vietējā līmenī;

7.3.2 padziļināt minēto dialogu kā ekonomiskajā, tā sociālajā un vides jomā efektīvai, iesaistošai un ilgtspējīgai attīstībai;

7.3.3 lai modernizētu profesionālās apmācības sistēmas un veicinātu pielāgošanos darba tirgum, tieši iesaistīt sociāli profesionālos partnerus nodarbinātības veicināšanā, pamatojoties uz sociālo partneru līgumattiecību politiku;

7.3.4 aicināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus izmantot Eiropas vienotā tirgus priekšrocības, attīstot Eiropas ražošanas, tirdzniecības un infrastruktūru tīklus un uzsākot sociāli profesionālo pašregulāciju un kopregulāciju, kas veicinātu vienotā tirgus izveidi;

7.3.5 kopīgi ar sociāli profesionālajiem partneriem izstrādāt publiskās un privātās partnerības efektīvus modeļus ar piemērotiem koncesiju, atvieglojumu, garantiju un apakšlīgumu veidiem;

7.3.6 pamatojoties uz iepriekš minēto, palielināt publiskās un privātās partnerības programmu skaitu, īpaši attiecībā uz infrastruktūru un MVU finansēšanu vietējā līmenī;

7.3.7 atbalstīt sociāli profesionālo partneru sadarbības iniciatīvas Eiropas līmenī pētniecības un tehnoloģisko inovāciju jomā;

7.3.8 atbalstīt tos sociāli profesionālo partneru inovatīvos risinājumus, kas veicina ilgtspējīgu attīstību.

7.4 Lai nodrošinātu sekmīgu dialogu, tam jābūt labāk organizētam un strukturētam gan Briselē, gan dalībvalstīs un reģionos. Tādējādi iesaistīšanai jābalstās uz šādiem noteikumiem:

7.4.1 balstīt minēto dialogu uz efektīvu informāciju par stratēģiskajām pamatnostādnēm un to īstenošanas nosacījumiem, ko savukārt pārņem un tālāk nodod dalībvalstu valsts un pašvaldību iestādes;

7.4.2 pietiekami savlaicīgi uzsākt konsultācijas, dodot iespēju sociāliprofesionālajiem partneriem iesaistīties ietekmes novērtējumā;

7.4.3 informēt sociāliprofesionālos partnerus par konsultāciju un viņu priekšlikumu ietekmi;

7.4.4 oficiālo plānošanas un pārskatīšanas dokumentu pielikumā iekļaut sarakstu par konsultācijām ar sociāliprofesionālajiem partneriem;

7.4.5 attiecībā uz pārrobežu un starpreģionu programmām veicināt kopīgas pārrobežu vai reģionālo sociāliprofesionālo partneru konsultācijas;

7.4.6 īpaši atbalstīt pārrobežu un reģionālās sociālā dialoga iniciatīvas, tostarp konkretizējot starpvalstu fakultatīvu shēmu kolektīvajām sarunām, kas minētas sociālajā plānā 2005.—2010. gadam.

7.5 EESK atkārtoti izsaka atbalstu Komisijas priekšlikumam piešķirt 2 % no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, lai kopā ar sociālajiem partneriem veicinātu uzņēmumu jaudas un darbības attīstību.

7.6 Atbilstoši Eiropadomes 2005. gada marta sanāksmē izteiktajam atbalstam EESK ir nolēmusi attīstīt Eiropas informācijas un atbalsta tīklu to pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iniciatīvām, kuri piedalās Lisabonas stratēģijas īstenošanā. Minētajā tīklā tiks iekļautas iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt Eiropas kohēzijas politikas efektivitāti 2007.—2013. gada periodā.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Starptautisko līgumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu ietekme uz rūpniecības pārmaiņu procesiem Eiropā”

(2006/C 185/12)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par tematu “Starptautisko līgumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu ietekme uz rūpniecības pārmaiņu procesiem Eiropā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2006. gada 30. janvārī (ziņotājs: ZBORIL kgs, līdzziņotājs: ČINČERA kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 79 balsīm par, 11 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads: ES mērķi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai

1.1 Pašlaik pasaules klimata pārmaiņas ir viens no galvenajiem jautājumiem ne tikai zinātniskajās un politiskajās debatēs un darbībā, bet arī sabiedrības ikdienas dzīvē. Starptautiskajā mērogā 1980. gadu beigās un 1990. gadu sākumā uzsāktos pasākumu rezultātā vispirms 1989. gadā tika izveidota Starpvaldību ekspertu grupa par klimata attīstību (GIEC), tad tika sāktas sarunas ANO līmenī (1990. gadā) un, visbeidzot, 1992. gadā tika pieņemta ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (UNFCCC). UNFCCC stājās spēkā 1994. gada 21. martā.

1.2 Klimata pārmaiņas norisinājušās jau tālā pagātnē un, trūkstot meteoroloģijas datiem par tiem laikiem, mūsu zināšanas par klimatu vēstures gaitā aprobežojas tikai ar paleoklimatoloģiskiem mērījumiem un vērojumiem vai ģeoloģiskām norisēm un arheoloģiskiem atklājumiem (netiešie dati). Uz Ziemeļu puslodi attiecināmo netiešo datu jaunākie pētījumi atklāj, ka pēdējā gadu tūkstoša laikā pasaulē nav notikusi neviena tik būtiska temperatūras paaugstināšanās kā 20. gadsimtā novērotā.

1.3 Lielākajai daļai pret klimata pārmaiņām neaizsargātāko valstu un reģionu vairumā gadījumu nākas saskarties arī ar citām problēmām, piemēram, iedzīvotāju skaita straujš pieaugums, dabas resursu sarūkšana un nabadzība. Politika, kas izstrādāta sadarbībā ar jaunattīstības valstīm un ņemot vērā to vajadzības, kā arī no tās izrietoši pasākumi var gan sekmēt ilgtspējīgu attīstību un iespēju vienlīdzību, gan vairost pielāgošanās līdzekļu ietekmi. Tai būtu jāsamazina resursu izmantošanas intensitāte, jāuzlabo vides risku pārvaldība un sabiedrības visneaizsargātāko locekļu dzīves apstākļi. Šādi centieni vienlaicīgi var mazināt neaizsargātību pret pārmaiņām. Sniedzot priekšlikumus izstrādāt valstu un starptautiska mēroga pasākumus attīstības jomā un tos īstenojot, jāņem vērā klimata pārmaiņu izraisītie riska elementi.

1.4 Starptautiskās Klimata ekspertu grupas (GIEC) 2001. gadā izstrādātais trešais vērtējuma ziņojums (TRE) liecina, ka

pasaules mērogā zemeslodes virsmas vidējā temperatūra ir kāpusi kopš 1861. gada. Saskaņā ar Pasaules Meteoroloģijas organizācijas pētījumiem vēsturē siltākie deviņi gadi visi ir bijuši pēdējā desmitgadē. Absolūtais rekords uzstādīts 1998. gadā, tam seko 2002. gads, 2003. gads, 2004. gads un 2001. gads. Vidējās temperatūras paaugstināšanās 20. gadsimtā ir bijusi $0,6^{\circ}\text{C} \pm 0,2^{\circ}\text{C}$ un nākotnes tendenču prognozes ļauj domāt, ka, ja netiks veikti attiecīgi pasākumi, temperatūra līdz 21. gadsimta beigām varētu paaugstināties vēl par $1,4^{\circ}\text{C}$ līdz $5,8^{\circ}\text{C}$.

1.5 Pastāv pieņēmums, kuru plaši atzīst zinātnes aprindas (galvenokārt Eiropā) un kuram piešķirta milzīga nozīme politiskajā līmenī, proti, ka klimata pārmaiņu pamatā ir galvenokārt paaugstinātais siltumnīcefekta gāzu daudzums Zemes atmosfērā, ko radījuši cilvēka darbība, īpaši izrakteņu kurināmā lietojums. Šis pieņēmums balstās uz saistību starp ilgtermiņā novēroto siltumnīcefekta gāzu, īpaši oglekļa dioksīda, koncentrācijas palielināšanos atmosfērā un temperatūras ilgtermiņa izmaiņām pasaulē 20. gadsimta gaitā; to apstiprina arī secinājumi, kas veikti, pamatojoties uz klimata modeļiem, kuri paredzēti, lai noteiktu nākotnē paredzamo klimata pārmaiņu apjomu un sekas, pamatojoties uz prognozēm par siltumnīcefekta gāzu un to koncentrācijas atmosfērā turpmākajām svārstībām.

1.6 Pilnīgi skaidrs, ka cilvēks ietekmē pasaules klimata pārmaiņas, neskatoties uz šaubām attiecībā uz aerosolu lietošanas un dažu dabas faktoru (vulkāniskā darbība un saules radioaktīvais starojums) lomu. Pasaules klimatu tomēr tikpat lielā mērā ietekmē arī saules darbības cikli un ģeofiziskie faktori, tāpēc pagaidām nav iespējams un, visticamāk, vēl ilgi nebūs iespējams noteikt precīzo cilvēka lomu šajās dabiska rakstura klimata pārmaiņās. Nav skaidrs arī tas, cik pareizi pieejamie dati atspoguļo realitāti, turklāt klimata modeļu secinājumi ne vienmēr pilnīgi precīzi apraksta visus ietekmējošos faktorus kopumā, tāpēc tie nespēj simulēt klimata sistēmas elementu kopumu ar nevainojamu precizitāti.

1.7 Klimata modeļi, kas izmantoti, izstrādājot prognozes par siltumnīcefekta gāzu un aerosolu koncentrāciju atmosfērā un, sekojoši, prognozes par klimata attīstību nākotnē, ir balstīti uz GIEC speciālajā ziņojumā par emisiju prognozēm (RSSE) ietvertajiem emisiju scenārijiem. Šie emisiju scenāriji apkopo vairākus pieņēmumus par pasaules sociālekonomisko, enerģētisko un demogrāfisko attīstību līdz 21. gadsimta beigām.

1.8 Arī sausuma, plūdu, karstuma viļņu, lavīnu un vētru izraisītā cilvēku bojāeja, nodarītais kaitējums un dzīves apstākļu pasliktināšanās ir apliecinājums sociālo sistēmu un ekosistēmu neaizsargātībai pret ārkārtējām klimata situācijām. Nākotnes attīstības prognozes brīdina, ka vairums ārkārtējo klimata parādību 21. gadsimta gaitā kļūs arvien biežākas un to sekas kļūs arvien ļaunākas gan apjoma, gan rakstura ziņā.

1.9 Lai sekmīgāk konstatētu klimata pārmaiņas, noteiktu to cēloņus un tās pilnībā izprastu, būtu lietderīgi veikt papildu izpēti ar mērķi samazināt sagaidāmo klimata pārmaiņu prognožu neskaidrību. Galvenā uzmanība jāpievērš citu precīzāku pasākumu veicināšanai, sistemātiskai kontrolei, modeļu izstrādei un attiecīgo jautājumu, īpaši klimata pārmaiņu seku, sīkākai analīzei.

1.10 Pieņēmumu par siltumnīcefekta gāzu paaugstinātās koncentrācijas atmosfērā izraisīto pasaules klimata pārmaiņu antropogēnajiem cēloņiem apstiprinājuši attiecīgo valstu un Eiropas Savienības politiskie lēmumi. Uz šī pieņēmuma balstīta piesardzības principa piemērošana un tādu politiku un stratēģiju izstrādāšana, kuras tiecas klimata pārmaiņas ierobežot, samazinot siltumnīcefekta gāzu, īpaši izraķeņu kurināmā lietošanas radītā oglekļa dioksīda, emisijas.

1.11 Minēto politisko lēmumu praktiskais rezultāts ir ANO Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām (UNFCCC) 1997. gada decembrī pievienotais Kioto protokols, stājies spēkā 2005. gada 16. februārī.

1.12 Līgumslēdzējas puses Kioto protokolā apņēmušās laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju saskaņā ar protokola Pielikumā B noteiktajiem saistību skaitliskajiem apmēriem, kas noteikti attiecībā pret stāvokli 1990. gadā. ES–15 dalībvalstīm to kopējais emisiju apmērs jāsamazina par 8 % (jeb, skaitliskā izteiksmē, par 336 miljoniem tonnu CO_{2eq} gadā). Jaunajām dalībvalstīm Pielikumā B ir noteikta katrai sava samazināšanas mērķvērtība. Lielākā daļa tāpat apņēmušās emisijas samazināt par 8 %, bet Ungārija un Polija noteikušas mērķvērtību 6 % apmērā. Ungārijai, Polijai un Slovēnijai Pielikumā B turklāt paredzēts atšķirīgs atskaites gads. Bez tam protokolā iespēja ieviest elastīgus

mehānismus (emisijas tiesību tirdzniecība, “kopīgās ieviešanas” projekti (MOC) attīstītajās valstīs un “tīras attīstības mehānismi” (MDP) jaunattīstības valstīs), kuriem vajadzētu pamudināt attīstītās valstis samazināt emisijas un ievērot saistības, ko tās uzņēmušās ar Kioto protokolu, ar vislabvēlīgākajiem ekonomiskajiem nosacījumiem, vienlaikus palīdzot jaunattīstības valstīm gūt labumu no jauno tehnoloģiju nodošanas.

1.13 ES–15 dalībvalstis veido apmēram 85 % no ES–25 emisiju apmēra, bet jaunās dalībvalstis — 15 %. Pašreizējo emisiju pārskats norāda, ka līdz 2003. gadam ES–15 kā Kioto protokola līgumslēdzēja puse spējusi samazināt tās kopējo siltumnīcefekta gāzu emisiju apmēru tikai par 1,7 %, kas ievērojami apdraud Kioto protokola mērķu efektīvu sasniegšanu no šī brīža līdz 2008.–2012. gada laika posmam. Tomēr, lai gan ES–15 emisijas kopš 1995. gada palielinājušās par 3,6 %, bet pēdējo piecu gadu laikā — par 4,3 %, jaunākās prognozes paredz to samazināšanos par 8,8 % līdz 2010. gadam, pateicoties emisiju samazināšanas jauno pasākumu un Kioto mehānismu kopējai ietekmei; šāds samazinājums pārsniedz Kioto protokolā ES–15 noteikto saistību apmēru. Laika posmā no 1990. gada līdz 2003. gadam Eiropas Savienības jaunajās dalībvalstīs konstatēts to siltumnīcefekta gāzu kopējā apjoma kritums 22 % apmērā; būtiskākā daļa — 1990. gadu pirmajā pusē pārejas procesu rezultātā; pēc 1995. gada emisiju apmērs samazinājās par 6 %, bet pēdējos piecos gados tas stabilizējies.

1.14 Kioto protokolā noteikto saistību izpildes perspektīvas ES–15 dalībvalstis liecina, ka emisiju apjoma samazināšana līdz 2012. gadam varētu būt problemātiska. Neskatoties uz to, paredzot Padomes sanāksmi (2005. gada martā) izstrādātais dokuments satur datus par vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķiem emisiju samazināšanai ekonomiski attīstītajās valstīs, kurām būtu jāsasniedz rādītāji 15–30 % apmērā līdz 2020. gadam un 60–80 % apmērā līdz 2050. gadam attiecībā pret emisiju līmeni 1990. gadā. GIEC uzskata, ka tā rezultātā pasaules IKP pieaugums laika posmā no 1990. gada līdz 2100. gadam palēnināsies par 0,003 % līdz 0,06 % gadā⁽¹⁾. Eiropas Komisija uzskata (ja vēlamies sasniegt CO₂ koncentrācijas līmeni atmosfērā, kas vienāds ar 550 pmv), ka ES–25 IKP 2025. gadā būtu jāsamazinās par 0,5 %, ja kopš 2012. gada izdotos samazināt CO₂ līmeni par 1,5 % gadā. Tas būtu iespējams tikai, ja visas valstis iesaistītos cīņā pret klimata pārmaiņām un emisijas tiesību tirdzniecības sistēmā. Ja ES šos centienus īstenotu vienpusēji, rastos risks, ka tā sekas IKP izteiksmē varētu būt divām līdz trīs reizes smagākas, turklāt neradot vērā ņemamus panākumus vides aizsardzībā⁽²⁾.

⁽¹⁾ Skat. GIEC III darba grupas ziņojumu “Klimata pārmaiņas 2001: mazināšanas paņēmieni”, tehniskais kopsavilkums, 61. lpp.

⁽²⁾ Skat. dokumentu “Stratēģija cīņai ar klimata pārmaiņām pasaulē” KOM(2005) 35, 09.02.2005., 15.lpp.

1.15 Būtiskākā problēma attiecībā uz Kioto protokolu ir fakts, ka protokolam nav pievienojusās Amerikas Savienotās Valstis, kuras ir absolūti lielākais siltumnīcefekta gāzu ražotājs, veidojot aptuveni 25 % no to kopējā apmēra pasaulē, un ka 2008.–2012. gada atskaites periodam vēl nav fiksēta neviena samazināšanas mērķvērtība valstīm, kurās paredzams vislielākais siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma pieaugums (Indija, Ķīna un citas valstis, kurās emisiju pieaugums kopš 1990. gada pārsniedz 20 %). Sarunu sākumā 1990. gadā jaunattīstības valstu daļa emisiju kopējā pasaules apmērā bija aptuveni 35 %, bet līdz 2000. gadam tā palielinājās līdz aptuveni 40 % un saskaņā ar prognozēm ap 2010. gadu sasniegs 50 %, bet 2025. gadā varētu būt pat 75 %. Tas rada nopietnus draudus šīs iniciatīvas mērķu sasniegšanai. Ja joprojām politiskās sarunās nav iespējams panākt globālu vienošanos par nostāju, kāda būtu jāieņem attiecībā uz klimata pārmaiņām, Eiropas valstu atsevišķie centieni nevarēs dot vēlamās pozitīvās sekas un, gluži pretēji, draud izraisīt dziļu nelīdzsvarotību ekonomikas attīstībā.

1.16 Par spīti visām iespējamajām ierunām jautājumā par pašreizējo zināšanu līmeni par klimata pārmaiņu cēloņiem un jautājumā par veidu, kā uzsākt, izstrādāt un pieņemt uz klimata pārmaiņām attiecināma politika, jāatzīst, ka daudziem pasākumiem, kas vērsti uz siltumnīcefekta gāzu emisiju ierobežošanu, var būt ievērojama pozitīva ietekme, piemēram, enerģijas patēriņa intensitātes samazināšana uzņēmumos un mājāsaimniecībās. Lai to panāktu, nepieciešams rast piemērotus stimulējošus mehānismus un pirmām kārtām investēt zinātnes, pētniecības, jauno tehnoloģiju un būtisku inovāciju attīstībā.

2. Līdzekļi ES mērķu sasniegšanai siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā

2.1 Lai izpildītu no Kioto protokola izrietošās saistības, proti, līdz 2008.–2012. gada laika posmam samazinātu kopējo siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu par 8 % un efektīvi ierobežotu siltumnīcefekta gāzu emisiju kopumā, Eiropas Savienība ir pieņēmusi Eiropas Programmu par klimata pārmaiņām un tās ietvaros — daudzus konkrētus tiesību aktus ar lielāku vai mazāku nozīmi; no minētajiem būtiskākie ir šādi:

2.1.1 Direktīvai 2003/87/EK, ar kuru izveido sistēmu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā⁽³⁾, būtu jākalpo kā izšķirošajam līdzeklim, lai izpildītu saistības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai. Šī direktīva transponēta 2004. gadā, izstrādājot un vairumā gadījumu

arī apstiprinot nacionālos plānus, kuros katram emisiju avotam un to izmantotājiem noteiktas siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotas. Direktīva pilnībā stājās spēkā 2005. gada 1. janvārī, un tai būtu jāļauj siltumnīcefekta gāzu emisiju avotu izmantotājiem veikt savstarpēju kvotu tirdzniecību un tādējādi ar mazām izmaksām samazināt emisiju apmēru;

2.1.2 Direktīvai par Kioto protokola elastīgo mehānismu sasaisti un emisiju kvotu tirdzniecību būtu jāļauj saistīt MOC un MDP elastīgos mehānismus ar Kopienas siltumnīcefekta gāzu emisijas tiesību tirdzniecības sistēmu. Tādējādi dalībvalstu un uzņēmumu mērķus varētu sasniegt, sadarbojoties ar citām Kioto protokolu ratificējušajām valstīm;

2.1.3 Direktīva 2001/77/EK par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu iekšējā elektrības tirgū, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus⁽⁴⁾ ir būtisks līdzeklis, lai ieviestu un nodrošinātu neizsīkstošu enerģijas avotu (hidrauliskās, vēja, saules, biomasas, ģeotermālās enerģijas izmantošanai) izmantošanu, kompensējot neērtības ekonomikā, kuras rodas neizsīkstošo enerģijas avotu praktiskās piemērošanas sākotnējā posmā;

2.1.4 Direktīva 2003/30/EK par biodegvielas un citu atjaunojamo veidu degvielas izmantošanas veicināšanu transportā⁽⁵⁾ veido labvēlīgus apstākļus tam, lai šķidrā izrakteņu kurināmā patēriņš tiktu samazināts par labu arvien plašākam no atjaunojamajiem avotiem iegūtas degvielas patēriņam;

2.1.5 Direktīva 2004/8/EK par siltumenerģijas un elektroenerģijas koģenerācijas veicināšanu⁽⁶⁾ ir paredzēta, lai ar koģenerācijas tehnoloģijas palīdzību sekmētu izrakteņu kurināmā labāku enerģētisko izmantojumu;

2.1.6 Direktīva 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai⁽⁷⁾ ES teritorijā ievieš t.s. oglekļa nodokli un izveido ietvaru ekoloģiskai nodokļu reformai un ārējo elementu internalizācijai;

2.1.7 Paredzams, ka šā gada laikā pieņems priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par atsevišķām siltumnīcefekta izraisīto fluorīda gāzēm (fluorūdeņražiem, perfluorogāzēm un sēra heksafluorīdu)⁽⁸⁾;

2.1.8 Pasākumi paredz ēku termiskā snieguma parametru izvērtēšanu, to uzlabošanu, kā arī citus reglamentācijas tehniskos līdzekļus.

⁽³⁾ OV L 275, 25.10.2003., 32. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 283, 27.10.2001., 33. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 123, 17.05.2003., 42. lpp.

⁽⁶⁾ OV L 52, 21.02.2004., 50. lpp.

⁽⁷⁾ OV L 283, 31.10.2003., 51. lpp.

⁽⁸⁾ KOM(2003) 492 galīgā red.

2.2 Lai arī jomu regulējošie noteikumi, kas ietverti direktīvās par neizsīkstošiem enerģijas avotiem, koģenerāciju, nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un biodegvielas izmantošanas veicināšanu, veido labvēlīgus tirgus apstākļus izrakteņu kurināmā patēriņa vienkāršākai un efektīvākai samazināšanai, iedibinot visiem šo jomu uzņēmumiem vienādu apstākļu principu, tomēr direktīvas, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisiju kvotu tirdzniecībai, īstenošana izraisījusi virkni pretrunīgu reakciju, jo īpaši attiecībā uz nacionālo plānu (tajos katram avotam piešķirta emisijas kvota) sagatavošanu un to pieņemšanas procesu. Faktiski minētie noteikumi nespēj radīt visiem šīs tirdzniecības sistēmas dalībniekiem vienādus apstākļus — gan valstu līmenī starp dažādām ražošanas nozarēm, gan Kopienas līmenī starp dalībvalstīm.

2.3 Attiecībā uz direktīvu par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus, jāatzīmē, ka tās nozīme tirgū ir ievērojami lielāka. Tajā ietverti skaidri noteikumi attiecībā uz nosacījumiem, kas valstu līmenī regulē izplatīšanas tīklos izmantotās enerģijas iegādi. Var pieņemt, ka, gluži dabiski, minētie nosacījumi katrā valstī atšķiras, un to varētu uzskatīt par draudiem noteikumu vienlīdzībai ekonomiskās konkurences jomā. Tomēr katras valsts ziņā ir izlemt par savām prioritātēm un iespējām, lai tādējādi noteiktu izdevīgākas cenas no neizsīkstošajiem enerģijas avotiem iegūtās elektrības iegādei.

2.4 No regulējošajiem tiesību aktiem mazliet atpaliek atbalsta pasākumi, jo īpaši tie, kuri attiecas uz zinātni un pētniecību 6. pamatprogrammas⁽⁹⁾ ietvaros; laika posmam no 2003. gada līdz 2006. gadam šim ar klimata pārmaiņām saistītajam zinātniskajam darbam piešķirts finansējums pat 2,120 miljardu EUR apmērā. Šis finansējums ir sadalīts trīs galvenajām jomām: “ilgtspējīgas energosistēmas”, “ilgtspējīgs sauszemes transports” un “klimata pārmaiņas pasaulē un ekosistēmas”. Starp prioritātēm, kuras noteiktas septītās pamatprogrammas priekšlikumā 2007.–2013. gadam⁽¹⁰⁾, nodaļā “Enerģija” minētas šādas jomas: ūdeņraža un kurināmā elementi, elektrības ražošana, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus, šķidrās biodegvielas izmantošana transportā, kā arī akmeņogļu tīrās tehnoloģijas un sekvestrācija, enerģijas taupīšana un racionāla izlietošana; šiem mērķiem piešķirts finansējums 2,931 miljardu EUR apmērā. Nodaļā “Vide un klimata pārmaiņas” iekļautas šādas jomas: pētījumi klimata pārmaiņu jomā, neaizsargātības un risku samazināšanas iespējas. Šīm iniciatīvām piešķirts finansējums 2,535 miljardu EUR apmērā.

2.5 Biomasas izmantošanas izvēršana, labāka mežu uzturēšana un to atjaunināšana, kā arī nekultivējamo lauksaimniecības zemju apmežošana atbilstošās zonās ir dažas no jomām, kurās iespējams panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju konse-

kventāku samazinājumu. To iespējams panākt arī, veicinot darbības, kas sekmē ģeoloģiskās sekvestrācijas lietošanu un kodolenerģijas drošu izmantošanu.

2.6. Kamēr dažas valstis ir nolēmušas atteikties no kodolenerģijas vai jau no paša sākuma no tās ir atteikušās, citās valstīs kodolenerģijai vēl joprojām ir liela nozīme enerģijas ražošanā. Kodolsintēze attīstās, bet novērtēts, ka tās izmantošana būs ekonomiski izdevīga ne ātrāk kā pēc 50 gadiem. Tādēļ drošības veicināšana kodola skaldīšanas jomā, izlietotā kodolmateriālu kurināmā otrreizēja pārstrāde un ar galīgo uzglabāšanu saistīto problēmu risinājums vēl joprojām ir izaicinājums. Daudzas valstis apsver iespēju saglabāt un veicināt kodolenerģētiku kā piemērotu instrumentu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai. Citas valstis savukārt ir izteikušas iebildumus par šādu pieeju, ņemot vērā ar kodolenerģētiku saistītos riskus.

2.7 Nozīmīgai problēmai — visas Eiropas teritorijas un atsevišķu dalībvalstu neaizsargātībai pret iespējamajām klimata pārmaiņām — pievērsta relatīvi neliela uzmanība. Šis izšķirošais jautājums ir pelnījis krietni ievērojamāku uzmanību, lai panāktu, ka piešķirtie finanšu līdzekļi tiek izmantoti pēc iespējas efektīvāk.

3. Kioto protokola piemērošanas ietekme uz rūpniecības pārmaiņām un attiecīgie klimata pārmaiņu ierobežošanas politikas pasākumi

3.1 Kioto protokola un attiecīgo politiku un pasākumu īstenošanas ietekmi var iedalīt divās kategorijās: (i) no vienas puses, tāda ietekme, kas izraisa strukturālas pārmaiņas rūpniecības nozarēs (tostarp atsevišķu ražotāju vai pat nozaru delokalizāciju), un, (ii) no otras puses, tāda ietekme, kas vispirms iedarbojas uz enerģijas izlietošanas efektivitātes celšanu, papildinot iekšējās pārmaiņas dažādās nozarēs, īpaši tajās, kurās ir augsta enerģijas izmantošanas intensitāte. Lai neradītu liekus zaudējumus, būtu jāizmanto paņēmieni, kas ļautu līdzsvarot tiesisko reglamentāciju un tirgus pozitīvos stimulus. Pretējā gadījumā politika cīņai pret klimata pārmaiņām var būt neseekmīga.

3.2 Strukturālās pārmaiņas var panākt ar tādiem paņēmieniem, kuru rezultātā ceļas primāro enerģijas avotu (izrakteņu kurināmā) un elektroenerģijas izmaksas. Cenu kāpums pamatots ar šobrīd gan tikai daļēji īstenoto enerģijas tirgus liberalizāciju un sekojošo lielo enerģētiku grupu monopola risku. Minētās grupas var atļauties savās tirgum noteiktajās enerģijas cenās atainot papildu izmaksas, kas saistītas ar pasākumiem cīņai pret klimata pārmaiņām (emisiju tiesības; izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus ražotās enerģijas pirkuma cena). Turklāt cenu kāpumu izraisa arī nodokļu politika (ārējais

⁽⁹⁾ Padomes 2002. gada 30. septembra lēmums 2002/835/EK

⁽¹⁰⁾ KOM (2005) 119 galīgā red., 06.04.2005

faktors). Jāatzīst, ka šādā daļēji liberalizētā tirgū to valstu ekonomikā, kurās liberalizācijas process jau pilnībā pabeigts, ir tendence paaugstināt enerģijas cenas, aizbaidinoties ar cīņu pret klimata pārmaiņām, kas atspoguļojas, piemēram, akmeņogļu cenā. Ir pamats raizēm, ka vērā ņemamā elektroenerģijas cenu kāpuma un rūpniecības struktūras deformācijas pamatā ir turpmāk norādītie pasākumi.

3.2.1 Izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus saražotās elektrības izmantošanas veicināšanu paveda virkne blakusefektu un seku atkarībā no katra atjaunojamās enerģijas veida. Hidroenerģija (pat ņemot vērā nepieciešamību rūpīgi izvērtēt ūdensceļu pārveidojumus, kuriem jābūt nelieliem, un problēmas saistībā ar lielām hidraulikas konstrukcijām) šķiet izraisām salīdzinoši vismazāk problēmu. Vairāk sarežģītumu ir attiecībā uz vēja enerģiju — šī enerģijas iegūšanas veida ieviešanu un pārvaldību. Biomasas izmantošanai nepieciešams noteikt virkni administratīvu ierobežojumu un pielāgojumu, lai gūtās priekšrocības spētu kompensēt ar šī īpaši dažādotā neizsīkstošā enerģijas avota izmantošanu saistītās izmaksas. Tas jo īpaši attiecināms uz draudiem, ka biomasu pārpirkto lielās elektrocentrāles, kuras to izmantotu kā piedevu termocentrālēm paredzētajam kurināmajam, tādējādi paaugstinot biomasas cenu tiktāl, ka tā būtu nepieejama vietējām katlu mājām vai pārstrādes rūpnīcām. Tā kā patiešām tīri enerģijas avoti pašlaik vēl ir attīstības posmā (saules baterijas un ģeotermālā enerģija), to izmantošana plašā apmērā vēl nav iespējama. Viena no sekām jebkurā gadījumā ir no neizsīkstošajiem enerģijas avotiem iegūtās enerģijas patvaļīgi noteiktās pirkuma maksas kāpums, kas atspoguļojas klientiem noteiktajā elektrības cenā. Neskatoties uz to, ir jāsekme neizsīkstošo enerģijas avotu izmantošana un jādomā par veidu, kā to darīt rentabli.

3.2.2 Tā kā enerģijas pamatresursu nodokļu politika dažādās valstīs nav vienāda un pastāv ievērojamas atšķirības katrai dalībvalstij specifiskajos nacionālajos noteikumos, veidojas nelīdzsvarotība, kura var radīt šķēršļus investīciju piešķiršanai veiktspējas uzlabošanas un jauno tehnoloģiju izmantošanas pasākumiem nozarēs ar augstu enerģijas izmantošanas intensitāti, un līdz ar to — kavēt rūpniecības pārmaiņas. Šo līdzekli, tāpat, nevajadzētu izmantot citādi kā vien ārkārtas gadījumos un arī tad ar vislielāko rūpību, īpaši, ja zināms, ka nodokļu uzlikšana enerģijas pamatresursiem Eiropas Savienībā tās valstis, kuras piemērojušas šos nodokļu politikas pasākumus, padara mazāk konkurētspējīgas.

3.2.3 Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ieviešana ir saistīta ar enerģijas cenu kāpumu (dažādos avotos par dažādām teritorijām norādīts uz atšķirībām robežās no 8 % līdz 40 %) un ar konkurētspējas krišanos, kas izpaužas kā IKP samazināšanās par 0,35 %–0,82 %. Pastāv arī nopietns risks, ka šajā

kontekstā, kad saasinās konkurence ar tam valstīm, kuras atturējušās no klimata pārmaiņu ierobežošanai paredzētu pasākumu īstenošanas, Eiropas eksporta apjoms varētu samazināties. Šādas sistēmas ieviešana radītu vairākas problēmas un kopumā apdraudētu investīciju vides skaidrību, drīzāk sniegtot priekšrocības gan izmantoto procedūru, gan vadības sistēmu ziņā neefektīviem uzņēmumiem.

3.2.4 Strukturālo ietekmi uz atsevišķām rūpniecības nozarēm (melnā un krāsainā metāla rūpniecība, būvmateriālu ražošana, ķīmijas un papīra rūpniecība) bez enerģijas cenu kāpuma palielina Eiropas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas ieviešana. Minētās nozares kopš 1990. gadu sākuma ieguldījušas lielus līdzekļus modernizācijā un to enerģijas izmantošanas intensitātes samazināšanā, un tas nav kavējis dažās no šīm nozarēm ievērojami palielināt ražošanas apjomu. Eiropas emisiju kvotu tirdzniecības sistēma faktiski izveido emisiju tiesību piešķiršanas plānu, saskaņā ar kuru modernizētajiem uzņēmumiem kvotas būs jāiegādājas, bet tie, kuri tam nebūs vēltījuši nekādus līdzekļus un pūles, saņems "ieguldījumu" attīstībai tādu emisiju tiesību formā, kurām paredzēta iespēja tās pārdot. Šie uzņēmumi riskē laikā no 2008. gada līdz 2012. gadam, tas ir, pamata apmaiņas periodā, nonākt bezizejas ekonomiskā stāvoklī, ja, kā noticis daudzos gadījumos, izmantotie paņēmieni un tehnoloģijas tiem jau ļāvušas emisiju apjomu samazināt līdz minimumam un sasniegt iespējami augstāko energoefektivitāti un tādējādi jebkāds tālāks samazinājums būtu neiespējams.

3.2.5 Atsevišķās nozarēs (īpaši tērauda rūpniecībā) siltumnīcefekta gāzes veidojas fizikālķīmiskajos procesos. No tehniskā viedokļa lielākajā daļā gadījumu emisijas jau samazinātas līdz zemākajam iespējamajam līmenim. Nenovēršamās fizikālķīmiskās emisijas vajadzētu izslēgt no kvotu tirdzniecības sistēmas, tomēr nepieļaujot, ka tas dotu iespēju attiecīgajām rūpniecības nozarēm ignorēt savu pienākumu gādāt, lai emisijas tiktu samazinātas citās nozarēs (enerģijas ražošanā). Katrai valstij un katram enerģijas avotus izmantojošajam noteikto kvotu kopējais apjoms pasaulē ir vēl viens būtisks faktors. Tā kā sistēma tikai tagad sāk darboties, praktiskā pieredze attiecībā uz tās funkcionalitāti un tās praktiskajiem rezultātiem šobrīd ir ierobežota. Viedokļi par tās ietekmi svārstās no pilnīgas skepses līdz pārspīlētam optimismam. Jāsecina, ka siltumnīcefekta gāzu ierobežošanai paredzēto pasākumu priekšrocību pārskatos pat šīs sistēmas autori nav norādījuši nevienu precīzu rādītāju attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanos pēc Eiropas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas ieviešanas. Neskatoties uz to, tirgus dalībnieki dod priekšroku funkcionālai un vienlīdzīgai kvotu tirdzniecības sistēmai nevis nodokļu uzlikšanai enerģijai.

3.3 Citu paņēmieni izraisītās pārmaiņas var uzskatīt par daudz svarīgākām. Lai gan tiem tiek pievērsta daudz mazāka plašsaziņas līdzekļu uzmanība nekā Eiropas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmai, tie tomēr ļauj pakāpeniski patiešām samazināt patērētās enerģijas kopējo apjomu vai enerģijas ražošanai izmantojamā izrakteņu kurināmā patēriņu. Tie, tāpat, ir pilnībā piemērota attīstības forma, kas balstās uz siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma samazināšanas potenciāla izlietošanu, pat ja tas rada zināmus riskus.

3.3.1 Ja direktīva par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus, tiktu īstenota iecerētajā apmērā, siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomam ES–15 dalībvalstīs vajadzētu samazināties par 100–125 miljoniem tonnu CO₂ ekvivalentu; tas pēc apjoma būtu lielākais sasniegums siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā. Bez tiešā efekta — emisiju samazināšanas — šai direktīvai vajadzētu sekmēt arī tādu tehnoloģiju un iekārtu attīstību, kurās enerģijas ražošanai izmantoti fizikālie procesi (ūdens, vēja, saules enerģija) un termiskie procesi, kuros kā enerģijas avots izmantota biomasas. Biomasas izmantošana draud pārstrādes nozarēm ierobežot pieejamo izejvielu (īpaši kokmateriāla) apmēru. Tādēļ būtu lietderīgi paredzēt pienācīgu atbalstu, lai novērstu izejvielu avotu zaudēšanu. Vēja enerģijas izmantošanu apgrūtina tās nestabilitāte. Apjomīga vēja enerģijas izmantošana var apdraudēt tiklu elektroapgādes noturību, tāpēc nepieciešams nodrošināties ar enerģijas rezervēm no stabiliem avotiem.

3.3.2 Pilnībā īstenotai direktīvai par biodegvielas izmantošanas veicināšanu vajadzētu ļaut siltumnīcefekta gāzu emisiju ES–15 samazināt par 35–40 miljoniem tonnu CO₂. Bez tam tās rezultātā tiktu sniegtas jaunas perspektīvas lauksaimniecībai un pārstrādes rūpniecībai, gan nodrošinot izejvielas, gan mototransporta līdzekļiem paredzētu biodegvielu.

3.3.3 Direktīva par koģenerācijas veicināšanu ir siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai paredzētās sistēmas būtiska sastāvdaļa, ņemot vērā, ka tai būtu jāļauj emisiju apjomu ES–15 samazināt par 65 miljoniem tonnu CO₂ gadā un ka tās mērķis ir paaugstināt siltumenerģijas ražošanas energoefektivitāti visos gadījumos, kuros šī sistēma vēl līdz šim nav tikusi izmantota (kombinējot ar citiem mājokļu apsildīšanai paredzētās siltumenerģijas avotiem, utt.). Daudzas rūpnieciskās iekārtas šo sistēmu izmanto jau sen. Ar koģenerāciju saistītās raksturīgākās problēmas ir degvielas relatīvi augstā cena salīdzinājumā ar no tās iegūto enerģijas apjomu un līdz ar to zemais investīciju atgūšanas rādītājs, nepieciešamība veikt apjomīgas investīcijas, jo sistēmas ieviešanai nepieciešams pamatiekārtu pārveidošana, un, visbeidzot, fakts, ka šie avoti parasti netiek izmantoti ilgstoši, tāpēc to pievienošana tīklam ir sarežģīta. Energoapgādes jomā kopējās iespējas samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas novērtētas 250 līdz 285 miljonu tonnu CO₂ ekvivalentu apmērā.

3.3.4 Nodokļu politikas pasākumi jāīsteno ārkārtīgi piesardzīgi. Tiem būtu jārada stimulējošs efekts, līdz ar siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu pazeminot attiecīgo subjektu maksāto nodokļu kopējo apmēru. Šis jautājums attiecas arī uz gaisa transportā izmantotajai degvielai uzliktajiem nodokļiem. Atšķirībā no citiem transporta veidiem gaisa transportam pašlaik ir piešķirtas nodokļu priekšrocības; tie faktiski veido tikai apmēram 2 % siltumnīcefekta gāzu apjoma. Iespējamajai nodokļu uzlikšanai gaisa transporta degvielai būtu jāiekļaujas kopējā kontekstā. Pasākumi jāīsteno un jāīsteno, ņemot vērā spēcīgo konkurenci gaisa transporta jomā; un šādus pasākumus Eiropas Savienība nevar noteikt vienpusēji.

3.3.5 Novērtēts, ka enerģiju iespējams ietaupīt 215 līdz 260 miljoni tonnu CO₂ ekvivalentu apmērā; no tiem 35 līdz 45 miljonu CO₂ ekvivalentu samazinājums tiktu panākts, pateicoties ēku termisko parametru uzlabošanai. Transporta jomā samazinājuma potenciāls novērtēts 150 līdz 180 miljonu tonnu CO₂ ekvivalentu apmērā.

3.3.6 Politiskie pasākumi ietver Regulu par atsevišķām siltumnīcefekta gāzu emisijām fluorīda gāzēm (fluorūdeņražiem, perfluorogāzēm un sēra heksafluorīdu). Minētās gāzes pašlaik veido aptuveni 2 % kopējā siltumnīcefekta gāzu apjoma ES; pēc 2012. gada šai proporcijai vajadzētu palielināties līdz 3 %. Šo emisiju apjomu iespējams samazināt galvenokārt, ierobežojot minēto materiālu izmantošanu tirdzniecībai lietojamās saldēšanas iekārtās, fluorūdeņraža–23 ražošanai vai fiksētās vai mobilās gaisa kondicionēšanas vienībās. Saskaņā ar GIEC jaunākajiem pētījumiem pasākumu izmaksas var svārstīties starp 10 un 300 USD par tonnu CO₂ ekvivalentu (atkarībā no nozares un reģiona). Emisiju samazināšanas potenciāls ir novērtēts 18 līdz 21 miljona tonnu CO₂ ekvivalentu apmērā.

3.3.7 Vara savienojumu sekvencēšanai ir vērā ņemams siltumnīcefekta gāzu apjoma samazināšanas potenciāls, kas var sasniegt no 60 līdz 100 miljoniem tonnu CO₂ ekvivalentu, bet tam jāizveido nepieciešamais ietvars.

3.4 CO₂ savākšana un uzglabāšana ģeoloģiskajos slāņos vai pazemē izmantotās telpās (ģeoloģiskā sekvencēšana) izpaustos kā CO₂ atdalīšana no antropogēniem avotiem, tā novadīšana uz uzglabāšanas vietu un izolēšana no atmosfēras uz ilgstošu laiku. Šīs emisiju samazināšanas metodes efektivitāte būs atkarīga no savāktā CO₂ daudzuma un no elektrocentrāļu un rūpniecības kompleksu kopējās efektivitātes samazināšanās CO₂ savākšanas, pārvades un uzglabāšanas enerģijas intensitātes rezultātā, kā arī no uzglabātā CO₂ proporcijas. Ar pašlaik pieejamajiem paņēmieniem iespējams aizturēt 90 % uzglabātā CO₂ daudzuma. Minēto pasākumu īstenošanai nepieciešams papildus 15 % līdz 30 % enerģijas (galvenokārt CO₂ savākšanai); kopējais iespējamais emisiju samazinājums ir aptuveni 85 %.

4. Secinājumi un ieteikumi

4.1 Klimata pārmaiņas ir īpaša problēma, ar kādu cilvēce jauno laiku vēsturē vēl nav saskārusies. Tā ir pasaules mēroga problēma ilgtermiņā (pat vairākus gadsimtus ilgā) perspektīvā, ko raksturo klimata, vides, ekonomisko, politisko, institucionālo, sociālo un tehnoloģisko norišu kopuma mijiedarbība. Tam ir nozīmīga starptautiska un starppaaudžu ietekme sabiedrības vispārējo mērķu, piemēram, vienlīdzības un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas kontekstā. Pret klimata pārmaiņām vērstajai darbībai raksturīga lēmumu pieņemšana, kas saistīta ar ievērojamu nenoteiktību un risku izraisīt nelineāras, pat neatgriezeniskas pārmaiņas.

4.2 Pasaules klimata pārmaiņu negatīvās izpausmes vērojamas ārkārtējās meteoroloģiskās parādībās (kā, piemēram, plūdi, applūšana, zemes nogruvumi, sausums, viesuļvētras, utt.), kuru radītie zaudējumi gan cilvēku bojāejas, gan materiālā izteiksmē turpina pieaugt. Šo parādību seku atvieglošanai paredzēto pasākumu radīto izmaksu un ieguvumu apmērs atšķiras atkarībā no veida, kādā tiek novērtēts labklājības līmenis, kā noteikts analizējamais jautājumu loks, analīzes metodes un pamatpieņēmumi. Tādējādi pastāv risks, ka izmaksu un ieguvumu aprēķinā var neatspoguļoties klimata pārmaiņu novēršanai paredzēto pasākumu patiesās izmaksas un ieguvumi.

4.3 Neievērojot visus ekonomiskos parametrus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai paredzēto jauno politiku izstrādē, Kioto protokolu ratificējušās valstis riskē nonākt situācijā, kad daļa šo valstu ražošanas pārvietota uz tām ekonomiski attīstītākajām valstīm, kuras joprojām kavējas parakstīt protokolu, vai uz jaunattīstības valstīm, uz kurām pašlaik neattiecas no minētā protokola izrietošās kvantitatīvās saistības. Šāda situācija var izraisīt materiālus zaudējumus vai konkurētspējas krišanos, turklāt nespējot nodrošināt arī emisiju kopējā apjoma vēlamo samazinājumu pasaulē.

4.4 Lai sekmīgi īstenotu klimata pārmaiņu novēršanai paredzētos pasākumus, vajadzētu pārvarēt vairākus tehniska, ekonomiska, politiska, kultūras, sociāla, ar uzvedību saistītu un/vai institucionāla rakstura šķēršļus, kuri kavē minēto pasākumu tehnisko, ekonomisko un sociālo iespēju pilnvērtīgu izmantošanu. Pasākumu efektivitāte un šķēršļu veidi atšķiras atkarībā no reģiona un nozares, kā arī mainās laika gaitā.

4.5 Klimata pārmaiņu novēršanai paredzēto pasākumu īstenošanas efektivitāti iespējams paaugstināt ar nosacījumu, ka ar klimata pārmaiņām saistītā politika tiek saskaņota ar citiem ar klimatu nesaistītajiem valstu un nozaru politikas mērķiem un ka šī politika tiek veidota kā plaša pārejas stratēģija, lai sasniegtu tādas ilgtermiņa sociālās un tehnoloģiskās pārmaiņas, kas izriet no ilgtspējīgas attīstības jēdziena un no nepieciešamības novērst klimata pārmaiņas.

4.6 Rīcības saskaņošana starp valstīm un nozarēm var palīdzēt samazināt klimata pārmaiņu novēršanai paredzēto pasākumu izmaksas, pievērsties ar konkurētspēju saistītajiem jautājumiem, novērst iespējamo neatbilstību starptautisko tirdz-

niecības tiesību noteikumiem un cīnīties pret oglekļa dioksīda emisijām. Valstīm, kuras vēlas kolektīvi ierobežot savu siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu, būtu jāpanāk savstarpēja vienošanās, lai īstenotu nevainojami izstrādātus un efektīvus starptautiska mēroga pasākumus.

4.7 Klimata pārmaiņas ir pasaules mēroga parādība, tādēļ tā arī jārisina pasaules mērogā. Lai iesaistītu visus pasaules lielos siltumnīcefekta gāzes emisiju izraisītājus centienos samazināt siltumnīcefekta gāzes koncentrācijas kopējo līmeni atmosfērā, nepieciešams izmantot visus iespējamus līdzekļus un sarunas politiskā līmenī. Lai noteiktu, kuri ir šie lielie piesārņotāji, būtu jāņem vērā siltumnīcefekta gāzu emisiju atmosfērā kopējā līmeņa prognozes pēc 2012. gada. Neizmantojot piemērotus politiskus un ekonomiskus līdzekļus, netiks sasniegts paties progress.

4.8 Turklāt būtu lietderīgi reālistiski izvērtēt pašu ES valstu vēlmi emisiju ierobežošanā pēc 2012. gada sasniegt daudz ambiciozākus mērķus, ņemot vērā Lisabonas stratēģiju un, pateicoties izstrādātajiem un īstenotajiem pasākumiem šobrīd sasniegtos rezultātus. Šajā sakarībā atzinīgi vērtējami Komisijas paziņojumā "Stratēģija cīņai ar klimata pārmaiņām pasaulē" izteiktie ierosinājumi un tos papildinošie materiāli.

4.9 ES tuvākajā nākotnē jāuzņemas sagatavot konkrētus argumentus starptautiskajam sarunām par klimata pārmaiņām. Šīm sarunām jānonāk pie pieņemama risinājuma, kas ļautu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas procesu pēc 2012. gada turpināt ar visu ekonomiski attīstīto valstu dalību līdzās šo gāzu galvenajiem ražotājiem jaunizveidotajās valstīs un, kā arī jaunattīstības valstīs. Pretējā gadījumā jāņem vērā fakts, ka Kioto protokols tā pašreizējā formā 2012. gadā attieksies tikai uz aptuveni vienu ceturtdaļu siltumnīcefekta emisiju kopējā apjoma pasaulē un tādēļ, ja vien tas netiks grozīts, nebūs izmantojams kā efektīvs instruments ar pasaules klimatu nākotnē saistīto problēmu risināšanai. Tāpēc nepieciešams meklēt risinājumus, kas varētu nodrošināt tā kontinuitāti. Daļa šī risinājuma varētu būt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai paredzēto instrumentu, tostarp Kopienas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas, atkārtota izvērtēšana gan pēc to vispārējās ietekmes uz siltumnīcefekta gāzu emisiju kopējo apmēru, gan pēc to izmaksu lietderības un administratīvā sloga. Lai savlaicīgi varētu pieņemt pienācīgus lēmumus, pēc iespējas īsākā laikā būtu jāveic priekšlikumu un projektu, ko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ilgtermiņā izstrādājušas vairākas valstu grupas, salīdzinošs vērtējums.

4.10 Ar politiskiem līdzekļiem jāpanāk starptautiskās sabiedrības iesaistīšanās šo pasaules mēroga problēmu risināšanā. Tomēr atklāti jāatzīst, ka šāda starptautiska savienība nav visu lielo piesārņotāju interesēs un ka, ņemot vērā to izmērus un ģeogrāfisko izvietojumu (ASV, Ķīna), tiem ir izdevīga vienkpusēja pieeja. Politiskas neveiksmes gadījumā ES vadošās lomas saglabāšana klimata pārmaiņu jautājumos varētu vājināt pielāgošanās spējas, turklāt neradot vērā ņemamu ietekmi uz klimata pārmaiņām.

4.11 Lai atrisinātu minētās problēmas, nepieciešams ievērojami padziļināt zināšanas par šo norišu cēloņiem un iespējām ierobežot attiecīgo antropogēno ietekmi. Bez atbilstīgām investīcijām zinātnē un pētniecībā un nespējot nodrošināt sistemātisku uzraudzību un kontroli, nav iespējams panākt tik nepieciešamo zinātniskās izpratnes par klimata pārmaiņu patiesajiem cēloņiem uzlabošanos.

4.12 Nav šaubu, ka daudzējādā ziņā ražošanas un īpaši enerģijas izmantošanas efektivitātes paaugstināšana ir galvenais faktors gan veiksmīgai ekonomikas attīstībai, gan pakāpeniskai siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma samazināšanai. Komiteja uzskata, ka apjomīgāka tādas enerģijas ražošana, kas iegūta no atsevišķiem, atbilstoši katras valsts īpatnībām izvēlētiem neizsīkstošajiem avotiem, tostarp biodegvielas izmantošana transportā, koģenerācijas iespēju racionāls izlietojums vai elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas kopējās efektivitātes paaugstināšana, ražošanas aspektā ir piemērots un efektīvs paņēmieni. Tomēr jāņem vērā tas, ka minētajiem pasākumiem ir ierobežots apjoms. Vēl viens līdzeklis, kas ļautu samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju un kas darbojas salīdzinoši sekmīgi, ir saules termiskās enerģijas izmantošana apkurei vai karstā ūdens nodrošināšanai un termosūkņi, kuri kļuvuši izdevīgi izmantošanai pat nelielas kapacitātes ierīcēm, piemēram, mājāsaimniecībām.

4.13 Komiteja uzskata, ka vēl viena efektīva metode ir elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas dekarbonizācija, tajā skaitā atbalsts kodolenerģijas un saules enerģijas ražošanas tehnoloģijām, jo īpaši pētniecības un attīstības jomā, kā arī

ražošanas un izmantošanas drošības sistēmu uzlabošanai. Enerģijas uzglabāšanas jomā būtu jāraugās, lai papildus tradicionālajiem līdzekļiem, piemēram, enerģijas patēriņa samazināšana rūpnieciskajā ražošanā, tiku gādāts par ēku termisko parametru patiesu uzlabošanu un efektīva sabiedriskā transporta plašāku ieviešanu. Ja ES patiešām vēlas uzņemties vadošo lomu cīņā pret klimata pārmaiņām, arī minētajiem līdzekļiem būs nepieciešami ievērojami resursi zinātnē un pētniecībā, kā arī atbalsts to īstenošanai.

4.14 Pirms minēto pasākumu īstenošanas obligāti jāveic padziļināta to ietekmes un seku analīze, lai nepiemēroti pasākumi neapdraudētu konkurētspēju un būtībā visas ES kopējo un katras valsts atsevišķo rīcības spēju. Piemēram, nedrīkstētu pieļaut, ka uzsvars uz enerģijas ražošanu no biomasas apdraud noteiktu ražošanas nozaru pieeju izejvielām. Līdzīgi, nedrīkstētu pieļaut, ka siltumnīcefekta gāzu emisiju ierobežošanai paredzētajiem pasākumiem sekojošā enerģijas cenu celšanās kļūst pārmērīga un izraisa smagas sociālās sekas.

4.15 Lai garantētu iedzīvotāju drošību, nepieciešams izstrādāt plānus neaizsargātības pret klimata pārmaiņām mazināšanai, tajos ņemot vērā reģionālās īpatnības, kā arī sekmēt trauksmes un brīdinājuma sistēmu attīstību, kam vajadzētu papildināt sistemātiskas uzraudzības un kontroles darbības. Lai šajā jomā būtu iespējams īstenot efektīvus pasākumus, ir jāveic padziļināta stratēģiska un ekonomiska analīze, jāizstrādā konkrēti projekti un jāpiešķir pienācīgi finanšu līdzekļi gan Savienības, gan dalībvalstu un reģionu līmenī.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Debašu gaitā tika noraidīts šāds grozījums, kas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu no kopā nodotajām balsīm:

4.13. punkts

Grozīt šādi:

“Komiteja uzskata, ka vēl viena efektīva metode ir elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas dekarbonizācija, izman-
tojot citas pieejamas degvielas un izejvielas, īpaši atbalsts kodolenerģijas ražošanai, jo īpaši fotoelementu enerģijai un
ūdenraža tehnoloģijām enerģijas iegūšanai, izmantojot ūdeni; atbalstu jāsniedz citastarp zinātnei un pētniecībai šajās
jomās un ražošanas un ekspluatācijas izmantošanas drošības sistēmu izpētei, attīstībai un uzlabošanai. ...”

Pamatojums

Tas, ka apgalvojums par atbalstu kodolenerģijai jāsvītro, izriet no 2.6. punkta grozījuma.

Balsojuma rezultāti:

Par: 25

Pret: 54

Atturējās: 12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Patērētāju politikas tiesiskais pamats"

(2006/C 185/13)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 10. februārī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "Patērētāju politikas tiesiskais pamats".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 28. martā. Ziņotājs: PEGADO LIZ kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 45 balsīm par, 26 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Jebkurā tiesību kopienā politikai, ko kopiena ir iecerējusi īstenot, ir jābalstās uz tiesisko pamatu, kas nosaka šai kopienai piešķirtās kompetences robežas un tās darbības parametrus. Eiropas Savienība ir tiesību kopiena, kam ir jāatbilst šādai prasībai.

1.2 Lai tiesību pamats būtu piemērots, darbotiespējīgs un efektīvs, tam jābūt skaidram, precīzam un nošķirtam. Tam ir jāsaturs mērķi, pamatprincipi un politikas, ko ir iecerējusi realizēt šī tiesību kopiena, īstenošanas kritēriji. Tam ir jāaptver visas tās politikas jomas, kurām tas ir bijis radīts.

1.3 Eiropas Savienībā kopš Māstrihtas līguma pieņemšanas jaunais regulējuma pamats patērētāju aizsardzības politikas jomā bija 129.a pants, kas ātri viens izrādījās nepietiekams, lai būtu par pamatu pilnvērtīgas politikas šajā jomā tālākai īstenošanai.

1.4 Šī tiesiskā pamata nepiemērošana gadu gaitā ir apliecinājusi tā trūkumus un nespēju būt par piemērotu un efektīvu tiesisko pamatu, lai Kopienas līmenī veicinātu īstenu patērētāju interešu aizsardzības politiku.

1.5 Ar jauno Amsterdamas līguma 153. pantu ieviestie grozījumi nespēja novērst šādā veidā atklātos trūkumus, un saistībā ar Eiropas Konstitūcijas pieņemšanu ierosinātie teksti arī neatrisināja šīs problēmas.

1.6 Patērētāju politika ir viena no politikām, kas visvairāk skar Eiropas iedzīvotājus. Tā lielā mērā var ietekmēt viņu uzticību Eiropas ideālam ar nosacījumu, ka tā apmierinās viņu vajadzības un atbildīs viņu vēlmēm, kas līdz šim ne vienmēr ir noticis⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Kā norādīja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās atzinumā par tematu "Patērētāju politika pēc Eiropas Savienības paplašināšanās", OV C 221, 08.09.2005., un Eiropas Parlaments arī to atzina savā ziņojumā par patērētāju interešu veicināšanu un aizsardzību jaunajās dalībvalstīs. (Ziņotājs — Henrik Dam Kristensen kgs, Eiropas Parlaments 359.904/02-00). Papildus pašregulācijas, kopregulējuma un alternatīvu metožu domstarpību izšķiršanai pieeju attīstīšana var nodrošināt šī aspekta paaugstinātu ievērošanu.

1.7 Komisijas pamatnostādnes patērētāju tiesību aizsardzības politikas jomā⁽²⁾ apstiprina satraucošo patērētāju interešu veicināšanas un aizsardzības pasliktināšanos. Šis trūkums pastiprina nepieciešamību steidzami analizēt Līgumā noteikto šīs jomas tiesisko pamatu.

1.8 Līdzīga analīze tiek veikta šajā atzinumā. Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir spiesta secināt, ka papildus nepieciešamajai politiskai gribai virzīt tālāk patērētāju interešu aizsardzības politiku, lai veicinātu lielāku patērētāju dalību un viņu interešu visās Kopienas politiku jomās aizsardzību, ir jāveic arī pētījums par tiesiskā pamata, uz kura balstīt patērētāju interešu aizsardzības politiku, pārveidi pēc būtības.

1.9 Ar liela skaita Eiropas juristu, kuru kompetence šajā jomā ir plaši atzīta, daudzo ieguldījumu palīdzību Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja spēj piedāvāt priekšlikumu jaunam patērētāju politikas tiesiskam pamatam. Šim tiesiskajam pamatam būtu ievērojami jāveicina regulējuma uzlabošanās, vienkāršošana un pat tā apjoma samazināšanās. Līdz ar to Komiteja iesaka Komisijai, Padomei, kā arī dalībvalstīm rūpēties, lai šāds priekšlikums tiktu ņemts vērā saistībā ar iespējamu Līguma teksta pārskatīšanu nākotnē.

2. Ievads. Pašiniciatīvas atzinuma mērķis

2.1 Brīdī, kad Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma apstiprināt šo pašiniciatīvas atzinumu, tās mērķis bija veicināt padziļinātu analīzi par patērētāju politikai Eiropas līmenī piemērojamo tiesisko pamatu, proti, par Līguma 153. pantu, salīdzinot pēdējo ar dalībvalstīm iesniegto Konstitucionālā līguma projektu, kā arī ar sekundārajām tiesībām. Tā centās nodrošināt arī šajā jautājumā ieinteresēto pušu pārstāvju, kā arī speciālistu Kopienas patērētāju tiesību jomā dalību.

⁽²⁾ Tas izriet no 2005. gada 11. maija Direktīvas 2005/29/EK (OV L 149, 11.06.2005) par negodprātīgu komercdarbības praksi, Kopienas rīcības programmas veselības un patērētāju aizsardzības jomā 2007. līdz 2013. gadam [KOM(2005) 115 galīgā red.] un priekšlikuma Regulai par pārdošanas iekšējā tirgū veicināšanu [KOM(2005) 462 galīgā red., 27.09.2005] atsaukšanas fakta.

2.1.1 Apzinoties 153. panta šībrīža redakcijas trūkumus, bija daudz tādu, kas piekrita uzskatām, ka šie trūkumi ir vainojami šā panta praktiskā neizmantošanā par tiesisko pamatu sekundārajām tiesībām tādās jomās kā patērētāju tiesību un interešu veicināšana, kā arī patērētāju politikas izstrāde Eiropas Savienībā. Šai politikai bija visas iespējas būt sekmīgai, ja tai būtu bijis piemērots, darbotiespējīgs un efektīvs tiesiskais pamats.

2.2 Eiropas iestādes vispār un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, patērētāju organizācijas un sociālie sarunu partneri jo sevišķi noteikti būtu pirmie ieguvēji no patērētāju politikas tiesiskā pamata Līgumā uzlabošanās.

2.2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja kā institucionalizēts pilsoniskās sabiedrības pārstāvības forums tiek uzskatīta par īpaši piemērotu vietu, lai sekmīgi veiktu šo uzdevumu dialogā ar sociālajiem sarunu partneriem un ar universitāšu ekspertu šajā jomā atbalstu.

2.2.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka patērētāju politika pavisam noteikti ir viena no politikām, kas visvairāk skar Eiropas iedzīvotājus. Ja tā apmierinās viņu vajadzības un atbildīs viņu vēlmēm, tā var, un tai lielā mērā ir jāietekmē viņu uzticība Eiropas ideālam.

2.2.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 14. oktobrī uzklaušīja daudzus pārstāvjus, kas bija izrādījuši atsaucību, piedaloties šim nolūkam sagatavotajā aptaujā. Šādā veidā iegūtie viedokļi un ieteikumi ļāva labāk pamatot atzinumu. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saka paldies visiem, pateicoties kuriem šis dokuments tika izstrādāts⁽³⁾.

3. Jautājums — tiesiskais pamats patērētāju politikai

3.1 Šībrīža patērētāju aizsardzības politikas tiesiskais pamats ir atrodams Līguma XIV sadaļā, kas saucas "Patērētāju tiesību aizsardzība", 153. pantā. Pants skan šādi:

⁽³⁾ 2005. gada uzklaušīšanas sēdē piedalījās: Carlos Almaraz kgs (UNICE — Eiropas Rūpniecības un darba devēju apvienību savienība), profesors Thierry Bourgoignie (Kvebekas Universitātē Monreālā), Nuria Rodríguez kdze (Eiropas Patērētāju apvienību centrs), Denis Labut kgs un Kalliopi Spyridaki kdze, (UGAL — Eiropas Neatkarīgo mazumtirgotāju grupu savienība), Jon-Andreas Lange kgs, (Forbrukerradet — Norvēģijas Patērētāju padome), William Vidonja kgs (CEA — Elektronikas patērētāju apvienība), Patrick von Braunmühl kgs (VZBV — Federālā apvienība "Patērētāju centrāle") un Hubert J. J. Van Breemen kgs (VNO NVW — Nīderlandes Rūpniecības un darba devēju konfederācija).

Papildus tam mēs esam saņēmuši rakstiskus komentārus kā atbildes uz dažiem desmitiem jautājumu, kas bija ietverti juristiem un akadēmiķiem visā Eiropā adresētā anketā: no profesora Thierry Bourgoignie (Kvebekas Universitātē Monreālā), profesora Jean Calais-Auloy (Monpeljē Tiesību un ekonomikas zinātņu fakultāte), Stephen Crampton kga (Which?), profesora Mjrio Frota (APDC — Portugāles Patērētāju tiesību asociācija), Cornelia Kutterer kdzes (Eiropas Patērētāju apvienību centrs), Jon-Andreas Lange kga (Forbrukerradet — Norvēģijas Patērētāju padome), René-Claude Mäder kdzes (CLCV — Patērētāju, mājoklis un dzīves pamats), profesora Stephen Weatherill (ECLG — Eiropas Patērētāju tiesību grupa), profesora Hans Micklitz (Eiropas Ekonomikas un patērētāju tiesību institūta, reģ. jur. pers., Bambergas Universitāte), Gaëlle Patetta kdzes (UFC — Ko izvēlēties?), profesora Norbert Reich (Brēmenes Universitāte, tiesību zinātnes), no Eiropas Rūpniecības un darba devēju apvienību savienības (UNICE), kā arī no mazumtirdzniecības, vairumtirdzniecības un starptautiskās tirdzniecības pārstāvniecības Eiropas Savienībā "Euro Commerce".

1. "Lai veicinātu patērētāju ieinteresētību un nodrošinātu augstu līmeni patērētāju tiesību aizsardzībā, Kopiena veicina patērētāju veselības, drošības un ekonomisko interešu aizsardzību, kā arī atbalsta viņu tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses.

2. Patērētāju tiesību aizsardzības prasības ņem vērā, nosakot un īstenojot citas Kopienas politikas un rīcību.

3. Kopiena sekmē 1. punktā minēto mērķu sasniegšanu ar:

a) normatīvo aktu, ko tā pieņem atbilstīgi 95. pantam iekšējā tirgus izveides sakarā,

b) normatīvo aktu, kas atbalsta un papildina dalībvalstu politiku un nodrošina tās pārraudzību, palīdzību.

4. Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, pieņem 3. punkta b) apakšpunktā minētos normatīvos aktus.

5. Normatīvie akti, ko pieņem saskaņā ar 4. punktu, neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai ieviest stingrākus aizsargpasākumus. Šādiem normatīvajiem aktiem ir jābūt saderīgiem ar šo Līgumu. Šos pasākumus dara zināmus Komisijai." ⁽⁴⁾

3.2 Lai patērētāju tiesību aizsardzību varētu pieskaitīt jomām, kas ir Eiropas Savienības kompetencē, tai saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantu obligāti ir jābūt īpašas normas priekšmetam, ko regulē šis Līgums; 5. pants Līguma konsolidētajā redakcijā skan šādi:

"Eiropas Parlaments, Padome, Komisija, Tiesa un Revīzijas palāta īsteno savas pilnvaras saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem un tādos pašos nolūkos, kādi ir paredzēti gan Eiropas Kopienas dibināšanas līgumos un turpmākos līgumos un aktos, kas tos groza un papildina, kā arī citos šā Līguma noteikumos."

3.3 Šī noteikuma, kuram atbilstīgi valstis ir tiesīgas noteikt savu kompetenci, svarīgums ir jāuzsver tāpēc, ka jo īpaši likuma robi, teksta neprecizitāte vai pretrunīgais raksturs var novest pie neiespējamības piemērot Eiropas iestāžu uz šā Līguma pamata vēlāk pieņemtos normatīvos aktus.

⁽⁴⁾ Papildus augstākcitētajam pantam patērētāju politika ir pamatojama ar citām Līguma par Eiropas Savienību normām, starp kurām uzreiz ir izceļama norma preambulā, kas pauž aicinājumu nodrošināt "savu tautu ekonomiskās un sociālās attīstības, pilnīgojot iekšējo tirgu un veicinot kohēziju un vides aizsardzību," veicināšanu un "kopīgas pilsonības savu valstu pilsoņiem" ieviešanu, kā arī ar šā līguma 2. un 6. panta normām vai arī ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma Nicas līguma redakcijā 2. panta, 3. panta 1. punkta t) apakšpunkta, 17. panta 2. punkta, 33. panta 1. punkta e) apakšpunkta, 34. panta 2. punkta II rindkopas, 75. panta 3. daļas II rindkopas, 81. panta 3. punkta un 87. panta 2. punkta a) apakšpunkta normām.

3.4 Šeit būtu vietā atgādināt, ka Eiropas Kopienu Tiesa savā 2000. gada 5. oktobra spriedumā atzīmēja, ka normatīva akta, kas ir pieņemts, pamatojoties uz 100.a pantu (tagad 95. pantu), regulējuma priekšmetam ir jābūt iekšējā tirgus izveides un darbības apstākļu uzlabošanai. Tiesa atgādina, ka, ja 100.a panta kā tiesiskā pamata izmantošanas pamatojumam pietiktu ar vienkāršu atšķirību valstu regulējumos konstatāciju, kā arī ar abstraktiem pamatbrīvību ierobežošanas vai konkurences kropļošanas draudiem, tiesiskā pamata ievērošanas kontrole no tiesas puses būtu pilnīgi neefektīva ⁽⁵⁾.

3.5 Šī prasība pēc skaidra un līdz ar to starptautiski kontrolējama tiesiska pamata ir jāattiecinā arī uz politisko sfēru kā neapšaubāms konstitucionālas dabas signāls par vajadzību pēc patērētāju tiesību aizsardzības politikas. Šajā sakarā nebūtu par sliktu atgādināt, ka ar 1986. gada 17. un 28. februāra Vienotā Eiropas akta palīdzību daļēji aizpildīja Romas līgumā esošos normatīvos robus, ieviešot tikai videi veltītu sadaļu, kurā ietilpa panti no 130.r līdz 130.t pantam (tagad no 174. līdz 176. pantam). Mērķi, kas ir nosprausti 175. pantā, un Kopienas rīcības vides jomā noteikšanas kritēriji, kas ir definēti tajā pašā pantā, ir acīmredzami veicinājuši efektīva normu kopuma šajā jomā rašanos.

3.5.1 Šajā ziņā, ja salīdzina tagadējo Līguma 175. un 153. pantu, tad kļūst skaidrs, ka tiesiskā pamata kvalitāte ir galvenais faktors tālākās rīcības noteikšanā. Vides jomā mērķi ir noteikti skaidri un precīzi.

175. pants nosaka pamatprincipus Kopienas rīcībai šajā jomā.

175. panta 3. daļā noteiktie tehniskie parametri arī ir faktori, kas veicina racionālu un lietderīgu politikas vides jomā piemērošanu.

3.5.2 Tajā mērā, kādā Kopienas likumdevējam ir tiesības izvērtēt pieņemamo normatīvo aktu atbilstību, ir acīmredzams, ka tiesiskā pamata kvalitāte ir izšķiroša, jo tā samazina izteiktu izvērtēšanas kļūdas iespējamību vai varas pilnvaru nepareizu izmantošanu, vai acīmredzamu izvērtēšanas pilnvaru pārkāpumu ⁽⁶⁾.

4. Vai 153. pants ir pieņemams tiesisks pamats un vai uz tā var balstīt Eiropas patērētājiem paredzētu Kopienas politiku?

4.1 Ņemot vērā šādu izskaidrojumu, ir jākonstatē, ka tagadējā Līguma 153. pants nav vairs uzskatāms par tiesisko pamatu, kas piedāvātu pietiekamu patērētāju tiesību aizsardzības nodrošināšanu.

4.2 Ir jāatgādina, ka patērētāju tiesības šā iemesla dēļ Eiropas līmenī ir galvenokārt izveidojušās, balstoties uz atsauci Līguma 95. pantā un pateicoties iekšējā tirgus īstenošanas iniciatīvām. Protams, patērētāju aizsardzības politika aptver vairākas

nozares, un citās Līguma jomās pastāv tiesas norādes uz nepieciešamību ņemt vērā patērētāju tiesību aizsardzību. Neskatoties uz to, kopumā tiek uzskatīts, ka 153. pants tā pašreizējā redakcijā ir nepietiekams.

4.3 Tika konstatēts arī tas, ka normatīvos aktus patērētāju tiesību aizsardzības jomā ārkārtīgi reti pieņēma, balstoties uz 153. pantu (vai pirms tam uz 129.a pantu).

4.4 Šai kritikai par to, ka patērētāju tiesību aizsardzība ir kļuvusi par piedevu iekšējā tirgus izveides noteikumiem, ir jāpievieno augstākminētie secinājumi no Eiropas Kopienu Tiesas 2000. gada 5. oktobra sprieduma ⁽⁷⁾. Nenoteiktība, kas ir saistīta tieši ar šo tiesas nolēmumu, var novest pie atsevišķu patērētāju tiesību (garantijas, pārdošana mājās u. c.) aizsardzības jomā pieņemtu direktīvu paša tiesiskā pamata apstrīdēšanas galvenokārt prejudiciālā nolēmuma kārtībā.

4.5 Pašreizējā tekstā ir noteikts augsts patērētāju tiesību aizsardzības līmeņa kritērijs. Šis augstais patērētāju aizsardzības līmenis — tāds, kāds tas ir noteikts 153. pantā — neliek obligāti dalībvalstīm meklēt tiesisko sistēmu, kas sniegtu vislielākās garantijas. 153. panta 5. punkts šādā gadījumā ļauj saglabāt aizsargājošākas juridiskās sistēmas ar nosacījumu, ka tās ir adekvātas ar Līgumu.

4.5.1 Augsta līmeņa aizsardzības noteikšana nebūt nav viegla. Parametri, kas ir jāņem vērā, nav iekļauti 153. pantā un var novest pie vairākām interpretācijas grūtībām.

4.6 Šobrīd šķiet, ka tiesiskais pamats ir jāpārskata, ņemot vērā tālāk tekstā izklāstīto analīzi.

4.6.1 Patērētāju tiesību aizsardzības politikai ir jābūt vienai no Savienības kompetencēm, nevis papildinājumam dalībvalstu patērētāju tiesību aizsardzības politikai. Ir paradoksāli uzskatīt, ka patērētāju tiesību aizsardzībai, par kuru uzskata, ka tā var veicināt iekšējā tirgus uzlabošanu, būtu jābūt dalībvalstu kompetencē.

4.6.2 Patērētāju veselība, drošība un ekonomiskās intereses tiek raksturotas kā jomas, kurās Eiropas Savienībai ir jāsniedz savs ieguldījums. Drīzāk šajās jomās būtu jāparedz mērķi, kas noteikti ir jāpaplašina. Līdz ar to rodas jautājums, vai vērā būtu jāņem tikai patērētāju ekonomiskās intereses? Pastāv vairāk nekā acīmredzama pretruna starp šo interešu veicināšanu un ieguldījumu to aizsardzībā.

4.6.3 Tiesības saņemt informāciju, tiesības uz izglītību un apvienošanu ar mērķi aizstāvēt šīs intereses ir principi, kas būtu jāatzīst par Savienības politiku noteicošiem pamatprincipiem.

4.6.4 Tā kā kritēriji, kas ir jāņem vērā, lai definētu augsto aizsardzības līmeni, nav noteikti, tie ir jānosaka pašā Līgumā.

⁽⁵⁾ Eiropas Kopienu Tiesa, 2000. gada 5. oktobris, Vācijas Federatīvā Republika v. Parlamentu un Padomi, lieta C-376/98, Sēj. I – 8149, skat. sīkāk sprieduma pamatojuma punktus no 76. līdz 89.

⁽⁶⁾ Par šiem jautājumiem skat. EKT, 1977. gada 20. oktobrī, Akciju sabiedrība "ROQUETTE FRERES", lieta 29/77, Sēj. 1835. lpp.

⁽⁷⁾ C-376/98, Sēj. 1/8498, Vācija pret Parlamentu un Padomi.

4.6.5 Veicot patērētāju tiesību aizsardzības kā nošķirta tiesiska pamata analīzi, būs jāņem vērā prioritāte, kas ir jāpiešķir Kopienai politikai gan pēc būtības, gan pēc formas. Dubultās subsidiaritātes princips acīmredzami ir ierobežojums, kas gan Eiropas līmenī, gan valsts līmenī paralizē jebkādu patērētāju tiesību aizsardzības politikas izstrādi. No dubultās subsidiaritātes principa, ko nosaka 153. pants, acīmredzot šajā situācijā ir jāatsakās.

4.6.6 Tiesiskajam pamatam Līgumā ir arī jāatbilst centieniem noteikt tādu pamatu, kurā patērētāja tiesības būtu ne tikai aizsargātas vai aizstāvētas viņa intereses, bet kurā viņš pats būtu aktīvs līdzdalībnieks un tiktu uzklauts. Patērētājs ir persona, kam sabiedrības piedāvātajā izvēlē ir jābūt skaidri noteiktām tiesībām izteikties.

4.6.7 Ir jāpārlicinās arī par to, vai Līguma normām, uz kuru pamata var vērsties Eiropas Kopienas tiesā, nebūtu jādod tiesības tieši vērsties Tiesā arī patērētāju apvienībām kā pārstāvšām grupām, uz kurām attiecas Eiropas Savienības pieņemtie normatīvie akti.

4.6.8 Ir jāpiebilst, ka teksts tā tagadējā redakcijā balstās uz ierobežojošu patērētāju tiesību aizsardzības koncepciju, kas galveno vērību pievērš informācijas pozitīvajiem aspektiem.

5. Patērētāju politikas tiesiskā pamata definēšanas mērķi, principi un kritēriji

5.1 Kādi kopumā ir tie kritēriji, kam ir jānosaka tiesiskā pamata Līgumā kvalitāte?

No augstākminētajiem elementiem var secināt, ka tiesiskajam pamatam ir:

- jābūt skaidram un precīzam;
- jāsaturs definēto politiku ietvaros sasniedzamie mērķi, šo politiku pamatprincipi un īstenošanas kritēriji;
- jābūt nošķirtam.

Šīs dažādās pazīmes ir būtiskas, lai mēģinātu risināt augstākminētās problēmas.

5.2 Tiesiskā pamata precizēšanas procesā var iekļaut arī ne tik nozīmīgus jautājumus. Piemēram, ir jāparedz iespējas attiecībā uz likumdošanas saskaņošanas kvalitāti. Maksimālas vai pilnīgas saskaņošanas politiku atbalsta Komisija. Vai noteiktajam aizsardzības līmenim patiešām arī turpmāk ir jābūt augstam aizsardzības līmenim — ja tas nav augsts aizsardzības līmenis, tad maksimāla vai pilnīga saskaņošana var kaitēt patērētāju interesēm.

5.3 Ierosinātais teksts liek grozīt 3. panta 1. punkta t) apakšpunktu, skaidri nosakot, ka pie iestāžu darbības mērķiem ir pieskaitāma arī patērētāju interešu aizsardzība.

5.4 Ierosinātais 153. pants ir veidots, ņemot vērā trīs aspektus:

5.4.1 Tas satur Eiropas Savienības politikas mērķu patērētāju tiesību jomā uzskaitījumu. Šie mērķi ir tradicionāli. Tomēr ir jāuzsver atsevišķas šo mērķu īpašās iezīmes:

— par jaunievedumu uzskatāms fakts, ka tiek veicinātas tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu un pārstāvētu patērētāju intereses, galvenokārt atzīstot individuālās un kolektīvās tiesības šajā jomā. Tā ir tieša norāde uz to, ka ir jāsteno ne tikai kolektīvās prasības pieteikuma mehānisms, bet ka jāorganizē arī iespējas kolektīvi iesaistīt patērētājus noteikumu, kas uz viņiem attiecas, izstrādāšanā;

— patērētāju veselības aizsardzība un drošība acīmredzami ir tradicionāla tēma, kas ir jānosaka kā viens no Līguma mērķiem;

— visbeidzot, patērētāju tiesisko, ekonomikas, sociālo un kultūras interešu veicināšana acīmredzot arī ir uzskatāma par jaunu elementu. Ar to patērētājs tiek atzīts par sabiedrības locekli, nevis par vienkāršu ražojumu un pakalpojumu izmantotāju. Tikai tad, kad būs atzīta šādas veicināšanas nepieciešamība, būs iespējams izstrādāt politikas, tajā skaitā ilgtspējīgas attīstības politiku, kā arī politiku, kas apvienos patērētāju interešu veicināšanu un pienācīgu vides aizsardzības prasību ievērošanu.

5.4.2 Saistībā ar 153. panta formulēšanu var nosaukt šādus principus:

- preventīva rīcība;
- efektīva atbildība par kaitējumu;
- ilgtspējīga patēriņa izstrāde;
- princips "riskā radītājs maksā";
- dalības princips.

Šie pieci principi ir nepieciešami, lai sekmīgi īstenotu augstākminēto politiku.

5.4.3 Ierosinātais teksts tradicionālā veidā atgādina, ka prasības, kas atbilst nošķirtam pamatam, nevar ņemt vērā brīdī, kad tiek izstrādātas citas Eiropas Savienības politikas.

5.4.4 Ir jāņem vērā atsevišķi parametri — jo sevišķi tad, kad izstrādā normatīvos aktus. Augsta aizsardzības līmeņa jēdziena izstrādē cita starpā ir jāņem vērā pieejamie sociālekonomiskie dati, kas ļauj precīzi noteikt patērētāju uzvedību attiecībā uz tirgū piedāvāto ražojumu un pakalpojumu iegādi un izmantošanu. Ir tieši jānosaka iespēja iesniegt kolektīvu prasības pieteikumu.

5.4.5 Ierosinātais 153.a pants nosaka Padomes veicamo politiku.

Viens no apspriestajiem jautājumiem ir par direktīvu tiešo darbību. Saskaņā ar ierosināto risinājumu kā saskaņošanas veids vairāk būtu jāizmanto regulas. Tas padara liekas šībrīža debates tieši par direktīvu darbību. Ir izstrādāta elastīga formula, kas ļauj dalībvalstīm ieņemt nostāju situācijā, kad tās gatavojas saglabāt vai noteikt aizsardzības pasākumus.

Šis risinājums dod priekšroku maksimālai saskaņošanai, kuras nepieciešamība tajā pašā laikā ir jāizvērtē katrā atsevišķā gadījumā.

5.4.6 Visbeidzot, 153. panta teksts satur jaunievedumus, jo tajā par Kopienas lēmumu adresātiem Līguma 230. pantā nozīmē nosaka patērētāju apvienības. Citiem vārdiem — Kopienas lēmumi, kuros nav ievērotas Līguma normas, var būt par pamatu tiešai apvienību prasībai Tiesā.

6. Secinājumi — priekšlikums jaunam tiesiskam pamatam

Ņemot vērā šo informāciju, priekšlikums ir formulēts šādi:

153. pants

“1. Kopienas politika patērētāju tiesību aizsardzības jomā nodrošina šādu mērķu sasniegšanu:

— tiesību gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu un pārstāvētu patērētāju intereses, galvenokārt atzīstot individuālās un kolektīvās tiesības šajā jomā, veicināšana;

— patērētāju veselības un drošības aizsardzība;

— patērētāju tiesisko, ekonomisko, sociālo un kultūras interešu veicināšana.

2. Kopienas politika patērētāju tiesību aizsardzības jomā ir vērsta uz augstākā aizsardzības līmeņa nodrošināšanu. Tā ir balstīta uz šādiem principiem:

— preventīvas darbības princips;

— kaitējuma, kas nodarīts patērētāju individuālo un kolektīvo tiesību pārkāpuma rezultātā, efektīvas atlīdzināšanas princips;

— princips “riskā radītājs maksā”;

— ilgtspējīgas patēriņa un aizsardzības politikas attīstības princips;

— patērētāju dalības noteikumu izstrādē un piemērošanā ar viņu interešu pārstāvošo organizāciju starpniecību princips.

3. Prasības patērētāju tiesību aizsardzības jomā tiek ņemtas vērā, nosakot un īstenojot citas Kopienas politikas.

4. Kopiena, nosakot savu rīcību patērētāju tiesību aizsardzības jomā, ņem vērā:

— augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni, kāds patērētājiem tiek nodrošināts dalībvalstīs;

— pieejamos sociālekonomiskos datus par tirgū piedāvāto ražojumu un pakalpojumu iegādi un izmantošanu;

— prasības pieteikumu patērētāju tiesību vai interešu aizskāruma gadījumā efektivitāti, tai skaitā atzīstot kolektīvas nozīmes prasību.

153.a pants

1. Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, pieņem 153. panta 1. punktā minēto mērķu īstenošanai nepieciešamos normatīvos aktus; šos normatīvos aktus regulāri pārskata ar mērķi nodrošināt to spēju garantēt augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

2. Normatīvie akti, kas ir jāpiemēro saskaņā ar 1. punktu, neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai pieņemt normatīvos aktus, kas paredz stingrākus aizsargpasākumus. Šiem normatīvajiem aktiem ir jābūt saderīgiem ar šo Līgumu, un tos paziņo Komisijai.

3. Sešus mēnešus pēc 3. punktā minētās paziņošanas brīža Komisija, sevišķi tajos gadījumos, kad normatīvais akts traucē iekšējā tirgus darbībai, pieņem lēmumu par valsts normatīvā akta noraidīšanu, sniedzot pamatojumu. Ja minētajā termiņā lēmums netiek pieņemts, normatīvais akts ir uzskatāms par pieņemtu, izņemot gadījumus, kad jautājuma sarežģītības dēļ termiņu pagarina ilgākais līdz vienam gadam, par ko dalībvalstij paziņo pirmā sešu mēnešu termiņa laikā.

4. Komisija, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, nodrošina efektīvu pieņemto normatīvo aktu piemērošanu ar mērķi veicināt patērētāju tiesības un intereses. Dalībvalstīm ir pienākums veikt nepieciešamos pasākumus, lai:

a) noteiktu un piemērotu efektīvas, samērīgas un preventīvas sankcijas to normatīvo aktu, kas patērētāju tiesību aizsardzības nolūkā nosaka pienākumus vai aizliegumus, pārkāpšanas gadījumā;

b) izbeigtu šādus pārkāpumus;

c) paredzētu vienkāršus tiesas un ārpustiesas procesuālos līdzekļus patērētāju tiesību pārkāpuma un kaitējuma patērētāju interesēm novēršanai un atlīdzināšanai, kā arī taisnīgai atlīdzībai par radītajiem zaudējumiem.

5. Saskaņā ar dalībvalstu likumdošanu oficiāli reģistrētas vai Eiropas Komisijas atzītas patērētāju apvienības ir uzskatāmas par Līguma 153. panta piemērošanas rezultātā pieņemto normatīvo aktu adresātiem 230. panta nozīmē.”

Brisele, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Zemāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturto daļu balsu, taču tika noraidīti debašu laikā:

1.3. punkts

Svītrot punktu.

Pamatojums

Atzinuma 1.3. punktā ietverts stingrs apgalvojums, proti, "Eiropas Savienībā kopš Māstrihtas līguma pieņemšanas jaunais regulējuma patērētāju aizsardzības politikas jomā pamats bija 129.a pants, kas ātri viens izrādījās nepietiekams, lai būtu par pamatu pilnvērtīgas politikas šajā jomā tālākai īstenošanai." Šai nopietnajai kritikai nav sniegts pamatojums.

Balsošanas rezultāti:

Par: 23

Pret: 39

Atturas: 5

1.4. punkts

Svītrot punktu.

Pamatojums

Atzinuma 1.4. punktā ietverts stingrs apgalvojums, proti, "Šī tiesiskā pamata nepiemērošana gadu gaitā ir apliecinājusi tā trūkumus un nespēju būt par piemērotu un efektīvu tiesisko pamatu, lai Kopienas līmenī veicinātu īstenu patērētāju interešu aizsardzības politiku." Šī kritika nav pamatota.

Balsošanas rezultāti:

Par: 23

Pret: 39

Atturas: 5

1.5. punkts

Svītrot punktu

Pamatojums

Atzinuma 1.5. punktā ietverts stingrs apgalvojums, proti, "Ar jauno Amsterdamas līguma 153. pantu ieviestie grozījumi nespēja novērst šādā veidā atklātos trūkumus, un saistībā ar Eiropas Konstitūcijas pieņemšanu ierosinātie teksti arī neatrisināja šīs problēmas." Šai nopietnajai kritikai nav sniegts pamatojums.

Balsošanas rezultāti:

Par: 23

Pret: 39

Atturas: 5

4.6.1. punkts

Svītrot punktu

Pamatojums

Šis punkts, kurā paredzēts, ka patērētāju aizsardzības politika ir ES kompetencē, padara neiespējamus labākus noteikumus patērētājiem dalībvalstīs.

Balsošanas rezultāti:

Par: 26

Pret: 35

Atturas: 8

4.6.7. punkts

Svītrot punktu

Pamatojums

Nebūtu vēlams, ka patērētāju apvienībām tiktu piešķirtas tiesības tieši vērsties Eiropas Kopienų Tiesā. Visas interešu aizsardzības apvienības tad varētu uzstāties savu locekļu vārdā. Šādas tiesības varētu radīt nepieņemamas situācijas, tādas kā Amerikas Savienotajās valstīs kolektīvo prasību (*class actions*) gadījumā.

Balsošanas rezultāti:

Par: 30

Pret: 38

Atturas: 4

5.4.1. punkts

Svītrot vārdus

— “par jaunievedumu uzskatāms fakts, ka veicinātas tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu un pārstāvētu patērētāju intereses, galvenokārt atzīstot individuālās un kolektīvās tiesības šajā jomā. Tā ir tieša norāde uz to, ~~ka ir jāsteno ne tikai kolektīvās prasības pieteikuma mehānisms, bet~~ ka ir jāorganizē arī iespējas kolektīvi iesaistīt patērētājus noteikumu, kas uz viņiem attiecas, izstrādāšanā;”

Pamatojums

Nebūtu vēlams, ka patērētāju apvienībām tiktu piešķirtas tiesības tieši vērsties Eiropas Kopienų Tiesā. Visas interešu aizsardzības apvienības tad varētu uzstāties savu locekļu vārdā. Šādas tiesības varētu radīt nepieņemamas situācijas, tādas kā Amerikas Savienotajās valstīs kolektīvo prasību (*class actions*) gadījumā.

Balsošanas rezultāti:

Par: 30

Pret: 40

Atturas: 3

5.4.4. punkts

Svītrot pēdējo teikumu

“5.4.4. Ir jāņem vērā atsevišķi parametri — jo sevišķi tad, kad izstrādā normatīvos aktus. Augsta aizsardzības līmeņa jēdziena izstrādē cita starpā ir jāņem vērā pieejamie sociālekonomiskie dati, kas ļauj precīzi noteikt patērētāju uzvedību attiecībā uz tirgū piedāvāto ražojumu un pakalpojumu iegādi un izmantošanu. ~~Ir tieši jānosaka iespēja iesniegt kolektīvu prasības pieteikumu.”~~

Pamatojums

Nebūtu vēlams, ka patērētāju apvienībām tiktu piešķirtas tiesības tieši vērsties Eiropas Kopienu Tiesā. Visas interešu aizsardzības apvienības tad varētu uzstāties savu locekļu vārdā. Šādas tiesības varētu radīt nepieņemamas situācijas, tādas kā Amerikas Savienotajās valstīs kolektīvo prasību (*class actions*) gadījumā.

Balsošanas rezultāti:

Par: 27

Pret: 42

Atturas: 4

5.4.6. punkts

Svītrot punktu.

Pamatojums

Nebūtu vēlams, ka patērētāju apvienībām tiktu piešķirtas tiesības tieši vērsties Eiropas Kopienu Tiesā. Visas interešu aizsardzības apvienības tad varētu uzstāties savu locekļu vārdā. Šādas tiesības varētu radīt nepieņemamas situācijas, tādas kā Amerikas Savienotajās valstīs kolektīvo prasību (*class actions*) gadījumā.

Balsošanas rezultāti:

Par: 26

Pret: 44

Atturas: 2

6. punkts

Svītrot punktu

Pamatojums

Atzinuma 6. punktā izteikts ambiciozs priekšlikums par patērētāju politikas jauna tiesiskā pamata izveidi. Kā jau norādīts attiecībā uz iepriekšējiem punktiem 1.3., 1.4., 1.5., atzinumā nav sniegts pietiekams pamatojums tam, ka minētās pārmaiņas ir nepieciešamas. Atzinumā vajadzētu nevis ierosināt plašas izmaiņas esošajā patērētāju politikas tiesiskajā pamatā, bet gan vairāk uzmanības pievērst pārliecinošiem argumentiem, kas pierādītu, kādēļ, nākamreiz pārskatot Līguma tekstu, par prioritāti jāizvirza jauns tiesiskais pamats.

Balsošanas rezultāti:

Par: 23

Pret: 39

Atturas: 5

153. pants

Svītrot 4. punkta pēdējo ievilkumu

~~“prasības pieteikumu patērētāju tiesību vai interešu aizskāruma gadījumā efektivitāti, tai skaitā atzīstot kolektīvas nozīmes prasību.”~~

Pamatojums

Nebūtu vēlams, ka patērētāju apvienībām tiktu piešķirtas tiesības tieši vērsties Eiropas Kopienu Tiesā. Visas interešu aizsardzības apvienības tad varētu uzstāties savu locekļu vārdā. Šādas tiesības varētu radīt nepieņemamas situācijas, tādas kā Amerikas Savienotajās valstīs kolektīvo prasību (*class actions*) gadījumā.

Balsošanas rezultāti:

Par: 27

Pret: 44

Atturas: 2

153.a pants

Svītrot 4. punktu

Pamatojums

Saskaņā ar šādu formulējumu patērētāju aizsardzības politika tiktu pakļauta iekšējā tirgus noteikumiem. Tas neatbilst atzinuma saturam.

Balsošanas rezultāti:

Par: 27

Pret: 34

Atturas: 14

II PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Sekojošā darba grupas atzinuma daļa tika svītrotā par labu asamblejā pieņemtajiem grozījumiem, tomēr par tiem tika nodotas vairāk nekā ceturtdaļa balsu:

6. punkts, 153.a pants

2. Tiesības saskaņojošajam normatīvajam aktam jābūt regulai, jo tiesību saskaņošana ir prioritāte.

Balsošanas rezultāti:

Par: 31

Pret: 24

Atturas: 14

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas paziņojums
"Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES apstrādes rūpniecības stipri-
nāšanai — ceļā uz integrētāku pieeju rūpniecības politikai"**

KOM(2005) 474 galīgā red.

(2006/C 185/14)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 5. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2006. gada 28. martā. Ziņotājs bija *Ehnmark* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 38 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Atzinuma kopsavilkums

1.1 Lisabonas stratēģija nodrošina virkni horizontālo pasākumu Eiropas konkurētspējas palielināšanai. Līdz šim ir pietrūcis nozaru pieeju. Ar jauno Eiropas Komisijas paziņojumu ES sper nākamo soli Eiropas rūpniecības politikas veidošanas jomā. Kopējai politikai un kopējām prioritātēm vajadzētu veicināt Eiropas konkurētspēju pasaulē. Tādēļ Komisijas paziņojums par tematu "Moderna rūpniecības politika" ir ļoti atzinīgi vērtējams.

1.2 EESK atbalsta paziņojumā ietverto plašo analīzi, kas veikta par nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem apstrādes rūpniecības 27 nozarēs. EESK arī atbalsta 14 nozaru un starpnozaru darba grupu (*task forces*) izveidi ar mērķi noteikt konkrētākus pasākumus Eiropas rūpniecības konkurētspējas veicināšanai.

1.3 Paziņojumā tomēr nav apskatīti Eiropas rūpniecības politikas izstrādes un ieviešanas būtiski aspekti. Atbildība par ieviešanu ir noteikta citām Komisijas struktūrvienībām, valsts un reģionālajām varas iestādēm, kā arī pašai rūpniecības nozarei. Jautājumi par to, "kurš ar ko nodarbojas", ir atstāti tālākai apsvēršanai.

1.4 Īpaši jāatzīmē, ka paziņojumā nav uzsvērta nepieciešamība darba sadalei starp ES un valstīm. Jaunās 14 nozaru darba grupas galvenokārt strādās ES līmenī. EESK uzskata, ka jānodrošina koordinācija ar attiecīgajām valstu struktūrām. Tas ietaupīs laiku, jo laika zaudēšanu rūpniecība nevar atļauties.

1.5 Divi aspekti, par kuriem paziņojumā nav pietiekami daudz norādījumu, ir valdības loma inovāciju un konkurētspējas jomā un robežas starp apstrādes rūpniecību un pakalpojumiem.

1.6 EESK uzsver iesaistīto pušu un sevišķi sociālo partneru ciešas iesaistīšanas nozīmīgumu turpmākajā darbā. EESK uzskata par būtisku, ka sociālie partneri panāk vienošanās rūpniecības pārmaiņu un jauninājumu jomās, kā tas jau notiek dažās ES valstīs.

1.7 ES paziņojumā sniedz atbildi uz jautājumu "vai Eiropas apstrādes rūpniecībai ir nākotne?" Savukārt EESK izsaka gata-vību iekļaut Lisabonas stratēģijai izveidotajā sistēmā Eiropas rūpniecības politikas jautājumus.

2. Ievads

2.1 Eiropadomei 2005. gada martā iesniegtais Lisabonas stratēģijas vidusposma pārskats radīja ļoti nevienādīgu ainu par to, kas ir sasniegts pirmajos piecos gados.

2.2 Jomas, kurās Lisabonas stratēģija ir cietusi neveiksmi, ir pirmām kārtām ekonomiskā un rūpniecības izaugsme, kā arī vairāk un labāku darba vietu radīšana. Eiropa saskaras ar grūtībām saistībā ar globālo konkurenci. Attiecībā uz izaugsmi un konkurētspēju vairākās vērtējuma tabulās vadošajās pozīcijās izvirzītas Savienotās Valstis kopā ar Ziemeļvalstīm. Eiropas lielās ekonomikas ievērojami atpaliek. Pasaules ekonomikas foruma nesen veiktā vērtējumā Apvienotā Karaliste bija novērtēta ar 13. vietu, Vācija — ar 15. vietu, bet Francija bija ierindota 30. vietā tieši pirms Spānijas. No otras puses, ir jāatzīmē, ka attiecībā uz ekonomisko izaugsmi dažām jaunajām ES dalībvalstīm veicas labi: Slovēnija IKP pieaugums 2005. gadā bija 5,5 %, Polijā — 5,4 %.

2.3 Vispārējā apsekojumā par ražīguma pieaugumu, ko nesen veica vispasaules uzņēmējdarbības organizācija "Konferences padome" (*The Conference Board*), norādīts, ka Eiropas vadošās ekonomikas aizvien vairāk atpaliek no ASV, vērtējot desmit gadu laika posmā. ES 15 vecās dalībvalstis 2005. gadā spēja uzrādīt 0,5 % ražīguma pieaugumu, savukārt ASV uzrādīja 1,8 % pieaugumu, bet Japāna — 1,9 % pieaugumu.

2.4 Atbildot uz Eiropadomes 2005. gada martā pieņemtajiem lēmumiem, Eiropas Komisija šī gada laikā ir iesniegusi ievērojamu skaitu priekšlikumu un paziņojumu par tādiem jautājumiem kā rūpniecības pārstrukturēšana, ražīgums un konkurētspēja, kā arī atbalsts uzņēmējdarbībai un maziem un vidējiem uzņēmumiem.

2.5 Jauno priekšlikumu klāstā pietrūkst centienu pievērsties nozaru rūpniecības jautājumiem, it sevišķi apstrādes rūpniecībā, un nodrošināt pamatu nozaru vai vertikāliem atbalsta pasākumiem. Ar jauno paziņojumu par tematu "Ceļā uz jaunu integrētu pieeju rūpniecības politikai" Komisija gatavojas nodrošināt šo nepieciešamību.

3. Priekšlikuma par jaunajām politikas pamatnostādņu saturs

3.1 Paziņojumu var uzskatīt par aizsākumu jaunam procesam, kas balstīts uz konkurētspējas stāvokļa analīzi apstrādes rūpniecības 27 nozarēs.

3.2 Īpaša uzmanība pievērsta problēmām, kuras paši uzņēmumi uzskata par jauninājumu, konkurētspējas un izaugsmes kavēkļiem. Īpaša uzmanība veltīta maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kas ir likumsakarīgi, ņemot vērā to, ka ES apstrādes rūpniecību lielākoties veido MVU, kuros strādā 58 % apstrādes rūpniecībā nodarbināto. Sagatavošanas posmā ir rīkotas apspriedes arī ar virkni ieinteresēto personu.

3.3 Ziņojumā analizētās apstrādes nozares ietver četras galvenās jomas: pārtikas rūpniecība un dabas zinātnes, iekārtu un sistēmu rūpniecība, modes un dizaina rūpniecība, kā arī pamatražojumu un starpražojumu rūpniecība. Izsakoties precīzāk, analīze aptver tādas rūpniecības nozares kā farmaceitiskie ražojumi un biotehnoloģijas, elektrotehnika un mašīnbūve, aizsardzības rūpniecība un aerokosmiskā rūpniecība, tekstila un mēbeļu rūpniecība, keramikas, tērauda, ķīmikāliju, celulozes un papīra ražošana.

3.4 Minēto 27 nozaru konkurētspējas novērtējumā izmanīja šādus kritērijus:

- atvērta un konkurētspējīga vienotā tirgus nodrošināšana;
- zināšanas, piemēram, pētniecība, jauninājumi un kvalifikācija;
- labāks tiesiskais regulējums;
- sinerģijas nodrošināšana starp konkurences, enerģētikas un vides politiku;
- pilnīgas un godīgas līdzdalības nodrošināšana pasaules tirgos;
- sociālās un ekonomiskās kohēzijas veicināšana.

3.5 Secinājumos par nozarēm norādīti gadījumi, kad (citējot paziņojumu): "Politikas uzdevumiem attiecībā uz katru atsevišķu nozari ir vislielākā prioritāte daudzu nozīmīgu uzdevumu vidū". Pat ievērojot to, secinājumi nav pilnībā saprotami. Biotehnoloģiju jomā, piemēram, ir noteikta prasība pēc plašākas izpētes, bet ne prasība pēc labākām prasmēm. Tekstilnozarē ir konstatēta prasība pēc izpētes un prasmēm, kā arī piekļuves tirgiem, bet ne nepieciešamība pēc tirdzniecības traucējumu novēršanas.

3.6 Komisija ierosina uzsākt 7 galvenās starpnozaru politiku iniciatīvas, lai pārvarētu kopīgos izaicinājumus un stiprinātu sinerģijas. Šīs 7 starpnozaru iniciatīvas ir:

- intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un viltošanas apkarošanas iniciatīva;
- augsta līmeņa grupa konkurētspējas, enerģētikas un vides jautājumos;
- konkurētspējas un tirgus pieejamības ārējie aspekti;
- jauna tiesību aktu vienkāršošanas programma;
- kvalifikācijas uzlabošana nozarēs;
- apstrādes rūpniecības strukturālo pārmaiņu vadība;
- integrēta Eiropas pieeja rūpnieciskajai pētniecībai un jauninājumiem.

3.7 Papildus starpnozaru iniciatīvām Komisija ierosina virkni jaunu, attiecīgajai nozarei specifisku iniciatīvu, piemēram, tādas kā farmaceitisko līdzekļu forums, dabaszinātņu un biotehnoloģijas stratēģijas vidusposma pārskats, jaunas augsta līmeņa grupas ķīmijas rūpniecības un aizsardzības rūpniecības jautājumos, iniciatīva Eiropas kosmosa rūpniecības jomā, darba grupa informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) konkurētspējas jautājumos, kā arī dialoga uzsākšana mašīnbūves politikas jomā.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Jaunais paziņojums ir pirmais būtiskais mēģinājums izveidot visaptverošas nozaru līmeņa iniciatīvas konkurētspējai un jauninājumiem apstrādes rūpniecībā. Tā ir atzinīgi vērtējama iniciatīva. Horizontālas shēmas un iniciatīvas nav pietiekamas. Ņemot vērā tā struktūru, paziņojums nodrošina noderīgu pamatu lēmumiem par konkrētu rīcību. Iniciatīva ietver pilnīgu analīzi par izaugsmes un konkurētspējas jautājumiem virknē rūpniecības nozaru.

4.2 Komisija ir iesniegusi priekšlikumu kā pamatnostādnes plānošanai un prioritāšu noteikšanai. To mērķis ir ieviest pasākumus globalizācijas radīto problēmu risināšanai.

4.3 Pietrūkst skaidras sasaistes starp centieniem ES līmenī un valdību, rūpniecības un ieinteresēto pušu nepieciešamo iesaistīšanos valstiskā un reģionālā līmenī. Ir sagaidāms, ka šī sasaiste tiks attīstīta turpmākajā procesā, īpaši jaunajās sektoru un starpsektoru darba grupās. Tomēr pastāv acīmredzams risks, ka tas nozīmēs pastiprinātu plānošanu un vājāku ieviešanu.

4.4 Lai no tā izvairītos, EESK iesaka veikt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu nepieciešamo koordināciju. Tas arī dotu plašākas iespējas dažādu ieinteresēto pušu aktīvai līdzdalībai.

4.5 Jaunais paziņojums kopā ar dažādiem citiem priekšlikumiem un paziņojumiem ir vēl viens solis ceļā uz Eiropas rūpniecības politikas izveidi. Vai izvēlētais ceļš ir pareizs? Paturot prātā izaicinājumus, kas sagaida Eiropas rūpniecību, EESK sliecas secināt, ka šis, iespējams, ir labākais veids konkurētspējas veicināšanai un tādu specifisku Savienības priekšrocību izmantošanai kā plaša zināšanu bāze un ļoti liels iekšējais tirgus.

4.6 Komisija dedzīgi uzsver to, ka jaunais paziņojums ir atbilst Lisabonas stratēģijas būtībai un papildina minētajā stratēģijā ietvertos kopīgos centienus. Par faktisko īstenošanu, kas izpaužas plašākā izpētē, labākā izglītībā vai tiesiskajā regulējumā, atbildīgas būs pārējās Komisijas struktūrvienības un valstu un reģionālās iestādes. Plānošanai un ieviešanai ir jābūt saskaņotai.

4.7 Komisijas pieeja ir zināmā mērā neviennozīmīga. Būtu papildus jāapsver līdzsvars starp horizontālajām programmām un jaunajiem centieniem atsevišķās nozarēs.

4.8 Paziņojumā nav apskatīti dažādajiem pasākumiem paredzētie resursi. Tā vietā paredzēts, ka nepieciešamie resursi ES līmenī jāsaņem galvenokārt no konkurences un inovāciju (CIT) programmas, pētniecības pamatprogrammas, struktūrfondu un izglītības programmām. Politiku, ieskaitot resursus, koordinēšana būs sarežģīts un delikāts uzdevums, jo īpaši ņemot vērā to, ka pieejamie Eiropas finanšu resursi ir relatīvi ierobežoti salīdzinājumā ar vajadzībām un prasībām.

4.9 Jaunu, progresīvu ražošanas metožu un iekārtu ieviešanai, it īpaši MVU, būs nepieciešami aizdevumi ar izdevīgiem noteikumiem. Nozaru un starpnozaru plānošanas grupu darbā ir cieši būtu jāiesaista Eiropas Investīciju banka (EIB) un Eiropas investīciju fonds (EIF).

4.10 Jaunajā priekšlikumā Komisija koncentrējas uz ES līmeni, turpretī reģionālie aspekti skarti tikai virspusēji. Aglomerāciju nozīmīgums, pat ievērojot to būtisko potenciālu rūpniecības jauninājumu un konkurētspējas veicināšanā, nav iekļauts nevienā analīzes daļā. Tas, kā arī jautājumi, kas attiecas uz reģionālo rūpniecības politiku, jāņem vērā turpmākajā darbā.

4.10.1 Komiteja atzīmē, ka Komisija nesniedz īpašus priekšlikumus attiecībā uz rūpniecības sektoriem, kas lielā skaitā atrodas reģionos.

4.11 No rūpniecības aprindām un ieinteresētajām pusēm saņemtajās atsauksmēs par pasākumiem konkurētspējas veicināšanai dominē trīs tēmas: vairāk pētniecības un labāka saikne ar pētniecību; labāka izglītība un apmācība, sevišķi saistībā ar kvalifikāciju; vieglāka finansiālā atbalsta pieejamība, īpaši uzņēmējdarbībai un mikrouzņēmumiem.

4.12 Lielākā daļa no jaunajā paziņojumā analizētajām apstrādes rūpniecības nozarēm norāda, ka kvalifikācijas uzlabošana nozarē ir jautājums, attiecībā uz kuru (citējot paziņojumu) "Politikas izaicinājumam ir vislielākā prioritāte". Būtiska nozīme ir kvalifikācijas un kvalifikācijas uzlabošanas jautājumiem. Jācer, ka ierosinātā starpnozaru iniciatīva par kvalifikācijas jautājumiem nodrošinās novatoriskus priekšlikumus.

4.13 Paziņojumā maz uzmanības pievērsts valdību nozīmei attiecībā uz vienlīdzīgu noteikumu nodrošināšanu rūpniecībā un sevišķi apstrādes rūpniecībā. Darba gaitā neapšaubāmi radīsies virkne piezīmju par to, kādu atbalstu valdības var sniegt

rūpniecībai saistībā, piemēram, ar izglītību, transporta sistēmām, enerģētiku un ICT tīkliem.

4.14 Komisija neapspriež to, ka aizvien nenoteiktāka kļūst robeža starp apstrādes rūpniecību un pakalpojumu nozari. Kādu iespaidu tas atstāj uz cilvēkresursiem, pieeju tirgiem, tiesisko regulējumu un finanšu pieejamību?

4.15 Attiecas uz finanšu pieejamību MVU var atzīmēt, ka plašajā 27 nozaru analīzē ir fiksēti tikai pieci īpaši papildu pieprasījumi, proti, farmaceitisko līdzekļu, biotehnoloģiju, medicīnas iekārtu, elektrotehnikas un mašīnbūves jomās. Samērā pārsteidzoši ir tas, ka tādi paši pieprasījumi netika reģistrēti, piemēram, pamatražojumu un starpražojumu rūpniecībā.

5. Virzība uz Eiropas rūpniecības politiku

5.1 Ar jauno Eiropas Komisijas paziņojumu ES sper vēl vienu soli virzībā uz kopēju pamatnostādņu izstrādi Eiropas rūpniecības politikai. Tas ir vērtējams atzinīgi. Kopīgai politikai un kopīgām prioritātēm jāpalielina Eiropas konkurētspēja pasaulē. Vienlaikus Eiropas rūpniecības politika ir jāapskata saistībā ar tādām struktūrām, kas ir izveidotas rūpniecības atbalstam (izglītība un izpēte ir tikai divi piemēri minētajam) un, piemēram, konsultācijām ar darba ņēmējiem. Eiropas ilgtspējīga konkurētspēja nav iespējama bez pilnīgas sabiedrības un iedzīvotāju līdzdalības.

5.2 Bieži tiek pausts, ka rūpniecības nozare vēlas visiem līdzvērtīgus nosacījumus ar skaidrām (un nebirokrātiskām) signālu sistēmām. Plaši pieņemta nostāja ir šāda: pēc iespējas maz birokrātijas un iespējami daudz vispārēja atbalsta. Citāts no nesen notikušas Konkurētspējas padomes sanāksmes: "Ministri uzsvēra, ka tiesiskiem un regulējošiem šķēršļiem nevajadzētu radīt nelabvēlīgu ietekmi uz konkurētspēju." Tajā pat laikā varētu apgalvot, ka ES administratīvās saistības nevajadzētu uztvert tikai kā izmaksu faktoru, jo tās bieži aizstāj 25 valstu dažādo tiesisko regulējumu un šādi samazina darbības izmaksas. Nesenā Komisijas paziņojumā ir uzsvērts, ka pastāvīgās izmaksas, kuru viena daļa ir administratīvie pienākumi, ir jāapskata plašā kontekstā, ietverot regulējuma ekonomiskās, sociālās un vides izmaksas un sniegtās priekšrocības.

5.3 Globālā konkurence, ar ko nākas saskarties ES un citām valstu grupām, ir sīva. Šeit nav vietas pašapmierinātībai. No otras puses, Eiropas izaugsme un konkurētspēja nekad nedrīkst kļūt par pašmērķi. Ir vispār atzīta Eiropas sociālā redzējuma esamība, kas Lisabonas stratēģijā ir apkopota šādi: augsts uz zināšanām balstīts konkurētspējas līmenis, augsta līmeņa sociālās kohēzijas mērķi un atbildīga politika vides jautājumu jomā. Eiropas rūpniecības politika ir vienlaicīgi gan Lisabonas stratēģijas daļa, gan arī par stratēģiju daudz ilglaicīgāks mērķis. Tomēr, neskatoties uz laika nosacījumiem, rūpniecības politika vienmēr būs daļa no visaptverošajām prioritātēm, kas noteiktas Lisabonas stratēģijā.

5.3.1 Komisija ir iesniegusi ilgtspējīgas attīstības pārskatītu stratēģiju, par ko Padome pieņēms lēmumu šā gada laikā. Rūpniecības pamatpolitika atbilst ilgtspējīgas attīstības stratēģijas prioritātēm.

5.4 Tādēļ Eiropas rūpniecības politikai vajadzētu koncentrēties uz trim galvenajiem mērķiem: noteikt prioritāras nozares noturīgai konkurētspējai, īstenot prioritārus pasākumus šādas konkurētspējas sasniegšanai un paātrināt iekšējā tirgus unificēšanu kā vienu no pamatpasākumiem līdzvērtīgu konkurences apstākļu veicināšanai. ES līmenī tas nozīmē pievērst pastiprinātu uzmanību tam, ko reāli iespējams sasniegt ar Eiropas līmeņa iniciatīvu palīdzību. Rūpniecības politika ar šādiem mērķiem varētu nodrošināt patiesu pievienoto vērtību rūpniecībai, valdībām valsts un reģionālā līmenī, kā arī sociālajiem partneriem un organizētai pilsoniskajai sabiedrībai.

5.5 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir paziņojusi par darba grupu izveidošanu saistībā ar vairākiem aspektiem. Komiteja tomēr uzskata, ka, lai izkļiedētu atsevišķas neskaidrības, kas traucē attīstīt liela mēroga Eiropas projektus, vēl ir jāprecizē rūpniecības politikas saistība ar divām citām jomām.

5.5.1 Vispirms ir jānoskaidro konkurences politikas un rūpniecības politikas saistība.

5.5.2 Otrkārt, Komisija ir izstrādājusi rīcības plānu nolūkā modernizēt uzņēmējdarbības tiesību, kā arī nostiprināt akcionāru tiesības, kas ir uzņēmējdarbības tiesību elements. Būtiski svarīgi ir nodrošināt, ka šāda modernizācija nerada kaitējumu investīcijām rūpniecībā.

5.5.3 Būtu lietderīgi, ja to komisāru grupa, kas atbild par ekonomikas lietām, iekšējo tirgu, konkurences politiku un Lisabonas stratēģiju, savstarpēji saskaņotu savu rīcību, lai izvairītos no jebkāda neatbilstības riska, kurš varētu apdraudēt visas rūpniecības politikas uzticamību un efektivitāti.

5.6 Eiropas rūpniecības politikā ir jāņem vērā publiskā sektora nozīmīgā loma, kas spēj nodrošināt ar zināšanām un infrastruktūru, kuras uzskatāmas par divām būtiskām jomām. Dažās valstīs starp rūpniecību un publisko sektoru ir nodibināti cieši kontakti. Citās valstīs to nav. Publiskā sektora nozīmi attiecībā uz jauninājumiem parāda apstāklis, ka ASV publiskie izdevumi jauninājumiem ir divreiz lielāki nekā Eiropā. Pat ievērojot, ka liela daļa izdevumu paredzēta militāriem mērķiem, šie skaitļi norāda uz publiskā sektora nozīmi. Eiropā būtisks piemērs būtu dažu valstu iepriekšējie (un daļēji pašreizējie) publiskie izdevumi jaunu farmaceitisko produktu izstrādei. Par publiskā sektora nozīmi liecina arī tā loma ICT, it īpaši platjoslas paplašināšana.

5.7 Lisabonas stratēģijas vidusposma pārskats ir iedvesmojis arī sociālos partnerus izstrādāt plānus Eiropas apstrādes rūpniecības nākotnes nodrošināšanai. Eiropas darba devēju organizācija UNICE ir iesniegusi plašus komentārus un priekšlikumus par līdzšinējiem Lisabonas stratēģijas rezultātiem.

ORGALIME, kas pārstāv mehānisko, elektronisko un metālapstrādes rūpniecību 23 Eiropas valstīs, ir iesniegusi plašu Eiropas apstrādes rūpniecības attīstības plānu, kas ir daļa no atsauksmēm par Komisijas paziņojumu. No darba ņēmēju puses Eiropas Metālapstrādes darbinieku apvienība (EMF) 2005. gada rudenī iesniedza plānu "Eiropas apstrādes rūpniecības attīstībai", kurā apkopoti daudzi priekšlikumi, kas ietverti citos plānos.

5.8 EMF plānā ir uzskaitīti 15 galvenie pasākumi, kas iedalīti divās daļās. Pirmajā daļā, kuras nosaukums ir "Pētniecība un attīstība", uzsvērta lielāku līdzekļu nepieciešamība pētniecībai un lielākas uzmanības nepieciešamība sociāliem jauninājumiem; otrajā daļā "Inovācijas sociālie pamatnosacījumi" uzskaitīti konkrēti papildu pasākumi MVU, uzņēmējdarbības, mūžizglītības un Eiropas darba tirgu pārstrukturēšanai, īpaši koncentrējoties uz sociālā nodrošinājuma jautājumiem.

5.9 Minētajā rīcības plānā, tāpat kā citos sociālo partneru plānos, ir apliecinājums par konverģences pakāpi to problēmu analizē, ar kurām saskaras Eiropas rūpniecība. Visumā pastāv vispārēja vienošanās par Eiropai vēlamu virzību. Šo kopīgo galveno izaicinājumu un pasākumu paralēla apzināšana nodrošina platformu sociālajam dialogam un sociālo partneru vienošanos panākšanu jauninājumu un konkurētspējas interesēs (skatīt 6. nodaļu).

5.10 Lisabonas stratēģija ir bijusi sekmīga uz zināšanām balstītas sabiedrības attīstības veicināšanā un Eiropas kā vadošā spēka kvalifikācijas, iemaņu, izpētes un attīstības jomā pozīciju stiprināšanā. Barselonas Eiropadomes lēmums sasniegt izpētei paredzēto līdzekļu apjomu līdz 3 % no IKP ir guvis plašu atbalstu un atzinību, vismaz teorētiski.

5.11 Jāatzīmē, ka Komisija savās sarunās un diskusijās ar rūpniecības pārstāvjiem nav radusi daudz jaunu ideju un risinājumu universitāšu zināšanu nodošanai rūpniecībai. Komisija pati vēlas atgriezties pie šīm tēmām kādā no nākamajiem paziņojumiem. Tomēr nepieciešamā atbildība par attiecīgu sakaru dibināšanu ar pētniecības jomas pārstāvjiem ir jāatstāj pašu uzņēmumu ziņā. Ņemot vērā lēno progresu ceļā uz mērķa sasniegšanu — panākt pētniecības un attīstības vajadzībām ieguldījumu 3 % apmērā no Eiropas IKP, šis ideju trūkums par zināšanu nodošanu ir satraucošs. Vēl viens iemesls rūpēm ir studentu skaits ES zinātnes un inženierijas mācību programmās, kurš samazinās salīdzinājumā ar Savienības galvenajiem galvenajiem konkurentiem. MVU ir būtiski svarīgi pilnveidot esošo cilvēku kapitālu un ražošanas un inovāciju jomā iesaistīt akadēmisko aprindu pārstāvjus. 7. pamatprogrammas ietvaros ir jāsniedz atbalsts modernu tehnoloģisko pētījumu un ražošanas tehniku ieviešanai MVU.

5.12 Šajā sakarā būtu jāatgādina, ka pat ieguldot pētniecībā 3 % no IKP, Eiropa joprojām atpaliks no ASV un Japānas. Izvirzītais 3 % ieguldījuma mērķis ir starpposma mērķis, kā to jau atzinušas dažas ES dalībvalstis. Globālā konkurence radīs nepieciešamību nākamajos 15 līdz 20 gados noteikt augstāku mērķi.

5.13 To pašu var teikt arī par nepieciešamību pēc kvalifikācijas paaugstināšanas un pēc plašākas mūžizglītības. No rūpniecības aprindām ir saņemtas norādes par nepieciešamību paplašināt kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas, bet tie nav jautājumi, ko var atrisināt ES līmenī. ES līmenī ir iespējams noteikt un izvērtēt vajadzību būtību, bet faktiskā ieviešana jāveic valstu un reģionālā līmenī. Nav šaubu, ka Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (CEDEFOP) varētu izplatīt informāciju par svarīgu pieredzi attiecīgajā jomā.

5.14 Šajā sakarā ir lietderīgi atgādināt, ka plašākas izglītības politikas debates par mūžizglītību aizsākās jau septiņdesmito gadu sākumā, ESAO veicot nopietnu analīzi par šo jautājumu. Tomēr kopš tā laika ir izmēģināts samērā maz patiešām jaunu pieeju, lai apvienotu pašas rūpniecības, publiskā sektora un atsevišķu personu, kas varētu būt ieinteresēti nodrošināt labākas iespējas mobilitāti darba tirgū veicinošas kvalifikācijas paaugstināšanai, iespējas un līdzekļus.

5.15 Koncentrēšanās uz rūpniecības pārvietošanu un izvietošanu ārzonās ir pievērsusi uzmanību nepieciešamībai nodrošināt darbinieku pamata tiesības visā pasaulē. ILO 1998. gada konvencija par "Deklarāciju par pamata principiem un tiesībām darbā" ir radījusi pamatu regulai par nodarbinātību, kā arī zināmu standartu, kas būtu jāpiemēro visā pasaulē. ESAO vadlīnijas ir valdību politiska saistība. Lai pārmaiņas būtu pozitīvas, ir jāparāda, ka pārmaiņām ir noteikta jēga un arī to, ka pārmaiņas sociāli taisnīgā veidā iespējams pārvarēt uzņēmumos, dažādās rūpniecības nozarēs, reģionos un darba tirgos.

5.15.1 Šajā sakarā ir jāatzīst Eiropas uzņēmumu padomju nozīmīgā loma. Padomes ir konkrēta atbilde prasībai par plaši pielietojamām struktūrām, kas paredzētas informācijai un konsultācijām pārrobežu uzņēmumos. Pat, ja šādu struktūru izveidei ir nepieciešams laiks, un pat, ja pašreizējā direktīva par uzņēmumu padomēm ir ne visai pārliecinoša, padomes ir neaizstājams posms izteiktākiem centieniem attīstīt Eiropas rūpniecības politiku.

5.16 Eiropas rūpniecības politika var dot būtisku ieguldījumu Eiropas konkurētspējā. Pašreizējais Komisijas paziņojums ir viens posmiem ceļā uz to. EESK ir uzskaitījis vairākus citus posmus. EESK ieteiktu Komisijai uzsākt tālākas diskusijas un sarunas, kas attiecas uz sociālo dialogu un citām būtiskām tēmām.

6. Piezīmes par nozarēm paredzētiem priekšlikumiem

6.1 EESK atbalsta vērtējuma parametru izvēli apstrādes rūpniecības 27 nozaru analīzei. Pat izmantojot šo ļoti pretenzīvo pieeju, dažas pretrunas analīzes atsevišķajos rezultātos ir acīm redzamas. EESK atbalsta veiktos pasākumus un izdarītos secinājumus. EESK atbalsta arī pirmo nozaru un starpnozaru darba grupu darbam paredzēto tēmu izvēli.

6.2 EESK īpaši atbalsta plānoto augsta līmeņa grupas izveidi konkurētspējas, enerģētikas un vides jautājumos. Vides saudzēšanas un enerģijas taupīšanas tehnoloģijas var nodrošināt Savienībai vispasaules kontekstā nozīmīgas priekšrocības. Jaunajai pasaules izpratnei par klimata izmaiņu draudiem, kas ir sekas pārliekai atkarībai no fosilajiem kurināmajiem, vajadzētu būt par spēcīgu stimulu centieniem izmainīt ražošanas un patēriņa ieradumus. Augsta līmeņa grupas uzdevums ir grūti paveicams. To vieglāku nedara pat apstākļi, ka arī citas valstis pašreiz iegulda būtiskus līdzekļus videi draudzīgās tehnoloģijās; ASV ir tikai viens piemērs.

6.3 Dizains kļūst par galveno faktoru produktu izstrādē un tirdzniecībā. Dizains ir jāuzsver ne tikai atsevišķās nozares darba grupās, bet kā viens no horizontāliem jautājumiem vairākās darba grupās. Vairākās ES valstīs rūpnieciskajam dizainam ir panākumi jau ilgākā laika posmā. Ir svarīgi to izmantot arī turpmāk.

6.4 Komisijas paziņojumā nav pievērsta izteikta uzmanība saziņas jautājumiem un tam, lai pati rūpniecība un dažādas ieinteresēto pušu grupas būtu sasniedzamas. Tomēr ievērojot to, ka ieviešana lielā mērā norisināsies ar informācijas apmaiņas un saziņas palīdzību, šiem jautājumiem būs jāpievērš pastiprināta uzmanība. Kā gan citādi liela MVU daļa spēs iegūt attiecīgo informāciju par kopējām partnerībām un dažādiem atbalsta pasākumiem?

6.5 Vēl viens nozīmīgs ieviešanas aspekts būs laika faktors. Produktu izstrādes procesa temps apstrādes rūpniecībā nav lēns; globālā konkurence to nepieļauj. Dažādām Eiropas līmeņa darba grupām būs nepieciešams pieņemt saspringtus laika plānus, lai varētu nodrošināt ar pievienoto vērtību tos, kas ir saistīti ar lēmumu pieņemšanu rūpniecībā attiecībā uz ieguldījumiem un attīstību.

6.6 EESK pievienojas Komisijas bažām, ka ES darba vietu pārvietošanai uz valstīm ar zemām izmaksām būs sāpīgas sekas vietējā līmenī un dažādās nozarēs, īpaši attiecībā uz darbiniekiem ar zema līmeņa prasmēm, kuriem būtu jāpalīdz piemēroties rūpniecības pārstrukturēšanas sekām. Jau citās jomās EESK ir aicinājis vairāk un labāk izmantot struktūrfondus kā aktīvu un proaktīvu līdzekli, lai piemērotos globalizācijas ietekmei. Neseno priekšlikumu par Globalizācijas fondu EESK apskatīs turpmāk.

7. Paplašināta sociālā dialoga nepieciešamība

7.1 Dažās valstīs ir noslēgtas vērienīgas sociālo partneru vienošanās par rūpniecības jauninājumiem, tādējādi paužot savstarpējās intereses un prioritātes apstrādes rūpniecības tālākajai attīstībai.

7.2 Kā piemēru var minēt Rūpniecības līgumu starp sociālajiem partneriem, kas tika parakstīts 1997. gadā Zviedrijā. Kopš tā parakstīšanas līgumslēdzējas puses ir iesniegušas virkni priekšlikumu rūpniecības konkurētspējas uzlabošanas jomā. Īpaša uzmanība tika pievērsta tādiem jautājumiem kā konkurētspējīgu pētniecības institūtu izveide, pastiprināta apmaiņa starp rūpniecības nozari un izglītības iestādēm un institūtiem, atbalsts jauniem un augošiem uzņēmumiem inovāciju jomā, atbalsts rūpniecības attīstības centriem. Vairākus priekšlikumus ir pieņēmusi valdība.

7.3 EESK uzsver, ka ir ļoti svarīgi, lai ieinteresētās puses, īpaši jau sociālie partneri, būtu cieši iesaistīti inovācijas, konkurētspējas un pārstrukturēšanas procesos. Pārmaiņu temps nesamazināsies. Par nepieciešamību kļūst uz savstarpēju uzticēšanos balstīta apsteidzoša (proaktīva) pieeja pārmaiņām. Rūpniecības pārmaiņu sekmīgai pārvarēšanai ir nepieciešams sociālais dialogs, kas balstīts uz ciešām, uz uzticību balstītām partnerībām, un kultūras dialogs, ko raksturo efektīva pārstāvība un pamatīgas struktūras. Efektīvai pārstāvībai ir nepieciešamas arī augsta līmeņa zināšanas par tematiskiem jautājumiem un iespējām.

7.3.1 Jāpiemin daudzu Eiropas uzņēmumu padomju (salīdzināt § 5.14.1) centieni, lai stiprinātu uzņēmumu padomju darbā iesaistīto kompetenci. Tas ir svarīgi abām dialogā iesaistītajām pusēm. Bez augsta līmeņa zināšanām un kompetences padomes nevarēs darboties kā dialoga un konsultāciju būtisks posms.

7.4 EESK izsaka cerību, ka kopā ar citām iniciatīvām Komisijas paziņojums par integrētu rūpniecības politiku nodrošinās pamatu vēlmei cieši iesaistīt pārmaiņu procesā ieinteresētās

puses un īpaši sociālos partnerus. EESK ir izteikusi savus uzskatus par sociālo dialogu un rūpniecības pārmaiņām 2005. gada septembrī pieņemtajā atzinumā ⁽¹⁾.

7.5 Atbildot uz Eiropadomes 2005. gadā pieņemtajiem secinājumiem, EESK ir izveidojusi interaktīvu informatīvu tīklu, kas apkopo pieredzi par Lisabonas stratēģijas īstenošanu. EESK apsvērs šāda informatīvā tīkla paplašināšanas iespēju, iekļaujot tajā jautājumus, kas saistīti ar ieinteresēto pušu un īpaši sociālo partneru iesaistišanu tālākā Eiropas rūpniecības veidošanā.

8. Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) 2005. gada novembrī pieņēma papildu atzinumu attiecībā uz paziņojumu par integrētu pieeju rūpniecības politikai. Ziņotājs bija Pezzini kgs.

8.1 Par īpaši interesantu apstākli CCMI uzskatīja to, ka tagad Eiropas Komisija jautājumu par specifisku nozaru politiku apskata rūpniecības politikas ietvaros. Precīzāk, CCMI uzsvēra savu pārliecību, ka šai specifiskajai nozaru politikai varētu būt patiesa ietekme, ja tai strukturēti pievērstos sociālā dialoga kontekstā vietējā, valsts un ES līmenī.

8.2 CCMI tomēr uzsvēra, ka Komisijas paziņojumā pietrūkst konkrētu iniciatīvu, darbības plānu un, svarīgākais, pietiekamu finanšu resursu, kas nepieciešami politikai īstenošanai. Tādēļ īpaši svarīgi būtu uzņēmumu projektos iesaistīt EIB un EIF.

8.3 CCMI arī uzsvēra, ka Komisijai būtu jāatzīst mūsdienu augošā publiskā sektora nozīme.

8.4 Turklāt CCMI pasvītvoja apsteidzoši (proaktīvi) veidotas reģionālas rūpniecības politikas nozīmi. CCMI arī uzsvēra tirdzniecības politikas nozīmi saistībā ar sekmīgu rūpniecības politiku. Visbeidzot CCMI uzsvēra ILO konvencijās noteikto pamata darba tiesību svarīgumu.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OV C 24, 31.01.2006

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Zemāk minētais grozījums ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debašu laikā:

7.5. punkts

Svītrot otro teikumu:

~~“Atbildot uz Eiropadomes 2005. gadā pieņemtajiem secinājumiem, EESK ir izveidojusi interaktīvu informatīvu tīklu, kas apkopo pieredzi par Lisabonas stratēģijas īstenošanu. EESK apsvērs šāda informatīvā tīkla paplašināšanas iespēju, iekļaujot tajā jautājumus, kas saistīti ar ieinteresēto pušu un īpaši sociālo partneru iesaistīšanu tālākā Eiropas rūpniecības veidošanā.”~~

Pamatojums.

Uzsvars uz īpašu sociālo partneru iesaistīšanu Eiropas rūpniecības veidošanā nozīmē MVU, speciālistu profesionālo organizāciju, nozaru asociāciju, zinātnieku savienības lomas Lisabonas stratēģijas realizēšanā noniecināšanu.

Balsošanas rezultāti:

Par: 11

Pret: 27

Atturējās: 1

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Strādāsim kopā, strādāsim labāk: jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā””

KOM(2005) 706 galīgā red.

(2006/C 185/15)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 22. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas atzinuma sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 20. martā. Ziņotājs — Olsson kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (20. aprīļa sēdē), ar 31 balsi par un 1 — atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Īss EESK viedokļa apkopojums

1.1 EESK piekrīt paziņojuma saturam. Ja dalībvalstis ar jauno pamatnoteikumu starpniecību piešķirs lielāku politisko nozīmi sociālās aizsardzības uzlabošanai un modernizācijai, tiks pastiprināta Lisabonas stratēģijas sociālā dimensija. Sociālā dimensija ir ļoti nozīmīga, risinot problēmas, ko rada globalizācija un sabiedrības novecošana. Lisabonas stratēģijas dažādie mērķi, proti, noturīga ekonomiskā izaugsme, vairāk un labākas darba vietas un lielāka sociālā kohēzija, ir vienlīdz atbalstāmi.

1.2 Komisijai jāsāk dialogs ar dalībvalstīm, lai veicinātu izpratni par atbilstošām sociālajām politikām.

1.3 Lai gan EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu, tā norāda, ka jāņem vērā trīs atsevišķo jomu īpatnības, minēto jomu atšķirīgās attīstības pakāpes, kā arī atšķirības starp dalībvalstīm.

1.4 Viens no trijiem visaptverošajiem mērķiem ir “nostiprināt pārvaldību, pārredzamību un ieinteresēto pušu iesaistīšanos politikas izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā.” Visās galvenajās šī procesa jomās ir daudz lielākā mērā jāiesaista darba devēji un darbinieki, kā arī pārējie nozīmīgie organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieki.

1.5 Jaunie pamatnoteikumi un to mērķi sniedz labu iespēju dalībvalstīm savās NRP uzsvērt sociālo aspektu, nosakot un īstenojot īpašas valstu prioritātes.

1.6 EESK būtu jāseko līdzi jauno pamatnoteikumu attiecībā uz atklāto saskaņošanu izpildes gaitai un jāsniedz progresa ziņojums pirms Eiropadomes sanāksmes, kas notiks 2007. gada pavasarī.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1 Saskaņā ar sākotnējiem plāniem, kas tika izstrādāti 2003. gadā, sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā

Komisija ierosina lietot racionalizētu atklātās koordinācijas metodi (AKM). Komisija izvirzījusi kopējus vispārējos mērķus, kā arī īpašus mērķus katrā no šādām trijām darbības jomām:

- 1) nabadzības un sociālās atstumtības izskaušana,
- 2) pietiekamas pensijas un ilgtspējīga pensiju sistēma, un
- 3) pieejama, augstas kvalitātes un ilgtspējīga veselības un ilgtermiņa aprūpe.

2.2 Priekšlikuma mērķis ir noteikt jaunu sistēmu, lai AKM lietošana būtu efektīvāks un redzamāks process, kas ir labāk saskaņots ar Lisabonas stratēģiju. Jāuzlabo procedūras un darba metodes (dalībnieku iesaistīšana, pārvaldība, darba grafiks, pārskatu sniegšana, novērtēšana, paraugprakses apmaiņa, savstarpēja mācīšanās, informēšana). Minētā jaunā sistēma attiecas uz trīs gadu laika posmu (2005—2008).

2.3 Pamatojoties uz kopējiem mērķiem, dalībvalstīm līdz 2006. gada septembrim jāiesniedz valstu stratēģijas sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā, lai tās varētu iekļaut Nacionālajās reformu programmās, kas jāiesniedz līdz 2006. gada 15. oktobrim.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Lai Komiteja varētu veikt savu konsultatīvo funkciju, priekšlikums bija jāpublicē līdz 2005. gada 22. decembrim. Publicēšanas aizkavēšanās dēļ EESK nav varējusi dot pienācīgu ieguldījumu attiecīgajās ministru sanāksmēs un pavasara sammitā 2006. gada martā.

3.1.1 EESK jau ir atzīmējusi un kritizējusi īsos apspriešanas termiņus citos svarīgos jautājumos, piemēram, par Komisijas priekšlikumu par integrētajām pamatnostādņēm izaugsmes un nodarbinātības jomā ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Pamatnostādnes nodarbinātības jomā: 2005—2008”, ziņotājs Henri Malosse kgs. OV C 286, 17.11.2005.

Komiteja uzsver, ka, izvirzot svarīgus priekšlikumus pārskatītās Lisabonas stratēģijas ietvaros, jānodrošina konsultatīvās procedūras kvalitāte.

3.2 Tā kā minētais priekšlikums ir balstīts uz trīs gadu ciklu, šis atzinums katrā gadījumā var veicināt dalībvalstu un Komisijas veikto jauno noteikumu ieviešanu un izpildes uzraudzību.

3.3 EESK nesen izteica viedokli par Lisabonas stratēģijas pārvaldību, vienlaikus izsakot piezīmes arī par AKM ieviešanu⁽²⁾. Komiteja 2003. gadā pieņēma atzinumu par Komisijas pirmo priekšlikumu attiecībā uz pieejas racionalizāciju⁽³⁾. Komiteja ir izteikusi viedokli arī attiecībā uz AKM izmantošanu saistībā ar pensijām un veselības aprūpi⁽⁴⁾. Pašlaik EESK sagatavo atzinumus par citiem ar minēto tematu saistītiem jautājumiem⁽⁵⁾.

3.4 Diemžēl tikai dažās Nacionālajās reformu programmās (NRP), kas tika iesniegtas 2005. gada oktobrī, ietverti sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas elementi. Iesaistītajām pusēm šobrīd jāizstrādā un jāīsteno valstu stratēģijas un reformu programmas, lai nodrošinātu to, ka sociālā dimensija tiek ņemta vērā. Šis atzinums jāuzskata par ieguldījumu minētajā procesā.

3.5 EESK piekrīt paziņojuma saturam. Ja dalībvalstis ar jauno pamatnoteikumu starpniecību piešķirs lielāku politisko nozīmi sociālās aizsardzības uzlabošanai un modernizācijai, tiks pastiprināta Lisabonas stratēģijas sociālā dimensija. Sociālā dimensija ir ļoti nozīmīga, risinot problēmas, ko rada globalizācija un sabiedrības novecošana. Lisabonas stratēģijas dažādie mērķi, proti, noturīga ekonomiskā izaugsme, vairāk un labākas darba vietas un lielāka sociālā kohēzija, ir vienlīdz atbalstāmi.

⁽²⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Ceļā uz Eiropas zināšanu sabiedrību — organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Lisabonas stratēģijā" (izpētes atzinums), ziņotājs: Jan Olsson kgs, līdzziņotāji: Eva Belabed kdze un Joost van Iersel kgs, OV C 65, 17.3.2006.

⁽³⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Lisabonas stratēģijas sociālās dimensijas stiprināšana: atklātās koordinācijas uzlabošana sociālās aizsardzības jomā" ziņotājs: Wilfried Beirnaert kgs, OV C 32, 05.02.2004.

⁽⁴⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un EESK: atbalsts nacionālajām stratēģijām attiecībā uz drošām un ilgtspējīgām pensijām, izmantojot integrētu pieeju", ziņotāja: Giacomina Cassina kdze, OV C 48, 21.02.2002., 101. lpp.

⁽⁵⁾ Skat. EESK pašlaik gatavoto atzinumu par tematu "Sociālā kohēzija: Eiropas sociālā modeļa veidošana" SOC237 un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu", SOC/197.

3.6 Nemot vērā iepriekš minēto un pastāvīgo satraucošo sociālo stāvokli Eiropas Savienībā, EESK mudina Eiropas Komisiju un dalībvalstis skaidri un konstruktīvi informēt iedzīvotājus par pastiprinātiem pasākumiem, lai uzsvērtu sociālo dimensiju kā Lisabonas stratēģijas trešo pīlāru.

3.7 EESK atzīst, ka sociālās aizsardzības politikas galvenokārt ir dalībvalstu kompetence. Tomēr Komisijai nepieciešams uzsākt dialogu ar dalībvalstīm, lai veicinātu izpratni par atbilstošām sociālajām politikām. EESK aicina dalībvalstis uzņemties politisku atbildību par gaidāmajām problēmām. Komiteja uzsver to, ka jaunajos pamatnoteikumos izvirzīto Eiropas mērķu sasniegšana būs atkarīga no katras dalībvalsts apņemšanās un spējas izpildīt savas saistības, lai ar modernizācijas starpniecību veicinātu sociālo progresu un padarītu sociālo aizsardzību finansiāli stabilu.

3.8 Pilnībā jāizmanto nepieciešamā un pozitīvā ekonomiskās politikas, nodarbinātības stratēģiju un sociālās aizsardzības mijiedarbība. Visaptverošas, uz solidaritāti balstītas sociālās politikas jāuzskata par veicinošu faktoru, kas pozitīvi ietekmē izaugsmi un nodarbinātību⁽⁶⁾. Tajā pašā laikā sociālo politiku ilgtspējība ir atkarīga no ekonomiskās izaugsmes, ko atbalsta ekonomisko politiku labāka saskaņošana Eiropas mērogā.

3.9 Lai gan EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu, tā norāda, ka progresa ziņā atšķirīgu jomu tuvināšanā arī turpmāk jāņem vērā trīs atsevišķo jomu īpatnības, dažādās progresa pakāpes, kā arī atšķirības starp dalībvalstīm.

Jāņem vērā atšķirības Eiropas instrumentu valstu politikas koordinēšanai kvalitātē. Ja sociālās integrācijas jomā īpašām vadlīnijām un mērķiem atbilstoši Eiropas nodarbinātības politikas vadlīnijām ir nozīme, tad pensiju un veselības aprūpes jomā Eiropas līmeņa saskaņošana vēl aizvien lielā mērā aprobežojas ar līgumiem par vispārējiem kvalitatīviem mērķiem.

3.10 Tomēr, attīstot un īstenojot pasākumus trīs dažādajās jomās, dalībvalstīm pilnībā jāizmanto sinerģijas starp tām, jo daudzos gadījumos tās pārkļājas. Pasākums vienā jomā var tieši ietekmēt citas jomas. Dalībvalstīm ir arī svarīgi mazināt plaisu starp politisko gribu un faktisko īstenošanu.

⁽⁶⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Komisijas Paziņojums par Sociālo programmu", 1.,2. lpp., ziņotāja: Engelen-Kafer kdze, OV C 294, 25.11.2005.

4. Īpašas piezīmes

Dalībnieku iesaistīšana

4.1 Viens no trijiem visaptverošajiem mērķiem ir “nostiprināt pārvaldību, pārredzamību un ieinteresēto pušu iesaistīšanos politikas izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā.”

Vēl aizvien sociālie partneri un organizētas pilsoniskās sabiedrības citas ieinteresētās puses iesaistās pārāk maz. AKM izmantošana dažādās nozarēs nav devusi gaidītos rezultātus, jo dalībvalstīs nav izrādījušas pietiekamu apņemšanos sasniegt izvirzītos mērķus un veikt paredzētās darbības. Tāpat vairāki valstu rīcības plāni atklāj trūkumus jo īpaši attiecībā uz skaidru valsts mērķu un stratēģiju izstrādi un visu iesaistīto pušu aktīvu līdzdalību. Tā vietā valstu plāni nodarbinātības, sociālās integrācijas un citās jomās daļēji pārvērsti par birokrātisko pasākumu pārskatiem.

4.2 EESK ir pārliecināta par to, ka organizētas pilsoniskās sabiedrības plašāka līdzdalība visos procesa posmos uzlabos valstu rīcības plānu kvalitāti. Tiks nodrošināts tas, ka plānu izstrādē ņem vērā iedzīvotāju cerības un vēlmes.

4.3 Komisija pamatoti atzīmē, ka AKM var veicināt iesaistīšanos sociālās politikas veidošanā. Sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām pilsoniskās sabiedrības pusēm jāpanāk vienprātība par reformām, lai ar finanšu stabilitātes palīdzību nodrošinātu sociālās aizsardzības modernizāciju. EESK atbalsta plašu iesaistīšanos visos posmos; sākot no politikas izstrādes līdz pat tās īstenošanai un novērtēšanai. Tomēr līdzdalība lēmumu pieņemšanā neatbrīvo ievēlētos likumdevējus no atbildības par sociālā progressa veicināšanu un augsta līmeņa sociālo aizsardzību.

4.4 EESK atzīst, ka AKM trijās jomās, uz ko attiecas jaunie pamatnoteikumi, trijos virzienos attīstījusies atšķirīgi. Lai gan vēl aizvien nepietiekami, tomēr sociālās integrācijas jautājumā AKM izmantota aktīvāk nekā AKM pensiju jautājumā. Sociālo partneru un citu ieinteresēto pušu iesaistīšanās pēdējā minētajā stratēģijā bijusi ļoti ierobežota. Neatkarīgi no steidzamās nepieciešamības uzlabot AKM sociālās integrācijas jomā, EESK stingri uzsver Komisijas uzskatu jautājumā par ieinteresēto pušu plašāku iesaistīšanos pārējās divās jomās.

4.5 Pretstatā ierobežotajai AKM izmantošanai pensiju jautājumā, EESK norādījusi uz daudz augstāku ieinteresēto pušu iesaistīšanās līmeni Eiropas tiesību aktu pieņemšanā jautājumā par papildus fondētajām pensijām. Šis pretstats norāda to, ka nepieciešams padarīt AKM pievilcīgāku un interesantāku visām iesaistītajām pusēm.

4.6 EESK iesaka Sociālās aizsardzības komitejai (SAK) biežāk organizēt plašākas sanāksmes, piedaloties sociālo partneru pārstāvjiem un citām ieinteresētajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī. EESK arī uzskata, ka valdības pārstāvjiem SAK ir liela atbildība, mītnes valstīs organizējot konsultācijas ar sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm, kā arī piedaloties tajās.

4.7 Lisabonas stratēģijas īstenošanas ietvaros (?) EESK jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī Ekonomikas un sociālo lietu padomes valstīs, kur tās ir, saskaņā ar jaunajiem pamatnoteikumiem par atklātu koordinēšanu un progressa ziņojumu pirms pavasara sammita 2007. gadā. Komitejai jāvēlē īpaša uzmanība pārvaldībai un jomām, kur reāla ieinteresēto pušu iesaistīšanās izrādījusies veiksmīga, izstrādājot un īstenojot valstu prioritātes.

4.8 Pārredzamība

Lai līdzdalība būtu nozīmīga, svarīgākajiem dokumentiem par politikas jautājumiem jābūt ieinteresētajām pusēm savlaicīgi pieejamiem. Pārredzamība nepieciešama arī tad, kad ES Komisija un dalībvalstis analizē un novērtē jaunus pamatnoteikumus, piemēram, veicot salīdzinošu pārskatīšanu un nosakot rādītājus.

4.9 Savstarpēja mācīšanās un paraugprakse

Savstarpēja mācīšanās ir ļoti nozīmīga visās trijās jomās. Jāatīsta efektīvas sistēmas paraugprakses nodošanai un likumā neparedzētu līdzekļu izmantošanai. Pieredzes apmaiņas un savstarpējās mācīšanās procesā jāiekļauj visu līmeņu lēmēji. Tā kā sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm ir unikālas zināšanas un plaša pieredze sociālo politiku jomā, tie jāiesaista paraugprakses nodošanas iespēju noteikšanā un novērtēšanā. Horizontālie jautājumi, kas ir izšķiroši nozīmīgi jauno pamatnoteikumu veiksmīgai īstenošanai, ietver līdzdalību lēmumu pieņemšanā un ieinteresēto pušu iesaistīšanu. Vēl viens svarīgs jautājums ir par to, kā atrast veidus un līdzekļus, lai radītu sociāli integrētu sabiedrību visiem iedzīvotājiem. Visbeidzot, ir nepieciešams saskaņot sociālo aizsardzību ar konkurētspēju, neveidojot sociāli atstumtas grupas ārpus darba tirgus. Šajā sakarā EESK atsaucas uz nesenajām debatēm jautājumā par “dzīves cikla” pieeju nodarbinātībai un elastīguma un nodarbinātības nodrošināšanas līdzsvaru (8).

(?) Lisabonas stratēģijas īstenošana, ieguldījums atbilstoši 2005. gada 22. un 23. marta Eiropadomes pilnvarojumam.

(8) Skat. EESK pašreizējo darbu par tematu “Elastīgums un sociālā drošība: Dānijas piemērs”, ziņotāja: Anita Vium kdze, ECO/167 EESK atzinumu par tematu “Ceļā uz Eiropas zināšanu sabiedrību — organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Lisabonas stratēģijā” (izpētes atzinums), ziņotājs: Jan Olsson kgs, līdzziņotāji: Eva Belabed kdze un Joost van Iersel kgs. OV C 65, 17.3.2006.

4.10 Salīdzinoša pārskatīšana

Salīdzinoša pārskatīšana un paraugprakses apmaiņa ir lietderīgi instrumenti, jo tie ir konkrēti un iedvesmo iesaistītās puses. Komisijai jānodrošina tas, lai sociālie partneri un citas attiecīgās pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiktu iesaistītas salīdzinošajā pārskatīšanā.

4.11 ES programma "Progress"

Sociālajiem partneriem un citām attiecīgās pilsoniskās sabiedrības organizācijām jābūt tiesīgām realizēt projektus visās jaunās programmas "Progress" jomās. Savā atzinumā EESK izteica bažas par programmas ierobežotajiem finanšu resursiem⁽⁹⁾. Mūsu bažas palielinājušas pēc Eiropas padomes lēmuma par finanšu plānu 2007.—2013. gadam. EESK stingri uzsver savu iepriekšējo aicinājumu par pietiekamu finanšu līdzekļu paredzēšanu visām programmas jomām, ieskaitot projektus sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomās.

4.12 Rādītāji

Nepieciešama analītiska pieeja, kas pamatojas uz ļoti kvalitatīviem, drošiem un salīdzināmiem rādītājiem, lai nodrošinātu pietiekami detalizētu, reālu ainu par progresu mērķu sasniegšanā. Nepieciešami pētnieciskie resursi, lai noteiktu attiecīgos rādītājus. Jāgarantē datu savākšanas un apkopošanas ticamība. Kamēr Eiropas un valstu līmenī tiek izstrādāti rādītāji, EESK atkārtoti aicina iesaistīt visas ieinteresētās puses rādītāju noteikšanā un novērtēšanā⁽¹⁰⁾. Gan Statistikas programmu komitejai, gan dalībvalstīm jāpiepalīdz šajā pasākumā.

Jāizstrādā kvalitatīvie rādītāji. Rādītāju izvēlē ir svarīgi atspoguļot attiecīgos kritērijus, kas pamatojas uz cilvēku vajadzībām, lai novērtētu, piemēram, sociālās aizsardzības vispārēju pieejamību, kvalitāti attiecībā pret vēlmēm, kā arī lietotāju iesaistīšanos un lietotājiem draudzīgu attieksmi.

Nepieciešams savstarpēji saistīt AKM izmantotos rādītājus un Lisabonas stratēģijā izmantotos rādītājus, lai sniegtu visaptverošu ainu attiecībā uz progresu.

⁽⁹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, kas paredz Kopienas programmas "PROGRESS" izstrādi nodarbinātībai un sociālajai solidaritātei", ziņotājs: Wolfgang Greif kgs, OV C 255, 14.10.2005.

⁽¹⁰⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Sociālie rādītāji" (pašiniciatīvas atzinums), ziņotāja: Giacomina Cassina kdze, OV C 221, 19.09.2002.

4.13 Pārredzamības veicināšana

EESK vairakkārt uzsvērusi to, ka Eiropas un tās pilsoņu saskarsmi traucē objektīvas un pārredzamas informācijas trūkums. Tā kā jaunie pamatnoteikumi ietver iedzīvotājiem svarīgus jautājumus, EESK uzsver to, cik svarīgi ir organizēt pastāvīgas debates visos līmeņos, lai runātu par nākotnes problēmjautājumiem un stratēģiju izvēli sociālās aizsardzības, pensiju, veselības aprūpes un sociālās integrācijas jomās. Šajā sakarā arī Eiropas Komisijai jāveicina savu darbību pārredzamība. Priekšlikumus par to, kā veicināt šādas debates Lisabonas stratēģijas ietvaros, var atrast citos atzinumos⁽¹¹⁾.

5. Papildpiezīmes par mērķiem

5.1 Jaunie pamatnoteikumi un to mērķi sniedz labu iespēju dalībvalstīm savās NRP uzsvērt sociālo dimensiju, nosakot un īstenojot īpašas valstu prioritātes, kas atbilst vispārējiem Lisabonas mērķiem, pilnībā ievērojot dalībvalstu subsidiaritātes principu. Tomēr EESK mudina dalībvalstis pilnībā izmantot ES Komisijas sagatavotās vadlīnijas⁽¹²⁾.

5.2 Sociālās integrācijas virziena "Nabadzības un sociālās atstumtības izskaušana" ietvaros dalībvalstis 2006. gadā sagatavos jaunus valstu rīcības plānus par sociālo integrāciju.

5.2.1 EESK uzskata, ka jāveic noteikti pasākumi attiecībā uz prioritārajām darbībām, kas noteiktas Nodarbinātības un sociālo lietu padomes 2005. gada marta sanāksmē. EESK atgādina par ES mērķi, saskaņā ar kuru dalībvalstīm jāveic izšķiroši pasākumi, lai līdz 2010. gadam izskaustu nabadzību⁽¹³⁾. Bez tam EESK uzskata, ka politikas, kas vērstas uz sociālās atstumtības apkarošanu, ir svarīgas demogrāfiskās problēmas risināšanā.

5.2.2 No savas puses EESK uzskata, ka īpaši svarīgi pievērst uzmanību šādām jomām:

— cīņa ar nabadzību, īpaši bērnu un jauniešu vidū, tādas politikas ietvaros, kas atbalsta bērnus, ģimenes (tajā skaitā vientuļos vecākus) un vienlīdzību, tādējādi novēršot nabadzības pārmantošanu,

⁽¹¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu "Komisijas ieguldījums pārdomu periodā un pēc tā: D plāns demokrātijai, dialogam un debatēm" (pašiniciatīvas atzinums), ziņotāja: Jillian van Turnhout kdze, OV C 65, 17.3.2006. un EESK atzinums par tematu "Virzība uz zināšanu sabiedrību Eiropā – organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Lisabonas stratēģijā", ziņotājs: Jan Olsson kgs, līdzziņotāji: Eva Belabed kdze un Joost van Iersel kgs. CESE 1500/2005.

⁽¹²⁾ Eiropas Komisijas darba dokuments "Vadlīnijas valstu ziņojumu sagatavošanai par sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas stratēģijām."

⁽¹³⁾ 2000. gada marta Lisabonas Eiropadome.

- jaunu un labāku darba vietu izveide vismaznodrošinātākajiem, kā arī nabadzīgajiem darba ņēmējiem,
 - dzimumu līdztiesības veicināšana,
 - līdzvērtīgu iespēju nodrošināšana personām ar spēju traucējumiem,
 - diskriminācijas novēršanas pasākumi,
 - etnisko minoritāšu integrācija,
 - bezpajumtniecības apkarošana un novēršana,
 - iespēja neatkarīgi no atalgojuma saņemt augstas kvalitātes veselības aprūpes un sociālo dienestu pakalpojumus,
 - hroniski slimu cilvēku situācija,
 - minimālo ienākumu garantijas, pasākumi parādsaistību samazināšanai, finanšu pakalpojumu un mikrokredītu pieejamība.
- 5.3 Pensiju jomā pagājušajā gadā tika izstrādātas valstu stratēģijas "pietiekamām un ilgtspējīgām pensijām." 2006. gadā paredzama vienīgi precizēšana.
- 5.3.1 Prioritārie jautājumi varētu ietvert arī šādus apsvērumus:
- tādu ienākumu nodrošināšana vecumā, kas ļauj vecāka gadagājuma cilvēkiem dzīvot cienīgu dzīvi, tādējādi novēršot viņu sociālo atstumtību,
 - pensiju sistēmas, kas nodrošina segumu to nodarbināto grupām, kam ir jauna veida darba līgumi, kā arī pašnodarbinātajiem,
 - atbalsts iedzīvotājiem pensiju plānošanā.

5.4 Veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes jomā: "Pieejama augstas kvalitātes un ilgtspējīga veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe", dalībvalstis pirmo reizi sagatavos valstu plānus.

5.4.1 EESK vēlas uzsvērt to, ka visiem iedzīvotājiem jābūt iespējai saņemt augstas kvalitātes un tehniskiem standartiem atbilstošus aprūpes pakalpojumus. Lai sasniegtu finansiāli stabilu veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi, preventīvie veselības aprūpes pasākumi ir ārkārtīgi nozīmīgi.

5.4.2 Prioritārie jautājumi jaunos valstu rīcības plānos varētu ietvert šādus apsvērumus:

- preventīva veselības aprūpe (gan medicīniska, gan ar medicīnu tiešā veidā nesaistīta);
- veselības aprūpe darba vietā visiem strādājošajiem, lai jo īpaši apkarotu garīgās un fiziskās slimības, tādējādi sniedzot iespēju pagarināt profesionālo karjeru;
- sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju sadarbība;
- veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju un šīs nozares preču un pakalpojumu ražotāju attiecības;
- pakalpojumi apgādājamajiem iedzīvotājiem;
- kvalitātes standarti;
- dažādu kategoriju aprūpes un veselības aprūpes darbinieku apmācība, lai minētajā nozarē saglabātu un piesaistītu jaunus darbiniekus, jo īpaši aprūpes personālu;
- pacientu tiesības;
- aprūpes nodrošināšana mājās.

Briselē, 2006. gada 20. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai attiecībā uz naudas pārvedumiem pievienoto informāciju par maksātāju”

KOM(2005) 343 galīgā red. — 2005/0138 (COD)

(2006/C 185/16)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 26. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 23. martā. Ziņotājs — BURANI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēdē), ar 85 balsīm par, 15 balsīm pret un 6 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Ierosinātās regulas mērķis ir transponēt Kopienas tiesību aktos Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas darba grupas (FATF) īpašo ieteikumu VII (SR VII). Minēto ieteikumu sniedza tāpēc, lai nepieļautu, ka **teroristi un citi likumpārkāpēji** neierobežoti piekļūst norēķinu sistēmām nolūkā pārskaitīt savus līdzekļus, un ieteikumu sniedza arī tāpēc, lai nodrošinātu šīs tehnoloģijas negodīgas izmantošanas atklāšanu.⁽¹⁾ Regula ir pieskaitāma tādu tiesību normu un reglamentējošu pasākumu virknei, kuru mērķis ir gan **teroristu līdzekļu iesaldēšana** ⁽²⁾, gan arī **naudas atmazgāšanas nepieļaušana** ⁽³⁾.

1.2 Komisijas priekšlikumā paredzētie pasākumi principā ir vienkārši formas ziņā, tomēr to saturs un praktiskās īstenošanas sekas ir būtiskas. Saskaņā ar priekšlikumu **maksājumu pakalpojumu sniedzēja** — kas parasti ir pārskaitījumu veicošās finanšu iestādes — **pienākums ir sniegt informāciju par maksātāju**; šāda informācija ir jāpiesaista **maksājumam visā pārskaitījuma gaitā, sākot no maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzēja līdz pat maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējam**. Šī tiesību norma jāpiemēro **pārskaitījumiem ES**, kā arī — ar dažiem izņēmumiem un atkāpēm — maksājumiem no un uz trešām valstīm.

1.3 EESK pilnībā piekrīt, ka ir jāpieņem regula, kuras leģitimitātes pamatā ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pants; turklāt šo risinājumu ir atbalstījušas dalībvalstis un maksājumu pakalpojumu sniedzēju nozare. Pastāv vispārēja vienprātība, ka tāda tieši piemērojama juridiska instrumenta kā regulas pieņemšana ir mērķtiecīgāka nekā direktīvas pieņemšana, jo, transponējot direktīvu katras dalībvalsts tiesību aktos, rastos atšķirības tās īstenošanā. Komisijas dokumentā paredzēti pasākumi principā ir pareizi un saprātīgi, tomēr EESK **ir norūpējusies par to praktisko efektivitāti** (vismaz īsā laika posmā).

1.4 EESK uzskata, ka minētajā regulā ir dažas “vājās vietas”, jo maksājumu pakalpojumu sniedzējiem tiek dotas plašas interpretācijas iespējas, kā arī paredzētas tādas tehniskas procedūras, kas likumpārkāpējiem rada daudz iespēju apiet regulu.

2. Vispārējās piezīmes un komentāri

2.1 *Nelikumīgu darbību* (eifēmisms, ar ko Kopienas valodā dažkārt apzīmē organizēto noziedzību un no kā beidzot būtu jāatsakās) apkarošanas problēmai sistemātiski — vismaz konceptuālā ziņā — pirmo reizi pievērsa uzmanību Dublīnas Eiropadome 1996. gadā, kad tā izstrādāja **ricības plānu**, ko pieņēma Amsterdamas Eiropadomē 1997. gadā.⁽⁴⁾ Tajā bija ietvertas 30 detalizētas un savstarpēji saskaņotas programmas, kas bija jāīsteno vēlākais līdz 1998. gada beigām; ir pagājuši astoņi gadi, un vairums šo programmu vēl joprojām nav īstenošanas.

2.2 Jēdziens “organizētā noziedzība” vēlāk tika attīstīts vairākkārt — 1998. gadā Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai ⁽⁵⁾ (OLAF, toreiz UCLAF) pievērsa uzmanību liela mēroga un Kopienas finanšu interesēm kaitējošai **nodokļu nemaksāšanai, raksturojot to kā parādību, kas ir klasificējama kā organizētā noziedzība**; vēlāk uzbrukumu Dvīņu torņiem un tiem sekojošo uzbrukumu rezultātā jēdziens tika paplašināts un — pievēršot īpašu uzmanību — tajā tika iekļauts arī **terorisms**.

2.3 Līdzīgs domu gājiens un praktiskā pieeja bija raksturīga arī G8 locekļu izveidotajai Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas darba grupai (FATF), kas vēl joprojām ir autoritatīvākā organizācija, kas veido saikni starp valdībām. FATF sākotnēji tika dibināta, lai apkarotu ar organizēto noziedzību saistītu naudas atmazgāšanu;

⁽¹⁾ FATF, īpašā ieteikuma VII par “elektroniskajiem naudas pārvedumiem” pārstrādāta skaidrojošā piezīme.

⁽²⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 2580/2001 un Nr. 881/2002.

⁽³⁾ Direktīva 91/308/EKK, 2001/97/EK ...

⁽⁴⁾ Ricības plāns organizētās noziedzības apkarošanai, OV C 251, 15.08.1997.

⁽⁵⁾ KOM(1998) 276 galīgā red. “Kopienas finanšu interešu aizsardzība un krāpniecības apkarošana — 1997. gada ziņojums”.

patlaban tās kompetence ir paplašinājusies un aptver visus ar terorismu saistītos finanšu darbības veidus — sevišķi nozīmīgi ir tās deviņi “īpašie ieteikumi” (SR), kuru lielākā daļa ir pārņemta Kopienas noteikumos par naudas atmazgāšanu un maksājumu sistēmām. Līdz ar minēto priekšlikumu regulai tiek īstenots SR V II par teroristu un citu likumpārkāpēju veiktajiem “elektroniskajiem naudas pārvedumiem”.

2.4 Piemērojot tādu koncepciju, kam atbilstoši ar terorismu vai ar organizēto noziedzību saistītas nelikumīgas **finanšu darbības** ir kopēji apkarojama **globāla parādība**, teiktu veicināta terminoloģijas vienkāršošana, kas ir svarīgi arī — bet ne tikai — praksē veicot apkarošanu *vietējā līmenī*. Patlaban gan Kopienas, gan arī valstu līmenī uzmanība tiek pievērsta vai nu vienam, vai arī otram aspektam — saistībā ar daudzveidīgajiem veiktajiem pasākumiem reizēm tiek runāts par “organizēto noziedzību, ieskaitot terorismu”, bet dažreiz — par “terorismu un citām noziedzīgām darbībām”. Izmeklēšanas iestādēm, nemaz nerunājot par maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, ne vienmēr ir vienkārši veikt nelikumīgu finanšu darbību klasifikāciju un tās pieskaitīt kādai konkrētai jomai, vēl jo vairāk tadēļ, ka **terorisms** tādās jomās kā ieroču un narkotiku tirdzniecība, nelegālā imigrācija, naudas un dokumentu viltošana utt. **ir kļuvis cieši saistīts ar organizēto noziedzību un otrādi**.

2.5 Tādēļ saistībā ar *nelikumīgu finanšu darbību* apkarošanu organizētā noziedzība un terorisms ir **vienas un tās pašas parādības divi aspekti**. Iespaidu, ka šāda pieeja ne vienmēr tiek atzīta, rada arī minētā priekšlikuma regulai ievadā atrodamais pamatojums, kur atkārtoti tiek minēta “**naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas apkarošana**”. Neiedziļinoties paredzēto pasākumu saturā, EESK uzskata, ka šis izteiciens ir maldinošs (īemesli precīzāk ir paskaidroti komentāros par atsevišķiem pantiem). Nepārprotami būtu jānorāda, ka runa ir par organizēto noziedzību un terorismu.

2.6 No otras puses, FATF pati ir veicinājusi šo jēdziena duālismu — 2.3 punktā minēto deviņu īpašo ieteikumu nosaukums ir “terorisma finansēšana”, to tuvāk nepaskaidrojot; tiem pievienoto “paskaidrojumu” virsrakstā ir lasāms “īpaši ieteikumi attiecībā uz terorisma finansēšanu”⁽⁶⁾, tomēr tekstā ir rakstīts, ka ir “jānovērš tas, ka teroristiem un citiem likumpārkāpējiem ... ir neierobežota pieeja...”⁽⁷⁾. Īstenojot FATF ieteikumu, Komisija šo sadalījumu ir pārņēmusi, jo tā priekšlikumu regulai ir iekļāvusi **terorisma apkarošanas pasākumu virknē**. EESK tomēr uzskata, ka šie pasākumi pieskaitāmi vispārīgākiem **naudas atmazgāšanas un organizētās noziedzības** apkarošanas pasākumiem. No tiesiskā viedokļa šī atšķirība nav svarīga, tomēr tā ir nozīmīga praktiskajā un operatīvajā līmenī. Šiem apsvērumiem ir veltīti turpmākie komentāri.

3. Komentāri par priekšlikuma tekstu

3.1 **2. pants — Darbības joma.** Regula attiecas uz naudas līdzekļu pārskaitījumiem, kurus veic vai saņem Kopienā

⁽⁶⁾ Īpaši ieteikumi attiecībā uz terorisma finansēšanu (*Special recommendations on terrorist financing*).

⁽⁷⁾ Nepieļaut teroristu un citu likumpārkāpēju neierobežotu pieeju (*Preventing terrorists and other criminals from having unfettered access*).

reģistrēts maksājumu pakalpojumu sniedzējs un ko saņem vai veic Kopienā reģistrēts maksājuma saņēmējs vai maksātājs; turklāt to piemēro arī tādiem pārskaitījumiem no Kopienas, kas adresēti maksājumu saņēmējiem trešās valstīs (7. pants), kā arī — ar dažiem pielāgojumiem — tādiem pārskaitījumiem no trešām valstīm, kas adresēti Kopienā reģistrētiem vai dzīvojošiem saņēmējiem (8. pants).

3.1.1 Minētā regula neattiecas uz naudas līdzekļu pārskaitījumiem, kas veikti kā **tirdznieciski darījumi** ar kredītkarti vai debetkarti, ja šiem naudas līdzekļu pārskaitījumiem tiek pievienots **klienta identifikācijas numurs**, kas ļauj izsekot darījumā veiktajiem maksājumiem **līdz pat maksātājam**. Regulā nav skaidri norādīts, vai tā attiecas uz darījumiem, kuros izmanto elektronisko naudu (*e-money*), proti, priekšapmaksas kartes (*prepaid cards*), un šādi darījumi nav īpaši pieminēti. Par tehniskajām procedūrām savu viedokli izteiks maksājumu pakalpojumu sniedzēji; EESK savukārt secina, ka maksājuma uzdevumu noformēšana un darījumi ar karti ir divi pilnīgi pretēji procesi — veicot darījumu ar karti, maksātāja (kam tiek nosūtīts konta izraksts ar precīzu informāciju par kartes izmantošanu) maksājumu pakalpojumu sniedzējam nav pieejama informācija ne par maksājuma saņēmēja darbībām, ne par maksātāja un maksājuma saņēmēja attiecībām. Vairumā gadījumu ne vien **nebūs iespējams atšķirt tirdznieciskus darījumus no citiem darījumiem**, bet arī bieži nebūs tehnisku iespēju identificēt maksātāju.

3.2 **5. pants — Informācijas pievienošana naudas līdzekļiem.** Maksājumu pakalpojumu sniedzējiem ir jānodrošina, lai naudas līdzekļu pārskaitījumiem tiktu pievienota pilnīga informācija par maksātāju; pirms tam ir **jāpārbauda** un jākonstatē šīs informācijas **pilnīgums un pareizība**; tomēr, ja naudas pārskaitījums maksājuma saņēmējiem trešās valstīs nepārsniedz EUR 1 000, maksājumu pakalpojumu sniedzēji “var” noteikt šādas pārbaudes apjomu. Šādas regulā paredzētas saprātīgas un realistiskas interpretācijas iespējas tomēr varētu veicināt ievērojama naudas daudzuma aizplūdi; šī nauda — **lai gan deklarēta kā “emigrantu pārskaitījumi”** — tikai šķietami ir paredzēta maksātāja ģimenei. No otras puses, pārbaude, kas parasti ir jāveic saistībā ar visiem citiem maksājuma uzdevumiem, attiecībā uz šāda veida pārvedumiem var izrādīties problemātiska — tos bieži veic daudzas personas skaidrā naudā, izmantojot dažādus maksājumu pakalpojumu sniedzējus, un šo personu identifikācijai netiek pievērsta īpaša uzmanība.

3.2.1 Kaut arī regulā ir paredzēts izņēmums attiecībā uz pārskaitījumiem, kas nepārsniedz 1 000 EUR, maksājumu pakalpojumu sniedzējiem jebkurā gadījumā ir jāveic īpašas, dārgas un nevajadzīgas procedūras; būtu lietderīgāk minētā panta tekstā minēt jau spēkā esošus tādus noteikumus attiecībā uz naudas atmazgāšanas apkarošanu, kas attiecas uz tādu maksātāju veiktiem pārskaitījumiem, kuriem nav žiro konta.

3.3 9. pants — Naudas līdzekļu pārskaitīšana, ja trūkst informācijas par maksātāju. Saskaņā ar 6. pantu maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējs nodod maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzēja rīcībā informāciju par maksātāju. Ja informācijas nav vai tā ir nepilnīga, maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējs to pieprasa maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam — turklāt maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējs var noraidīt maksājumu, var to atlikt vai arī maksājumu veikt, pats par to uzņemoties atbildību un tomēr ievērojot noteikumus par naudas atmazgāšanu. Ja šāds gadījums atkarojas, maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējs **noraida visus šā maksājuma pakalpojumu sniedzēja pārskaitījumus vai ar to pārtrauc darījumu attiecības.** Par šādiem lēmumiem ir jāziņo “**iestādēm, kas ir atbildīgas par cīņu ar naudas atmazgāšanu vai terorisma finansēšanas apkarošanu**”.

3.3.1 Prasība kredītiestādei zināmos gadījumos pārtraukt darījumu attiecības izraisa skaidri izteiktu samērīguma problēmu — starptautisko kredītiestāžu attiecības neaprobežojas tikai ar naudas pārvedumiem; tie parasti ir tikai darījumu attiecību maza daļa un šīs attiecības izpaužas kā kredītlīnijas, pakalpojumi, vērtspapīru operācijas utt., kas kopā veido summas, kas ir daudz ievērojamākas nekā neregulāri vai par neregulāriem uzskatīti naudas pārvedumi. Komisijas ierosinātās tūlītējas darījumu attiecību pārtraukšanas rezultātā gan maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, gan to klientiem rastos ārkārtīgi lieli un nepamatoti zaudējumi.

3.3.2 Formulējums “atbildīgās iestādes” ir saistīts ar atzinuma ievadā apskatīto pamatproblēmu. Tā kā vispārējās reglamentatīvās normas attiecībā uz naudas atmazgāšanas apkarošanu maksājumu pakalpojumu sniedzējiem un to personālam uzliek lielas — arī krimināltiesiskas — saistības, ne vienmēr ir vienkārši noteikt, vai darbība, kas ir novērtēta kā “aizdomīga”, ir jāklasificē kā “parasta” noziedzība vai kā terorisms. Katrā valstī ir dažādas izmeklēšanas un kriminālvajāšanas iestādes — kriminālpolicija (kas reizēm ir sadalīta divās atsevišķās struktūrās), finanšu policija, muiža, slepenie dienesti. Precīzas informācijas trūkuma dēļ maksājumu pakalpojumu sniedzējam pašam būs jānoskaidro, **pie kuras iestādes jāgriežas.** Tādējādi saskaņā ar regulu maksājumu pakalpojumu sniedzējiem ir jālemj par jautājumiem, kas pārsniedz to profesionālo kompetenci.

3.3.3 Tādēļ būtu vajadzīgas reglamentatīvas normas, kam atbilstoši dalībvalstīm ir jāizveido **viens vienīgs** par ziņojumu saņemšanu un to nodošanu atbildīgajām izmeklēšanas iestādēm **atbildīgs kontaktpunkts.**⁽⁶⁾ Turklāt šāds pasākums bija paredzēts jau 1998. gada Padomes programmā.

3.4 10. pants — Riska novērtējums. Šajā pantā ir noteikts, ka maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējam nepilnīga informācija par maksātāju ir jāuzskata par aizdomīgu un par to ir jāziņo atbildīgajām iestādēm. Saskaņā ar šo normu maksājumu pakalpojumu sniedzējam katrā gadījumā atsevišķi ir

jānoskaidro, vai iemesls ir pieļauta kļūda, nevērība vai arī tas ir “patiesi” aizdomīgs gadījums — ja ņem vērā katru dienu apstrādājamo darījumu ievērojamo skaitu, tas ir uzdevums, kas var kļūt apgrūtināošs. Uz ziņojuma par aizdomīgiem gadījumiem sniegšanu attiecas 3.3.2 un 3.3.3 punktā izteiktās piezīmes.

3.5 13. pants — Tehniskie ierobežojumi. Šā panta noteikumi attiecas uz naudas pārskaitījumiem no trešām valstīm — maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējs saglabā visu saņemto informāciju par maksātāju vismaz piecus gadus neatkarīgi no tā, vai šī informācija ir pilnīga. Ja kā starpnieks darbojas maksājumu pakalpojumu sniedzējs, kas ir reģistrēts Kopienā un ja tas nesaņem pilnīgu informāciju par maksātāju, starpnieka pienākums ir par to informēt maksājumu pakalpojumu galīgo sniedzēju. Šo normu īpaši komentēt nav vajadzības, tomēr jāatzīmē, ka informācijas uzglabāšana tik ilgā laika posmā var būt ļoti apgrūtināša un uzglabātās informācijas apjoms var kļūt milzīgs — šī norma ir attaisnojama tikai tad, ja to patiesi uzskata par lietderīgu. Šo punktu būtu ieteicams pārdomāt un pieprasīt, lai informāciju uzglabā tikai tad, ja maksājumu summas pārsniedz noteiktu apjomu.

3.6 14. pants — Sadarbības saistības. Maksājumu pakalpojumu sniedzēju pienākums ir **sadarboties** ar iestādēm, kas ir atbildīgas par cīņu ar naudas atmazgāšanu un par terorisma finansēšanas apkarošanu, tām **nekavējoties sniedzot** maksājumu pakalpojumu sniedzēju rīcībā esošo **informāciju.** Šādā veidā saņemto informāciju minētās iestādes var izmantot “tikai ar mērķi izmeklēt, atklāt naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu un sodīt par šiem pārkāpumiem”.

3.6.1 EESK minētos noteikumus **pilnībā atbalsta.** Reaģējot uz zināmu ieinteresēto aprindu prasībām, kas ir **izteikušas iebildumus** attiecībā uz privātās dzīves aizsardzības normu iespējamo “vājināšanu”, tā uzskata par vajadzīgu izteikt tikai vienu komentāru — sabiedrības interešu vārdā, tai iesaistoties cīņā pret ļoti nopietniem draudiem, zināmos gadījumos **no cēliem principiem ir jāatkāpjas, lai nodrošinātu to aizsardzību.** Iestāžu pienākums informāciju izmantot tikai paredzētajiem mērķiem jau pati par sevi ir garantija pret iespējamiem pārkāpumiem. Vispārīgāk izsakoties, būtu jāīsteno tāda pieeja, ka nevienam, kas veic pārskaitījumu uz tādu organizāciju, kuras mērķi ir “patiesi” sabiedriski vai sabiedrībai noderīgi, nav iemesla baidīties — tā nav ne nodokļu nemaksāšana, ne arī likumpārkāpums vai nosodāma rīcība.

3.6.2 No otras puses, būtu vērts uzdot jautājumu par šo pasākumu praktisko efektivitāti. Maksājumu pakalpojumu sniedzējiem būtu jāpiemēro vispārējais noteikums “*pazīstu savu klientu*”, kam atbilstoši tādi klienti, kuru godīgums ir zināms un pierādījies, netiek pārbaudīti un par viņiem arī nezīņo. Attiecībā uz maksājuma saņēmēju šis nosacījums ir piemērojams ir diezgan viegli; turpretim maksātāja kontrole ir daudz grūtāk veicama un apgrūtināšāka, it īpaši tad, ja maksājums tiek veikts 3.1.1. punktā minētajos veidos.

⁽⁶⁾ Prasība izveidot vienu vienīgu kontaktpunktu nav jauna, un tās autors nav EESK — tā ir ietverta jau minētā 1997. gada Padomes rīcības plāna 2.1. punktā, kam atbilstoši katrai dalībvalstij ir jāizveido “**viens vienīgs kontaktpunkts**, kas nodrošina pieeju visām kriminālvajāšanas iestādēm”. Lai gan ir pagājuši daudzi gadi, šāda kontaktpunkta joprojām nav un izmeklēšanas un kriminālvajāšanas iestāžu sadarbība valsts un Kopienas līmenī vēl joprojām ir līdz galam neatrisināta problēma.

3.7 **19. pants — Naudas līdzekļu pārskaitīšana labdarības organizācijām dalībvalstī.** Šajā pantā ir iekļautas **atkāpes** no 5. panta noteikumiem — attiecībā uz naudas pārvedumiem **labdarības, reliģiskajām, kultūras, izglītības, vides aizsardzības vai sabiedriskām organizācijām, apvienībām vai arī** saistībā ar naudas pārvedumiem **ilgtspējīgas attīstības veicināšanai** dalībvalstis var atbrīvot maksājumu pakalpojumu sniedzējus no pienākuma sniegt informāciju par maksātāju, ja:

- a) uz šīm organizācijām attiecas ziņošanas prasība, tā ir valsts iestādes pārraudzībā vai to grāmatvedību pārbauda ārējs auditors;
- b) naudas pārvedumi nepārsniedz EUR 150 katrā pārskaitījumā;
- c) darījums notiek tikai dalībvalsts teritorijā.

3.7.1 Dalībvalstīm, kas piemēro paredzētās atkāpes, noteikti būs ļoti grūti veikt attiecīgo organizāciju uzskaitījumu un kontrolēt reglamentatīvo normu piemērošanu. Turklāt maksājumu pakalpojumu sniedzējiem katrā gadījumā atsevišķi būtu jāpārbauda, vai maksātājs ir iekļauts pastāvīgi atjaunojamā "baltaajā" sarakstā, kas neapšaubāmi ir apgrūtināošs uzdevums. Tomēr stāvoklis dažādās valstīs ir atšķirīgs; valstīs, kuru reglamentatīvās normas ir nepilnīgas, būs ļoti grūti ievērot 3.7 a) punktā ietvertās prasības.

3.7.2 Priekšlikumā regulai paredzēto atkāpju pamatā ir apsvērums, ka šo organizāciju sociālie mērķi jau paši par sevi ir līdzekļu godīgas izmantošanas garantija. Tas noteikti attiecas uz vairumu no šīm organizācijām, labi zināmām organizācijām un ziedojumu vākšanu katastrofu gadījumos; tomēr ir arī jāatzīst, ka tādu mazāku un mazāk zināmu organizāciju aizsegā, kuru mērķi ir šķietami sociāli vai sabiedrībai derīgi, tiek finansētas arī teroristiskās organizācijas. Attiecībā uz 3.7 punkta pēdējā daļā minētajām darbībām regulā nedrīkst noteikt atšķirīgu pieeju, pamatojoties uz reliģisko piederību; kaut arī ir zināms, ka terorisma finansēšanai dažkārt tiek izmantotas arī bezpeļņas organizācijas, kas šķietami ir nekaitīgas un kuru bīstamība atklājas tikai vēlāk. Citiem vārdiem izsakoties, NVO jomā līdzās "pāredzamām" organizācijām, kas ir vairākumā, darbojas arī dažas tādas, kuru darbība būtu rūpīgi jāuzmana, tomēr ir grūti atrast šādas aizdomīgas organizācijas.

3.7.3 Nav ņemts vērā arī tas, ka bezpeļņas organizāciju aizsegā var slēpties **noziedzīgas organizācijas** (tām ne vienmēr ir jābūt teroristiskām) — ieņēmumi no narkotiku tirdzniecības, prostitūcijas un reketa bez problēmām kā ziedojumi var tikt pārskaitīti bezpeļņas organizācijām, kuru nosaukums ir ļoti

pievilcīgs un kas — vismaz maksājumu pakalpojumu sniedzēja skatījumā — ir ārpus jebkurām aizdomām. Faktiski pastāv netiešas uzraudzības sistēmas, ar kuru palīdzību dažkārt var atklāt aizdomīgus gadījumus, piemēram, minētajām darbībām ir raksturīgi bieži līdzekļu pārskaitījumi, ko veic viena un tā pati persona un vienmēr skaidrā naudā. Šīs metodes tomēr likumpārkāpējiem ir labi zināmas, un viņi veic tādas atbilstošas pretpasākumus kā pārskaitījumu sadalīšana, dažādu maksājumu pakalpojumu sniedzēju izmantošana utt. Ja pārvedumus veic bieži un tos vienmēr noformē **viens un tas pats maksātājs**, pirmām kārtām aizdomas var rasties **maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējam**. Ar pašreizējām elektroniskajām konta uzturēšanas sistēmām šāda veida uzraudzību varētu veikt tikai ar "pieskaņotu" programmu palīdzību; jāatzīst, ka šāds problēmas risinājums diez vai ir īstenojams.

3.7.4 Tādēļ EESK norāda, ka **atkāpes** ir **sistēmas vājā vieta**; saskaņā ar regulu par tām izlemj maksājumu pakalpojumu sniedzēji pēc savas iniciatīvas un pamatojoties uz tiem pieejamo informāciju par pārstāvju mērķiem, kontroli, godīgumu utt. Sadarbība ar maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, lai cik tā būtu intensīva, vienmēr būs nepietiekama, lai ierobežotu tādas parādības kā naudas atmazgāšana un noziedzības finansēšana — aktīva loma ir jāuzņemas un par **aizdomīgām personām** ir pirmām kārtām jāziņo valsts iestādēm pašām. Turklāt ir jāizveido iepriekš minētā **centrālā iestāde**.

3.7.5 EESK atbildīgajām iestādēm vēlas minēt vēl vienu apsvērums. Iznemot gadījumus, kad tieši ziņo maksājumu pakalpojumu sniedzējs, informācija tiek uzglabāta piecus gadus — galvenokārt tādēļ, lai iestādes to varētu izmantot kā **pierādījumu jau pastrādātiem noziegumiem**. Tam atbilstoši informācija tiek izmantota **pierādījumu vākšanai**, nevis aizkavēšanas vai apkarošanas pasākumiem. Ir vērts uzdot jautājumu, kā starp gadu gaitā reģistrētajiem daudziem simtiem miljonu darījumu praktiski ir iespējams atrast atsevišķus gadījumus.

3.7.6 Noslēgumā ir jānorāda, ka regulas pamatojumā nav iekļauta neviena norāde par **sistēmas izmaksām** salīdzinājumā ar iespējamo ieguvumu. Ne visu maksājumu pakalpojumu sniedzēju struktūras ir piemērotas tam, lai spētu ievērot reglamentatīvās normas; tomēr arī tiem, kuru struktūras ir atbilstošas, būs jāuzņemas papildu slodze, kā arī papildus jāveic organizatoriski pasākumi. Šīs izmaksas nenovēršami būs jāuzņemas visiem maksājumu sistēmu lietotājiem — tas ir pieļaujams tikai tādā gadījumā, ja var pierādīt, ka jaunā regula dos konkrētu un jūtamu labumu.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Par sekojošajiem grozījumiem tika nodots vairāk nekā ceturtdaļa balsu, tomēr izskatīšanas gaitā tie tika noraidīti (Reglamenta 54.panta 3. punkts):

3.7.2. punkts

"Priekšlikumā regulai paredzēto atkāpju pamatā ir apsvērums, ka šo organizāciju sociālie mērķi jau paši par sevi ir līdzekļu godīgas izmantošanas garantija. Tas noteikti attiecas uz vairumu no šīm organizācijām, ~~labi zināmām organizācijām un ziedojumu vākšanu katastrofu gadījumos; Tomēr ir arī jāatzīst, ka šādu tādu mazāku un mazāk zināmu organizāciju aizsega, kuru mērķi ir šķietami sociāli vai sabiedrībai derīgi, tiek finansētas arī teroristiskas organizācijas. Attiecībā uz 3.7 punkta pēdējā daļā minētajām darbībām regulā nedrīkst noteikt atšķirīgu pieeju, pamatojoties uz reliģisko piederību; kaut arī ir zināms, ka terorisma finansēšanai dažkārt tiek izmantotas arī bezpeļņas organizācijas, kas šķietami ir nekaitīgas un kuru bīstamība atklājas tikai vēlāk. Citiem vārdiem izsakoties, NVO jomā līdzās "pārredzamām" organizācijām, kas ir vairākumā, darbojas arī dažas tādas, kuru darbība būtu rūpīgi jāuzmana, tomēr ir grūti atrast šādas aizdomīgas organizācijas."~~

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsojuma rezultāti:

Par: 37

Pret: 44

Atturējās: 8

3.7.4. punkts

Grozīt šādi:

~~"Tādēļ EESK norāda, ka **Atkāpes ir** gan varētu būt **sistēmas vājā vieta**; saskaņā ar regulu par tām izlemj maksājumu pakalpojumu sniedzēji pēc savas iniciatīvas un pamatojoties uz tiem pieejamo informāciju par pārstāvju mērķiem, kontroli, godīgumu utt., tomēr demokrātiskā sabiedrībā šādas atkāpes ir pamatotas, ņemot vērā bezpeļņas organizāciju funkcijas, kuru mērķis nav peļņas gūšana. Sadarbība ar maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, lai cik tā būtu intensīva, vienmēr būs nepietiekama, lai ierobežotu tādas parādības kā naudas atmazgāšana un noziedzības finansēšana — aktīva loma ir jāuzņemas un par **aizdomīgām personām** ir pirmām kārtām jāziņo valsts iestādēm pašām. Turklāt ir jāizveido iepriekš minētā **centrālā iestāde**."~~

Pamatojums

Paskaidrojums attiecībā uz ierosinātajiem svītrojumiem ir ietverts pievienotā teikuma daļā. NVO ir nopietni iebildumi pret Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas darba grupas (FATF) ierosinātajiem noteikumiem. Ja EESK atbalstītu minētos noteikumus, tas radītu ievērojamas problēmas Komitejas attiecībās ar NVO.

Balsojuma rezultāti:

Par: 43

Pret: 52

Atturējās: 7

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Kā samazināt aviācijas ietekmi uz klimata pārmaiņām"

KOM(2005) 459 galīgā red.

(2006/C 185/17)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 27. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 21. martā. Ziņotājs — SIMONS kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēde), ar 55 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

A. Secinājumi

A.1 Tāpat kā Komisija, arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir nepieciešami papildu (politiski) pasākumi, lai varētu kontrolēt aviācijas ietekmi uz klimata pārmaiņām. Siltumnīcefekta gāzu emisijas aviācijā aizvien vēl pieaugs aptuveni par 50 %, salīdzinot ar ikgadējo aviācijas pieaugumu, pat tad, ja visi nākamo gadu desmitu pētniecības un attīstības godkārtie mērķi būs sasniegti. 7. pamatprogrammā šim mērķim paredzētie budžeta līdzekļi ir jāizmanto mērķtiecīgi un efektīvi.

A.2 Eiropas Komisija pati sev uzstāda politisku mērķi laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam par CO₂ un NO_x emisiju samazināšanu Eiropas aviācijā, lai tādējādi ierobežotu klimata pārmaiņas. Ņemot vērā starptautiskus nolīgumus, konvencijas un aktuālus pētījumus, Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi iespējamus pasākumus pagaidām attiecināt tikai uz CO₂ emisijām, kas saistītas ar Eiropas iekšzemes aviāciju, lai samazinātu iespējamo piemērošanas procesa ilgtermiņa aizkavēšanu.

A.3 Lai visā pasaulē nodrošinātu sistēmas piemērošanu, kas pieļauj tirdzniecību ar emisijas tiesībām, šī sistēma būtu jāievieš ar Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas (ICAO) starpniecību; pirmais praktiskais solis varētu būt, ja tas izrādītos lietderīgi sarunu gaitā, iekšējas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ieviešana — ļoti labi īstenojama iespēja.

A.4 Ievērojot Eiropas iekšzemes aviācijas (katru gadu augošo) daļu kopējās CO₂ emisijās, to vajadzētu pēc iespējas ātrāk uzņemt atvērtā Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā saskaņā ar reāli īstenojamu pamata scenāriju. Līdzekļu piešķiršanai būtu jānotiek ES līmenī, un papildu maksājumi/samazinājuma mērķi būtu jāpiemēro tieši aviācijas uzņēmumiem kā iesaistītajām pusēm, pie kam arī turpmāk pēc iespējas jāsauglabā pieeja tirgum bez konkurences apstākļu pasliktināšanas jauniem tirgus dalībniekiem. Attiecībā uz cita veida

ietekmi būtu jāizmanto vietēja rakstura instrumenti, piemēram, NO_x nodevas vai operatīvi pasākumi.

A.5 ES un rūpniecībai kā būtiska prioritāte būtu jāuztver investīcijas par pētījumiem attiecībā uz emisijām, kas nav saistītas ar CO₂, kā arī tīras aviācijas tehnoloģiskajai attīstībai, īpašu uzmanību veltot nevēlamu kompromisu novēršanai starp vietēja rakstura skaņas piesārņojumu un vietēja un pasaules mēroga lidmašīnu radītajām emisijām.

A.6 Ievērojot iespējas samazināt emisijas aviācijā, kā prioritārai tēmai būtu jābūt arī uzlabotai gaisa satiksmes vadībai, izmantojot iniciatīvu par vienotu gaisa telpu un SESAR programmu.

A.7 Būtu rūpīgāk jāizpēta nediskriminējoši pasākumi sauszemes un ūdens transporta konkurētspējas uzlabošanai, lai pasažieriem un kravu pārvadājumiem ES robežās varētu piedāvāt pievilcīgas alternatīvas iespējas.

B. Pamatojums

B.1 Aviācijas radīto emisiju daļa klimata pārmaiņās ir salīdzinoši neliela (aptuveni 3 %), tomēr paredzams, ka tā palielināsies dēļ pieaugošā pieprasījuma, alternatīvu degvielas avotu trūkuma un salīdzinoši ļoti veiksmīgās lidmašīnu tehnoloģiju attīstības. Pat gadījumā, ja ES sasniegs un piemēros visus nākamo gadu desmitu pētniecības un attīstības godkārtos mērķus, siltumnīcefekta gāzu emisijas aviācijā aizvien vēl pieaugs aptuveni par pusi, salīdzinot ar ikgadējo aviācijas pieaugumu (saskaņā ar prognozēm — 4 līdz 5 % gadā), tātad par 2 līdz 2,5 %.

B.2 Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma ir izmaksu ziņā efektīvākais risinājums klimatiskās ietekmes ierobežošanai, un vienlaicīgi tā paver iespējas ilgtspējīgai aviācijas attīstībai.

B.3 Šī ir visas pasaules problēma, un tādēļ tai ir nepieciešams globāls risinājums. Pie nosacījuma, ka tas ir lietderīgi, pirmais solis šobrīd ir ES iekšējās sistēmas ieviešana, kas var kalpot par paraugu šīs sistēmas ieviešanai visā pasaulē ar ICAO starpniecību.

B.4 Tādēļ ES iekšējai sistēmai jāgūst iespējami lielāks atbalsts, un sākotnēji tā būtu jāattiecinā tikai uz CO₂, nepiemērojot multiplikatorus (koeficientus). Par emisiju, kas nav saistītas ar CO₂ (kurām Kioto protokolā nav noteiktas ekvivalentas vērtības), ietekmi ir pieejams mazāk zinātnisku atziņu, bet ir norādes uz to, ka noteiktas ar CO₂ nesaistītas emisijas atsevišķos gadījumos varētu ietekmēt vidi. Kamēr nav pieejami izpētes rezultāti, attiecībā uz šādu ietekmi nepieciešamības gadījumā būtu jābūt pieejamiem ES mērogā standartizētiem vietēja rakstura instrumentiem, piemēram, NO_x nodevām.

B.5 Kā nodrošinātu alternatīvu pasažieru aviācijas satiksmei sevi ir apliecinājuši ātrgaitas vilcieni, kas kursē atsevišķos Eiropas maršrutos, kuriem raksturīga ļoti liela satiksmes intensitāte un lidojuma ilgums ir viena stunda vai mazāk. Būtu jāveic pētījumi, lai izvērtētu šādu iespēju lielākas izplatības iespējas un iespējas to izmantošanai kravu pārvadājumos, pievēršot uzmanību tam, lai varētu izvairīties no konkurences kropļošanas, kas rodas dalībvalstu vai ES subsīdiu gadījumā. Tomēr nevajadzētu lolot cerības, ka vilcieni kādreiz varētu būt pilnīgi līdzvērtīga alternatīva visai ES iekšējai gaisa satiksmei.

1. Ievads

1.1 Gaisa transports 21. gadsimta sabiedrībai ir kļuvis par neatņemamu dzīves sastāvdaļu, ļaujot nebijušā ātrumā lielos attālumos pārvadāt gan pasažierus, gan kravu, tādējādi nodrošinot būtiskas ekonomiskas priekšrocības valstu un reģionu tautsaimniecībām. Diemžēl gaisa satiksme arī ietekmē uz mūsu planētas notiekošās klimata pārmaiņas. Lai gan aviācijas degvielas sadegšanas efektivitāte pēdējos 40 gados ir paaugstināta par vairāk nekā 70 %, kopējais patērētās degvielas daudzums ir ir palielinājies par vairāk nekā 400 % tajā pašā laikā posmā, ņemot vērā vēl vairāk pieaugošo gaisa satiksmes intensitāti, kas ir pieprasījuma vai attiecīgi nepieciešamības pēc ceļojumiem tiešas sekas.

1.2 Līdz ar to arī palielinās aviācijas ietekme uz klimatu, un aviācijas nozare ir siltumnīcefekta gāzu emisijas avots, kas visātrāk attīstās: kaut arī pateicoties Kioto protokolam, no 1990. līdz 2003. gadam ES kopējās emisijas samazinājās par 5,5 % (tātad 287 miljoni tonnu CO₂e), par 73 % (tātad 47 miljoni tonnu CO₂e) palielinājās starptautiskās aviācijas radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas, un tas atbilst 4,3 % pieaugumam gadā. Tomēr gaisa satiksmes intensitāte ES kopš 1990. gada ir augusi

vēl ievērojami ātrāk. Tas uzskatāmi parāda, ka aviācijas nozare ar iedarbīgiem paņēmieniem cenšas ierobežot ietekmes uz vidi cēloņus.

1.3 Līdz ar to uz emisijas avotiem vērsta politika ir (pirmais) iedarbīgs pasākums. Pārējo emisiju daļu īsā, vidējā un ilgā laika periodā var izlīdzināt tikai pati aviācijas nozare ar uzspiestu, bet nereālu gaisa satiksmes izaugsmes samazinājumu.

1.4 Lai gan aviācijas daļa kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijās joprojām ir neliela (aptuveni 3 %⁽¹⁾), aviācijas straujā attīstība mazina sekmīgo virzību citās nozarēs. Ja šī attīstība turpināsies tāpat kā līdz šim, no ES lidostām veikto starptautisko lidojumu radītās emisijas līdz 2012. gadam pieaugs par 150 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Šis starptautiskās aviācijas radīto emisiju pieaugums ES nozīmētu neīstenot vairāk nekā ceturto daļu samazinājuma no tā apjoma, ko Kopiena ir pieprasījusi panākt saskaņā ar Kioto protokolā.

1.5 Ja saglabāsies līdzšinējā tendence, aviācijas radītās emisijas ilgtermiņā attīstīsies par nozīmīgu klimata pārmaiņu faktoru: dubultojošies gaisa satiksmes intensitātei, tās radīto emisiju īpatsvars 2030. gadā sasniegtu 5 % no kopējā ES CO₂ emisiju apjoma, salīdzinot ar 2005. gadu, kad šis īpatsvars sastādīja 3 %. Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma samazinātu pieprasījumu līdz noteiktam līmenim, taču tādēļ, ka sagaidāmā gaisa satiksmes pieauguma izlīdzinājumam ir nepieciešama tiesību pārpirkšana no citiem licences īpašniekiem, lai nodrošinātu to, ka netiek apdraudēti Kioto protokolā noteiktie Kopenas mērķi.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1 Komisija 2005. gada 27. septembrī iesniedza savu paziņojumu par pastāvošajiem un iespējamajiem papildu politiskajiem pasākumiem, ar kuru palīdzību paredzēts tieši vai netieši veidā apstādināt šādu attīstību.

2.2 Pašreizējie politiskie pasākumi cita starpā kalpo tam, lai vērstos pie sabiedrības apziņas, veicinātu alternatīvas transporta iespējas un veiktu izpēti par aviāciju bez piesārņojuma, piemēram, 6. pētniecības un attīstības pamatprogrammas (vides jomā) ietvaros un drīzumā arī 7. pamatprogrammas ietvaros, vēl lielāku uzmanību pievēršot klimata pārmaiņu sekām.

2.3 Ar politisko pasākumu palīdzību, kas paredzēti labākai aviācijas pārvaldei (programmas par vienotu Eiropas gaisa telpu ietvaros), ir noteikts mērķis vidējā termiņā panākt 10 % samazinājumu, efektīvāk izmantojot Eiropas gaisa telpu.

2.4 Ar politisko pasākumu palīdzību, kas tika izskatīti jau agrāk, piemēram, iespēja piemērot enerģijas nodevu aviācijai vai attiecīgi aviācijas degvielai vai arī piemērot uzcenojumu lidmašīnu biļetēm (ES robežās), iespējams, tikai daļēji varētu panākt kontroli pār aviācijas radīto ietekmi uz klimata pārmaiņām.

⁽¹⁾ Aviācija ir viens no tīrākajiem un ekonomiskākajiem transporta veidiem. Visu transporta nozaru kopējās emisijas sastāda aptuveni 22 % no vispasaules CO₂ emisijām, kas rodas no fosilās degvielas. Starpvadību ekspertu grupas klimata pārmaiņu jautājumos darbs (IPCC) parāda, ka transporta nozarē vislielākā daļa siltumnīcefekta gāzu emisijās ir sauszemes transportam (75 % no visām transporta radītajām CO₂ emisijām). Aviācijas daļa ir 12 % no visām transporta radītajām emisijām. Līdz ar to jāsecina, ka aviācija ir atbildīga par 2—3 % no vispasaules CO₂ emisijām (12 % no 22 %, kas ir kopējā transporta daļa).

2.5 Komisija arī iesaka aviācijas radīto ietekmi uz klimata pārmaiņām ietvert vienotajā Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā kā papildinājumu jau pastāvošajiem politiskajiem pasākumiem. Komisija uzskata, ka tas saskan ar ICAO pieeju, kas gan neatbalsta nodokļu piemērošanu, toties izteikti iestājas par atklātu un brīvprātīgu starptautisku emisijas kvotu tirdzniecību vai par starptautiskās aviācijas iesaistīšanu pastāvošajās valstu regulējuma sistēmās.

2.6 Savā paziņojumā Komisija pagaidām iestājas par šādiem pašas noteiktiem galvenajiem nosacījumu parametriem:

- Iesaistītās puses: aviācijas uzņēmumi;
- Emisiju veids: CO₂ un, cik iespējams, arī ar CO₂ nesaistīta ietekme uz vidi;
- Piemērošanas joma: visi izlidojošie reisi (ES iekšienē, kā arī lidojumi ar galamērķi ārpus ES);
- Sadales metodika: saskaņota ES līmenī.

2.7 Darba grupai, kuras sastāvā ir eksperti no dalībvalstīm, kā arī no nozīmīgām iesaistītajām ekonomikas, patērētāju un vides aizsardzības apvienībām, līdz 2006. gada maijam jākon-sultē Eiropas ierēdņi par to, kādā veidā aviāciju iespējams iekļaut emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā; skatīt uzdevuma nosacījumus paziņojuma pielikumā. 2006. gada beigās ir gaidāmi priekšlikumi par tiesību aktiem.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Gandrīz visas pasaules valstis atzīst, ka (cilvēku radītās) siltumnīcefekta gāzu emisijas veicina klimata pārmaiņas visā pasaulē. Tomēr viedokļi vēl joprojām ievērojami atšķiras, kas attiecas uz labākajiem problēmas risinājuma veidiem. Valstis, kam ir ļoti liela daļa pasaules siltumnīcefekta gāzu emisijās, piemēram, ASV un Ķīna, galveno uzsvāru ir likušas pirmkārt uz novatoriskiem, uz emisiju avotiem vērštiem pasākumiem, par ko tās nesen arī noslēgušas starptautiskus nolīgumus.

3.2 1997. gadā noslēgtajā Kioto protokolā, kuru līdzās ES cita starpā ir ratificējusi Krievija un Kanāda, attiecībā uz ES ir noteikts mērķis laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam panākt vidējo siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu 8 % apmērā, salīdzinot ar 1990. gadu, pie kam procentuālais samazinājums dažādām dalībvalstīm ir atšķirīgs. Daļu no saistībām panākt emisiju samazinājumu ir iespējams izpildīt ar (finansiāli iedarbīgākiem) pasākumiem trešās valstīs.

3.3 ES kopš 2000. gada pastāv Eiropas Klimata pārmaiņu programma (ECCP), kuras ietvaros cita starpā izveidoja jauno CO₂ Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas instrumentu, kas attiecībā uz visiem fiksētajiem emisiju avotiem stājās spēkā 2005. gada 1. janvārī. Transports pirmajā tirdzniecības periodā līdz 2007. gada beigām (vēl) neietilpst Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā, iespējams, ka to iekļaus otrajā periodā no 2008. līdz 2012. gadam. Turklāt jānorāda uz to, ka, piemēram, arī starptautiskā aviācija vēl nav Kioto līguma un tajā noteikto mērķu daļa.

3.4 Ceļā uz aviācijas noteikumu piemērošanas panākšanu visā pasaulē pareizais paņēmieni ir iniciatīvas un sarunas ICAO ietvaros.

3.5 Komerciālās lidmašīnas lido 8 līdz 13 km augstumā, kur to izplūdes gāzes un daļiņas izmaina atmosfēras sastāvu un veicina klimata pārmaiņas.

Oglekļa dioksīds (CO₂) ir galvenā siltumnīcefekta gāze, jo tā izplūst lielos daudzumos un ilgi saglabājas atmosfērā. Pieaugoša CO₂ koncentrācija rada ļoti zināmu un tiešu ietekmi, kas izpaužas Zemes virsmas sasilšanā.

Oglekļa oksīdiem (NO_x) ir divējāda netieša ietekme uz klimata pārmaiņām. No slāpekļa oksīdiem saules gaismas ietekmē rodas ozons, bet tie arī samazina metāna koncentrāciju atmosfērā. Kā ozons, tā arī metāns ir spēcīgas siltumnīcefekta gāzes. Rezultātā ozona iedarbība ir spēcīgāka par metāna iedarbību, tādējādi veicinot zemes virsmas sasilšanu.

Ūdens tvaikam (H₂O), ko rada lidmašīnas, ir tieša siltumnīcefekta gāzes iedarbība, bet, tā kā ūdens tvaiks ātri vien izzūd nokrišņos, šī iedarbība ir neliela. Tomēr ūdens tvaiks, kas izplūst lielā augstumā, bieži izraisa kondensāta mākoņu veidošanos, kam ir tendence izraisīt zemes virsmas sasilšanu. Šādi "izplūdes mākoņi" var veidot spalvu (ledus kristālu) mākoņus. Domājams, ka arī tie veicina būtisku zemes virsmas sasilšanu, bet tam nav drošu pierādījumu.

Sulfātu un kvēpu daļiņu tieša iedarbība ir daudz mazāka salīdzinājumā ar citām lidmašīnu radītajām emisijām. Kvēpi absorbē siltumu, un tiem ir sasilšanu veicinoša iedarbība; sulfātu daļiņas atstaro radiāciju, un tām ir neliela dzesējoša iedarbība. Turklāt tās var ietekmēt mākoņu veidošanos un to īpašības.

3.6 Klimata pārmaiņu starpvalstu padome (*Intergovernmental Panel on Climate Change — IPCC*) 1999. gadā novērtēja, ka aviācijas kopējā ietekme uz klimatu ir aptuveni 2 līdz 4 reizes lielāka nekā tā ietekme, ko izraisa tikai CO₂ emisijas vien; saskaņā ar jaunākajam atziņām šīs ietekmes koeficients visticamāk ir aptuveni 2, un tuvākajā laikā ir gaidāmi jauni IPCC secinājumi.

3.7 Tā kā starptautiskajā gaisa satiksmē izmantotā degviela ar līgumu ir atbrīvota no nodokļiem, aviācija atrodas privilīģētā stāvoklī salīdzinājumā ar citiem transporta veidiem. Taisnība, ka aviācijas pakalpojumu nodrošinātājiem pašiem jāsedz izmaksas par aviācijas emisiju nodevām un lidostu nodokļiem (pie kam pēdējos aizvien lielākā apjomā tiek iekļauti vides faktori), aviācijas pakalpojumu nodrošinātāji pasažieru nodevu formā maksā arī vides nodevas un saņem subsīdijas tikai par tiem maršrutiem, kuru apkalpošana ir saistīta ar sabiedriskas nozīmes pakalpojumu nodrošināšanas saistībām; taču tādas pašas izmaksas ir arī citiem transporta veidiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 ES iekšēja emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, ko sarunu laikā ICAO ietvaros, ja tas izrādītos lietderīgi, var ieviest kā pirmo praktisko soli, papildinātu tādus pastāvošos politiskos instrumentus kā, piemēram, sabiedrības vispārējās izpratnes attīstīšana par ilgtspējīgu mobilitāti, alternatīvu transporta veidu veicināšana vai atbalsts izpētei par aviāciju bez piesārņojuma.

4.2 Iespējamie papildu instrumenti aviācijas ietekmes ierobežošanai:

- Nodokļi: aviācijas petrolejas patēriņa nodoklis (noteikta procentu likme) vai pievienotās vērtības nodoklis avio-biļetēm;
- Nodevas: noteikta vai mainīga (par nolidotajiem kilometriem) summa par pasažieri vai lidmašīnu;
- Emisijas kvotu tirdzniecība: ES aviācijas nozares uzņemšana atvērtajā Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā.

4.3 **Nodokļu piemērošanas** iespēja (ES noteikts aviācijas petrolejas patēriņa nodoklis vai pievienotās vērtības nodoklis aviobiļetēm) saskaņā ar agrākajiem Komisijas pasūtītajiem pētījumiem visvairāk ietekmētu pieprasījumu pēc lidojumiem (2010. gadā samazinājums par vismaz 7,5 %) un vismazāk — CO₂ emisijas (samazinājums par 0,9 līdz 1,5 %), līdz ar ko tā nav piemērota iespēja aviācijas bez piesārņojuma veicināšanai.

4.4 Citu iespēju, **nodevu par pasažieri**, ir visai viegli ieviest, tomēr arī šī iespēja nav piemērota siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai katrā lidojumā, kas ir noteiktais politiskais mērķis. Toties šāda nodeva, atkarībā no tās apjoma, iespējams, var radīt ievērojamas sekas pieprasījumā pēc lidojumiem un līdz ar to arī būtiski ietekmēt Eiropas ekonomikas (aviācijas) stāvokli konkurences jomā.

4.5 Drīzāk piemērota, vismaz īstermiņā, ir iespēja noteikt **nodevu par lidmašīnu**, neatkarīgi no tā, vai šāda iespēja kalpotu politikas par vides ietekmi, kas nav saistīta ar CO₂, atbalstam. Šādas nodevas būtu piemērotas aviācijas ar mazāku piesārņojumu veicināšanai, tās arī mazāk ietekmētu pieprasījumu pēc lidojumiem. Nodevas par lidmašīnu var piemērot arī aviācijas uzņēmumiem no trešām valstīm, ja ieņēmumi tiek izmantoti vides aizsardzībai.

4.6 Tomēr aviācijas nozares iekļaušanai Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā būtu šādas priekšrocības:

- tas ir finansiāli efektīvākais risinājums;
- ieguvumi videi no CO₂ samazinājuma ir jau iepriekš labi zināmi;
- šis nav jauns politiskais instruments, līdz ar to tā pirmais posms jau ir pabeigts.

4.7 Kā iespējamāko Komisija saskata šādu Eiropas aviācijas pirmās emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas veidolu:

- Iekļaujot aviācijas nozari jau pašā sistēmas darbības sākuma posmā, ir izšķiroši svarīgi uz to attiecināt tikai CO₂ emisijas;
- tā ir vienīgā viela, par kuras ietekmi ir pieejamas drošas zinātniskas atziņas;
- citas iespējas (vēl) nav izmantojamas, ir saistītas ar aizkavēšanos vai par tām trūkst pietiekamas zinātniskas atziņas (netiek izšķirta dažāda veida ar CO₂ emisijām nesaistīta ietekme uz vidi).
- Attiecībā uz citām vidi nelabvēlīgi ietekmējošām vielām ir piemērojami atbilstoši atbalsta instrumenti.
- Emisiju tiesību sadale notiek ES līmenī:
 - nelabvēlīga pieredze, sadalei notiekot atsevišķu valstu līmenī, izmantojot valstu sadales plānus fiksētajiem emisiju avotiem;
 - aviācija ir izteikts starptautiskas konkurences tirgus, šādi tiek novērsti traucējumi tirgū.
- Emisiju tiesības piešķir aviācijas uzņēmumiem:
 - Iedarbīgāko un efektīvāko stimulu nodrošināšana sistēmas ietvaros.
- Sadales metodika nedrīkst būt diskriminējoša:
 - priekšgājēja tiesības, veikuma salīdzinošais novērtējums vai izsole;
 - vienlīdzīga attieksme atvērtās Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros, salīdzinot ar citām nozarēm;
 - soda sankciju nepieļaujamība pret jau aktīviem aviācijas uzņēmumiem un jaunizveidotiem uzņēmumiem.
- Sistēmu piemēro tikai ES iekšējiem lidojumiem, bet ne (pagaidām) visiem ielidojošiem un izlidojošiem reisiem:
 - nepastāv ideāls risinājums, pieņemamākais variants ir sarunas ICAO foruma ietvaros;
 - tādā veidā tiks iesaistīti visi aviācijas uzņēmumi, neatkarīgi no tā, kāda ir to izcelsmes valsts.

4.8 Komisija paziņojumā ir veikusi daļēju ietekmes novērtējumu un noteikusi, ka priekšlikuma galīgajai redakcijai būs izstrādāts detalizētāks ietekmes novērtējums. Patiesā ekonomiskā ietekme cita starpā būs atkarīga no paredzamās tirdzniecības cenas un sadales metodikas.

4.9 ES iekšējos lidojumos izmantota sistēma atšķirīgi ietekmēs dažādus aviācijas pakalpojumu sniedzējus ES. Pirmkārt, atšķirīgās iespējas noteikt elastīgu cenu būtiski ietekmēs pieprasījumu. Turklāt ietekme varētu būt atkarīga no tā, cik procentus no aviācijas uzņēmuma kopējā sniegto pakalpojumu apjoma sastāda ES teritorijā sniegto pakalpojumi. Pastāv bažas, ka, izmantojot lidojumu cenu kategorijas vai vidējo un tālo maršrutu šķērssubsidēšanu, uzņēmumi, kuru ES robežās sniegto pakalpojumu procentuālā daļa ir neliela, nostādīs neizdevīgākā situācijā tos aviācijas uzņēmumus, kuru ES robežās sniegto pakalpojumu daļa, kas pakļauta sistēmai, ir lielāka (vai arī visi uzņēmuma pakalpojumi pakļauti sistēmai). Šie apstākļi ir vairāk jāņem vērā ietekmes novērtējumā.

4.10 Komiteja uzskata, ka, pirms paust galīgo viedokli, Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā daudzi ar aviāciju saistīti aspekti vēl ir jāpēta, piemēram, ierosinātās un darbu jau uzsākušās ekspertu darba grupas ietvaros.

— Pirms aviācijā var sākt ieviest kādus pasākumus, vispirms jāapkopo atbilstoša pieredze par emisijas kvotu tirdzniecības novērtējumu attiecībā uz fiksētiem emisijas avotiem.

- Kādas problēmas ir saistītas ar aviācijas nozares uzņemšanu Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā pēc otrā tirdzniecības posma uzsākšanas?
- Kādas ir nākotnes emisijas kvotu tirdzniecības cenas, un kā tās ietekmēs izaugsmi aviācijas nozarē?
- Kāda būs emisijas kvotu tirdzniecības kopējo izmaksu ietekme uz aviācijai noteiktajiem mērķiem?
- Vai emisijas kvotu tirdzniecība aviācijā ir ieviešama un īstenojama?
- Vai ir iespējams ICAO attīstīt par vispasaules sistēmu, bet, ja nav iespējams, tad kādas ir reģionāla līmeņa ieviešanas priekšrocības un trūkumi.
- Pacelšanās laika nišu sadales un emisijas kvotu tirdzniecības savstarpējā iedarbība aviācijā ir labāk jāizpēta.
- Labāk jāizpēta iespējamā CO₂ un NO_x emisiju (siltumnīcefekta gāze, kas ir arī vietēja rakstura problēma apgabalos, kur lidostas ES izvietotas pilsētu tiešā tuvumā) kompromisa sekas.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta institucionālā struktūra”

(2006/C 185/18)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 14. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta institucionālā struktūra”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģijas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. martā. Ziņotājs — Simons kungs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēdē), ar 57 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 EESK savos 2002. gada 16. janvāra un 2003. gada 24. septembra atzinumos aicināja visas iesaistītās puses turpināt darbu tiesību aktu saskaņošanas un Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta integrēšanas jomā. Kamēr šie atzinumi vēl ir spēkā, tos var realizēt attiecībā uz institucionālās struktūras jautājumu, ņemot vērā kopš to publicēšanas gūtos panākumus.

1.2 Turpmāka sadarbības izvērsšana un pastiprināšana starp galvenajiem dalībniekiem, t.i., Eiropas Komisiju, CRKK un

Donavas komisiju, ir ļoti nozīmīgs faktors šajā kontekstā. Ir jānosaka pastāvīga sadarbības forma un jāsadarbojas pamata un strukturālā līmenī, kā arī procesa agrīnajā posmā dažādās iekšzemes ūdensceļu transporta jomās, un, ja nepieciešams, pilnībā iesaistot sociālos partnerus, lai politisko nostādņu sagatavošana būtu iespējami vienota saskaņota un noturīga.

1.3 Ja mēs vēlamies ieviest vienotu tiesību aktu sistēmu, kas reglamentēs Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transportu, jāņem vērā vairāki aspekti.

1.3.1 Pirmkārt, jāpievērš uzmanība šādu noteikumu ģeogrāfiskās kompetences jautājumam; gluži pretēji situācijai, kas saistīta ar citiem transporta veidiem, piemēram, gaisa transportu un ceļu transportu, iekšzemes ūdensceļu transports tieši neiesaista visas ES dalībvalstis.

1.3.2 Otrkārt, valstis, kuras nav ES sastāvā, joprojām ir galvenās iesaistītās puses iekšzemes ūdensceļu nozarē un tādējādi arī Eiropā.

1.3.3 Treškārt, tikai vienotas politiskās rīcības rezultātā ir iespējams sakārtot infrastruktūru un paveikt uzdevumus saistībā ar iekšzemes ūdensceļu transportu; minētie jautājumi ir visu valstu varas iestāžu pārziņā.

1.3.4 Ceturtkārt, ir skaidrs, ka nav vajadzības piemērot visus noteikumus pilnībā un vienlīdz stingri attiecībā uz visām Eiropas upēm, jo jāņem vērā dabas apstākļu dažādība, kā arī infrastruktūras un iekšzemes ūdensceļu transporta apjoma atšķirības.

1.3.5 Iepriekš minētie faktori norāda, ka apsvērumi attiecībā uz to, kā jāstrukturē Viseiropas iekšzemes kuģošana, galvenokārt jāaplūko kā unikāls un specifisks uzdevums.

1.4 Politiskais spiediens tiek izmantots ar mērķi sasniegt Viseiropas tiesību aktu sistēmu, kas reglamentētu šo jomu, kā tas tika uzsvērts ministru konferencēs sniegtajos oficiālajos paziņojumos, tomēr pagaidām šajā sakarā nav piemērotas īpaas un spēcīgas politiskā spiediena metodes. Ministru konferencē, kas notiks Rumānijā 2006. gadā, būs jānorāda apmērs, kādā pasākumi jāveic politiskajā sfērā.

1.5 Vienotas, integrētas tiesību aktu sistēmas ieviešana nedrīkst apdraudēt augsta līmeņa aizsardzību un drošību, kā arī esošo tiesību aktu vienotu piemērošanu, jo īpaši attiecībā uz Reinu. Pastāv varbūtība, ka CRKK dalībvalstis vēlēšies saglabāt tā saukto Reinas sistēmu, gadījumā, ja kļūs aktuāls jautājums par jaunas tiesību aktu sistēmas ieviešanu. Augstais standarts un "iegūto tiesību" līmenis, kas sasniegts līdz šim, ietver arī ciešas un nepastarpinātas attiecības ar iekšzemes ūdensceļu transporta uzņēmumiem.

1.6 Sociālajai politikai, kas esošajos dažādu Eiropas iekšzemes ūdensceļu transportu regulējošajos aktos nopietni nav bijusi ņemta vērā, jaunajā sistēmā jāpievērš īpaša uzmanība. Attīstībā minētajā jomā pilnā mērā jāiesaista sociālie partneri.

1.7 Ņemot vērā visus iepriekš minētos faktoros, EESK apstiprina sākotnējo mērķi — izveidot *neatkarīgu organizāciju*, kuras darbības principi būtu ietverti līgumā, kas varētu būt saistošs vismaz kā starptautiskām organizācijām — kāda ir pati ES —, ūdensceļu transportā iesaistītajām ES dalībvalstīm, tā arī ārpuskopienas valstīm, piemēram, Šveicei un Donavas krasta valstīm, kuras nav ES sastāvā. Organizācijas, kuras sastāvā ietilpst dažādas puses, uz kurām attiecināms iepriekš minētais līgums, ietvaros ar likumu īstenojamos politiskos lēmumus var pieņemt ministru sanāksmē, kas varētu arī uzraudzīt nacionālo kontroli. Šobrīd pieejamās dažādu iestāžu rīcībā esošās zināšanas un kompetenci var apvienot ar ierosinātās organizācijas palīdzību. Ir jānodrošina, lai tiktu saglabāts pašreizējais aizsardzības un drošības līmenis un lai tiktu turpināts starptautaru sociālais dialogs.

1.8 EESK atkārtoti aicina visas iesaistītās puses turpināt darbu pie iepriekš minēto mērķu sasniegšanas, jo īpaši tas attiecas uz iepriekš minēto ciešāku sadarbību un neatkarīgas organizācijas izveidi. Kā tas jau redzams no Komitejas aktīvās līdzdalības dažādos forumos, kas saistīti ar iekšzemes ūdensceļu transportu, EESK arī turpinās strādāt pie iespējami ātrākas visu minēto pasākumu īstenošanas. Turklāt EESK plāno piedalīties šī gada nozīmīgajās lietu izskatīšanas procedūrās Eiropas Parlamentā un, ja būs iespējams, Ministru konferencē par Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transportu, kas notiks 2006. gada beigās Rumānijā.

2. Ievads

2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2002. gada 16. janvāra atzinumā par tematu **"Eiropas iekšzemes ūdensceļu tīklu nākotne"** un 2003. gada 24. septembra atzinumā par tematu **"Ceļā uz Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transporta sistēmu"** izvērtēja ar Eiropas iekšzemes ūdensceļu transportu saistīto situāciju⁽¹⁾. Otrajā no iepriekš minētajiem atzinumiem tika apskatīti ūdensceļu transporta trūkumi un uzsvērtā nepieciešamība saskaņot tiesību aktus šajā jomā, ietverot gan publisko tiesību, gan privāttiesību aspektus. Minētajā atzinumā tika apskatīti arī tādi jautājumi kā vide, drošība, darba tirgus situācija un sociālie aspekti. Pēdējais no minētajiem jautājumiem tika izvērts plašāk 2005. gada septembrī sagatavotajā pašiniciatīvas atzinumā par tematu **"Sociālā politika Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transporta reglamentēšanas sistēmas ietvaros"**.

2.2 Otrajā no iepriekš minētajiem atzinumiem EESK aicina visas iekšzemes ūdensceļu struktūrā ieinteresētās puses pastiprināt to centienus integrētu juridisko noteikumu un vienotu tiesību aktu izstrādē attiecībā uz iekšzemes ūdensceļu transporta pārvaldību. Ar nolūku veicināt iekšzemes ūdensceļu transportu viseiropas līmenī, ir svarīgi saskaņot pašreizējos līgumus, konvencijas un divpusējos nolīgumus, kas piemērojami attiecībā uz attiecīgo valstu un starptautiskajiem ūdensceļiem.

2.3 Visi minētie atzinumi norāda arī uz to, ka pati Komiteja turpinās neatlaidīgi uzstāt, lai pēc iespējas ātrāk tiktu izstrādāti saskaņoti juridiskie noteikumi attiecībā uz visiem Eiropas iekšzemes ūdensceļiem.

2.4 EESK nolūka pamatā ir pārliecība, ka iekšzemes ūdensceļu transports, kas ir vistīrākais un videi visdraudzīgākais transporta veids, kā arī transports ar atbilstošu izaugsmes potenciālu, nākotnē sniegs galveno ieguldījumu attiecībā uz nenovēršamās transporta izaugsmes ilgtspējas nodrošināšanu.

2.5 Viens no iemesliem, kāpēc iekšzemes ūdensceļu transporta jomā ir trūkumi, ir fakts, ka šajā nozarē Eiropā tiek piemērotas trīs atšķirīgas likumdošanas sistēmas, tomēr jāatzīmē, ka šīs sistēmas zināmā mērā ģeogrāfiski pārklājas.

2.6 Ņemot vērā faktu, ka nesen ir gūti vairāki nozīmīgi panākumi šajā jomā, EESK uzskata, ka būtu gan lietderīgi, gan nepieciešams izstrādāt daudz sīkāku pašiniciatīvas atzinumu par šo jautājumu.

⁽¹⁾ Skatīt OV C 80, 03.04.2002 un C 10, 14.01.2004

3. Pašreizējā institucionālā struktūra

3.1 EESK savā 2003. gada 24. septembra atzinumā izvērtēja pašreizējās trīs tiesību aktu sistēmas, kas reglamentē Eiropas iekšzemes ūdensceļu transportu, galvenokārt, 1868. gada pārskatīto Manheimas Konvenciju par kuģošanu Reinas upē, 1948. gada Belgradas Konvenciju, kas reglamentē kuģošanu Donavas upē, Kopienas līgumu piemērošanas jomu un pašreizējo ES tiesību aktu kopumu.

3.2 Šobrīd **pārskatīto Manheimas Konvenciju** ir parakstījušas piecas valstis, t.i., četras ES dalībvalstis (Beļģija, Vācija, Francija un Nīderlande) un viena ārpuskopienas valsts (Šveice). Kuģošanas brīvības iedibināšana Reinā un vienotu, saskaņotu juridisko noteikumu ieviešana, kas noteica navigāciju Reinā un tās pietiekās, 19. gadsimtā kalpoja par pamatu "*iekšējā tirgus izveidei, pirms vēl šāds termins bija ieviests*"; šis iekšējais tirgus ir bijis un joprojām turpina būt par svarīgāko faktoru Eiropas ekonomikas attīstībā.

3.3 Pretēji priekšstatam, kas varētu rasties, ņemot vērā tās ilgo pastāvēšanu, Centrālā Reinas kuģošanas komisija (CRKK) ir ļoti moderna organizācija, kurai ir pašai savs, mazs sekretariāts, ko atbalsta liels (nacionālo) ekspertu tīkls. Turklāt šai komisijai ir cieša saikne ar ekspertiem, kuri strādā iekšzemes ūdensceļu nozarē. CRKK nostāja ir strauji reaģēt uz norisēm, lai nodrošinātu, ka juridiskie noteikumi, kas reglamentē kuģošanu Reinā, arī turpmāk būtu optimāli un atbilstoši mūsdienu prasībām.

3.4 CRKK ir reglamentējošas pilnvaras, un tā pieņem lēmumus ar vienprātīgu balsojumu. Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums iestrādāt CRKK lēmumus nacionālajos tiesību aktos, ja nepieciešams. CRKK pilnvaras ietver tādus jautājumus kā tehniskie standarti, apkāpes, drošības aspekti, vide un kuģošanas brīvība. Manheimas Konvencija nosaka, ka tās dalībvalstīm ir jāveicina iekšzemes ūdensceļu kuģošana. CRKK ir tiesas kompetence strīdos, kas saistīti ar aktā apskatītajiem noteikumiem.

3.5 **Belgradas Konvencijā** izvirzīti juridiski noteikumi attiecībā uz kuģošanu Donavā. Donavas piekrastes valstis, kuras ir parakstījušas šo aktu, piedalās Donavas komisijā, kas, pretēji Reinas komisijai, ir tiesīga izmantot tikai padomdevējas pilnvaras. Turklāt vienīgais Belgradas Konvencijas nolūks ir reglamentēt starpvalstu iekšzemes ūdensceļu transportu. Piekrastes kuģniecības jautājums (kas Reinas gadījumā ir ietverts Manheimas Konvencijā) netiek apskatīts Belgradas Konvencijas ietvaros. Tādējādi nepastāv jautājums par skaidri noteiktu juridisko režīmu attiecībā uz Donavu. Donavas komisija ietver ES dalībvalstis, Balkānu kandidātvalstis un citas valstis, tajā skaitā Serbiju, Melnkalni, Moldovu, Ukrainu un Krieviju.

3.6 Pēc **Romas Līguma** parakstīšanas 1957. gadā, iekšējais tirgus ES tika izvērstis pakāpeniski, un paplašināts, ietverot iekšzemes ūdensceļu transportu. Šī procesa gaitā Eiropas Komisijai tika doti dažādi uzdevumi vairākās jomās, piemēram, tehnisko standartu, apkāpes, vides un drošības jomā.

3.7 Praktiski sadarbība notiek — laimīgā kārtā ar aizvien pieaugošu intensitāti — starp CRKK, Donavas komisiju un Eiropas Komisiju; šajā kontekstā CRKK tehniskā kompetence un pieredze ir jo īpaši nozīmīga. Sadarbība starp CRKK un Eiropas Komisiju attīstījās ar jaunu spēku pēc sadarbības nolīguma noslēgšanas 2003. gada 3. martā. Sadarbībai ar Donavas komisiju šobrīd ir sekundārs raksturs.

4. Pēdējie sasniegumi

4.1 Grupa vadošu, neatkarīgu dalībnieku no Austrumeiropas un Rietumeiropas 2004. gada oktobrī sagatavoja ziņojumu, kurā tika analizēta pašreizējā Eiropas iekšzemes ūdensceļu institucionālā struktūra Eiropas līmenī. Šajā ziņojumā arī tika izvirzīti ieteikumi ar mērķi konsolidēt šo struktūru. Minētā projekta iniciators bija Nīderlande, taču atbalstu sniedza arī Vācija, Beļģija, Francija un Šveice. Grupa, kuru vadīja bijušais Nīderlandes Ekonomikas ministrs un premjerministra vietnieks, Jan Terlouw kungs, pieņēma nosaukumu **Eiropas iekšzemes kuģošanas ietvarprogrammas (EFIN) grupa** un sagatavoja ziņojumu "**Jauna Eiropas iekšzemes kuģošanas institucionālā struktūra**". Bez Jan Terlouw kunga grupā bija vēl septiņi dalībnieki, kas pārstāvēja Beļģiju, Vāciju, Franciju, Ungāriju, Austriju, Rumāniju un Šveici.

4.2 Ziņojumā grupa norādīja, ka iekšzemes ūdensceļu transportam ir ievērojams potenciāls, kura patiesā vērtība līdz šim ir bijusi pārāk zemu novērtēta. Iekšzemes ūdensceļu transportam ir jāsniedz galvenais ieguldījums preču transportēšanas sistēmas uzlabošanai Eiropā. Grupa uzskata, ka iekšzemes kuģošanas institucionālā struktūra nesniedza pilnīgu ieguldījumu šī transporta veida optimālā izmantošanā Eiropā. Grupa arī uzsvēra, ka pašreizējā institucionālā struktūra ir pārāk vāja, lai nodrošinātu politisko uzmanību, kas nepieciešama šī sektora turpmākai attīstībai.

4.3 EESK 2002. gada 16. janvāra un 2003. gada 24. septembra atzinumos jau norādīja, ka EFIN ziņojumā tiek minēta nepieciešamība vairāk saskaņot tehniskās prasības, kvalifikācijas, sertificēšanas procedūras un tirgus piekļuves noteikumus visiem Eiropas iekšzemes ūdensceļiem. Grupa arī uzskatīja, ka ir vēlams izveidot struktūrvienību, kas sniegtu atbalstu šādu mērķu sasniegšanā: uzlabot iekšzemes ūdensceļu transporta infrastruktūru; attīstīt kuģu klāju tehnisko aprīkojumu; sekmēt inovācijas un veicināt profesionālās kvalifikācijas. Aktīvs institucionālais atbalsts bija svarīgs, lai novērstu šķēršļus, kas traucē iekšzemes ūdensceļu transporta attīstībai. Lai sasniegtu šos mērķus, ir nepieciešams izveidot jaunu struktūru.

4.4 Grupa apskatīja vairākas iespējas ar mērķi izveidot jaunu struktūru, paturot prātā nepieciešamību pēc jaunas Viseiropas dimensijas. Atbalstot ciešāku sadarbību starp pašreizējām institūcijām, jo īpaši CRKK, Donavas komisiju un Eiropas Komisiju (kā arī Eiropas Transporta ministru konferenci (ECMT) un Apvienoto Nāciju Eiropas Ekonomikas komisiju (UNECE)), grupa paida viedokli, ka ar šo sadarbību ir par maz, lai izveidotu ieteikto jauno struktūru.

4.5 Tāpēc grupa jaunizveidoto struktūru nosauca par **Eiropas Iekšzemes navigācijas organizāciju**, kurai ir jāsniedz spēcīgs atbalsts, lai tā varētu aptvert visus iekšzemes kuģošanas aspektus. Ieteikto organizāciju nebūs nepieciešams ietvert jaunā līgumā. Tādējādi pašreizējie līgumi un tiesību aktu sistēmas paliks nemainītas. Ierosinātajai jaunajai organizācijai vajadzētu būt "evolucionējošai" iestādei, t.i., iestādei, kas spēj pielāgoties, ņemot vērā arvien mainīgās prasības; turklāt tai vajadzētu ietvert dažādas modulāras instances, kurām jāspēj darboties neatkarīgi viena no otras.

4.6 Tādējādi ieteiktajai organizācijai vajadzētu ietvert trīs kompetentas institūcijas, proti: politisku asambleju Eiropas ministru konferences formā, kas būtu atbildīga par iekšzemes kuģošanas jautājumiem; administratīvu institūciju, proti, Eiropas Iekšzemes kuģošanas biroju; un finanšu instrumentu, proti, Eiropas Iekšzemes kuģošanas intervencijas fondu. Ja jums ir nepieciešama sīkāka informācija, lūdzu, iepazīstieties ar grupas sagatavoto ziņojumu.

4.7 Eiropas Iekšzemes kuģošanas struktūras grupa kā vienu no risinājumiem izvērtēja iespēju izveidot Kopienas iekšzemes navigācijas aģentūru. Grupa vēlējās noskaidrot, vai pastāv pietiekama politiskā griba, lai izveidotu šādu aģentūru. Tika arī apsvērts, vai šādai aģentūrai pēc būtības ir nepieciešamas reglamentējošas pilnvaras vai drīzāk tai būtu jāpiespīl pilnvaras attiecībā uz informācijas apkopošanu, uzraudzību un īstenošanu. Tā kā uz daudziem ūdensceļiem neattiecas ES tiesību akti, šādai aģentūrai būtu ierobežota ģeogrāfiskā kompetence. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apstākļus, grupa nolēma noraidīt šādas aģentūras izveides iespēju.

4.8 **Eiropas Komisija** 2005. gada 14. jūlijā publicēja konsultatīvu dokumentu ar nosaukumu **Integrēta Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta pasākumu programma**. Šajā dokumentā Komisija apzināja vairākas jomas, kurās tā vēlējās uzlabot iekšzemes ūdensceļu transportu ES ūdensceļu ietvaros. Iesaistītajām pusēm tika lūgts sniegt piezīmes par konsultatīvo dokumentu, uz kā pamata Eiropas Komisija publicēja tās "NAIADES" paziņojumu 2006. gada 17. janvārī par iekšzemes ūdensceļu transporta veicināšanu *Integrēta Eiropas iekšzemes ūdensceļu transporta pasākumu programma*.⁽²⁾

4.9 Papildus tam, ka Komisija veica daudz pasākumus piecās stratēģiskajās jomās, tā arī izvērtēja veidus, kā modernizēt un pielāgot tiesību aktus, lai atbilstoši reaģētu uz izaicinājumiem nākotnē. Tas ir īstenojams, atjaunojot un uzlabojot organizatorisko struktūru, kas šobrīd ir fragmentēta, un tādējādi izraisa lietderības un politiskās ietekmes trūkumu. Realizējot minētās izmaiņas pašreizējos instrumentos, ir jāņem vērā starptautiskajos līgumos ietvertie, šobrīd spēkā esošie pienākumi, t.i., ir jārespektē līdz šim gūtie panākumi.

4.10 Komisija apgalvo, ka šis process jau ir sācies, atsaucoties uz Komisijas 2003. gada 1. augusta ieteikumu Padomei par sarunu procedūru attiecībā uz abu upju komisiju dalību un atsaucoties uz EFIN ziņojumu. Šobrīd tiek diskutēts par četrām galvenajām tēmām: (a) turpmāka sadarbības veicināšana starp upju komisijām un Eiropas Komisiju, (b) ES pievienošanās abām upju komisijām, (c) Viseiropas iekšzemes kuģošanas orga-

nizācijas izveide, un (d) Kopienas uzdevums stratēģiski attīstīt iekšzemes ūdensceļus, ņemot vērā trešās valsts intereses.

5. Viseiropas iekšzemes navigācija

5.1 Pati ideja ieviest Paneiropas tiesību aktu sistēmu, kas reglamentētu iekšzemes kuģošanu un tādējādi veicinātu iekšzemes ūdensceļu transportu visā Eiropas kontinentā, nav jauna, un tā ir guvusi plašu atbalstu. Līdzīgi viedokļi tika pausti jau 1991. gadā ministru konferencē, kas notika Budapeštā. Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transporta konferencē, kas notika Roterdamā 2001. gada 5.—6. septembrī, tika sagatavota deklarācija, pievēršot uzmanību nepieciešamībai paātrināt Viseiropas sadarbību ar mērķi panākt spēcīgu, brīvu iekšzemes ūdensceļu transporta nozari. Deklarācijā tika noteikti vairāki priekšnosacījumi, mērķi un darbības. Viens no priekšnosacījumiem bija tāds, ka saskaņošanu nedrīkst panākt uz pašreizējā drošības un kvalitātes standartu rēķina un ka ir jānodrošina izdevīgi sociālie apstākļi — vai vismaz jāsaģlabā pašreizējie sociālie apstākļi. Tās deklarācijā Viseiropas konference pauda nepieciešamību izveidot "pārredzamu un integrētu Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transporta tirgu, kas balstīts uz savstarpējas apmaiņas principiem, kuģošanas brīvību, godīgu konkurenci un vienlīdzīgu attieksmi pret iekšzemes ūdensceļu lietotājiem".

5.2 Papildus veiktajiem pasākumiem tādās jomās kā infrastruktūra — kas, kā labi zināms, ir arī ES valstu atbildība — Viseiropas konference tās deklarācijā aicināja nostiprināt sadarbību starp Eiropas Komisiju, UNECE un abu upju komisijām Viseiropas tehnisko, drošības un apkāpnes prasību saskaņošanas jomā, kā arī arodizglītības un apmācību uzlabošanas sadarbības jomā ar mērķi veicināt šo prasību ievērošanu. Viseiropas konference arī lūdza UNECE, Eiropas Komisiju, abu upju komisijas un ECMT cieši sadarboties ar mērķi līdz 2002. gada beigām apzināt juridiskos šķēršļus, kas traucē saskaņota un konkurētspējīga Viseiropas iekšzemes ūdensceļu transporta tirgus izveidei, kā arī apsvērt veidus, kā šo problēmu atrisināt.

5.3 Var teikt, ka kopš iepriekš minētās Viseiropas konferences Roterdamā 2001. gadā, iekšzemes kuģošanas institucionālās struktūras procesa atainojums virzās apmierinoši. Šajā kontekstā uzmanību var arī vērst uz ECMT, UNECE un upju komisiju organizēto semināru, kurš notika Parīzē 2005. gada septembrī un kura nosaukums — *Kustībā* — bija ļoti iedvesmojošs.

5.4 Pēc Viseiropas konferences Roterdamā 2001. gadā, Rumānijā 2006. gadā notiks ministru konference, kurā tiks izvērtēts līdz šim veiktais darbs.

6. Piezīmes

6.1 EESK uzskata, ka EFIN ziņojums ir vērā ņemams ieguldījums diskusijā par institucionālo jautājumu. Ziņojuma analīze ir jo īpaši noderīga, un mēs tai piekrītam. Tomēr mēs uzskatām, ka autori analīzes gaitā nenonāk pie loģiska secinājuma, jo, īstenojot ieteikto risinājumu, lēmumi nav saistoši pietiekoši apmērā. Turklāt EFIN ziņojumā tāpat kā pašreizējos nolīgumos un sistēmās ignorēti sociālās politikas aspekti.

⁽²⁾ KOM(2006) 6 galīgā red.

6.2 Mēs atzinīgi vērtējam faktu, ka pretēji līdzšinējai darbība Komisija šobrīd turpina diskutēt par institucionālajām reformām pilnīgi atklāti. Par to skaidri liecina fakts, ka šis jautājums tiek atdalīts no piecām stratēģiskajām jomām. Kas attiecas uz piedāvātajiem risinājumiem, EESK atzīmē, ka noteikti ir nepieciešama intensīvāka sadarbība īsākā laika posmā, kā tas ieteikts pirmajā risinājumā. Kopienas pievienošanās CRKK, par kuru Padome vilcinājās pieņemt lēmumu divus gadus, arī varētu būt šī risinājuma sastāvdaļa. Tomēr, lai sasniegtu vēlamu efektivitātes līmeni un lai palielinātu politisko ieinteresētību iekšzemes ūdensceļu transporta jautājumos, ir jāveic vairāk pasākumu šajā virzienā.

6.3 Kas attiecas uz diviem pārējiem risinājumiem — Viseiropas Iekšzemes navigācijas organizāciju un Kopienas risinājumu, kas ir paredzēti reformu pēdējā posmā, Komisija diskusiju nenoslēdz, izvērtējot priekšrocības un trūkumus, tomēr pagaidām neizdarot izvēli.

6.4 Ņemot vērā sniegtos argumentus, EESK vēlas sniegt ieguldījumu diskusijā, izdarot izvēli. Mēs pievēršam uzmanību faktam, ka Komisijas ieteiktais Kopienas risinājums neietvertu visu Savienības teritoriju. Reinas un (mazākā apmērā) Donavas sistēma turpinātu pastāvēt, radot papildu administratīvos pienākumus un saglabājot nepieciešamību pēc koordinēšanas. Šis risinājums arī pieprasa, lai tiktu noslēgti nolīgumi ar trešām valstīm, kā rezultātā varētu rasties pretrunas. Praktiski sadarbība ar upju komisijām nozīmētu, ka Reinas un Donavas komisijām būtu jānodrošina prasmes un zināšanas. Kopienas kompetence, kas vēl jāattīsta, divkāršotu upju komisiju kompetenci, be tieši no tā, saskaņā ar Komisijas teikto, vajadzētu izvairīties.

6.5 No otras puses, EESK pilnībā piekrīt Komisijas argumentiem par labu Viseiropas Iekšzemes kuģošanas organizācijas risinājumam, kurā visas Eiropas valstis un attiecīgās organizācijas, ieskaitot Eiropas Savienību, sadarbotos vienotā sistēmā. Šāda organizācija palīdzētu attīstīt iekšzemes ūdensceļu transporta politisko profilu tādā līmenī, lai to varētu stratēģiski izvērst, un tas savukārt veicinātu tiesību aktu saskaņošanu. Mēs atbalstām ne pozitīvo, ne negatīvo argumentu, ka visām iesaistītajām pusēm ir jāsniedz līdzfinansējums šai organizācijai, jo līdz ar šo risinājumu arī tās valstis, kas nav ES sastāvā, varētu sniegt ieguldījumu iekšzemes ūdensceļu transporta attīstībā.

6.6 Sakarā ar Komisijas argumentiem pret šo risinājumu, nevar noliegt, ka nolīguma sagatavošanai un ratificēšanai ir nepieciešams laiks, bet šis process jau ir veiksmīgi iesākts un ar atbilstošu politisko motivāciju varētu tikt pabeigts dažu gadu laikā. Par to, ka politiskā griba tomēr pastāv, liecina 1991. gada un 2001. gadā notikušo ministru konferenču par ūdensceļu transporta tēmu panākumi, kā arī vēl viena konference, kas notiks šogad Rumānijā. Iebildums, ka šāda organizācija darbosies ārpus Kopienas ietvariem, nebūs pamatots, ja ES, piedaloties organizācijā, nodrošinās Kopienas saikni. Organizācijas pieņemto lēmumu faktiskā īstenošana varētu tikt garantēta, parakstot konvenciju, kā arī ievērojot Manheimas Konvenciju par kuģošanu.

6.6.1 Nesenajā iekšzemes navigācijai veltītajā augsta līmeņa sanāksmē (*Inland Navigation Summit, Industry Congress*), kas notika 2006. gada 13.—15. februārī Vīnē, Eiropas Komisija izvirzīja papildu argumentu pret konvencijas risinājumu, proti, to, ka iekšzemes ūdensceļu transports pinībā ietilpst ES kompetencēs un atbildību par to nedrīkst mazināt ar vēl vienu starpvaldību konvenciju. Minētā sakarā jāpiezīmē, ka iekšzemes ūdensceļu transportu Eiropā pašreiz raksturo tas, ka saskaņā ar pārskatīto Manheimas Konvenciju atsevišķas pilnvaras, jo īpaši attiecībā uz kuģošanu pa Reinu, pieder Reinas krasta zemēm. Jāņem vērā arī, ka valstis, kas nav ES dalībvalstis, vēlas iesaistīties Eiropas tiesību sistēmā, kurā Kopienai, protams, nav kompetenču.

6.6.2 Tādējādi risinājums, izvēloties konvencijas, nozīmētu, ka arī ES neietilpstošas valstis varētu iesaistīties vienotā tiesību sistēmā. Turklāt varētu izveidot “upju kameras” ar dažādām pilnvarām. ES ūdeņos arī turpmāk pilnībā būtu piemērojamas ES iekšējo ūdensceļu tiesības. Šāda risinājuma galvenā priekšrocība būtu tā, ka varētu risināt Viseiropas lietas, turklāt konvencijās noteikt papildu jaunas kompetences, piemēram, infrastruktūras jomā.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza 2002. gada 15. jūlija Regulu (EK) Nr. 1592/2002 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un Eiropas Aviācijas drošības aģentūras izveidi"

KOM(2005) 579 galīgā red. — 2005/0228 (COD)

(2006/C 185/19)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2006. gada 31. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2006. gada 24. martā. Ziņotājs — *Simons* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 426. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 20. un 21. aprīlī (21. aprīļa sēdē), ar 71 balsi par un 3 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

faktisks progress un pietiekama harmonizācija dažādās jomās, kur tai ir reglamentēšanas pilnvaras.

1.1 EESK pilnībā atbalsta mērķi paplašināt Regulas (EK) 1592/2002 darbības jomu, attiecinot to uz gaisa pārvadājumiem, FCL un trešo valstu gaisa kuģiem, jo gādājot par aviācijas drošības nosacījumiem ar vienotas iestādes palīdzību, varētu sasniegt lielāku efektivitāti un drošību.

1.2 Attiecībā uz trešo valstu komercoperatoru papildu sertifikāciju Kopienai būtu jābūt skaidri noteiktām iespējām parakstīt divpusējas vienošanās ar trešām valstīm par attiecīgu sertifikātu savstarpēju atzīšanu. Šī iemesla dēļ EESK uzskata, ka būtu jāveic arī pasākumi, lai nodrošinātu to, ka visas ICAO dalībvalstis izpilda savus pienākumus, līdz ar ko šāda papildu sertifikācija vairs nebūtu nepieciešama.

1.3 Lai nodrošinātu augstu aviācijas drošības līmeni, ir jāpalielina EADA pieejamais resursus Komisijas priekšlikumā noteikto uzdevumu izpildei. Tam būs nepieciešami ievērojami lielāki Kopienas līdzekļi nekā paredzēts šobrīd. Tajā pat laikā, apvienojot līdzekļus ES līmenī, ne tikai nozarei, bet arī valstu valdībām pastāv iespējas būtiski ietaupīt līdzekļus. Šis jautājums priekšlikumā nav apskatīts.

1.4 EESK ir pārliecināta, ka ekspluatācijas komerciālos nolūkos definīcijā būtu jāietver arī kopīga ekspluatācija un ekspluatācija ar daļējam īpašuma tiesībām, lai nodrošinātu vienlīdzīgu drošību visiem pasažieriem ES.

1.5 Saskaņā ar drošības mērķiem, kas īpaši minēti 1.1. un 1.4. punktā, kā arī lietotāju interesēs ir īpaši svarīgi, lai EADA nodrošinātu JAR-OPS noteikumu iekļaušanu Kopienas tiesību aktos, izmantojot regulas (CEE) Nr. 3922/91 vēl nepieņemto grozījumu vai kādu citu procedūru, kā rezultātā tiktu panākts

2. Komisijas dokumenta ievads un kopsavilkums

2.1 Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) 1592/2002 2002. gadā tika izveidoti kopīgi noteikumi civilās aviācijas jomā un nodibināta Eiropas Aviācijas drošības aģentūra (EADA).

2.2 Minētās regulas galvenais mērķis ir nodrošināt un uzturēt vienotu augsta līmeņa civilās aviācijas drošību Eiropā. Turklāt regulas mērķis ir nodrošināt vienotu augsta līmeņa vides aizsardzību, veicināt preču, personu un pakalpojumu brīvu apriti, sekmēt rentabilitāti ar reglamentācijas un sertifikācijas procesu palīdzību un izvairīties no divkāršiem pasākumiem valstu un Eiropas līmenī, atbalstīt dalībvalstis to saistību izpildē Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas (ICAO) Čikāgas konvencijas ietvaros, kā arī popularizēt Kopienas viedokli par civilās aviācijas drošību.

2.3 Šīs regulas kontekstā Eiropas Aviācijas drošības aģentūra (EADA) ir atbildīga par:

- atbalsta sniegšanu Komisijai saistībā ar likumdošanas jautājumiem;
- palīdzību Komisijai valsts civilās aviācijas drošības iestāžu (NAA) standartizācijas pārbaužu veikšanā;
- atbalstu Kopienai un dalībvalstīm to attiecībās ar trešām valstīm;
- atbalstu dalībvalstīm attiecībā uz to starptautisko saistību ievērošanu;

- sertifikācijas specifikāciju un vadlīniju materiālu izdošanu;
- modeļu sertifikātu un papildu modeļu sertifikātu ražojumiem, daļām un ierīcēm izdošanu, kā arī par šo ražojumu ilgstoša lidojumderīguma nodrošināšanu;
- sertifikātu izsniegšanu un nepārtrauktas uzraudzības nodrošināšanu attiecībā uz dizaina, ražošanas vai tehniskās apkopes organizācijām, kas atrodas ārpus dalībvalstu teritorijas, dizaina organizācijām dalībvalstu teritorijā un ražošanas organizācijām, ja to pieprasa attiecīgā dalībvalsts.

2.4 NAA saglabā pilnvaras izdot individuālus lidojumderīguma sertifikātus un sertifikātus organizācijām un personālam (izņemot dizaina organizācijas), kas atrodas attiecīgajā valstī, bet tam jānotiek saskaņā ar kopējiem noteikumiem, un tās ir pakļautas EADA standartizācijas pārbaudēm.

2.5 Vispārēji ir atzīts⁽¹⁾, ka efektivitātes, drošības un standartizācijas nodrošināšanas nolūkā ir būtiski, lai ar visām aviācijas drošības regulējuma darbībām Kopienas teritorijā nodarbotos viena iestāde (EADA).

2.6 Paskaidrojuma rakstā Komisija atgādina, ka, kopš 2002. gada septembrī stājās spēkā Regula (EK) 1592/2002, Kopienai ir piešķirta ekskluzīva kompetence attiecībā uz aeronavigācijas ražojumu, daļu un ierīču lidojumderīgumu un to atbilstību vides aizsardzības prasībām. Kopš šā teksta pieņemšanas jau bija skaidrs, ka, lai nodrošinātu visaptverošu drošības līmeni un vienlīdzīgus apstākļus visiem Kopienas gaisa pārvadātājiem, ir jāpaplašina regulas darbības jomu, attiecinot to arī uz gaisa pārvadājumiem un uz apkalpes locekļu licencēšanu.

2.7 Komisija atgādina, ka JAR-OPS noteikumu iekļaušana Kopienas tiesību aktos, izmantojot vēl nepieņemtos Regulas Nr. 3922/91 (EU-OPS-I) grozījumus, nenoliedzami būs solis uz priekšu, bet tas nenodrošinās pietiekamu saskaņošanas līmeni, jo tie attiecas tikai uz komerciālo gaisa transportu. Šie kopīgie noteikumi neattieksies uz citu veidu gaisa kuģiem, citām komerciālām vai nekomerciālām darbībām, kā arī uz apkalpes locekļu licencēšanu un trešo valstu gaisa kuģiem. Tādēļ ir iesniegts priekšlikums par Regulas 1592/2002 grozījumiem.

2.8 Priekšlikums ietver arī sertifikācijas prasības trešo valstu pakalpojumu sniedzējiem, kas veic lidojumus uz ES.

2.9 Komisija 2005. gada 16. novembrī publicēja priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza

2002. gada 15. jūlija Regulu (EK) 1592/2002 par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un Eiropas Aviācijas drošības aģentūras (EADA) izveidi (KOM(2005) 579 galīgā red.).

2.10 Priekšlikumā paredzēts attiecināt kopīgos noteikumus uz visām aviācijas darbībām, bet sertifikācijas prasības — uz visiem pakalpojumu sniedzējiem. Sertifikātus izsniegtu dalībvalstis (NAA) vai, vajadzības gadījumā, EADA, kas varēs arī ikreiz, kad vien nepieciešams, izteikt ar darbību saistītus norādījumus.

2.11 Nekomerciālo gaisa pārvadājumu noteikumus pielāgotu izmantoto gaisa kuģu sarežģītības pakāpei, bet tie nebūtu pakļauti sertificēšanai. Līdzko gaisa pārvadājumi tiek veikti ar sarežģītiem gaisa kuģiem, attiecīgajiem operatoriem būtu pienākums apliecināt, ka tie atbilst gaisa pārvadājumu pamatprasībām.

2.12 Regulas priekšlikums uzliktu par pienākumu lielākajai daļai no pilotiem, kas darbojas Kopienā, iegūt licenci, kas izsniegta, pamatojoties uz kopīgām prasībām. Organizācijas, personāls un ar apmācību saistītās ierīces arī būtu jāsertificē saskaņā ar kopīgajiem noteikumiem. EADA vadītu par šo noteikumu pārbaudi atbildīgo NAA veiktās standartizācijas inspekcijas, kā arī patstāvīgi sertificētu organizācijas un ierīces, kas atrodas trešās valstīs.

2.13 Lai nodrošinātu pietiekamu aizsardzību, priekšlikums arī noteiktu kopīgus darbības noteikumus trešo valstu gaisa kuģiem, kas veic lidojumus Kopienā. Turklāt trešo valstu komercoperatoriem, kas veic lidojumus uz ES, arī jābūt sertificētiem.

2.14 Priekšlikumā arī paredzētas dažas izmaiņas aģentūras darbībā, jo sevišķi attiecībā uz valdes darbību.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Eiropas aviācijai ir nepieciešama vienota drošības regulējuma instance visiem gaisa transporta posmiem, lai tādējādi varētu nodrošināt saskaņotu un vienotu pieeju drošības regulējumam kopējā aviācijas tirgū. Lielāku efektivitāti un drošību varētu sasniegt, ja visas ar aviācijas drošību saistīto lēmumu pieņemšanas darbības veiktu viena iestāde — starp dažādiem drošības regulējuma aspektiem nepastāv izteiktas robežas. Tādēļ EESK pilnībā atbalsta mērķi paplašināt Regulas (EK) 1592/2002 darbības jomu, attiecinot to arī uz gaisa pārvadājumiem, FCL un trešo valstugaisa kuģiem.

⁽¹⁾ Atsaucē arī uz Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopīgiem noteikumiem civilās aviācijas jomā un Eiropas Aviācijas drošības aģentūras izveidi, ziņotājs – von Schwerin kgs (OV C 221, 07.08.2001).

3.2 Ir nepieciešams nodrošināt to trešo valstu gaisa kuģu drošību, ar kuriem veic pārvadājumus Kopienas teritorijā. Tāpat ir jāatjauno visiem vienlīdzīgus nosacījumus citos pasaules reģionos, kur šāda prasība ir attiecināta uz ES aviosabiedrībām, kuras veic lidojumus uz šīm valstīm (piemēram, ASV), kas ir izmantojušas šādu prasību, lai nodrošinātu negodīgas konkurences priekšrocības savām aviosabiedrībām, tādējādi kaitējot ES aviosabiedrībām. Attiecībā uz trešo valstu komercoperatoru papildu sertifikāciju Kopienai būtu jābūt skaidri noteiktām iespējām parakstīt divpusējas vienošanās ar trešām valstīm par attiecīgu sertifikātu savstarpēju atzīšanu, lai varētu izvairīties no starptautisko aviosabiedrību apgrūtināšanas ar pārlietu daudziem papildu sertifikātiem. Šī iemesla dēļ EESK uzskata, ka būtu jāveic arī pasākumi, lai nodrošinātu to, ka visas ICAO dalībvalstis izpilda savus pienākumus, kā rezultātā šāda papildu sertifikācija vairs nebūtu nepieciešama.

3.3 Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai (EADA) ir jāsaņem nepieciešamie ES finanšu līdzekļi, lai varētu izpildīt papildu drošības pienākumus, it īpaši — vadīt visu valstu civilās aviācijas drošības iestāžu (NAA), kas atrodas Kopienas teritorijā, veiktās standartizācijas pārbaudes pietiekamā apjomā, kā arī veikt drošības izpēti un nodrošināt Eiropas konkurētspējas saglabāšanu citos pasaules reģionos. Tādēļ, lai nodrošinātu augstu aviācijas drošības līmeni, ir nepieciešams palielināt EADA pieejamos resursus šo uzdevumu izpildei. Tam būs vajadzīgi ievērojami lielāki Kopienas līdzekļi nekā paredzēts šobrīd.

3.4 EADA resursu un personāla palielināšanai ir nepieciešama pakāpeniska NAA personāla samazināšana, lai nodrošinātu rentabilitātes mērķu sasniegšanu un novērstu izmaksu palielināšanos ES rūpniecībai un aviosabiedrībām. Apvienojot līdzekļus ES līmenī, pastāv iespējas būtiski ietaupīt ne tikai rūpniecības, bet arī valstu valdību līdzekļus, ar nosacījumu, ka ir izstrādāts plāns par NAA nākotnes lomu un nepieciešamo personālsastāvu. Komisijas priekšlikumā šis jautājums nav apskatīts.

3.5 Ir ļoti svarīgi, lai vēl neapstiprinātie Regulas 3922/91 (EU-OPS-1) grozījumi tiktu analizēti, ņemot vērā drošības un harmonizācijas mērķus, un turpmākie EADA īstenošanas noteikumi gaisa pārvadājumu jomā tiktu izstrādāti, izmantojot konsekventu un vienotu pieeju drošības noteikumiem, pamatojoties uz nepārprotamiem zinātniskiem un drošības datiem.

3.6 Ir būtiski nodrošināt vienmērīgu pāreju no pašreizējām valstu sistēmām (balstītas uz JAR-OPS-1 noteikumiem) un to, lai izmaiņas pastāvošajos noteikumos tiktu ierobežotas vienīgi līdz to pielāgošanai Kopienas tiesībām un EADA sistēmai.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Eksploatācijas komerciālos nolūkos (1. pants) definīcijā būtu jāietver kopīga eksploatācija un eksploatācija ar daļējām īpašuma tiesībām (*fractional ownership operations*). Uz pakalpojumu sniedzējiem būtu jāattiecināta tādi paši ieviešanas noteikumi un prasība pierādīt viņu spējas nodrošināt pakalpojumu. Visiem pasažieriem ES ir jānodrošina vienlīdzīga drošības garantijas. Turklāt tā kā bieži vien pakalpojumu sniegšanā, līdzās eksploatācijai komerciālos nolūkos, tajā pašā gaisa telpā ir iesaistīti ar sarežģītiem dzinējiem darbināmi gaisa kuģi (*Boeing 737, Airbus A319*), drošības iemeslu dēļ ir būtiski uz šiem pakalpojumiem attiecināt tādas pašas noteikumus kā uz pakalpojumiem komerciālos nolūkos un šos noteikumus arī identiski piemērot.

4.2 Ar vēl nepieņemtajiem Regulas 3922/91 (EU-OPS-1) grozījumiem ir efektīvi saskaņotas stjuartu drošības apmācības prasības, bet sertifikātu izsniegšana atstāta dalībvalstu ziņā. Dažas dalībvalstis tos izsniedz, bet citas neuzskata to par nepieciešamu. Tādēļ EADA būtu jāpārbauda, vai stjuartu darba veikšanas nosacījumu harmonizācijas trūkums varētu apdraudēt pasažieru drošību.

4.3 Saistībā ar vēl nepieņemtajiem Regulas 3922/91 (EU-OPS-1 Q apakšdaļa) grozījumiem ir būtiski svarīgi, lai EADA veiktu lidojuma laika ierobežojumu shēmas zinātnisku un medicīnisku novērtējumu, atbilstoši nosacījumiem, kas definējami regulā, ar kuru groza Regulu 3922/91 par EU-OPS noteikumiem, un jebkādam drošības problēmām, ko EADA varētu konstatēt, nākotnē veicot tās kontroles funkcijas.

4.4 Attiecībā uz EADA valdi (25. pants) un paredzēto EADA izpildpadomi (28. pants), ir svarīgi izvairīties noslogot aģentūru ar pārāk daudzām vadības struktūrām. Tādēļ, izveidojot izpildpadomi, valdes darbību jāierobežo ar kopsapulcēm, kas notiek vienreiz vai divreiz gadā. Tādēļ ir svarīgi izvairīties no valstu civilās aviācijas drošības iestāžu (NAA) pārstāvju iecelšanas šajā valdē, jo tā rezultātā varētu rasties interešu konflikti, ievērojot apstākli, ka NAA ir atkarīgas arī no nozares ienākumiem, līdz ar to tās varētu neatbalstīt efektīvāku EADA sistēmu.

4.5 Priekšlikums izvirzīt darbam EADA valdē (un izpildpadomē) 4 pārstāvjus no EADA ieinteresēto pušu konsultatīvās padomes (EAB) ir loģiskas sekas apstāklim, ka EADA uzdevums ir kalpot nozarei, kuras nodevas un iemaksas veido EADA budžeta lielāko daļu. Tomēr, ievērojot nozares lielo ieguldījumu EADA budžetā, būtu likumsakarīgi nodrošināt tai līdzvērtīgas balsstiesības par jautājumiem, kas saistīti ar aģentūras vispārējo darbību, kā arī par stratēģiskiem jautājumiem.

4.6 Ir saprotams, ka izmaiņas izpilddirektora un direktoru iecelšanas kārtībā (30(b) panta 4. punkts) ir saistītas ar vispārējām izmaiņām, kas skar visu ES agentūru darbību. Tomēr pastāv uzskats, ka attiecībā uz tādām augsti kvalificētām agentūrām kā EADA, ir nepieciešams pārskatīt priekšlikumu, tādējādi novēršot situāciju, ka veiksmīgi kandidāti turpinātu savu pienākumu veikšanu atkārtoti piecus gadus. Tam varētu būt nelabvēlīgas sekas, proti, EADA nespēja pieņemt darbā vispiemērotākos kandidātus.

4.7 Šķiet, ka pamatprasības ieviešana par teorētiskajām instruēšanas nodarbībām (III pielikuma 1.i.1. punkts) ir izskaidusi teorētiskajām instrukcijām paredzētā CD-ROM lietošanu, lai gan tas minētajā nozarē ir sevi jau apliecinājis kā standarta mācību paņēmieni. Tādēļ 1.i.1. punkts būtu jāizsaka šādā redakcijā: "1.i.1. Teorētiskās nodarbības. Teorētiskās nodarbības jāveda vai tās jāizstrādā atbilstošas kvalifikācijas instruktoriem".

4.8 Pamatprasība par lidaparātu ekspluatāciju un sēdvietām (IV pielikuma 3.a.3. punkts) būtu jāgroza un jāizsaka šādā redakcijā: "Ņemot vērā lidaparāta tipu, pacelšanās un nolaišanās, manevrēšanas laikā un vienmēr, kad tas tiek uzskatīts par vajadzīgu drošības nolūkos, kapteinim jānodrošina, lai visi pasažieri būtu droši piesprādzējušies ar drošības jostām". Iemesls šim grozījumam ir pielāgošanās pašreizējiem drošības nosacījumiem, kas atļauj zīdaiņiem (līdz divu gadu vecumam) sēdēt klēpī un aizliedz (drošības nolūkos) pacelšanās, nolaišanās vai manevrēšanas laikā lietot gulvietas (gulvietas lieto tikai bērnu ērtībai pašā lidojuma laikā).

4.9 Šķiet, ka pamatprasībās par apkalpes skaitu un sastāvu (IV pielikuma 7.a punkts) ir apvienotas prasības par apkalpes personāla, kas nodrošina lidojumu, skaitu un sastāvu ar salona apkalpes personāla (stjuartu) skaitu un sastāvu. Lidojumu nodrošinošā apkalpes personāla skaits un sastāvs jau ir apskatīts

citos dokumentos, jo tas ir atkarīgs no lidaparātu sertifikācijas (gaisa kuģu lidojumu rokasgrāmatā noteiktie ierobežojumi, skatīt 4.a punktu) un lidojuma laika ierobežojumu noteikumiem (skatīt 15.b.3 pantu). Galvenais kritērijs stjuartu minimālā skaita noteikšanai ir drošības noteikumi, piemēram JAR-OPS 1990.

4.10 Ierosinājums par drošības programmām (IV pielikuma 8.d(iv) punkts), kas saistītas ar elektronisko un datorsistēmu aizsardzību, lai novērstu tīšus sistēmas traucējumus vai bojājumus, būtu jāsvīturo, jo aviosabiedrības nespētu nodrošināt šādas prasības. Šis jautājums attiecas uz lidaparātu un sistēmu sertifikāciju (aviosabiedrībām būtu jāatbild tikai par netīšiem traucējumiem, kas jau ir apskatīti drošībai veltītās sanāksmēs, bet tas nav drošības jautājums).

4.11 Šķiet, ka priekšlikums paredz EADA ietvaros tikai 20 papildu darba vietas (skatīt 55. lpp., cilvēkresursu kopējais skaits) darbam ar paplašināto jautājumu loku (šis skaits jāsalīdzina ar 200 šobrīd ES NAA ietvaros nodarbinātajiem, kā arī personām, kas iesaistītas noteikumu par pārvaldījumiem un FCL izstrādē. Turklāt pašreizējās valstu sistēmas ietvaros, ko koordinē Apvienotās aviācijas iestādes (JAA), nozare nodrošina būtisku atbalstu jaunu noteikumu izstrādē, kas vairs nav iespējams EADA sistēmā). Ir visai skaidri paredzams, ka 20 darba vietas būs nepietiekamas, lai EADA varētu veikt savus papildu pienākumus. Tā sekas varētu būt turpmāka EADA noteikumu izstrādes kavēšanās (kā tas jau šobrīd notiek citās jomās), kas varētu nozīmēt risku drošībai un kas apdraudētu ES rūpniecības konkurētspēju. Tātad EADA ES valsts civilās aviācijas drošības iestāžu (NAA) standartizācijas pārbaudēm un drošības izvērtēšanai šajās jaunajās pilnvaru jomās ir nepieciešami daudz lielāki resursi, lai nodrošinātu vienota līmeņa drošības uzraudzību.

Briselē, 2006. gada 21. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND